

Horváth E. Írisz – Lapsánszky András
– Wopera Zsuzsa

Közigazgatási perjog

A magyar közigazgatás
és közigazgatási jog általános tanai
IX. kötet

Dialóg Campus

INSTITUTIONES ADMINISTRATIVAS

KÖZIGAZGATÁSI PERJOG

INSTITUTIONES ADMINISTRATIONIS
A MAGYAR KÖZIGAZGATÁS ÉS KÖZIGAZGATÁSI JOG ÁLTALÁNOS TANAI
IX. KÖTET

Sorozatszerkesztő:
Patyi András

Horváth E. Írisz – Lapsánszky András –
Wopera Zsuzsa

Közigazgatási perjog

A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001
„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés”
című projekt keretében jelent meg.

A kötetet lektorálta:

Darák Péter

Szerzők:

Horváth E. Írisz (II. 1., 3., 4., III. 1–8., 10., V., VI. 1–2., 4–7.)

Lapsánszky András (II. 2.)

Wopera Zsuzsa (I., II. 5., III. 9., IV., VI. 3.)

© A kiadó, 2019

© A szerzők, 2019

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOM

I. BEVEZETÉS A KÖZIGAZGATÁSI PERJOGBA	15
1. A polgári és közigazgatási bírói út elhatárolása	17
2. A Pp. és a Kp. viszonya	23
2.1. A Pp. és Kp. tárgyi hatálya	23
2.2. A Pp. szabályainak alkalmazása közigazgatási perben és más közigazgatási bírósági eljárásban	25
3. A polgári perrendtartás alapvető rendelkezései; perjogi alapfogalmak, alapintézmények	27
3.1. Alapvetések	27
3.2. Az általános rendelkezések	31
3.3. Az elsőfokú eljárás	44
3.4. A bizonyítás	54
3.5. Határozatok	56
3.6. Perorvoslatok és azzal összefüggő eljárások	56
3.7. Különleges eljárások	60
3.8. Kollektív igényérvényesítéssel kapcsolatos perek	71
3.9. Nemzetközi polgári eljárásjogi szabályok	73
3.10. Elektronikus technológiák és eszközök a perben	74
Felhasznált irodalom	76
II. A KP. ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEI	77
1. A közigazgatási perekben eljáró bíróság	79
1.1. Bírói fórumok	79
1.2. Az eljáró bíróság összetétele	80
1.3. A bíróság tagjainak jogai és kötelezettségei	82
1.4. A bírák kizárása	84
1.5. A bírósági titkár és a bírósági ügyintéző	89

2. Hatáskör és illetékesség	91
2.1. A hatáskör és az illetékesség fogalma	91
2.2. Az illetékesség (a „területi hatáskör”)	97
2.3. A hatáskör és az illetékesség vizsgálata	101
2.4. Az eljárási kényszer	102
2.5. Hatásköri, illetékességi összeütközés	103
3. A felek és az érdekelt	107
3.1. A peres felek	107
3.2. Az érdekelt	114
3.3. Perbeli jogutódlás	118
3.4. Perbelépés a pertárs jogán	122
4. Képviselet	123
4.1. A képviseletről a közigazgatási perekben	123
4.2. Kötelező jogi képviselet a közigazgatási perekben	124
5. Egyéb általános szabályok	125
5.1. Beadványok	125
5.2. Hiánypótlás	128
5.3. A pénzbírság	130
5.4. Egyesítés és elkülönítés	131
5.5. Az eljárás nyugvása	132
5.6. Költségek	145
5.7. Költségkedvezmények	153
5.8. A bíróság általános intézkedési kötelezettsége	166
5.9. Nyelvhasználat az eljárás során	168
5.10. Az idézés	171
5.11. A kézbesítés	172
5.12. Határidők és az ítékezési szünet	181
5.13. A mulasztás és annak igazolása	183
5.14. Kifogás az eljárás szabálytalansága ellen	185
5.15. Kifogás az eljárás elhúzódása miatt	185
5.16. Az eljárás anyagának rögzítése	187

5.17. Iratok megtekintése, másolatkészítés, adatkezelés, anonimizált másolat kiadása	192
5.18. Elveszett (megsemmisült) iratok pótlása	194
5.19. A biztosítékadás	195
5.20. Elektronikus kapcsolattartás, elektronikus hírközlő hálózat igénybevétele	199
Felhasznált irodalom	206
III. AZ ELSŐFOKÚ ELJÁRÁS	207
1. A kereset és a perindítás	209
1.1. A kereset és a keresetlevél	209
1.2. Keresetlevél a közigazgatási perekben	211
1.3. A védirat	218
1.4. Keresetváltoztatás	218
1.5. Elállás a keresettől	219
2. Intézkedések a keresetlevél alapján	221
2.1. A keresetlevél vizsgálata	221
2.2. Hiánypótlás	222
2.3. Áttétel	224
2.4. Visszautasítás	225
3. Azonnali jogvédelem	229
3.1. Az azonnali jogvédelem fogalma, célja	229
3.2. Az azonnali jogvédelem iránti kérelem	230
3.3. A bíróság eljárása azonnali jogvédelem iránti kérelem esetén	231
3.4. Határozat az azonnali jogvédelem tárgyában	232
3.5. Az azonnali jogvédelem eszközei	233
4. Perelőkészítés	237
4.1. Az előkészítő tanácsülés	237
4.2. Intézkedések a per előkészítése során	238
5. Egyezség	245
5.1. Az egyezségről általában	245

5.2. Az egyezség létrehozása	246
5.3. Az egyezség tartalma	247
5.4. Az egyezséget jóváhagyó végzés	248
5.5. Egyezség közigazgatási szerződés esetén	249
6. Bírószági közvetítés	251
6.1. A közvetítésről általában	251
6.2. A közvetítés feltételei a közigazgatási perekben	252
6.3. A közvetítés szabályai a közigazgatási perekben	252
7. A tárgyalás	257
7.1. Tárgyalás tartása a közigazgatási perekben	257
7.2. A tárgyalás vezetése	259
7.3. A tárgyalás menete	260
7.4. A tárgyalás elhalasztása	262
7.5. Változás a bírák személyében	264
7.6. Bizonyítás a tárgyaláson	264
7.7. A tárgyalás berekesztése	265
8. Tárgyaláson kívüli elbírálás	267
9. Bizonyítás	269
9.1. A bizonyítással kapcsolatos alapvető elvek	269
9.2. A bizonyítás módjai és eszközei	273
9.3. A bizonyítás indítványozása, elrendelése	275
9.4. A bizonyítás felvétele	276
9.5. A tanúbizonyítás	277
9.6. A szakértői bizonyítás	283
9.7. Az okirati bizonyítás	288
9.8. A szemle	293
10. Az eljárás megszüntetése	295
10.1. Az eljárás megszüntetéséről általában	295
10.2. Az eljárás megszüntetésének esetei	295
10.3. Döntés az eljárás megszüntetéséről	298
10.4. A jogsérelem orvoslása közigazgatási eljárásban	299
Felhasznált irodalom	301

IV. HATÁROZATOK	303
1. A határozatokról általában, a határozatok fajtái	305
2. Az ítélet	307
2.1. Ítélettípusok a kereseti kérelem terjedelméhez képest	308
2.2. Ítélettípusok az ítéleti rendelkezés tartalma szerint	311
2.3. Ítélettípusok a megtámadási keresetnek helyt adó ítéleti jogkövetkezmény alapján	313
2.4. Ítélettípusok a kereseti kérelem fajtái szerint	317
2.5. A bíróság döntési jogkörének keretei az ítélethozatal során	318
2.6. Ítélet közigazgatási szerződéssel kapcsolatos perben	321
2.7. Ítélet a Közzolgálati Döntőbizottság határozatával szemben indított perben	323
2.8. Az ítélet felépítése, tartalma	324
2.9. A határozatok teljesítése	327
3. Végzések	329
4. A határozatok meghozatala	331
5. A határozatok közlése	333
6. A határozatok kijavítása, kiigazítása, kiegészítése	337
7. A határozatok joghatásai	339
7.1. Az egyszerű kötőerő	340
7.2. Az alaki jogerő	341
7.3. Az anyagi jogerő	343
8. Az utóper	345
9. A jogerő tanúsítása	347
10. Végrehajthatóság	349
11. Előzetes végrehajthatóság	351
Felhasznált irodalom	352
V. PERORVOSLATOK	353
1. A perorvoslatokról általában	355
1.1. A perorvoslatok fogalma	355

1.2. A perorvoslatok csoportosítása	359
1.3. Perorvoslati rendszerek	362
2. Fellebbezés	365
2.1. A fellebbezés fogalma	365
2.2. A fellebbezés alanyai	365
2.3. A fellebbezés alapja	366
2.4. A fellebbezés tárgya	366
2.5. Fellebbezés ítélet ellen	366
2.6. Fellebbezés végzés ellen	379
3. Felülvizsgálat	383
3.1. A felülvizsgálat fogalma	383
3.2. A felülvizsgálat célja	383
3.3. A felülvizsgálat alanyai	384
3.4. A felülvizsgálat alapja	384
3.5. A felülvizsgálat tárgya	384
3.6. A felülvizsgálati eljárásra alkalmazandó szabályok	385
3.7. A felülvizsgálati kérelem előterjesztése	385
3.8. Döntés a felülvizsgálati kérelem befogadhatóságáról	386
3.9. A felülvizsgálati kérelem hatálya	389
3.10. Eljárási cselekmények a felülvizsgálati eljárás során	389
3.11. Felülvizsgálati határozat	390
4. Perújítás	393
4.1. A perújítás fogalma	393
4.2. A perújítás alanyai	393
4.3. A perújítás esetei	393
4.4. A perújítás tárgya	395
4.5. A perújítási eljárásra alkalmazandó szabályok	395
4.6. Perújítási kérelem benyújtása	395
4.7. A perújítási kérelem	396
4.8. Intézkedések a perújítási kérelem beérkezése után	396
4.9. A perújítás feltételeinek vizsgálata, döntés a perújítás megengedhetőségéről	397
4.10. A perújítási érdemi tárgyalás	398

5. Az alkotmányjogi panasz esetén követendő eljárás	399
5.1. Az alkotmányjogi panasz esetén követendő eljárásban alkalmazandó szabályok	399
5.2. Új eljárásra utasítás mellőzése a jogsérelem utólagos orvosolhatatlansága esetén	399
5.3. A közigazgatási szerv értesítése az alkotmányjogi panasz eredményéről	400

Felhasznált irodalom	401
-----------------------------	-----

VI. KÜLÖNÖS KÖZIGAZGATÁSI PEREK ÉS EGYÉB KÖZIGAZGATÁSI ELJÁRÁSOK

1. Egyszerűsített per	405
1.1. Az egyszerűsített perekre vonatkozó szabályok	406
1.2. Az egyszerűsített perben eljáró bíróság összetétele	406
1.3. A bíróság intézkedései az egyszerűsített perekben	407
1.4. Határozatok az egyszerűsített perekben	408
1.5. Fellebbezés az egyszerűsített perekben	408
2. Mulasztási per	409
2.1. A mulasztási perekre vonatkozó szabályok	409
2.2. A mulasztási perben eljáró bíróság összetétele	410
2.3. A mulasztási perek megindítása	410
2.4. Mulasztási ítélet	412
2.5. Fellebbezés a mulasztási perekben	413
3. Marasztalási per	415
3.1. A marasztalás iránti perek közös szabályai	416
3.2. A nem közigazgatási szerv ellen indított per további különös szabályai	418
4. Köztisztviselési felügyeleti per	421
4.1. A köztisztviselési felügyeleti perekre vonatkozó szabályok	422
4.2. A keresetlevél benyújtása a köztisztviselési felügyeleti perekben	423
4.3. Ítélet a köztisztviselési felügyeleti perekben	423
4.4. Felügyelőbiztos kirendelése	424

5. Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárások	427
5.1. Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokra vonatkozó szabályok	428
5.2. Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásra irányuló indítvány	429
5.3. A Kúria eljárása az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokban	430
5.4. Döntés és annak közzététele az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokban	431
5.5. Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló eljárás	431
5.6. A helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárás	435
6. Az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárás	437
6.1. Az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárásokra vonatkozó szabályok	438
6.2. Az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárásra vonatkozó kérelem előterjesztése	438

6.3. A bíróság eljárása az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárásra vonatkozó kérelem esetén	439
7. A közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárás	443
7.1. A közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárásra vonatkozó szabályok	443
7.2. A közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárás megindítása	444
7.3. Döntés a közigazgatási szerv kijelöléséről	444
7.4. Jogorvoslat a közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárás keretében hozott döntés ellen	445
Felhasznált irodalom	446

**I.
BEVEZETÉS A KÖZIGAZGATÁSI
PERJOGBA**

Wopera Zsuzsa

1. A POLGÁRI ÉS KÖZIGAZGATÁSI BÍRÓI ÚT ELHATÁROLÁSA

A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) és a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 2018. január 1-jei egyidejű hatálybalépésével megvalósul a polgári bíráskodás és a közigazgatási bíráskodás tényleges elválasztása, eltérő eljárási szabályrendszert alkalmazva a magánjogi és a közjogi jogvitákra.

Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése deklarálja a bírósághoz fordulás alapvető jogát és a tisztességes eljárás követelményét. E szerint: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy *valamely perben* a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.”

Azt, hogy a bíróság *milyen per keretében* dönthet a megsértett vagy vitássá tett jogról, az Alaptörvény 25. cikke határozza meg az alábbiak szerint:

„(1) A bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el. Bíróság a *rendes* és a *közigazgatási bíróság*.

(2) A rendes bíróságok döntenek *büntetőügyben, magánjogi jogvitában és törvényben meghatározott egyéb ügyben*. A rendes bírósági szervezet legfőbb szerve a Kúria, amely biztosítja a rendes bíróságok jogalkalmazásának egységét, a rendes bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz.

(3) A közigazgatási bíróságok döntenek *közigazgatási jogvitákban és törvényben meghatározott egyéb ügyben*. A közigazgatási bírósági szervezet legfőbb szerve a Közigazgatási Felsőbíróság, amely biztosítja

a közigazgatási bíróságok jogalkalmazásának egységét, a közigazgatási bíróságokra kötelező jogegységi határozatot hoz.”

Az Alaptörvény hetedik módosítása megteremtette az alkotmányos alapját a rendes bírósági szervezetrendszerrel mind szervezetileg, mind igazgatásilag elkülönülő közigazgatási bírósági szervezet létrehozásának. Az Alaptörvény Záró és egyes rendelkezéseinek 27. pontja alapján a közigazgatási bírósági szervezet felállításáról szóló sarkalatos törvény hatálybalépéséig a bíróság dönt

- a) büntetőügyben, magánjogi jogvitában, törvényben meghatározott egyéb ügyben;
- b) a közigazgatási határozatok törvényességéről;
- c) az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről;
- d) a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról.

Bár a közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. törvény megteremtette a közigazgatási bírósági szervezetrendszer intézményes kereteit, a 2019. évi LXI. törvény a közigazgatási bíróságokról szóló törvény hatálybalépésének elhalasztásáról határozatlan időre elhalasztotta a szervezetileg is elkülönülő közigazgatási bíróságok felállítását, így továbbra is a rendes bíróságok döntenek a közigazgatási jogvitákban.

Az Alaptörvény 25. cikke egyértelműen nevesíti és elválasztja egymástól az igazságszolgáltatási tevékenység három ágát: a büntető, a polgári és a közigazgatási bíraskodást.¹ Témánk szempontjából e két utóbbira koncentrálna a korábban feltett kérdésre azt a választ adhatjuk, hogy a bíróság a megsértett vagy vitássá tett jogról *polgári per* vagy *közigazgatási per* keretében dönt.

¹ Mind a Pp., mind a Kp. preambuluma visszaul az idézett alaptörvényi rendelkezésekre.

A polgári igazságszolgáltatás keretében bírálják el a *magánjogi jogvitákat*, kiterjesztőbb kifejezéssel: a *polgári ügyeket*.

A polgári bíraskodás hatóköre túlmutat a klasszikus magánjogi jogviták körén, mert számos olyan jogvitát is polgári per vagy nemperes eljárás keretében intéznek el, amely hordoz közjogi jellemzőket. Polgári ügynek minősül például:

- a polgári jogi jogvita, azaz a 2013. évi V. törvényben (Ptk.) szabályozott jogokkal és kötelezettségekkel kapcsolatban felmerült vita (Ptk. 1:6. §);
- a családjogi jogvita (Ptk. 1:6. §);
- a munkaügyi jogvita [a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény, 285. § (1) bekezdés];
- közalkalmazotti jogvita (a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény);
- bírák, ügyészek, igazságügyi alkalmazottak szolgálati viszonyával kapcsolatos jogvita (a 2011. évi CLXII. törvény, a 2011. évi CLXIV. törvény és az 1997. évi LXVIII. törvény);
- szövetkezeti jogi jogvita (Ptk. 1:6. §);
- váltójogi jogvita (a váltójogi szabályokról szóló 2017. évi CLXXXV. törvény);
- jogi személyek alapításával és működésével kapcsolatos perek (ebbe a körbe tartoznak például a cégekkel kapcsolatos perek [2006. évi V. törvény 65. §, 69. §, 71/A. §], a jogi személyek határozatainak felülvizsgálata iránti perek [Ptk. 3:36. §], cégnek nem minősülő szervezetek ellen a törvényességi ellenőrzést vagy felügyeletet gyakorló szerv által indított perek);
- iparjogvédelemmel kapcsolatos perek (a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. törvény, a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény, a formatervezési minták oltalmáról szóló 2001. évi XLVIII. törvény,

a mikroelektronikai félvezető termékek topográfiájának oltalmáról szóló 1991. évi XXXIX. törvény);

- szerzői jogokkal kapcsolatos jogviták (a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény XIII. fejezete).

A polgári igazságszolgáltatásban nemcsak a bíróságok, hanem más szervek, így például a közjegyzők is részt vesznek. Amikor polgári eljárásról beszélünk, az alatt egyaránt értjük a *polgári peres* és a *nemperes eljárásokat*. A polgári peres eljárás fő forrása a Pp., amely háttérjogszabályként alkalmazandó a polgári nemperes eljárásokban is. Ez azt jelenti, hogy azokban a kérdésekben, amelyeket az adott nemperes eljárás nem szabályoz, a Pp. rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.²

A *polgári per célja* a bíróság elé vitt jogvita eldöntése, amelyet kizárólag bíróság dönthet el, mert érdemi ítélkező tevékenységet csak bíróság folytathat.³ Ha azonban a polgári ügyben nincs jogvita, akkor az gyakran nemperes eljárásban is elintézhető, amely eljárások száma meghaladja a százat, és nagyon különböző célokat szolgálnak.⁴ Számos polgári nemperes eljárás nem bíróság, hanem közjegyző vagy végrehajtó hatáskörébe tartozik. Közjegyző hatáskörébe tartozik például a fizetési meghagyásos eljárás, amely kötelező igényérvényesítési út

² Lásd erre vonatkozóan a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvényt (a továbbiakban: Bpnp.).

³ Lásd erről bővebben az 1/2008 (I. 11.) AB határozatban foglaltakat, amely szerint „az ítélkezés szűkebb értelmű jelentése a bíróságok olyan tevékenységére utal, amikor jogvitát vagy jogsértést jogszabály alapján bírálnak el vagy valamely alkotmányos jog megsértésével vagy vélt megsértésével összefüggésben hoznak olyan döntést, mely jogokra, kötelezettségekre vagy az érintettek törvényes érdekeire érdemi kihatással van”.

⁴ A nemperes eljárás célja alapján az alábbi főbb kategóriák állíthatók fel: perpótló eljárások, ilyen például a fizetési meghagyásos eljárás vagy az iparjogvédelemmel kapcsolatos nemperes eljárások; perelhárító eljárások, ilyen például a bíróság vagy közjegyző előtti egyezségi kísérletre idézés, amely elősegíti a felek közötti vita konszenzussal történő megoldását, vagy ilyen például az előzetes bizonyítás; jogállapot-változtató eljárások, ilyen például a holtak nyilvánítás iránti eljárás vagy a halál tényének megállapítása iránti eljárás; jogok gyakorlását elősegítő eljárások, mint például a hagyatéki eljárás vagy a közjegyzői letét; a jogot kényszer útján érvényre juttató eljárások, mint például a végrehajtási eljárás vagy a felszámolási eljárás.

3 000 000 forint alatti lejárt pénzkövetelés érvényesítése esetén,⁵ vagy a hagyatéki eljárás, míg a végrehajtó hatáskörébe tartozik a végrehajtás foganatosítása.

A közigazgatási bíraskodás keretében bírálják el a *közigazgatási jogvitákat*, amelyeknek tárgyait az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése nevesíti. A közigazgatási bíraskodás terén a jogvédelem hézagmentességének elvét a Kp. által bevezetett generálklauzula biztosítja,⁶ amely szerint „[a] közigazgatási jogvita tárgya a közigazgatási szerv közigazgatási jog által szabályozott, az azzal érintett jogalany jogi helyzetének megváltoztatására irányuló vagy azt eredményező cselekményének, vagy a cselekmény elmulasztásának (a továbbiakban együtt: közigazgatási tevékenység) jogszerűsége”. [Kp. 4. § (1) bekezdés] A közigazgatási cselekmény általános fogalmának bevezetése garantálja a széles körű jogvédelmet. A Kp. miniszteri indokolása szerint „[a] közigazgatási cselekményekre adott felsorolás nem zárt, bármely egyéb olyan cselekmény, amely tartalmazza a közigazgatási tevékenység fogalmi elemeit, közigazgatási jogvita tárgya lehet. [...] A generálklauzulára tekintettel szükséges negatív oldalról is meghatározni a bírói út terjedelmét, és felsorolni azon közigazgatási tevékenységeket, amelyek specialitásuk folytán csak kifejezett jogalkotói döntés alapján válhatnak közigazgatási jogvita tárgyává. Ilyenek a kormányzati tevékenységgel, így különösen a honvédelemmel, idegenrendészettel és a külügyekkel kapcsolatos kérdések, továbbá azok a járulékos, avagy részccselekmények, amelyek közigazgatási cselekmények létrejötte, illetve végrehajtása érdekében születnek meg.”

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy az önálló közigazgatási bíraskodás megteremtésével elvi alapokra helyeződött a *közigazgatási jogviták* és a *magánjogi jogviták* elhatárolása, önálló eljárási szabályrendszert

⁵ Az eljárásról és az alóla tett kivételekről később részletesebben szólunk.

⁶ F. ROZSNYAI Krisztina (2016): A közigazgatási perrendtartás kodifikációja kapcsán várható lényegesebb közigazgatási perjogi változások. *Versenytükör*, 12. évf. 4. különszám. 33–40.

alkotva és alkalmazva a jogviták e két típusára.⁷ Azokon a területeken, ahol a magánjogi jogviszonyba közjogi elem is keveredik, vagy fordítva, ott jogpolitikai döntés alapján sorolják be az adott ügytípust valamelyik eljárási szabályrendszer hatálya alá, ahol meghatározó szempont lehet, hogy milyen *anyagi jogot* kell alkalmazni.⁸ A szellemi tulajdonjog, iparjogvédelem területe, amely számos közjogi elemet hordoz, ezért minősül mégis polgári ügynek, míg a közszolgálati jogvitákat, amelyek munkavégzésre irányuló jogviszony miatt munkajogi elemeket is hordoznak, a közigazgatási bíraskodás keretei között intézik el.

---

⁷ Vö. ROZSNYAI Krisztina (2017): A közigazgatási perjog emancipációja: a közigazgatási perrendtartás. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 5. sz. 235–242.

⁸ Vö. WOPERA Zsuzsa (2015): A magánjogi kodifikációk legújabb állomása: az új polgári perrendtartás. In BARZÓ Tímea – JUHÁSZ Ágnes – LESZKOVEN László – PUSZTAHELYI Réka szerk.: *Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára*. Miskolc, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért. 637–651.

2. A Pp. és a Kp. viszonya

2.1. A Pp. és Kp. tárgyi hatálya

A polgári és közigazgatási bírói út elválasztása szempontjából alapvető jelentőségű, hogy a két eljárásjogi kódex miként határozza meg a *hatálya alá tartozó ügyek* körét, a törvény tárgyi hatályát.

A Pp. 1. § (1) bekezdése szerint: „E törvényt kell alkalmazni a bíróság eljárására, ha jogszabály biztosítja a bírói utat és törvény nem rendel eltérő szabályok alkalmazását.”

A Pp. 1. §-a tehát mellőzi a törvény hatálya alá tartozó ügyek tartalmi körülírását, és olyan általános módon határozza meg a Pp. hatálya alá tartozó ügyeket, amellyel lehetővé teszi, hogy más eljárási törvények a hatályuk alá vonhassák az általuk nevesített ügytípusokat, jogvitákat.

A Kp. 1. § (1) bekezdése szerint „[e] törvényt kell alkalmazni a *közigazgatási jogviták* elbírálása iránti *közigazgatási perben* és az egyéb közigazgatási bírósági eljárásban”, vagyis nevesíti, hogy a Kp.-ban meghatározott ügynevezett közigazgatási jogviták elbírálása a Kp. hatálya alá tartozik, így azokra értelemszerűen nem vonatkoznak a Pp. szabályai.

A Pp. és a Kp. hatályának meghatározásából egyértelműen következik, hogy a Pp. és a Kp. viszonyában a Kp. primátusa érvényesül, ily módon a Pp. a „maradékélet” érvényesíti, tehát azok az ügyek tartoznak

a Pp. hatálya alá, amelyeket a Kp. vagy más törvények nem minősítenek közigazgatási jogvitának,⁹ és nem vonnak a hatályuk alá.¹⁰

A két eljárási törvénykönyv hatásköri szabályai és a hatáskör hiánya jogkövetkezményeinek levonására megállapított rendelkezések is erősítik a Kp. elsődlegességét. A Kp. 14. § (2) bekezdése szerint: „Ha a közigazgatási ügyben eljáró bíróság hatáskörét megállapítja, e döntése más bíróságra – ide nem értve a közigazgatási ügyben másodfokon eljáró bíróságot és a Kúriát – kötelező.” A Pp. 24. § (2) bekezdése ennek megfelelően állapítja meg, hogy „[h]a a közigazgatási ügyben eljáró bíróság saját hatáskörét állapítja meg, e döntése az e törvény hatálya alá tartozó ügyben eljáró bíróságot köti”.

Amennyiben mégis hatásköri összeütközés alakulna ki a két bíróság között, akkor az eljáró bíróság kijelöléséről a Kp. 15. § (4) bekezdése szerint a Kúria dönt. „Ha a hatásköri összeütközés a közigazgatási ügyben eljáró bíróság és más bíróság között merül fel, a kijelölés tárgyában a Kúria öttagú tanácsban dönt. A tanács elnöke és két tagja közigazgatási bíró, további két tagja a vitával érintett szakágba tartozó bíró.”

Ha polgári bíróság elé kerül olyan jogvita, amelynek elbírálása közigazgatási perre tartozik, a Pp. 174. § (1) bekezdése szerint az ügy áttételére kerül sor. Ha a bíróság az alperesi ellenkérelem előadása után észleli, hogy az ügy közigazgatási ügyben eljáró bíróság hatáskörébe tartozik, a pert hivatalból megszünteti, és ezzel egyidejűleg elrendeli az ügy iratainak áttételét, kivéve, ha a közigazgatási ügyben eljáró bíróságnál az ügy már folyamatban van, és az a saját hatáskörét megállapította. [Pp. 240. § (1)–(3)]

⁹ A Kp. 1. § (2) bekezdése szerint „[e] törvény hatálya nem terjed ki azon közigazgatási jogviták elbírálására, amelyekre törvény más bírósági eljárási szabályok alkalmazását rendeli”.

¹⁰ Közigazgatási jogvita a közszolgálati és a közigazgatási szerződéses jogviszonnyal kapcsolatos jogvita is. [Kp. 4. § (2) bekezdés]

2.2. A Pp. szabályainak alkalmazása közigazgatási perben és más közigazgatási bírósági eljárásban

A közigazgatási bíraskodás önállóságát alátámasztó szabályt tartalmaz a Kp. 6. §-a, amely szerint „[a] közigazgatási perben vagy az egyéb közigazgatási bírósági eljárásban a polgári perrendtartás szabályait akkor kell alkalmazni, ha azt e törvény kifejezetten előírja. A polgári perrendtartás szabályait e törvénnyel összhangban kell alkalmazni.”

Fontos kiemelni tehát, hogy a *Pp. nem tekinthető a Kp. általános háttérjogszabályának*, mert rendelkezéseit csak akkor kell alkalmazni, ha arra a Kp. egyes szerkezeti egységeiben kifejezetten felhatalmazást ad, és akkor is a Kp. céljával, alapelveivel és rendelkezéseivel összhangban kell alkalmazni a Pp. felhívott szabályait. Az egyéb általános szabályok körében a Kp. 36. §-a visszautal azokra az „eljárássemleges” szabályokra, amelyek irányadók a közigazgatási perekben és egyéb közigazgatási bírósági eljárásban (a továbbiakban: közigazgatási perben), de a Kp. más fejezeteiben is hivatkozik egyes polgári perrendtartási szabályok alkalmazására.

Annak érdekében, hogy a tankönyv következő, a Kp. egyes rendelkezéseit bemutató és magyarázó fejezeteiben foglalt szabályok megfelelően értelmezhetők és rendszerbe illeszthetők legyenek, a következőkben vázlatosan ismertetjük a polgári per alapfogalmait, főbb szabályait a Pp. felépítéséhez igazodva.

A Pp. szabályainak ismertetésénél meghatározó szempont, hogy azokra az eljárásjogi szabályokra térjen ki jelen fejezet részletesebben, amelyekre a Kp. rendelkezései utaló szabályt adnak, és amelyeket a tankönyv későbbi fejezetei nem tárgyalnak részletesen. Azokra az eljárási szabályokra, jogintézményekre, amelyeket a tankönyv későbbi fejezetei részletesen bemutatnak, jelen fejezet keretei között csak utalunk.

3. A POLGÁRI PERRENDTARTÁS ALAPVETŐ RENDELKEZÉSEI; PERJOGI ALAPFOGALMAK, ALAPINTÉZMÉNYEK

3.1. Alapvetések

A Pp. szerkezeti felépítése perjogi hagyományainkhoz igazodik, legnagyobb szerkezeti egység a rész, azon belül fejezet, alcím, szakasz, bekezdés. Újítás, hogy valamennyi §-nak címe van, ami az abban foglalt rendelkezések tartalmát előrevetítve, mind az értelmezést, mind az eljárás menetének követését segíti, így a Pp. szerkesztési technikája a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvényhez (a továbbiakban: Ptk.) igazodik.

A Pp. 11 részből, 47 fejezetből és 633 §-ból áll.

A Pp. első része *Alapvetések* cím alatt a törvény hatályáról és a polgári perjog alapelveiről rendelkezik. A hatállyal kapcsolatos legfontosabb megállapításokat az előző pontban rögzítettük.

Az alapelvek fejezet csak a *polgári perjog* azon *sajátos alapelveit* tartalmazza, amelyek a per teljes élelciklusa alatt érvényesülnek, tömören, tételszerűen. Az olyan sajátos alapelvek, amelyek csak egy-egy eljárási szakaszra jellemzőek – így például a tényállás szabad megállapításának elve –, az adott eljárási szakaszt szabályozó részben, az említett alapelv a bizonyítás fejezetben helyezkedik el.

Az igazságszolgáltatási alapelvek, amelyek az igazságszolgáltatási tevékenység valamennyi ágában (büntető, polgári és közigazgatási bíráskodás) érvényesülnek, a Pp.-ben nincsenek nevesítve, mert azokat az Alaptörvény, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) vagy a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény (Bjt.) tárgyalja.

Ezek közül kiemelést érdemel a *végleges vitarendezés elve*, amely szerint „a bíróságok a vitássá tett vagy megsértett jogról – törvényben szabályozott eljárás során – véglegesen döntenek”. [Bszi. 2. § (1) bekezdés]

A Pp. I. fejezetében rögzített alapelvek a következők: *a rendelkezési elv, a perkoncentráció elve, a felek eljárástámogatási és igazmondási kötelezettsége, a jóhiszeműség elve és a bíróság közrehatásának elve*.

Ezek azok a legfontosabb elvi tételek, amelyekkel a jogalkotó kifejezésre juttatja egyfelől a felek fokozott eljárási felelősségét a bíróság elé vitt jogvita előrevitelével kapcsolatban, ami a perkoncentráció megvalósításának is egyik pillére, másfelől hangsúlyozza a bíróság aktív közreműködési kötelezettségét.¹¹

A rendelkezési elv a polgári per legfontosabb alaptétele.¹² Kifejezi, hogy a fél a perbe vitt jogaival szabadon rendelkezik.¹³ Ennek perbeli megnyilvánulása – ahogy arra a későbbiekben részletesen kitérünk egyebek mellett –, hogy a felperes határozza meg a per tárgyát, az általa érvényesíteni kívánt jogot, a felperes a perben elállhat a keresetétől, a felek a perben egyezséget köthetnek, jogról mondhatnak le, jogot ismerhetnek el. A rendelkezési elv fontos perbeli megnyilvánulása a kérelemhez kötöttség elve, amely szerint a bíróság a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van. Ezt az elvet a Pp. mellett a Kp. is kifejezésre juttatja a 2. § (4) bekezdésében.

A perkoncentráció a Pp. legfontosabb célkitűzése. Egy per minél koncentráltabb, annál hatékonyabb. A perkoncentráció azt célozza,

¹¹ Lásd erről bővebben: SZABÓ Imre (2017): Szakértelem és felelősség. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 9. sz. 373–385.

¹² Lásd erre vonatkozóan: MAGYARY Géza (1939): *Magyar polgári perjog*. (Kiegészítette és átdolgozta: Nizsalovszky Endre.) Budapest, Franklin Társulat.

¹³ Az Alkotmánybíróság behatóan elemezte a fél rendelkezési jogát az ügyész perbeli részvételével kapcsolatos határozatában. Ennek körében kiemelte, hogy „a fél anyagi és eljárási jogaival szabadon rendelkezik, így mindenkinek szabadságában áll anyagi jogainak eljárási érvényesítése, a bíróság igénybevétele, peres vagy nemperes eljárás kezdeményezése is. Az eljárásjogi értelemben vett fél rendelkezési joga az alkotmányos önrendelkezési jog egyik aspektusa, eljárásjogi vonatkozása, amely az egyén autonómiáját érinti, illetőleg azzal kapcsolatos.” [1/1994. (I. 7.) AB határozat]

hogy a felek közötti jogvita tartalma, mibenléte minél korábban kiderüljön, és úgy épüljön föl az eljárás, hogy az egyes eljárási szakoknak meghatározott funkciója legyen, és a törvény ne engedje ezeket a funkciókat összerosódni, vagyis az eljárás szerkezetében is legyen koncentrált. Ezt biztosítja a Pp. egyik legfontosabb újítása: az *osztott perszerkezet*, amely szerint az eljárás mind időben, mind funkciójában két szakra tagolódik: egy előkészítő szakra, amelynek elnevezése a perfelvételi szak, ahol a feleknek meg kell tenniük az állításaikat, bizonyítási indítványaikat. Ezt követi az eljárás érdemi tárgyalási szaka, ahol az előkészítő szakban megtett állítások, indítványok alapján a bíróság lefolytatja a bizonyítást, és eldönti a pert.

A koncentrált per követelménye, a perkonzentráció mint jogalkotói célkitűzés kifejezésre jut a Kp. 2. § (2)–(3) bekezdéseiben is.

A Pp. a fél *eljárástámogatási kötelezettségének* alapelvi szintű rögzítésével kívánja kifejezésre juttatni a fél fokozott eljárásjogi felelősségét a bíróság elé vitt jogvita előrevitelével kapcsolatban. Az eljárástámogatás elve tevélegességet, aktivitást kíván meg a felektől. Ha ennek a fél nem tesz eleget, eljárási következményeit viselnie kell. Az osztott perszerkezet magával hozza, hogy a per előkészítését szolgáló perfelvételi szak befejeztével az ügynevezett állítási időszak lezárul, rögzülnek az állítások, indítványok, ezzel a további állítások megtételére nézve preklúzió áll be, vagyis az elmulasztott állítások a per későbbi szakában már nem pótolhatók, amely alól csak kivételes okból enged eltérést a törvény.

A fél *igazmondási kötelezettségének* előírását, hasonlóan a mintaadónak tekinthető külföldi kódexek megoldásaihoz, a polgári per társadalmi költségei teszik szükségessé, vagyis a fél felelősségének hangsúlyozását a tényállítások és az általa megtett ténybeli nyilatkozatok valóságtartalma tekintetében, ami szoros összefüggésben áll a felek eljárástámogatási kötelezettségével.¹⁴

¹⁴ Lásd erről bővebben: WOPERA Zsuzsa (2017): Az új polgári perrendtartás elvi alapjai. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 4. sz. 153–161.

E szerint a „felek tényállításaikat és egyéb, tényekre vonatkozó nyilatkozataikat a valóságnak megfelelően kötelesek előadni”. [Pp. 4. § (3) bekezdés] Ez nem jelent abszolút igazmondási kötelezettséget, a fél olyan tények, körülmények feltárására, amely a bíróság elé vitt jogai érvényesítésével, perbeli érdekeivel ellentétes, nem kötelezhető.¹⁵

Ha a fél megsérti igazmondási kötelezettségét, azaz önhibájából a perben jelentős tények tekintetében olyan nyilatkozatot tesz, amelyről bebizonyosodik, hogy valótlan, a bíróság pénzbírság megfizetésére kötelezi, valamint a Pp.-ben meghatározott más jogkövetkezésménnyel sújtja.

Az igazmondási kötelezettség megsértésének jogkövetkezésményeit a közigazgatási perben is alkalmazni kell a Kp. 36. § (1) bekezdés l) pontja alapján.

A jóhiszeműség elve, amely szerint a felek és más perbeli személyek eljárási jogaik gyakorlása és kötelezettségeik teljesítése során jóhiszeműen kötelesek eljárni, a perben részt vevő valamennyi személyre kiterjed, mind a bizonyítási eljárásban részt vevőkre, tanúra, szakértőre, mind a felekre vagy képviselőikre. A jóhiszeműség megsértésének jogkövetkezésménye a pénzbírság alkalmazása.

A jóhiszemű eljárás követelménye megsértésének jogkövetkezésményeit a közigazgatási perben is alkalmazni kell a Kp. 36. § (1) bekezdés l) pontja alapján.

Az új Pp. a bíróságtól is új szerepfelfogást kíván, amely alapelvei szinten a *közrehatási tevékenység* nevesítésében jelenik meg, a per során pedig az anyagi pervezetésben. A Pp. egyik jellegadó sajátossága a bíróság szerepének erősítése a jogvita tárgyi kereteinek tisztázásában. Valamennyi újrakodifikált európai perrendben megfigyelhető a bírói aktivitás fokozása. Az aktív bírói attitűd előírása egyben a koncentrált

¹⁵ A polgári perbeli igazmondási kötelezettség kérdése régóta foglalkoztatja és megosztja a jogászszakmát. A polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikkben megfogalmazott igazmondási kötelezettséget részletesen elemzi a korabeli szakirodalomban: WISZKIDENSZKY Gusztáv (1941): *A felek igazmondási kötelessége a polgári perben*. Budapest, Pázmány Péter Tudományegyetem.

per követelményének is hivatott eleget tenni, amit több nemzetközi dokumentum is elvárásként fogalmaz meg.

A Kp. is kifejezetten aktív szerepet szán a jogvita kereteinek tisztázásában a bíróságnak, ami nemcsak az alapvető rendelkezések között nyer kifejezést [Kp. 2. § (3) bekezdés], hanem a törvény későbbi részeiben is. A Kp. a tárgyalásra vonatkozó XII. fejezetében felhatalmazást ad a bíróság számára arra, hogy az elnök a jogvita ténybeli és jogi vonatkozásait a felekkel megtárgyalja. [Kp. 71. § (2) bekezdés d) pont] Ez az általános megfogalmazás a Pp.-ben biztosítottnál is szélesebb körű anyagi pervezetési hatáskörrel ruházta fel a közigazgatási perben eljáró bíróságot.

3.2. Az általános rendelkezések

A Pp. második része a legterjedelmesebb szerkezeti egysége a törvénynek. Döntő többségében ebben a részben található azok a rendelkezések, amelyek tekintetében a Kp. utaló szabályt ad a Pp. rendelkezéseire, amely szabályok a közigazgatási perben is alkalmazandók.

3.2.1. A bíróság; hatáskör, illetékesség, pertárgyérték

Ahogy arra a fejezet elején részletesen kitértünk, a jogvitát eldöntő bíróság a polgári per szükségképpen alanya. A Pp. második része meghatározza a polgári perben eljáró bíróságokat, azok összetételét és a bírák kizárásának szabályait. A Kp. a kizárási kérelem bejelentésére és elintézésére a polgári perrendtartás szabályait rendeli megfelelően alkalmazni. (Lásd a tankönyv későbbi fejezetében részletesen.)

A bíróságok hatáskörének és illetékességének szabályai ezt követően kapnak helyet a Pp.-ben.

A *hatásköri szabályok* arra vonatkozóan adnak útbaigazítást, hogy egy jogvita elbírálása a bírósági szervezetrendszer mely szintjén álló

bíróság elé tartozik, vagyis a bíróságok közötti vertikális munkamegosztást határozzák meg.

Polgári perben első fokon járásbíróság vagy törvényszék, a munkaügyi perekben a közigazgatási és munkaügyi bíróság jár el.

A Pp. *általános hatáskörű elsőfokú bíróságként a törvényszéket* határozza meg, ami azt jelenti, hogy mindazok a perek, amelyek elbírálását a törvény nem utalja járásbíróság hatáskörébe, a törvényszék hatáskörébe tartoznak.

A Pp. a 30 000 000 forint pertárgyérték alatti és azon vagyoni jogi pereket utalja a járásbíróságok hatáskörébe, ahol a fél vagyoni jogain alapuló igény értéke nem meghatározható, továbbá a személyi állapottal¹⁶ kapcsolatos és a végrehajtási pereket.

A Pp. tehát a *vagyoni jogi per* kategóriájára átfogó fogalmat alkot, amelybe beletartozik valamennyi kötelmi jogi, dologi jogi és öröklési jogi igény érvényesítése iránti per.

A Pp. ugyanakkor továbbra is meghatároz olyan ügýtípusokat, amelyek a pertárgyértékre tekintet nélkül a törvényszék hatáskörébe tartoznak. Ilyenek a szellemi alkotásokkal kapcsolatos szerzői jogi, szomszédos jogi és iparjogvédelmi perek, amelyek különös szakmai felkészültséget igénylő anyagi jogi szabályozás alá esnek, ezért változatlanul indokolt a törvényszéki hatáskör fenntartása. A közhatalmi jogkörben okozott károk megtérítése, illetve az e tárgykörrel szorosan összefüggő sérelemdíj megfizetése iránt indított perek törvényszéki hatáskörbe utalása szintén indokolt a pertárgy értékétől függetlenül.

A hatásköri szabályok tekintetében sajátos munkamegosztás érvényesül a közigazgatási ügyekben és a polgári ügyekben eljáró bíróságok között *a közigazgatási jogkörben okozott kár megtérítése iránti perek tekintetében*. Az ilyen igény polgári perben történő érvényesíthetőségének feltétele, hogy a közigazgatási ügyben eljáró bíróság – ha a közigazgatási bírói út biztosított – a jogsértést jogerősen megállapítsa.

¹⁶ Ilyen per például a házasság felbontása, szülői felügyelet gyakorlásának rendezése vagy a gondnokság alá helyezés iránt indított per.

[Pp. 24. § (3) bekezdés] Ha a felperes a közigazgatási bírói utat nem mérí ki, és úgy kezdeményezi a polgári pert, a keresetlevelét a bíróság visszautasítja.

Az *illetékességi szabályok* arra vonatkozóan adnak útbaigazítást, hogy az azonos szintű bíróságok közül melyik jár el, vagyis az illetékesség a bíróságok közötti horizontális munkamegosztást jelenti. Az általános illetékesség főszabály szerint a kényszerű perbeli pozícióban álló alperes lakóhelyéhez, tartózkodási helyéhez, nem természetes személy alperes esetén annak székhelyéhez igazodik. A Pp. ugyanakkor meghatároz olyan kizárólagos illetékességi szabályokat is, amelyek alól nem enged eltérést, így például a vállalkozás által a fogyasztóval szemben indított perre, amelyre kizárólag a fogyasztó lakóhelye, tartózkodási helye szerinti bíróság illetékes. A vagylagos illetékességi szabályok pedig a felperes számára jelentenek igényérvényesítési könnyítést, mert választhat, hogy a perre általánosan illetékes bíróság vagy a törvényben meghatározott más bíróság előtt indítja-e meg a pert. Vagylagos illetékességi szabály alapján a tartásra jogosult a törvényen alapuló tartás iránti pert a saját lakóhelye előtti bíróság előtt is megindíthatja, vagy ingatlannal kapcsolatos per az ingatlan fekvésének helye szerinti bíróság előtt is kezdeményezhető.

A *pertárgy értékére* vonatkozó rendelkezéseket a Pp. a hatásköri szabályok között helyezi el. A pertárgy értékének számos eljárási jogintézmény (illeték, ügyvédi munkadíj, pénzbírság) szempontjából meghatározó jelentősége van. A perrendben szabályozott jogintézmények közül elsőként és alapvetően a hatáskörre van kihatása, ezért helyezi el a Pp. a pertárgyérték számítására és meghatározására vonatkozó rendelkezéseket a hatáskörre vonatkozó szabályok közt. A pertárgyérték számításának általános szabálya, hogy a per tárgyának az értéke – a törvényben meghatározott kivételekkel – a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értékével egyezik meg. A Pp. azonban meghatározza a pertárgyérték számításának különös szabályát is, mert egyes esetekben a per tárgyának a sajátossága okán

– például pénzkövetelés hiányában – nem feltétlenül lehet kétséget kizáró, egyértelmű értéket meghatározni.

A pertárgyérték meghatározásának a Kp. hatálya alá tartozó marasztalási perek esetében is jelentősége van. A Kp. 130. § (1) bekezdése szerint a keresetlevélben fel kell tüntetni a per tárgyának értékét is. A közszolgálati jogvitákkal kapcsolatos perekben a pertárgyérték-számítás terén a Kp. a Pp. hatálya alá tartozó munkaügyi perekre ad utaló szabályt. [Kp. 131. § (3) bekezdés]

3.2.2. A felek és más perbeli személyek

A polgári per szükségképpen alanyai a bíróság mellett a felek. A polgári per minimum két ellenérdekű fél meglétét feltételezi, őket nevezük *felperesnek* és *alperesnek*, ők a polgári per főszereplői. Melléjük mellékszereplők is részt vehetnek a perben, például a beavatkozó, aki olyan személy, akinek jogi érdeke fűződik valamelyik fél pernyerteségének előmozdításához, és ennek érdekében önkéntesen vagy valamelyik fél perbehívására részt vesz a perben.

Felperes az a személy, aki a pert megindítja, aki a jogvitát a bíróság elé viszi. Az ő perbeli státusza önkéntes.

Alperes az a személy, aki ellen a felperes a pert megindítja, az alperesi pozíció ennél fogva nem önkéntes, hanem kényszerű (rákényszerített) perbeli pozíció, amely nem függ az alperes beleegyezésétől.

Ha akár a felperesi, akár az alperesi oldalon több személy vesz részt a perben, *pertársaságról* beszélünk, amely aszerint hoz létre a pertársak között lazább vagy erősebb kapcsolatot, hogy mi a perbe vitt jogviszony, mi a per tárgya. A pertársaság keletkezése alapján beszélhetünk *kényszerű* vagy *célszerűségi* pertársaságról.

Akkor *kényszerű* a pertársaság, ha jogszabályban meghatározott személyek perben állása kötelező (például gondnokság alá helyezés megszüntetése iránti perben), vagy a per tárgya olyan közös jog, illetve olyan közös kötelezettség, amely csak egységesen dönthető el (például

közös tulajdon megszüntetése iránti per), az érintett személyeknek a perben félként részt kell venniük.

A *célszerűségi* pertársaság akár felperesi, akár alperesi oldalon fennállhat, ha

- a) a perben hozott ítélet anyagi jogerőhatása a pertársakra a perben történő részvétel nélkül is kiterjedne,
- b) a perbeli követelések ugyanabból a jogviszonyból erednek, vagy
- c) a perbeli követelések hasonló ténybeli és jogi alapból erednek, és ugyanannak a bíróságnak az illetékessége valamennyi alperessel szemben megállapítható.

Ahhoz, hogy egy személy (akár természetes személy, akár más jogalany) félként részt vehessen a perben, *perbeli jogképességgel* kell rendelkeznie, ahhoz, hogy (egy természetes személy) eljárhasson a perben, *perbeli cselekvőképességgel*, összefoglaló elnevezéssel *perképességgel* kell rendelkeznie.

A *perbeli jogképesség* azt jelenti, hogy valaki *fél lehet egy perben*, azaz a perbeli jogalanyiságot jelenti. A Pp. szerint perben fél az lehet, akit a polgári jog szabályai szerint jogok illelhetnek és kötelezettségek terhelhetnek. A perbeli jogképesség tehát alapvetően a polgári anyagi jogi jogképességhez igazodik.

Aki tehát a polgári jog szerint jogképes, az a perben is jogképes. Perbeli jogképességgel rendelkeznek:

- a természetes személyek
- a jogi személyek
- jogi személyiséggel nem rendelkező olyan szervezetek, amelyeket törvény perbeli jogképességgel ruház fel.

Az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése szerint minden ember jogképes. A polgári jog szerint jogképes az ember, illetve az önálló jogalanyiséggal rendelkező jogi személyek, így az állam is. Az embert a jogképesség elveszületés esetén visszamenőlegesen a fogamzástól

kezdve a haláláig megilleti. A természetes személyek jogképessége a halállal szűnik meg.

A jogi személy jogképessége kiterjed minden olyan jogra és kötelezettségre, amely jellegénél fogva nem csupán az emberhez fűződhet. A Ptk. alapján jogi személynek minősül az egyesület, a gazdasági társaságok, a szövetkezet, az egyesülés, az alapítvány. Külön törvény alapján minősülnek jogi személynek a költségvetési szervek, a Munkavállalói Résztulajdonosi Program szervezet, az erdőbirtokossági társulat, a közttestületek (például a Magyar Tudományos Akadémia). A Ptk. rendelkezik az állam jogalanyiságáról is. Az állam a polgári jogi jogviszonyokban jogi személyként vesz részt. Az államot a polgári jogi jogviszonyokban az állami vagyon felügyeletéért felelős miniszter képviseli.

Fontos kihangsúlyoznunk, hogy a perbeli jogképesség nem azonos minden esetben a polgári jogi jogképességgel. A Pp. egyes esetekben relatív jogképességgel ruház fel egyes szervezeteket, így például sajtó-helyreigazítási perben a sajtótermék szerkesztősége, médiaszolgáltató, hírügynökség akkor is eljárhat, ha egyébként nincs perbeli jogképessége.

A *perbeli cselekvőképesség* alatt azt értjük, hogy a fél eljárhat a perben, saját nevében eljárési cselekményeket végezhet, vagy meghatalmazást adhat, ha a perben nem kíván személyesen eljárni.

A Pp. 34. § (1) bekezdése értelmében a perben mint fél személyesen vagy meghatalmazottja útján az járhat el, aki

- a) a polgári jog szabályai szerint teljes cselekvőképességgel rendelkezik,
- b) olyan, cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú, akinek a polgári jog szabályai szerinti cselekvőképessége a per tárgyára, illetve a perbeli eljárási cselekményekre kiterjedő hatállyal nincs korlátozva, vagy
- c) a per tárgyáról a polgári jog szabályai szerint érvényesen rendelkezhet.

A cselekvőképesség csak *természetes személyek* vonatkozásában értelmezhető.

A polgári eljárásjog, ellentétben a polgári anyagi joggal, a cselekvőképességnek csak két kategóriáját ismeri: valaki vagy rendelkezik perbeli cselekvőképességgel, vagy nem, azaz *nincs korlátozott perbeli cselekvőképesség*. Akinek a polgári anyagi jog szerint teljes cselekvőképessége van, az perjogi szempontból is teljesen cselekvőképesnek minősül, és a perben eljárhat.

Aki az anyagi jogszabályok szerint *cselekvőképességében részlegesen korlátozott*, általában nem rendelkezik perbeli cselekvőképességgel. Ugyanakkor ez alól vannak kivételek. Az a nagykorú személy, akinek a cselekvőképessége nincs korlátozva a per tárgyára, illetve a perbeli eljárási cselekményekre kiterjedő hatállyal, vagy a per tárgyról érvényesen rendelkezhet a polgári jog szabályai szerint, szintén eljárhat a perben. Ilyennek tekintendő az a kiskorú, aki a 14. életévét betöltötte, azokban a perekben, amelyek a munkával szerzett keresményével, munkaviszonyával vagy a szövetkezeti tagsági viszonyával kapcsolatos jogviszonyból erednek. Továbbá, személyi állapotot érintő perekben (például házassági perek, gondnoksági perek) és a személyi jogi perekben a korlátozottan cselekvőképes személy teljes perbeli cselekvőképességgel rendelkezik.

Aki az anyagi jogszabályok szerint *cselekvőképtelen*, szintén nem rendelkezik perbeli cselekvőképességgel, kivéve a gondnoksági pereket, ahol a Pp. teljes perbeli cselekvőképességet biztosít a fél számára.

3.2.3. A támogató részvétele a perben

A támogatott döntéshozatalról szóló 2013. évi CLV. törvény lehetővé teszi, hogy az egyes ügyei intézésében, döntései meghozatalában belárási képességének kisebb mértékű csökkenése miatt segítségre szoruló nagykorú személy számára a gyámhatóság támogatót rendeljen ki. A Pp. szabályozza a támogató perbeli részvételének feltételeit. E szerint

a támogató a féllel egyidejűleg a per során valamennyi eljárási cselekménynél – ideértve a nyilvánosság kizárásával megtartott tárgyalást is – jelen lehet, a jognyilatkozat megtételének elősegítése érdekében a féllel egyeztethet. A támogató az általa támogatott fél helyett nyilatkozattételre azonban nem jogosult.

3.2.4. A tolmács és fordító részvétele a perben

A Pp. 113. §-a rögzíti, hogy a bírósági eljárás nyelve a magyar. Törvény, az Európai Unió kötelező jogi aktusa, illetve nemzetközi egyezmény eltérő rendelkezése hiányában a bíróságnak címzett beadványokat magyar nyelven kell előterjeszteni, a bíróság a beadványokat és a határozatát magyar nyelven küldi meg. Az anyanyelv használatához való jogosultság értelmében azonban a bírósági eljárásban szóban mindenki jogosult anyanyelvét, nemzetközi egyezményben meghatározott körben pedig regionális vagy nemzetiségi nyelvét használni. A bíróság tolmácsot, jelnyelvi tolmácsot, illetve fordítót rendel ki, ha a 113. §-ban foglalt jogok érvényesülése érdekében vagy egyébként e törvénynek a nyelvhasználattal kapcsolatos rendelkezése értelmében szükséges.

A bírósági eljárásban a hallássérült vagy siketvak személy jogosult jelnyelvet vagy az általa ismert más, törvényben meghatározott speciális kommunikációs rendszert használni. A hallássérült vagy beszéd fogyatékos személy kérésére a meghallgatás helyett írásban tehet nyilatkozatot.

Ezen jog érvényesülése érdekében a bíróság tolmácsot, jelnyelvi tolmácsot, illetve fordítót alkalmaz, akikre főszabály szerint a törvény szakértőkre vonatkozó rendelkezéseit kell megfelelően alkalmazni.

3.2.5. Képviselet

A polgári anyagi jogi jogviszonyokban főszabály szerint más személy útján is lehet jognyilatkozatot tenni. A képviselő által megtett jognyilatkozat közvetlenül a képviseltet jogosítja és kötelezi. A képviseleti jog jogszabályon, bírósági vagy hatósági határozaton, létesítő okiraton vagy meghatalmazáson alapulhat. (Ptk. 6:11. §)

Ennek alapján megkülönböztetünk törvényes képviseletet (például kiskorú személy esetén a szülő vagy gyám, gondnokság alá helyezett személy esetén a gondnok), meghatalmazotti (ügyleti) képviseletet¹⁷ és ügygondnoki képviseletet (lásd erről később részletesen). A jogi személyek tekintetében a Ptk. különbséget tesz törvényes és szervezeti képviselet között.¹⁸

A fél a perben, akár felperesi, akár alperesi pozícióban van, nemcsak személyesen járhat el, hanem meghatalmazottja útján is. Természetesen vannak olyan eljárások, ahol a fél személyes eljárása nem mellőzhető, például házassági perben vagy gondnoksági perekben, ilyenkor a bíróság a felet személyes megjelenési kötelezettséggel idézi a tárgyalásra, de ekkor sem kell a per folyamán végig személyesen eljárnia a félnek.

A perbeli képviselet esetén a képviselő a képviselt személy helyett, annak nevében és a képviselt személyre kiható hatállyal cselekszik,

¹⁷ A meghatalmazás képviseleti jogot létesítő egyoldalú jognyilatkozat. A meghatalmazást a képviselőhöz, az érdekelt hatósághoz, bírósághoz vagy ahhoz a személyhez kell intézni, akihez a meghatalmazás alapján a képviselő jognyilatkozatot jogosult tenni. [Ptk. 6:15. § (1) bekezdés]

¹⁸ A jogi személy törvényes képviselője a vezető tisztségviselő. A szervezeti képviseletnek három formáját különböztethetjük meg: 1. Ha a jogi személy létesítő okirata vagy szervezete és működésére vonatkozó belső szabályzata a jogi személy szervezetén belül képviseleti joggal járó tisztséget határoz meg, e tisztség betöltője a jogi személy önálló képviselője. 2. A jogi személy önálló jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeti egységének vezetője az egység rendeltetészerű működéséhez szükséges körben a jogi személy önálló képviselője. 3. Az ügyvezetés az ügyek meghatározott csoportjára nézve a jogi személy munkavállalóit írásbeli nyilatkozattal a jogi személy képviseletének jogával ruházhatja fel; a képviseleti jogot a munkavállaló az ügyvezetés írásbeli nyilatkozatában meghatározott, képviseleti joggal rendelkező más személlyel együttesen gyakorolhatja.

végez eljárási cselekményeket, és a képviselő cselekménye által a képviselt válik jogosítottá, illetve kötelezetté.

A Pp. – ahogy arra a korábbiakban kitértünk – általános hatáskörű elsőfokú bíróságként a bonyolult, összetettebb szakismeretet igénylő ügyeket tárgyaló törvényszéket határozza meg, ahol *mind a felperes, mind az alperes számára kötelezővé teszi a jogi képviselővel való eljárást.*

A kötelező jogi képviselet előírásának indoka, hogy az utóbbi évtizedekben a jogviták a korábbiakhoz képest lényegesen bonyolultabbá váltak, így a felperes részéről a megalapozott igényérvényesítés, alperesi oldalon pedig az eredményes védekezés többnyire olyan jogi szaktudást igényel, ami nélkülözhetlenné teszi a fél jogi szakember közreműködésével történő eljárást.¹⁹

A polgári bírászkodás körében első fokon *törvényszék elé tartozó ügyekben* tehát a feleknek nincs választási lehetőségük, hogy személyesen, meghatalmazott útján vagy meghatalmazott jogi képviselő útján járnak-e el, mert számukra kötelező a jogi képviselővel történő eljárás.

A járásbíróóság elé tartozó ügyekben és a közigazgatási és munkaügyi bíróság elé tartozó munkaügyi perekben azonban a fél választhat, hogy személyesen, meghatalmazott útján (aki nem csak jogi képvisellettal hivatásszerűen foglalkozó személy lehet) vagy jogi képviselővel jár el.

A Pp.-ben a meghatalmazotti státusz alapja vagy a közvetlen személyi, illetve szervezeti kötődés (például pertárs, hozzátartozó, alkalmazott), vagy a professzionális pervitel biztosítása (például ügyvéd, kamarai jogtanácsos).

¹⁹ Lásd erről bővebben: RÉTI László (2017): A megújult képviseleti szabályok. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 11. sz. 473–482. vagy CSEHI Zoltán (2017): Képviselet. In WOPERA Zsuzsa szerk.: *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. 152–179.

Meghatalmazottként a polgári eljárásokban az alábbi személyek járhatnak el:

- a) az ügyvéd és az ügyvédi iroda,
- b) a kamarai jogtanácsos,²⁰ az ügyvédi tevékenységről szóló törvényben meghatározott körben,
- c) a fél hozzátartozója,
- d) a fél pertársa, valamint a fél pertársának képviselője,
- e) a közigazgatási szerv, egyéb költségvetési szerv vagy gazdálkodó szervezet, illetve egyéb nem természetes személy alkalmazottja munkáltatójának tevékenységével kapcsolatos pereiben,
- f) az önkormányzati szerv alkalmazottja az önkormányzat vagy önkormányzati szerv feladat- és hatáskörét érintő perekben, továbbá ugyanezen perekben az önkormányzati szerv szervezeti és működési szabályzatában meghatározott tisztségviselő, ideértve az önkormányzati képviselőt is, ha a per – tárgya alapján – abba a szabályzatban meghatározott ügykörbe tartozik, amelyben a tisztségviselő eljárni jogosult, valamint
- g) akit erre jogszabály feljogosít.

Nem lehet meghatalmazott az, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be, akit jogerős bírói ítélet a közügyektől eltiltott, vagy akit a bíróság – a per tárgyára, illetve a perbeli eljárási cselekményekre kiterjedő hatállyal – jogerősen gondnokság alá helyezett.

A meghatalmazást – főszabály szerint – közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba kell foglalni. A meghatalmazás akár a per vitelére, akár egyes perbeli cselekményekre szólhat. A meghatalmazásnak egyediesítetten kell tartalmaznia, hogy mely ügyre vonatkozik. Ez történhet a feleknek és a per tárgyának a meghatározásával,

²⁰ Az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény bevezette a kamarai jogtanácsosi státuszt. A kamarai jogtanácsos az ügyvédi tevékenységet nem természetes személy jogalannyal fennálló munkaviszonya, kormányzati szolgálati, közszolgálati, állami szolgálati, közalkalmazotti, rendvédelmi, hivatásos vagy szerződéses katonai szolgálati jogviszonya, egyházi szolgálati viszonya keretei között gyakorolja.

ügyszámra hivatkozással vagy más módon. A per vitelére szóló meghatalmazás – külön kikötés hiányában – kiterjed a végrehajtási eljárásra, valamint az annak során, azzal összefüggésben indított perre, a perorvoslati eljárásokra, valamint a peres pénznek vagy dolognak és az eljárási költségeknek az átvételére is.

A Pp. azt is lehetővé teszi, hogy a fél a képviselő részére olyan meghatalmazást adjon, amely őt perek vitelére általánosságban jogosítja fel, ezt nevezzük *általános meghatalmazásnak*. Külön törvény, a bírósági peres és nemperes eljárásokra adott általános meghatalmazások közhiteles nyilvántartásáról szóló 2017. évi XLIII. törvény rendezi a polgári peres és bírósági polgári nemperes, valamint a közigazgatási peres és egyéb közigazgatási bírósági eljárásokra adott általános meghatalmazással összefüggő adatok bírósági nyilvántartására vonatkozó szabályokat.

Az új szabályozás előnye, hogy az általános meghatalmazást elengedő egyetlen bíróság előtti nyilvántartási eljárásban bejegyeztetni a nyilvántartásba, és ez akár az ország összes bírósága előtt kiválthatja az egyedi meghatalmazást. Az általános meghatalmazások országos és közhiteles nyilvántartását az Országos Bírósági Hivatal elnöke működteti.

A közhiteles, elektronikus és az eljáró bíróságok által közvetlen hozzáféréssel elérhető általános meghatalmazások országos nyilvántartásával hatékonyan biztosítható az általános meghatalmazáson alapuló képviseleti jog fennállásának és terjedelmének azonnali és hiteles igazolása a bírósági polgári és közigazgatási peres és nemperes eljárásokban.

Amennyiben az eljárás során a *jogi képviselet kötelező*, az alábbiakban meghatározott személyek járhatnak el jogi képviselőként:

- a) az ügyvéd és ügyvédi iroda,
- b) a kamarai jogtanácsos, az ügyvédi tevékenységről szóló törvényben meghatározott körben,
- c) a jogi személy bíróság képviseletére jogosult bíró és bírósági titkár,

- d) a Legfőbb Ügyészség képviselőjére jogosult ügyész, valamint
- e) törvényben meghatározott egyéb személyek (például iparjogvédelmi perekben a szabadalmi ügyvivő).

Ha a jogi képviselő kötelező – törvény eltérő rendelkezése hiányában –, a jogi szakvizsgával rendelkező személy saját ügyében, az ügyész abban a perben, amelynek megindítására törvény jogosítja fel, vagy amelyet ellene lehet indítani, illetve amelyben törvény alapján felléphet, jogi képviselő nélkül is eljárhat, őt úgy kell tekinteni, mintha jogi képviselővel járna el.

Az *ügygondnoki képviselő* bírósági határozaton, kirendelésen alapuló sajátos képviselői forma. Célja, hogy lehetővé tegye az eljárás megindítását, folytatását, illetve eredményes befejezését, ha a fél jelenléte vagy eljárása valamely – jogszabályban meghatározott – okból akadályozva van. Ahogy arról korábban szóltunk, a perben csak olyan személy járhat el, aki perbeli cselekvőképességgel rendelkezik. A perben a fél nevében törvényes képviselője jár el, ha

- a) a félnek nincs perbeli cselekvőképessége,
- b) a fél részére a cselekvőképessége érintése nélkül rendeltek törvényes képviselőt, kivéve, ha a fél személyesen vagy meghatalmazottja útján fellép, vagy
- c) a fél nem természetes személy.

Abban az esetben, ha

- a) a cselekvőképtelen félnek nincs törvényes képviselője,
  - b) az ismeretlen helyen tartózkodó félnek nincs sem törvényes képviselője, sem meghatalmazottja,
  - c) a nem természetes személy félnek nincs törvényes képviselője, vagy
  - d) ha törvény így rendelkezik,
- a bíróság a fél részére ügygondnokot rendel.

Az ügygondnok kirendelésére főszabály szerint az ellenfél kérelmére kerül sor, törvényben meghatározott esetekben hivatalból. A bíróság ügygondnokként ügyvédet vagy ügyvédi irodát rendelhet ki. Az ügygondnokot a perben – az alábbi kivételekkel – a per vitelére meghatalmazott jogállása illeti meg.

Az ügygondnok a bíróság külön felhatalmazása nélkül peres pénzt vagy dolgot nem vehet át, valamint egyezséget nem köthet, jogot nem ismerhet el és jogról nem mondhat le, kivéve, ha ezáltal az általa képviselt felet nyilvánvaló károsodástól óvja meg.

3.2.6. Egyéb általános szabályok

A Pp.-ben és a Kp.-ban egyaránt alkalmazandó egyéb általános szabályokat a tankönyv későbbi fejezetei tárgyalják részletesen.

3.3. Az elsőfokú eljárás

A Pp. legfontosabb újítása az elsőfokú eljárás körében bevezetett *osztott perszerkezet*. Ez azt jelenti, hogy az eljárás mind funkciójában, mind időben egymástól elkülönülő két szakra tagolódik: *perfelvételi szakra* és *érdemi tárgyalási szakra*. A perfelvételi szak a jogvita érdemi eldöntésének teljes körű előkészítését célozza, majd e szak lezárását követi az érdemi tárgyalási szak, amelynek célja a bizonyítás lefolytatása és a jogvita eldöntése.²¹

3.3.1. A keresetlevél felépítése

A pert *keresetlevéllel* indítja meg a felperes az alperes ellen. A keresetlevél tartalmát, amely három nagyobb szerkezeti egységre tagolódik,

²¹ Lásd erről bővebben: WOPERA Zsuzsa – VITVINDICS Mária (2015): Az új polgári perrendtartás koncepciójának sarokkövei. *Fontes Iuris*, 1. évf. 1. sz. 48–55.

a Pp. részletesen meghatározza annak érdekében, hogy már a per kezdetén rendelkezésre álljanak azok az anyagi jogi és eljárásjogi adatok, amelyek a jogvita érdemi tárgyalásának megkezdését biztosítják, és amelyek lehetővé teszik, hogy a felperesi keresetre az alperes érdemben tudjon nyilatkozni ellenkérelmében.

A keresetlevél *bevezető része* az eljáró bíróság és a felek, illetve a felperes jogi képviselőjének törvényben meghatározott adatait tartalmazza.

A keresetlevél *érdemi része* tartalmazza a felperes által perbe vitt jogvitára vonatkozó legfontosabb adatokat: a kereseti kérelmet, az érvényesíteni kívánt jog megjelölését az anyagi jogi jogalap megjelölése útján, a kérelmet és a jogállítást alátámasztó tényállításokat, az ezek közötti összefüggés jogi levezetését és a tényállításokat alátámasztó bizonyítékok és bizonyítási indítványok megjelölését.

A keresetlevél *záró része* a perbeli igényérvényesítéssel összefüggő adatokra vonatkozó felperesi előadásokat tartalmazza, így például a pertárgyérték meghatározását, a bíróság hatáskörét és illetékességét megalapozó tényeket és jogszabályhelyet, a megfizetett illeték összegét és a megfizetés módját stb.

3.3.2. A kereset fajtái

A bíróság döntésére, ítéleti rendelkezésére irányuló kérelem, a *kereseti kérelem* alapján a keresetek három fajtáját különböztethetjük meg. E tipizálásnak a közigazgatási perben előterjesztett keresetfajták szempontjából is jelentősége van.

A kereseti kérelemnek *három típusa* lehet: *marasztalás, megállapítás és jogalakítás* iránti kereseti kérelem.

Marasztalásra irányuló kereseti kérelemnek azt nevezzük, amikor a felperes azért fordul a bírósághoz, hogy az alperest valamilyen szolgáltatásra, helytállásra vagy valamilyen magatartás tűrésére vagy tevése, a megsértett jogának helyreállítására kötelezze. A marasztalásra

irányuló kereseti kérelem egyik feltétele a felperesi jogok valóságos vagy a felperes által vélt sérelme.

A kereseti kérelem második típusa a *megállapítás iránti kereseti kérelem*. A megállapítás iránti keresetnek tehát két konjunktív feltétele van:

- a kért megállapítás a felperes jogainak az alperessel szemben való megóvása érdekében *szükséges (jogvédelem szükségessége), és*
- a jogviszony természeténél fogva vagy a kötelezettség lejártának hiányában a felperes teljesítést nem kérhet (*teljesítés kizártsága*).

A bíróság e törvényes feltételek fennállását hivatalból vizsgálja.

A harmadik típus a *jogalakítás* iránti kereseti kérelem. Az ilyen kereseti kérelmek célja a felek jogállapotának vagy jogviszonyának megváltoztatása: létrehozása, megszüntetése vagy módosítása. A személyi állapotot érintő keresetek tipikusan jogalakító keresetek, így például házasság felbontása, apaság megállapítása vagy apaság vélelmének megdöntése iránti kereset.

3.3.3. A keresethalmazatok

Mind a Pp., mind a Kp. lehetővé teszi, hogy a felperes több követelést érvényesítsen a perben, amelyet tárgyi keresethalmazatnak²² nevezünk. A tárgyi keresethalmazat lehet valódi vagy látszólagos.

Valódi tárgyi keresethalmazatnak nevezi a törvény, ha a felperes több, egymástól különböző keresetet terjeszt elő együttesen. E keresethalmazat-típus elnevezésében a „valódi” jelző azt mutatja, hogy ilyen esetekben valóban több követelése van a felperesnek, amelyeket együttesen kér megítélni, azaz a keresetek egymáshoz való viszonya „és” jellegű. Fontos kiemelni, hogy a Pp. nem engedi meg a Pp. hatálya

²² A jogirodalom a személyi keresethalmazatot pertársaságnak nevezi.

alá tartozó ügyben előterjesztett kereset összekapcsolását a Kp. hatálya alá tartozó keresettel vagy indítvánnyal.

A tárgyi keresethalmazat másik típusa a *látszólagos tárgyi keresethalmazat*. Látszólagos tárgyi keresethalmazat esetében a keresetek egymással *eshetőleges* vagy *vagylagos* viszonyban állnak, szemben a valódi tárgyi keresethalmazattal, ahol a keresetek „és” viszonyban állnak egymással. Az ilyen keresethalmazat azért látszólagos, mert a felperes végeredményben egyetlen dolgot, egyszeri marasztalást kér különböző jogi alapon.

A Pp. által bevezetett osztott perszerkezet miatt a törvény eljárásjogi korlátokat állít az eshetőlegesen előterjeszthető keresetek elé.

3.3.4. Az elsőfokú eljárás menete

A továbbiakban vázlatosan bemutatjuk a Pp. szerinti *elsőfokú eljárás folyamatát*, kiemelve a legfontosabb eljárási mozzanatokat és a hozzájuk kapcsolódó jogintézményeket.

A keresetlevél beérkezését követően azt a bíróság legkésőbb 30 napon belül megvizsgálja. E vizsgálat négyféle eredményre vezethet:

1. ha a keresetlevélből megállapítható, hogy a per elbírálása más bíróság hatáskörébe vagy illetékességébe tartozik, a bíróság a keresetlevél *áttételét* rendeli el;
2. ha a keresetlevél visszautasítását megalapozó ok áll fenn, és nincs helye hiánypótlásra való felhívásnak, a keresetlevelet *visszautasítja*;
3. *hiánypótlást* rendel el a törvényben meghatározott esetekben;
4. megállapítja, hogy a *keresetlevél perfelvételre alkalmas*, és azt közli az alperessel.

Az *áttételre* akkor kerül sor, ha az ügy elbírálása más polgári peres útra tartozik, de nem tartozik annak a bíróságnak a hatáskörébe, illetve illetékességébe, ahová a keresetlevelet benyújtották, és a keresetlevél

alapján megállapítható a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság. Fontos kiemelni, hogy a bíróság akkor is áttételt alkalmaz, ha a jogvita elbírálása a *Kp. hatálya alá tartozik*, vagyis ebben az esetben is áttételnek van helye a *közigazgatási ügyben eljáró bírósághoz*.

Ha a keresetlevél olyan hibában vagy hiányosságban szenved, ami érdemi elintézését akadályozza, a keresetlevelet a bíróság *visszautasítja*, amely eseteket a Pp. 176. § (1) bekezdése nevesíti. A § (2) bekezdése ugyanakkor egyes esetekben lehetővé teszi a *keresetlevél hiányainak pótlását* a visszautasítást megelőzően.

Ha a *keresetlevél perfelvételre alkalmas*, a bíróság azt közli az alperessel. A kereset közlésével beállnak a perindítás joghatásai. A keresetlevél akkor alkalmas perfelvételre, ha nincs helye visszautasításnak, hiánypótlásra történő felhívásnak, vagy a fél a hiánypótlási kötelezettségének eleget tett, és nincs helye áttétel alkalmazásának sem.

Az *alperes az ellenkérelmét* írásban köteles előterjeszteni a keresetlevél kézbesítésétől számított *45 napon belül*, amely határidő az alperes indokolt kérelmére további legfeljebb 45 nappal meghosszabbítható.

Az alperesi ellenkérelem tartalmát a Pp. részletesen meghatározza, és a keresetlevélhez igazítja azzal a céllal, hogy minden felperesi állításra rendelkezésre álljon alperesi nyilatkozat.

Amennyiben az alperes ellenköveteléssel, *viszontkeresettel* vagy *beszámítással* kíván élni, akkor azt is elő kell terjesztenie az ellenkérelem előterjesztésére nyitva álló határidőn belül.

A *viszontkeresettel* az alperes „viszontpert” indít a felperessel szemben, amelyre – főszabály szerint – akkor van lehetősége, ha az alperes követelése a felperes által érvényesített joggal azonos jogviszonyból ered.

A felperes követelésével szemben az alperes *beszámítással* élhet, amely a teljesítéssel azonos joghatással bír.²³ A beszámítás a polgári

²³ A Ptk. 6:49. §-a szerint a kötelezett pénztartozását úgy is teljesítheti, hogy a jogosulttal szemben fennálló lejárt pénzkövetelését a jogosulthoz intézett jognyilatkozattal a pénztartozásába beszámítja. A beszámítás erejéig a kötelezettségek megszűnnek. A Ptk. 6:52. §-a

anyagi jogban szabályozott jogintézmény, amely a kötelezettség megszüntetését eredményezi. A beszámítás elbírálása nem különbözik a keresettel vagy viszontkeresettel érvényesített anyagi jogi igénytől, amelyet az alperes beszámítást tartalmazó iratban terjeszthet elő, főszabály szerint az ellenkérelem előterjesztésére nyitva álló határidő alatt.

Ha az alperes elmulasztja az alperesi ellenkérelem előterjesztését, a bíróság a kereseti kérelemnek megfelelően *bírósági meghagyással* kötelezi az alperest. A bírósági meghagyásnak, ha jogerőre emelkedik, ugyanaz a hatálya, mint a jogerős ítéletnek (ítéleti hatályú határozat).

A bírósági meghagyás ellen a kézbesítéstől számított 15 napon belül bármelyik fél írásban, a meghagyást kibocsátó bíróságnál ellentmondással élhet. Az ellentmondással együtt a korábban elmulasztott írásbeli ellenkérelmet is elő kell terjesztenie. Ebben az esetben a kibocsátott bírósági meghagyás hatályát veszti, az eljárás az ellentmondással együtt benyújtott ellenkérelem alapján a perfelvétel szabályai szerint folytatódik. Ebben az esetben az elő nem terjesztett viszontkereset utóbb nem pótolható.

A *perfelvételi szakban* a jogvita tartalmának és kereteinek meghatározása a cél. Az eljárásnak ebben a szakában – szükség esetén a bíróság közrehatása mellett – véglegeződnék a felek jog- és tényállításai, a felek előadják bizonyítási indítványaikat, rendelkezésre bocsátják bizonyítási eszközeiket, és megteszik az ezek értékelésére vonatkozó nyilatkozataikat is.

Az alperesi ellenkérelem beérkezését követően a bíróság dönt arról, hogy a perfelvétel melyik módját válassza. A bíróság három útvonal közül választhat:

1. további írásbeli előkészítést rendel el, és csak ezt követően kerül sor a perfelvételi tárgyalás megtartására;

---

szerint a beszámítás szabályait megfelelően alkalmazni kell akkor is, ha a kötelezett a jogsulltal szemben fennálló bármely más egynemű és lejárt követelését a jogosulthoz intézett jognyilatkozattal a tartozásába beszámítja.

2. az ellenkérelem beérkezését követően azonnal kitűzi a perfelvételi tárgyalás határnapját;
3. perfelvételi tárgyalás mellőzésével kívánja lezárni a perfelvételi szakot (bármelyik fél kérelmére kötelező perfelvételi tárgyalás tartása).

A *perfelvételi tárgyalás célja*, hogy valamennyi perfelvételi nyilatkozat ismeretében a pert megalapítsa, azaz a perbe vitt és előkészített jogvita ténybeli és jogi alapja rögzüljön, valamint a tárgyalás érdemi (bizonyítási) részének iránya és tartalma ugyancsak véglegesen kialakításra és rögzítésre kerüljön. A perfelvételi tárgyalás elején a bíróság összegzi az írásbeli perfelvétel eredménye alapján a jogvita szempontjából lényeges nyilatkozatokat. Ez az anyagi pervezetés egyik lényeges megnyilvánulási formája, mivel a felek ebből megismerhetik, hogy a bíróság miként és miben látja jogvitájukat.

A Pp. a perfelvételi tárgyalásra valamennyi fél számára megjelenési kötelezettséget ír elő, és szigorúan szankcionálja a tárgyalás elmulasztását. Ha valamennyi fél elmulasztja a perfelvételi tárgyalást, az eljárást hivatalból megszünteti a bíróság. Abban az esetben, ha a perfelvételi tárgyaláson a felek valamelyike megjelenik, a jelen lévő fél kérelmére a tárgyalást meg kell tartani, de a mulasztó fél tekintetében eljárási vélelmeket állít fel a Pp. Úgy kell tekinteni, hogy a mulasztó fél a megjelent fél tárgyalást megelőzően vagy tárgyaláson előterjesztett tényállítását, jogállítását, illetve bizonyítékát nem vitatja, valamint kérelme, indítványa teljesítését nem ellenzi, kivéve, ha korábban ezekkel ellentétes nyilatkozatot tett, úgy kell tekinteni, hogy a mulasztó fél keresete vagy ellenkérelme megalapozásához egyéb perfelvételi nyilatkozatot nem kíván, illetve nem tud tenni, a mulasztó féllel közöltnek kell tekinteni a tárgyaláson jelen lévő fél nyilatkozatát, a tárgyaláson csatolt, illetve kézbesíthető iratot, és a perfelvétel lezárható, kivéve, ha a perfelvételi tárgyalást e törvényben meghatározott okból el kell halasztani.

A *perfelvétel lezárására* akkor kerül sor, ha a felek megtették végleges perfelvételi nyilatkozataikat, vagy legalábbis erre megvolt a lehetőségük. A perfelvétel lezárása a bíróság alakszerű végzésével történik, amely nem fellebbezhető, és a perfelvételi szak lezárásának tényét tartalmazza.

A *perfelvételt lezáró végzés* tekintetében a törvény kimondja, hogy ahhoz a bíróság kötve van, azt nem változtathatja meg. Az eljárás későbbi szakában a perfelvételi szakra tartozó perccselekmények csak a törvény által megengedett esetekben és feltételekkel tehetők.

Az *érdemi tárgyalási szakra* tartozó eljárási cselekmény a perfelvétel során tisztázott jogvita eldöntéséhez szükséges bizonyítás lefolytatása, illetve az érdemi döntés meghozatala.

Az eljárás e szakaszában perfelvételi nyilatkozatok előterjesztése akár írásban, akár tárgyaláson – főszabály szerint – nem megengedett, a perfelvétel lezárásával rögzült perfelvételi nyilatkozatok csak törvényben meghatározott esetben és feltételekkel változtathatók. A keresetet az érdemi tárgyalási szakban megváltoztatni csak a bíróság engedélyével lehet. Az érdemi tárgyalás tekintetében mindkét fél kérheti a tárgyalás távollétében való megtartását.

3.3.5. Eltérő szabályok jogi képviselő nélkül eljáró félre

Az elsőfokú eljárás eddigiekben ismertetett szabályai a jogi képviselővel eljáró félre alkalmazandók. Miután a Pp. általános hatáskörű elsőfokú bírósággént a törvényszéket határozza meg, az eljárási szabályokat is arra „szabja”, ahol a felek jogi képviselővel kötelesek eljárni. A járásbíróság és a közigazgatási és munkaügyi bíróság előtt azonban a felek nem kötelesek jogi képviselővel eljárni, így az ő esetükben kivételeket ad a Pp. XV. fejezete egyes, jogi szakmai ismereteket igénylő szabályok alkalmazása alól.

Ha azonban a fél saját elhatározásából jogi képviselő közreműködését veszi igénybe, akkor ezt a jogi képviselővel való eljárás választá-

sának kell tekinteni, és rá is az általános szabályokat kell alkalmazni. A jogi képviselőt választó fél az eljárás jogerős befejezéséig a jogi képviseletet köteles fenntartani, kivéve, ha áttér a jogi képviselő nélküli eljárásra. Ezt azonban a per során csak egyszer teheti meg. Ha a fél a jogi képviselővel történő eljárást választotta, a perben jogi képviselőnek kell tekinteni az ügyvédjelöltet és a kamarai nyilvántartásba vett jogi előadót is, a Pp. 75. §-ában meghatározottakon túlmenően.

A jogi képviselő nélkül eljáró felet a törvény *beadványnyomtatványok* alkalmazásával segíti. A félnek jogszabályban meghatározott, erre rendszeresített nyomtatványon kell előterjesznie a keresetlevelet, a viszontkeresetét tartalmazó viszontkereset-levelet, valamint a beszámítást tartalmazó iratot, és az írásbeli ellenkérelmet. A nyomtatványokat a 21/2017. (XII. 22.) IM rendelet tartalmazza.

A felperes a keresetet a lakóhelye, székhelye, munkahelye szerinti vagy a perre illetékes járásbíróságon, ügyfélfogadási időben szóban is előadhatja, amelyet a bíróság az erre rendszeresített nyomtatványon rögzít. Hasonlóan, a fél a viszontkeresetet, a beszámítást és az ellenkérelmet tartalmazó nyilatkozatot is előadhatja szóban, amelyet a bíróság az arra rendszeresített nyomtatványon rögzít.

3.3.6. A fizetési meghagyásos eljárásból perré fordult eljárások

Ahogy arról korábban már szóltunk, a fizetési meghagyásos eljárás olyan, a közjegyző hatáskörébe tartozó polgári nemperes eljárás, amely lejárt pénzkövetelések érvényesítését szolgálja 30 000 000 forintos értékhatárig. Ha a követelés a 3 000 000 forintot nem haladja meg, az igény – kivételekkel²⁴ – *kizárólag* fizetési meghagyásos eljárásban

²⁴ Ha a pénzkövetelés a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény alapján létesített jogviszonyból, közalkalmazotti jogviszonyból, szolgálati jogviszonyból, közfoglalkoztatási jogviszonyból, a sporttörvény alapján kötött munkaszerződéses jogviszonyból, szakképzés során kötött tanulószereződésből eredő jogviszonyból, nemzeti felsőoktatási törvény szerinti hallgatói munkaszerződésből eredő jogviszonyból, illetve szociális szövetkezettel és foglalkoztatási szövetkezettel létesített tagi munkavégzési jogviszonyból, vagy a köz-

érvényesíthető. Ha ezen összeghatár alatt a jogosult keresetlevelet terjeszt elő, azt a bíróság a Pp. 176. § (1) bekezdés c) pontja alapján visszautasítja. Ha a közjegyző által kibocsátott fizetési meghagyás ellen a kötelezett jogorvoslattal, azaz ellentmondással él, az eljárás perré fordul, és ha a jogosult teljesíti a törvényben előírt kötelezettségeit, az eljárás a peres eljárás szabályai szerint folytatódik. A legfontosabb, teljesítendő követelmény, hogy keresetet tartalmazó iratot kell előterjesznie a közjegyző felhívásában megjelölt bíróságon. Ennek oka, hogy a fizetési meghagyásos eljárást kezdeményező nyomtatványon jóval kevesebb adatot kell megadni, mint a Pp. szerinti keresetlevélben, így azt ki kell egészíteni a keresetlevélre vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően.

Fontos kiemelni, hogy a Kp. hatálya alá tartozó marasztalási perek [Kp. 38. § (1) bekezdés d)–e) pontok] tekintetében is helye van fizetési meghagyásos eljárás kezdeményezésének. A Kp. nem tartalmaz külön szabályokat a fizetési meghagyásos eljárás perré fordulására, hanem visszautal a Pp.-re e körben. A Kp. 131. § (7) bekezdése alapján „[a] fizetési meghagyásos eljárással induló marasztalási perben a bíróság a polgári perrendtartás fizetési meghagyásos eljárással összefüggő perekre vonatkozó szabályainak megfelelő alkalmazásával jár el”.

A Pp. 257. § (1) bekezdésének megfelelő alkalmazásával, amennyiben a Kp. hatálya alá tartozó marasztalási per fizetési meghagyásos eljárással indul, a keresetet tartalmazó iratra nem a Pp. keresetlevélre vonatkozó szabályait kell alkalmazni, hanem a Kp. keresetlevélre vonatkozó rendelkezéseit.

---

igazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvényben meghatározott közszolgálati vagy közigazgatási szerződéses jogviszonyból ered, a jogosult nem köteles az igényét fizetési meghagyás útján érvényesíteni 3 000 000 forintot meg nem haladó követelés esetén sem. Ezekben az esetekben a fizetési meghagyásos eljárás alternatív igényérvényesítési út a per mellett.

3.4. A bizonyítás

A bizonyítás a jogvita eldöntése szempontjából legfontosabb eljárási szakasz, amelynek színtere az elsőfokú eljárás érdemi tárgyalási szaka, de a Pp. – jelentősége miatt – külön részben szabályozza. A perfelvételi szak lezárásával rögzült állítások és indítványok alapján megkezdődik a felek tényállításainak bizonyítása, a bíróság meggyőzése a fél által állítottak valóságáról.

Fontos kiemelni, hogy a polgári perben a felek rendelkezési joga a bizonyításra is kiterjed, vagyis a bíróság bizonyítást hivatalból főszabály szerint nem rendelhet el. A közigazgatási jogviták természetére tekintettel a közigazgatási perekben tágabb körben van helye hivatalbóli bizonyításnak.

A Pp. hatálya alá tartozó ügyekben a felek azok, akik kötelesek a tényállításaikat alátámasztó bizonyítékaikat összegyűjteni és azokat a bíróság rendelkezésére bocsátani, vagyis a peranyagot szolgáltatni, ezt alapelvi szinten mondja ki a Pp. 4. § (2) bekezdése. A perben jelentős tényeket annak a félnek kell nemcsak állítani, hanem bizonyítani is, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valósnak fogadja el, ezt nevezi a Pp. *bizonyítási érdeknek*. Jelen tankönyv későbbi fejezeteiben részletesen szólnunk a bizonyítás általános szabályairól, a bizonyítási eszközökről. Jelen alponthan a Pp. bizonyítás terén hozott legfontosabb újításait emeljük ki.

A Pp. a joggyakorlatban felmerült igényekre reagálva törvényi szinten rendezi a *bizonyítási szükséghelyzet* problémáját. A bizonyítási szükséghelyzet azokra a kirívóan információ-aszimmetrikus helyzetekre ad szabályozási megoldást, amikor a bizonyító fél ellenfele rendelkezik a releváns bizonyítékok felett (például orvosi műhibaperben az alperes rendelkezik a bizonyításhoz szükséges okiratokkal), és ezáltal képes a bizonyítás eredményességét megnehezíteni, esetleg ellehetetleníteni. A bizonyítási szükséghelyzet Pp. szerinti jogkövet-

kezménye: a tény fennállásának megállapítása, ha a bíróban kétely e tekintetben nem merül fel.

A bizonyítás szabályai rendezik a *jogsértő bizonyítási eszközök* perben történő használhatóságát. Itt olyan bizonyítási eszközökről van szó, döntően kép- és hangfelvételekről, amelyeket személyiségi jogokat sértő módon készítettek, vagy jogsértő módon használnak fel, az érintett beleegyezése nélkül.²⁵ A Pp. általános jelleggel rögzíti, hogy jogsértő bizonyítási eszközök a perben nem használhatók fel. Ennek indoka, hogy a jogállamban nem alkothatók olyan szabályok, amelyek a jogkeresőket jogellenes cselekményekre ösztönzik.

Abszolút kizárt az olyan bizonyíték felhasználhatósága, amelyet az élethez és a testi épséghez fűződő jog megsértésével vagy erre irányuló fenyegetéssel szereztek meg, vagy így állítottak elő. Más esetekben a bizonyíték befogadhatósága tárgyában a bíróság mérlegelési jogkörben dönt. Ennek körében azt kell mérlegelnie, hogy a *fél bizonyításhoz fűződő méltányolható magánérdeke* vagy a *másik fél*

²⁵ A Kúria BH2015. 38. sz. döntésében kimondta, hogy a szabad bizonyítás elvéből adódóan nincs akadálya annak, hogy a fél a gyermekelhelyezési perben jogsértően keletkezett hangfelvételt használjon fel a másik fél gyermeknevelésre való alkalmatlanságának bizonyítására, feltéve, hogy a perben enélkül megnyugtató döntés nem hozható, mivel a valós tényállás csak ezzel a bizonyítási eszközzel deríthető fel. A hangfelvétel bizonyító erejének megítélésénél figyelemmel kell lenni az elkészítés körülményeire és annak esetleges manipulálhatóságára. A Szegedi Ítéltábla BDT2014. 3076. számon közzétett döntése szerint a hangfelvétel készítése vagy felhasználása akkor nem minősül visszaélésnek, ha arra közvetlenül fenyegető vagy már bekövetkezett jogsértés bizonyítása érdekében közérdekből vagy jogos magánérdekből kerül sor, feltéve, hogy a hangfelvétel készítése vagy felhasználása a bizonyítani kívánt jogsértéshez képest nem okoz aránytalan sérelmet. A perbeli képviseletet ellátó ügyvédet nem terheli polgári jogi felelősség az e minőségében tett nyilatkozatai miatt. Magatartása a képviselt eljárásának minősül, és amennyiben az nem lépi túl a képviselet kereteit, az e minőségében megvalósított esetleges személyiségi jogsértés nem róható a terhére. (Hasonló álláspont a BDT2011. 2442. számú döntésben.) A Pécsi Ítéltábla BDT2009. 2126. számú döntése rögzítette, hogy nem hivatkozhat sikerrel alanyi jogsértésre – hangfelvételével való visszaélésre – a fél, ha e jogérvényesítéssel valótlan, hamis tényállítást akarja leplezni, és az igazságot tartalmazó nyilatkozatának a felhasználását kívánja személyiségi jogvédelem tárgyává tenni. A jóhiszeműség és tisztesség követelményeibe, valamint a joggal való visszaélés tilalmába ütközik és illetéktelen előnyök szerzésére irányul az a személyhez fűződő jogvédelmi igény, amelyet a fél a jog társadalmi rendeltetésével össze nem férő cél érdekében érvényesített. A jogosulatlanul rögzített hangfelvétel, anélkül, hogy az személyhez fűződő jogot sértene, perbeli bizonyítékként felhasználható, különösen, ha ezzel a bizonyítási eszközzel állapítható meg a való tényállás, és biztosítható az igazság kiderítése és érvényesítése.

személyiségi jogának védelme élvez prioritást. A mérlegelés során azt is figyelembe kell venni, hogy a bizonyíték megszerzése, felhasználása milyen súlyú jogellenességet valósított meg. A jogsértő bizonyítási eszköz befogadása akkor lehet indokolt, ha a fél más módon nem tudja állításait bizonyítani. Ha a bíróság befogadja a jogsértő bizonyítékot, ez önmagában nem mentesíti a felet a büntetőjogi, szabálysértési és polgári jogi felelősség alól.

A bizonyítási eszközökre vonatkozó szabályokat a tankönyv későbbi fejezeteiben részletesen tárgyaljuk az elsőfokú eljárás szabályai között.

3.5. Határozatok

A bíróság eljárási cselekményei közül a döntés a legfontosabb, amely jellemzően valamilyen határozat formájában ölt testet az eljárás során. A bíróság a *per érdemében ítélettel*, a per során felmerült *minden más kérdésben végzéssel* határoz. Ez a két alapvető határozati kategória.

A határozatok tipizálásáról, a határozathozatal során érvényesülő elvekről, a határozatok tartalmáról és joghatásaikról a tankönyv önálló fejezete alatt szólnak.

3.6. Perorvoslatok és azzal összefüggő eljárások

A jogorvoslathoz való jog alkotmányos alapjog. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerint „[m]indenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti”.

A perorvoslatok a jogorvoslatokon belül szűkebb kört képeznek. Perorvoslatoknak a perben igénybe vehető jogorvoslatokat nevezzük.

A perorvoslatok osztályozásának legfontosabb szempontja, hogy a perorvoslatot jogerőre nem emelkedett vagy már jogerőre emelkedett határozat ellen lehet igénybe venni. Az előbbieket nevezzük *rendes perorvoslatnak*, az utóbbiakat *rendkívüli perorvoslatnak*. Rendes perorvoslat a *fellebbezés*, míg rendkívüli a *perújítás és a felülvizsgálat*. A perújítás a határozat ténybeli hibái orvoslásának eszköze, míg a felülvizsgálat a jogi hibák, a jogszabálysértés orvoslását szolgálja.

A perorvoslatok aszerint is csoportosíthatók, hogy *fellebbviteli* vagy *nem fellebbviteli jellegűek*. A fellebbviteli jellegű perorvoslat esetén a perorvoslati kérelmet a perorvoslattal megtámadott határozatot hozó bíróságnál magasabb szintű bíróság bírálja el, míg a nem fellebbviteli jellegű perorvoslat esetén ugyanolyan szintű bíróság. Fellebbviteli jellegű perorvoslat a fellebbezés és a felülvizsgálat, míg nem fellebbviteli a perújítás.

Aszerint is csoportosíthatjuk a perorvoslatokat, hogy azok előterjesztése *halasztó hatállyal* van-e a megtámadott határozat végrehajtására. A fellebbezés a megtámadott határozat végrehajtására halasztó hatállyal van, míg a perújítás és a felülvizsgálat nem.

A Pp. elsőként a fellebbezési eljárás, azt követően a perújítási, majd a felülvizsgálati eljárás szabályait rendezi. E perorvoslatok részletes szabályait a tankönyv későbbi fejezetei részletesen elemzik.

3.6.1. Az alkotmányjogi panaszt követő eljárás

A Pp. a perorvoslatokkal összefüggésben szabályozza az *alkotmányjogi panaszt követő eljárást*, amelyre a Kp. utaló szabályt ad. Ez olyan speciális eljárás, ahol több jogorvoslati mechanizmus kapcsolódik össze, érintve a bírósági szervezetrendszer különböző szintjein álló bíróságokat és az Alkotmánybíróságot. E jogorvoslati mechanizmus lényege az alábbiak szerint foglalható össze.

Az alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése alapján az egyedi ügyben érintett

személy vagy szervezet által benyújtott alkotmányjogi panasz esetén az Alkotmánybíróság azt vizsgálja, hogy az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán a bírósági eljárásban az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet Alaptörvényben biztosított jogának sérelme bekövetkezett-e. Ha az Alkotmánybíróság az eljárásában a hatályos jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességét megállapítja, a jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést teljesen vagy részben megsemmisíti. A jogszabály megsemmisítése ugyanakkor – főszabály szerint – nem érinti a határozat közzététele napján vagy azt megelőzően létrejött jogviszonyokat és a belőlük származó jogokat és kötelezettségeket.

Az Abtv. 27. §-a alapján az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet által benyújtott alkotmányjogi panasz esetén az Alkotmánybíróság azt vizsgálja, hogy az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti-e. Ha az Alkotmánybíróság azt állapítja meg, hogy a bírói döntés alaptörvény-ellenes, a döntést megsemmisíti. Az Abtv. ugyanakkor nem vonja le a megsemmisítő döntés eljárásjogi jogkövetkezményeit, azok szabályozását az eljárásjogi törvényekre utalja.

Fontos kiemelni, hogy alkotmányjogi panaszt csak további jogorvoslattal nem támadható, azaz jogerős határozat ellen lehet igénybe venni, mert mind az Abtv. 26. §, mind az Abtv. 27. § alapján kezdeményezett eljárás feltétele, hogy az indítványozó *jogorvoslati lehetőségeit kimerítse*. Az Alkotmánybíróság ügyrendje egyértelműen rögzíti,²⁶

²⁶ Az Alkotmánybíróság ügyrendjéről szóló 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozat 32. § (1) bekezdése szerint „[a]z Abtv. 26. § (1) bekezdés *b*) pontjában, 27. § *b*) pontjában és 56. § (2) bekezdésében foglalt jogorvoslati lehetőség kimerítésének kötelezettsége nem vonatkozik a felülvizsgálatra mint rendkívüli jogorvoslatra. Az Abtv. 26. § (1) bekezdése és 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz akkor is benyújtható, ha törvény felülvizsgálati kérelem vagy indítvány benyújtását is lehetővé teszi.”

hogy ebbe a körbe csak a rendes jogorvoslati lehetőségek kimerítése tartozik.²⁷

Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panasz eljárásban akár jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést, akár bírósági határozatot semmisít meg, arról nem rendelkezik, hogy az egyedi ügyben hogyan kell eljárni annak érdekében, hogy olyan új határozat szülessen, amelyet már az alaptörvény-ellenes, megsemmisített jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alkalmazását mellőzve hoz meg a bíróság, illetve hogy a megsemmisített alaptörvény-ellenes bírósági határozat helyett új határozat szülessen.

Ahhoz, hogy ezeket az új határozatokat az illetékes bíróság meghozhassa, közbe kell iktatni egy olyan speciális eljárást, amely alkalmas arra, hogy a jogerős bírósági határozatok kötőerejét feloldja, tekintettel arra, hogy alkotmányjogi panaszt csak jogerős határozatok ellen lehet előterjeszteni. A határozat jogerejét csak a legmagasabb bírói fórum, a Kúria oldhatja fel, így előtte kell kezdeményezni azt az eljárást, amely megállapítja az alkotmányjogi panasz orvoslásának eljárési eszközét.

A jogorvoslat módját meghatározó eljárás az Abtv. 26. §-ára alapított esetben kérelemre indul, amelyet az eljárásban érintett személy, vagyis az alkotmányjogi panasz előterjesztője nyújt be a Kúriához, amíg az Abtv. 27. §-ára alapított esetben az eljárás hivatalból indul. A Kúria polgári nemperes eljárásban határoz.

A Kúria az alkotmányjogi panasz orvoslása eljárési eszközeit a következők szerint határozhatja meg:

- a) ha az Alkotmánybíróság anyagi jogszabályt vagy rendelkezést semmisített meg, és az ügyben per vagy nemperes eljárás volt folyamatban, értesíti a panasz indítványozóját, hogy harminc

²⁷ Emiatt tekinthető gyakorinak, hogy a felek egy időben támadják meg felülvizsgálati kérelemmel és alkotmányjogi panasszal a jogerős határozatot. Annak érdekében, hogy a két eljárás ne folyjon párhuzamosan, a Pp. mind a felülvizsgálati eljárás szabályai között, mind az alkotmányjogi panaszt követő eljárás szabályai között rendelkezik arról, hogy az érintett bíróságoknak értesítési kötelezettsége van. [Pp. 418. § és 425. § (2) bekezdés]

napon belül perújítási kérelmet terjeszthet elő a perben eljáró elsőfokú bíróságnál,

- b) ha az Alkotmánybíróság eljárási jogszabályt vagy rendelkezést semmisített meg, megállapítja az Alkotmánybíróság határozatából következő eljárási jog gyakorolhatóságát a vonatkozó eljárási szabályok megfelelő alkalmazásával, és szükség esetén az eljárás azon szakaszának újbóli lefolytatását rendeli el – az azt befejező határozat egyidejű hatályon kívül helyezésével –, amelynek kimenetelére az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása hatással lehetett,
- c) ha az Alkotmánybíróság a bíróság határozatát megsemmisítette, az Alkotmánybíróság határozatából következően az első- vagy a másodfokon eljáró bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja, vagy a felülvizsgálati kérelem tárgyában új határozat hozatalát rendeli el,
- d) ha az Alkotmánybíróság a bíróság határozatának megsemmisítése esetén a bírósági határozattal felülvizsgált más hatóság által hozott döntést is megsemmisítette, a megsemmisített döntést hozó hatóságot értesíti a szükséges intézkedések megtétele érdekében az Alkotmánybíróság határozatának egyidejű megküldése mellett, és erről a panasz indítványozóját is tájékoztatja.

3.7. Különleges eljárások

A peres eljárás eddig bemutatott szabályai képezik a perjog általános részét. A Pp. különös részében azok a polgári perek nyerne szabályozást, ahol a jogalkotó egyes eljárási szabályok tekintetében eltérő szabályokat rendel alkalmazni a Pp. általános részében bemutatott szabályokhoz képest. Az eltérő szabályozást indokoltta teszik a perben érvényesített igény alapjául szolgáló életviszonyok sajátosságai, a közérdek, vagy a különös méltánylást érdemlő magánérdek, vagy a védendő jogtárgy

fontossága. Ki kell emelni, hogy nemcsak a Pp. határoz meg különleges peres szabályokat, hanem úgynevezett ágazati törvények is, így például az iparjogvédelem, cégjog területét szabályozó törvények.

A Pp. különös részében az alábbi perek kapnak szabályozást:

- személyi állapotot érintő és családjogi tárgyú perek,
- egyes személyiségi jogok érvényesítése iránt indított perek,
- munkaügyi perek,
- végrehajtási perek,
- a jegyző birtokvédelmi ügyben hozott határozatának megváltoztatása iránt indított per.

3.7.1. A személyi állapotot érintő és családjogi tárgyú perek

A Pp. különös része a személyi állapotot érintő perek szabályait rendezi elsőként. A törvény a védett jogtárgy kiemelt fontosságára való tekintettel kibővíti a személyi állapottal kapcsolatos perek körét, amelyek speciális szabályozást nyernek. A Pp. meghatározza, hogy e törvény alkalmazása során mely perek tartoznak a személyi állapottal kapcsolatos perek körébe, azaz melyek azok a személyi állapotot érintő peres eljárások, amelyekre a törvény különös szabályokat rendel alkalmazni.

A törvény külön fejezetben rendezi a személyi állapotot érintő perek közös, az általánostól eltérő szabályait, majd ezt követően a Ptk. szerkezetéhez igazítva határozza meg az egyes, személyi állapotot érintő perek különös szabályait, emiatt a cselekvőképességgel kapcsolatos eljárási szabályokat tárgyalja elsőként, a *gondnoksági pereket*. Ezt követik a *házassági perek*, majd a *származási perek*. A *szülői felügyelettel kapcsolatos perek* köre kibővül a szülői felügyeleti jog gyakorlása rendezésére irányuló perrel, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránti perrel, továbbá különös szabályokat állapít meg a Pp. az *örökbefogadás felbontása iránti per* esetében is.

A védett jogtárgy fontosságára tekintettel a Pp. önálló fejezet alatt szabályozza a *kiskorú gyermek tartása iránti pert*, ami nem érinti a felek

személyi állapotát, mert vagyoni jogi per, de több, személyi állapottal kapcsolatos keresettel összekapcsolható, így azokat a bíróság együtt tárgyalja.

A Pp. elsőként azokat a közös szabályokat foglalja össze külön fejezetben, amelyeket valamennyi, a Pp.-ben szabályozott személyi állapotot érintő eljárásban alkalmazni kell. Ezek közül fontos kiemelni, hogy a Pp.-ben szabályozott személyi állapotot érintő és a kiskorú gyermek tartása iránti perek jelentik a polgári perek azon szűk körét, ahol a törvény lehetővé teszi, hogy a bíróság az általa szükségesnek talált bizonyítást hivatalból is elrendelje.

A *gondnoksági perek* mint gyűjtő kategória az alábbi pereket foglalja magában: cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezés iránti per, a cselekvőképességet részlegesen korlátozó gondnokság alá helyezés iránti per, a gondnokság alá helyezés megszüntetése iránti per, a gondnokság alá helyezés módosítása iránti per, a gondnokság alá helyezés felülvizsgálata iránti per, továbbá az előzetes jognyilatkozat felülvizsgálata iránt indított per.

A *házassági perek* mint gyűjtő kategória az alábbi pereket takarja: a házasság érvénytelenítése, továbbá érvényességének, létezésének vagy nemlétezésének megállapítása iránt indított pereket, valamint a házassági bontópert. A házassági bontókeresethez kapcsolható keresetek tekintetében a Pp. legjelentősebb újítása, hogy a törvény nem teszi lehetővé a házassági életközösséggel főszabály szerint létrejövő házastársi vagyoni közösség megszüntetése iránti kereset összekapcsolását a házassági perrel. Az 1952. évi Pp. hatálya alatt lehetőség volt a bontókereset és a házassági életközösséggel létrejövő házastársi vagyoni közösség megszüntetését célzó kereset egy perben történő elbírálására, mert az akkori tulajdoni viszonyok között a vagyoni jogi kereset együttes tárgyalása a bontókeresettel gazdaságossági célokat szolgált. A házassági vagyoni közösség az utóbbi évtizedekben jogi megítélés szempontjából rendkívül összetett ismereteket igénylő vagyontömeggé váltak, amelynek a köteléki perrel és a gyermekekre vonatkozó keresé-

tekkel történő együttes tárgyalása amellett, hogy kifejezetten a perhatékonyság ellen hat, a gyermek szempontjából is gyakran súlyosan hátrányos következményekkel jár.

Származási per mint gyűjtőfogalom alatt az apaság megállapítása, az apaság vélelmének megdöntése, valamint az anyaság megállapítása iránt indított pert kell érteni.

A szülői felügyelettel kapcsolatos per gyűjtőkategóriájába a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése, a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése, valamint a szülői felügyelet megszüntetése és a visszaállítás iránt indított per tartozik.

A kiskorú gyermek tartása iránti per mint családjogi – de nem személyi állapotot érintő – per célja a meghatározott személyi körbe tartozó tartásra jogosultak érdekeinek védelme. A perrel védeni kívánt jogtárgy fontosságára tekintettel indokolt, hogy a Pp. e pertípusnak az általánostól eltérő szabályait a különleges perek között mint kiemelt védelmet érdemlő családjogi per rendezze.

Kiskorú gyermek tartása iránti peren mind a tartási kötelezettség (tipikusan tartásdíjfizetési kötelezettség) megállapítása, mind a tartási kötelezettség tartalmának megváltoztatása (például tartásdíj felemelése, leszállítása) iránti igényérvényesítést érteni kell, de idesorolandó a tartási kötelezettség megszüntetése iránt indított per is, amely a szükséges feltételek fennállásának időközbeni megváltozásán alapulhat.

A személyi állapotot érintő perek járásbíróság hatáskörébe tartoznak, ahol a felek számára a jogi képviselő nem kötelező.

3.7.2. Egyes személyiségi jogok érvényesítése iránt indított perek

A Pp. a személyiségi jogokkal kapcsolatos perek köréből három pertípust emel ki, amelyekben a sérelmet szenvedett fél speciális eljárásjogi szabályok mellett kérhet jogvédelmet. A Pp. különös része a személyiségi jogok érvényesítése iránt indított perre, a *sajtó-helyreigazítás, a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog érvényesítése* és a *közösséghez*

tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítése iránt indított perre állapít meg speciális szabályokat.

A sajtó-helyreigazítási igény érvényesítése esetén a személyiségi jog védelmét célzó önálló pertípusról van szó. A sajtó-helyreigazítási igény érvényesítésének két szakasza van. Az első szakaszban, a peres eljárást megelőzően a feleknek maguknak kell megkísérelni a jogsérelmet rendezni, majd ennek eredménytelensége esetén kerülhet sor az igényérvényesítés második szakaszára, a sajtó-helyreigazítási perre. A kötelező előzetes eljárás fenntartása az önkéntes jogkövetés elősegítését és a perelterelést célozza, egyben a gyors befejezhetőséget szolgáló eljárási szabályok mellett zajló per előkészítését is megvalósítja.

A sajtó-helyreigazítási per funkciója a sérelmet szenvedett fél gyors és hatékony jogvédelemben részesítése. Erre tekintettel az új, osztott perszerkezetre vonatkozó általános perrendi szabályoktól eltérve kizárja a perfelvételi szakban a perfelvételi tárgyalás mellőzését és a kötelező írásbeli előkészítést, valamint az általános perrendi szabályokhoz képest még szélesebb körben korlátozza a perfelvételi tárgyalás elhalaszthatóságát. A perfelvételi szak általános szabályaitól eltérően kimondja, hogy a perben az alperes a perfelvételi tárgyaláson köteles ellenkérelmét előadni.

A Pp. a *képmásper* szabályait a sajtó-helyreigazítási per mintájára alakítja és szerkezetéhez igazítja.

Mind a sajtó-helyreigazítási per, mind a képmásper *sonon kívüli* eljárás, tekintettel arra, hogy a személyiségi jogot ért jogsérelem orvoslására e perek által biztosított eszközök csak akkor tudják betölteni funkciójukat, ha a reparáció a jogsértést rövid határidőn belül követi.

A közösséget ért jogsérelemnek a Ptk. 2:54. § (5) bekezdésében szabályozott eseteiben a közösséghez tartozással összefüggő személyiségi jog érvényesítése iránti perre szintén állapít meg a Pp. speciális szabályokat.

3.7.3. A munkaügyi perek és a közszolgálati jogviták elhatárolása

A munkavégzésre irányuló jogviszonnyal kapcsolatos perek egy része a Pp. hatálya alá tartozó munkaügyi pernek minősül, míg a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perek elbírálása a Kp. hatálya alá tartozik.

A Kp. értelmező rendelkezései definiálják a *közszolgálati jogviszonyt* mint az állam vagy az állam nevében eljáró szerv és az állam nevében foglalkoztatott személy között munkavégzés, illetve szolgálatteljesítés céljából létesített, a köz szolgálatára irányuló, törvényben meghatározott speciális kötelezettségeket és jogokat tartalmazó jogviszony; ide nem értve a bírák, az igazságügyi alkalmazottak, továbbá az ügyészségi alkalmazottak szolgálati viszonyát, valamint a munkaviszonyban állók jogviszonyát.

A Kp. hatálya alá tartozó közszolgálati jogvitákat több törvény szabályozza (a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény, a honvédelmi alkalmazottak jogállásáról szóló 2018. évi CXIV. törvény, a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény, a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény [a továbbiakban: Hjt.], a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény [a továbbiakban: Hszt.]), ezért a perrendtartás e jogviszonyok közös elemeit, egyrészt a köz szolgálatát, az állam számára való munkavégzést, másrészt a munkajogi jogviszonyhoz képest speciális jogok és kötelezettségek rendszerét állítja középpontba. Ez az indoka e jogviták közigazgatási perrendtartás alá vonásának.

A *Pp. hatálya* alá tartoznak, és *munkaügyi pernek* minősülnek:

- a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) hatálya alá tartozó jogviszonyokból származó perek;
- a 2011. évi CLXIV. törvény hatálya alá tartozó ügyészek és ügyészségi alkalmazottak szolgálati jogviszonyából származó perek;

- a 2011. évi CLXII. törvény hatálya alá sorolható bírói szolgálati jogviszonyból származó perek;
- az 1997. évi LXVIII. törvény hatálya alá tartozó igazságügyi alkalmazottak szolgálati jogviszonyából származó perek;
- az 1992. évi XXXIII. törvény hatálya alá sorolható közalkalmazotti jogviszonyból származó perek;
- a közfoglalkoztatási jogviszonyból származó perek,
- a sporttörvény alapján kötött munkaszerződéses jogviszonyból származó perek,
- a szakképzés során kötött tanulószereződésből eredő jogviszonyból származó perek,
- a nemzeti felsőoktatási törvény szerinti hallgatói munkaszerződésből eredő jogviszonyból származó perek,
- a szociális szövetkezettel és foglalkoztatási szövetkezettel létesített tagi munkavégzési jogviszonyból származó perek.
- A *Kp. hatálya* alá tartoznak, és *közszolgálati jogvitának* minősülnek: a kormányzati igazgatásról szóló 2018. évi CXXV. törvény alapján létesített kormányzati szolgálati jogviszonyból származó jogviták;
- a honvédelmi alkalmazottak jogállásáról szóló 2018. évi CXIV. törvény alapján honvédelmi alkalmazotti jogviszonyból származó jogviták;
- a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény alapján létesített jogviszonnyal kapcsolatos jogviták;
- a honvédek jogállásáról szóló 2012. évi CCV. törvény alapján létesített szolgálati jogviszonyból származó perek;
- a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCIX. törvény alapján létesített jogviszonyból származó jogviták.

Az eljáró bíróság hatáskörét tekintve mind a Pp., mind a Kp. hatálya alá tartozó jogviták elbírálása a *közigazgatási és munkaügyi bíróság hatáskörébe* tartozik.

3.7.3.1. A közszolgálati jogviták speciális szabályai

A Kp. a közszolgálati jogviták elbírálása során számos utaló szabályt ad a Pp. általános rendelkezéseire és a Pp.-ben szabályozott munkaügyi perek speciális szabályaira. A Kp. – a Pp. munkaügyi pereivel ellentétben – nem külön fejezet alatt tartalmazza a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perek szabályait, hanem a Kp. egyes rendelkezései körében ad a közszolgálati jogvitákra speciális szabályokat. Az alábbiakban összegyűjtjük ezeket a speciális eljárási szabályokat.

A közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perre a munkavégzés helye szerinti közigazgatási és munkaügyi bíróság az illetékes.

Fontos kiemelni, hogy a közszolgálati jogviszonyból származó pénzkövetelések érvényesíthetők fizetési meghagyásos eljárás útján. Azonban a munkaügyi jogviták szabályaihoz hasonlóan a közszolgálati jogviták esetén sem érvényesül az a szabály, hogy ha a jogosult követelése a 3 000 000 forintot nem haladja meg, akkor kizárólag fizetési meghagyás útján érvényesíthető a követelés. Mind a munkaügyi jogviták, mind a közszolgálati jogviták esetén a jogosulttól függ, hogy igényét fizetési meghagyás útján vagy perben érvényesítheti. [Fmhtv. 3. § (2) b) pont]

Kedvezményt ad a Kp. a természetes személy felperes számára, aki a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos pert a lakóhelye szerint illetékes bíróság előtt is megindíthatja. [Kp. 13. § (9) bekezdés]

A munkaügyi perek szabályaihoz hasonlóan a Kp. is speciális perképességi szabályt ad, amikor lehetővé teszi, hogy a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perben fél legyen a munkavállalói és a munkáltatói érdekképviselői szervezet. [Kp. 16. § (2) bekezdés]

A közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos pert a munkáltató szerv ellen kell megindítani. [Kp. 18. § (3) bekezdés]

A perbeli képviselőre is speciális szabályt ad a Kp., amely szerint saját tagjának közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perében meghatalmazottként eljárhat a munkavállalói érdekképviselői szervezet. [Kp. 26. § (5) bekezdés]

Közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perben a pertárgy értékének meghatározására a polgári perrendtartás munkaügyi perekre vonatkozó szabályait is alkalmazni kell. [Kp. 131. § (3) bekezdés] A Pp. 512. § (1) bekezdése szerint „[h]a a munkaügyi perben a munkaviszony létrejötte, fennállása, megszüntetése a vitás, úgy, hogy annak helyreállítását kéri, a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értékeként – a ténylegesen megállapítható összegtől függetlenül – az egyévi távolléti díjat kell figyelembe venni. (2) Ha a per tárgya pénzkövetelés, a pénzkövetelés összegét, bérkülönbözet követelése esetén legfeljebb annak egyévi összegét kell a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értékeként figyelembe venni.”

Közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perben a közigazgatási szerv köteles bizonyítani

- a) az igény elbírálásához szükséges általános hatályú rendelkezések, utasítások és a jogvita eldöntéséhez szükséges, a közigazgatási szerv működési körében keletkezett iratok tartalmát,
- b) az igényelt juttatással összefüggő, vitatott számítások helyességét, továbbá
- c) bérvita esetén a juttatás megfizetését. [Kp. 79. § (2) bekezdés]

Közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perben az állam nevében foglalkoztatott személyt a polgári perrendtartás szabályai szerint illeti meg *munkavállalói költségkedvezmény*. [Kp. 35. § (4) bekezdés]

A munkavállalói költségkedvezmény speciális jogintézmény, amelynek célja a munkavállalói igényérvényesítés megkönnyítése. E cél megmutatkozik az összeghatár jogszabályi meghatározásánál is, amelyre a jogosultság alapítható. A munkavállalói költségkedvezményt a jogosultságot megalapozó feltételek megléte esetén hivatalból kell engedélyezni a per egész tartama alatt, mert alanyi jogon illeti meg a munkavállalót. A felet a munkavállalói költségkedvezmény alapján – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a keresetlevél

előterjesztésétől kezdve, a per egész tartamára, valamint a végrehajtási eljárásra is kiterjedően költségmentesség illeti meg.

Közszolgálati jogviszonnal kapcsolatos határozat ellen, a határozat jogerőre emelkedésétől számított hat hónapon túl benyújtott perújítási kérelemben nem követelhető a jogviszony helyreállítása és az eredeti munkakörben vagy munkahelyen történő továbbfoglalkoztatás. A perújítási kérelem benyújtását megelőző hat hónapon túli időre munkabér-követelés nem támasztható. [Kp. 122. § (3) bekezdés]

A Kp. további speciális szabályokat ad azokra az eljárásokra, amikor a per a *Közszolgálati Döntőbizottság* határozata ellen irányul. A Döntőbizottság hatáskörére vonatkozó szabályokat a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény tartalmazza. A Közszolgálati Döntőbizottság határozatával szemben indított pert első fokon a marasztalási per szabályai szerint kell lefolytatni. Az eljárás marasztalási jellegére is tekintettel a Döntőbizottság határozatának megsemmisítésére csak nagyon szűk körben van lehetőség. A kötelező megsemmisítési esetkörökön kívül érdemben el kell bírálni a keresetet, ami vagy megváltoztatást, vagy a kereset elutasítását jelentheti. Ki kell emelni, hogy a perben a Döntőbizottság nem tekinthető félnek, a pert az ellenérdekű féllel szemben kell megindítani.

A Közszolgálati Döntőbizottság határozatát támadó kereseti kérelem alapján indult perben a fél nem hivatkozhat olyan tényre, körülményre, bizonyítékra, amely a Közszolgálati Döntőbizottság eljárásának nem képezte tárgyát, kivéve akkor, ha azt a Közszolgálati Döntőbizottság hivatkozása ellenére nem vette figyelembe, azt önhibáján kívül nem ismerte, illetve arra önhibáján kívül nem hivatkozott. [Kp. 131. § (6) bekezdés]

3.7.4. Végrehajtási perek

A végrehajtás során bekövetkező jogsérelmek egy része a végrehajtási nemperes eljárásban orvosolható. Bizonyos eljárásjogi, valamint

a végrehajtáshoz kapcsolódó anyagi jogi viták azonban nem dönthetők el a széles körű bizonyítást nélkülöző nemperes eljárásban, csak peres eljárás keretei között. A Pp. ezért öt végrehajtási perre állapít meg a Pp. általános szabályaitól eltérő szabályokat.

Végrehajtási peren a végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránt indított pert, a végrehajtási igénypert, a foglalás tűrése iránt indított pert, a követelés behajtása iránt indított pert és a végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódás engedélyezése iránt indított pert kell érteni.

A végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránti perben az adós meghatározott okokból az ellene folyó bírósági végrehajtás teljes megszüntetését vagy azt kérheti, hogy a végrehajtás csak a végrehajtani kívánt kötelezettségek egy része tekintetében folytatódjon tovább.

A végrehajtási igényper alapjául az szolgálhat, ha a végrehajtási eljárás során olyan vagyontárgyat foglaltak le, amelyen a végrehajtási eljárástól független személynek tulajdonjoga vagy más olyan joga áll fenn, amely a végrehajtás során történő értékesítésnek az akadályát jelenti.

A foglalás tűrése iránti pernek akkor van helye, ha valószínűsíthető, hogy az adós tulajdonában levő ingóság a feleken kívül álló harmadik személynél van, és ha e személy az adós tulajdonjogát nem ismeri el, a végrehajtást kérő pert indíthat ellene a foglalás tűrése iránt. A követelés behajtása iránti perben az adósnak harmadik személlyel szemben követelése van, vagy az adós harmadik személlyel olyan szerződést kötött, amelyből később követelése keletkezik, amelyet a végrehajtó lefoglal. Ha esedékességkor az adós adása a követelés összegét a végrehajtói letéti számlára nem fizeti be, a végrehajtást kérő a harmadik személy ellen pert indíthat a követelés behajtása iránt. Ezt nevezzük harmadados elleni pernek.

A zálogjogosult a végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódásának engedélyezése iránt akkor indíthat pert, ha a bíróság a kérelmét a bírósági végrehajtásról szóló törvény szerinti végrehajtási eljárásban

azért utasította el, mert az adós vagy a végrehajtást kérő a zálogjoggal biztosított követelés jogalapját és összecszerúságát – önálló zálogjog esetén a jogalapot és az összecszerúságot – vitatta, és állítását valószínűsítette.

3.8. Kollektív igényérvényesítéssel kapcsolatos perek

A per alapmodellje tradicionálisan két ellenérdekű félre: egy felperesre és egy alperesre van tervezve, de az anyagi jogviszonyban sok esetben többség áll fenn.²⁸ A többes perlés általános formája az akár felperesi, akár alperesi oldalán fennálló alanyi keresethalmazat, azaz pertársaság. A kollektív igényérvényesítési eljárások bevezetésének indoka, hogy vannak olyan többes perlési formák, ahol valamennyi fél részvétele pertársasági formában kivitelezhetetlen, vagy a pertárgyérték olyan alacsony, ami az egyedi perindítást nem teszi gazdaságilag megalapozottá.

A Pp. két kollektív igényérvényesítési formát szabályoz: a közjogi felhatalmazottságú közérdekből indított pereket és a magánjogi jellegű társult pereket.

3.8.1. A közérdekű per

Közérdekű perekre felhatalmazást számos jogszabály ad, például a fogyasztóvédelmi törvény vagy a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény, amelynek rendelkezése alapján a Gazdasági Versenyhivatal pert indíthat a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítése iránt, ha a vállalkozásnak a Gazdasági Versenyhivatal hatáskörébe tartozó

²⁸ Lásd erről bővebben: UDVÁRY Sándor (2017): Kollektív igényérvényesítéssel kapcsolatos perek. In WOPERA Zsuzsa szerk.: *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. 877–908.

jogsértő magatartása a fogyasztók széles, meghatározható körét érinti. A Pp.-ben foglalt keretjellegű szabályok azonban ezekre az eljárásokra csak akkor alkalmazandók, ha arra az adott jogszabály kifejezetten felhatalmazást ad.

A közérdekű perindításra törvények egyes szervezeteket jogosítanak fel, hogy – saját döntésük alapján, de – mások alanyi jogait e személyek javára érvényesítsék akként, hogy a perben az alanyi jog jogosultjai nem vesznek részt. A törvényi feljogosítás címzettje tipikusan az állami igazságszolgáltatási szervezetrendszer képviselőjeként az ügyész, de közérdekű pert indíthat közigazgatási hatóság és bizonyos területeken olyan nonprofit szervezet is, amelynek tevékenységi köre a jogsértő tevékenységgel szembeni védelemmel összefüggésbe hozható.

A közérdekű per jellege, vagyis a közérdek fokozott védelme a per útján lehetővé teszi, hogy a jogalkotó elválassza az anyagi jogi jogosultak igényét a perindításra jogosult személy perindító döntésétől. A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény 38. § (1) bekezdése szerint például a fogyasztóvédelmi hatóság vagy a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó egyesület pert indíthat a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítése iránt az ellen, akinek a fogyasztóvédelmi törvényben meghatározott fogyasztóvédelmi rendelkezésekbe ütköző tevékenységét a fogyasztóvédelmi hatóság jogerősen megállapította. A közérdekű perekben érvényesíthető igények tekintetében is lehetőség van alternatív vitarendező mechanizmusok igénybevételére: a per szünetelése mellett a felek közvetítői eljárásban vehetnek részt, ahol akár egyezséget is köthetnek.

3.8.2. Társult perek

A társult perlés intézménye teljesen új a magyar perjogi szabályozásban. E kollektív igényérvényesítési forma azért hatékony, mert csökkenti a jogérvényesítés egységnyi költségét.

Társult pert legalább tíz felperes indíthat, ha az érvényesíteni kívánt joguk tartalmában azonos, és az e jogot megalapozó tények érdemben valamennyi felperes vonatkozásában is azonosak. A társult per csak három, a Pp.-ben meghatározott esetkörben indítható. Így társult perben érvényesíthetők a fogyasztói szerződésből eredő jogok megsértéséből fakadó igények, például akár kártérítés is. Társult per ezenkívül munkaügyi per keretében indítható, továbbá emberi tevékenységen vagy mulasztáson alapuló, előre nem látható környezetterhelés által közvetlenül okozott egészségkárosodásból fakadó igények vagy vagyoni kárigények érvényesítése esetében. A szabályozás rögzít egy befogadási eljárást, azaz a per korai szakaszában megköveteli a bíróságtól, hogy döntsön a társult perindítás törvényi feltételeinek a fennállásáról. A feltételek fennállásának hiányában a per érdemben nem folytatható, az eljárást meg kell szüntetni. A szabályozás az „opt-in” rendszert követi: a társult per kizárólag a felperesek szabad elhatározása alapján indítható, a felperesek személyükben ismertek, azonosítottak. A perbe az alperes által megismerhetően – a bíróság engedélyével és időben korlátozott módon – új felperesek is beléphetnek, és abból ki is léphetnek.

3.9. Nemzetközi polgári eljárásjogi szabályok

A Pp.-ben – hasonlóan például a német Pp. (dZPO)²⁹ megoldásához – önálló részbe kerülnek a polgári perrel szorosan összefüggő nemzetközi polgári eljárásjogi szabályok. Ezzel a törvény előkészítése során eldőlt a koncepcióban felvetett azon kérdés, amely szerint a Pp. Kilencedik része önálló rész keretei között, de kizárólag azokat a nemzetközi polgári eljárásjogi szabályokat rögzíti, amelyek a polgári

²⁹ A német polgári perrendtartás (Zivilprozessordnung) 11. könyve tartalmazza az *Igazságügyi együttműködés az Európai Unióban* szabályait. Elérhető: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html#p3722 (A letöltés dátuma: 2019. 07. 09.)

perben alkalmazandók. Azokat a szélesebb körben alkalmazandó szabályokat – ideértve a nemzetközi polgári jogsegélyt is –, amelyeknek címzettjei nem kizárólag a polgári perben eljáró bíróságok, hanem más polgári ügyekben eljáró hatóságok, így például a gyámhatóságok, a nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény tartalmazza. A Pp.-nek a nemzetközi polgári eljárásjogi szabályokat tartalmazó Kilencedik része így az európai uniós aktusoknak és a nemzetközi szerződéseknek a belső joghoz való illeszkedését kívánja biztosítani. E részben külön fejezet rendezi a koncepcióban nevesített *sui generis eljárások*, úgymint a kis értékű követelések európai eljárásának igénybevétele esetén a hatásköri, illetékességi szabályokat, a perindítás és a fellebbezés, illetve a rendelet szerinti speciális felülvizsgálat szabályait, továbbá az európai fizetési meghagyásos eljárás különös eljárási szabályait. A kodifikáció során az is eldőlt, hogy a joghatósági szabályokat nem az új Pp., hanem a nemzetközi magánjogi törvény tartalmazza, de a joghatóság hiányának következményeiről a perjogi kódex már rendelkezik, figyelemmel a joghatóságot szabályozó uniós rendeletek szabályozási sajátosságaira.

3.10. Elektronikus technológiák és eszközök a perben

Az Országgyűlés az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvényt (a továbbiakban: E-ügyintézési tv.) az elektronikus ügyintézés széles körű elterjedése, az állam és az állampolgárok közötti jogviszonyok szélesebb körű elektronizálása, a lakosság számára a korszerűbb és hatékonyabb közszolgáltatások nyújtása érdekében alkotta meg. Az elektronikus kapcsolattartás során a Pp. mellett alkalmazni kell az E-ügyintézési tv.-t és az E-ügyintézési Korm. rendeletet, mivel ezek a jogszabályok együttesen szabályozzák az elektronikus kapcsolattartás folyamatát.

A Pp. alapján egyidejűleg jelen lesz a polgári perek intézése során a papíralapú és az elektronikus kapcsolattartás is, hiszen a Pp. hatálybalépésekor az E-ügyintézési tv. alapján még nem minden jogkereső köteles elektronikus kapcsolattartásra. A Pp. nem vezet be az elektronikus kapcsolattartás esetére külön eljárásrendet, ekkor is a Pp. szabályai alkalmazandók az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó fejezetben szabályozott eltérésekkel.

A Kp. az elektronikus technológiák és eszközök alkalmazása körében utaló szabályt ad a Pp.-re, így az elektronikus kapcsolattartásról a tankönyv későbbi részében külön fejezet keretei között lesz szó.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- CSEHI Zoltán (2017): Képviselet. In WOPERA Zsuzsa szerk.: *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. 152–179.
- F. ROZSNYAI Krisztina (2016): A közigazgatási perrendtartás kodifikációja kapcsán várható lényegesebb közigazgatási perjogi változások. *Versenytükör*, 12. évf. 4. különszám. 33–40.
- F. ROZSNYAI Krisztina (2017): A közigazgatási perjog emancipációja: a közigazgatási perrendtartás. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 5. sz. 235–242.
- MAGYARY Géza (1939): *Magyar polgári perjog*. (Kiegészítette és átdolgozta: Nizsalovszky Endre.) Budapest, Franklin Társulat.
- RÉTI László (2017): A megújult képviselői szabályok. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 11. sz. 473–482.
- SZABÓ Imre (2017): Szakértelem és felelősség. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 9. sz. 373–385.
- UDVARY Sándor (2017): Kollektív igényérvényesítéssel kapcsolatos perek. In WOPERA Zsuzsa szerk.: *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. 877–908.
- WISZKIDENSZKY Gusztáv (1941): *A felek igazmondási kötelessége a polgári perben*. Budapest, Pázmány Péter Tudományegyetem.
- WOPERA Zsuzsa (2015): A magánjogi kodifikációk legújabb állomása: az új polgári perrendtartás. In BARZÓ Tímea – JUHÁSZ Ágnes – LESZKOVEN László – PUSZTAHELYI Réka szerk.: *Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára*. Miskolc, Novotni Alapítvány a Magánjog Fejlesztéséért. 637–651.
- WOPERA Zsuzsa (2017): Az új polgári perrendtartás elvi alapjai. *Jogtudományi Közlöny*, 72. évf. 4. sz. 153–161.
- WOPERA Zsuzsa – VITVINDICS Mária (2015): Az új polgári perrendtartás koncepciójának sarokkövei. *Fontes Iuris*, 1. évf. 1. sz. 48–55.

II.
A KP. ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEI

Horváth E. Írisz
Lapsánszky András
Wopera Zsuzsa

1. A KÖZIGAZGATÁSI PEREKBEN ELJÁRÓ BÍRÓSÁG

1.1. Bírói fórumok¹

A Kp. 7. §-a a közigazgatási ügyben eljáró bíróságok fogalmát határozza meg, ezzel egyszersmind egyfajta hatásköri szabályokat is rögzítve, amelyeket a következő alfejezetben fejtünk ki részletesen.

Általános *elsőfokú bíróságként* a közigazgatási ügyekben a közigazgatási és munkaügyi bíróságok járnak el, amelyek a törvényszékek székhelyén működő járásbíróságok mellett működnek különbíróságként. Törvényi felhatalmazás alapján azonban a törvényszék, de maga a Kúria is eljárhat első fokon. A tényleges és részletes hatásköri szabályokat a Kp. 12. §-a rögzíti tehát, így meghatározza a törvényszékek [12. § (2)–(3) bekezdés] és a Kúria [12. § (4) bekezdés] elsőfokú hatáskörébe tartozó ügyek körét, és egyúttal minden más, nem a törvényszékek vagy a Kúria elsőfokú hatáskörébe tartozó ügyet a közigazgatási és munkaügyi bíróságok hatáskörébe utal.

A *másodfokú fórum* mindig az elsőfokú fórumhoz igazodik, így amennyiben egy közigazgatási ügyben a közigazgatási és munkaügyi bíróság járt el első fokon, a törvényszék jár el másodfokon, míg ha a törvényszék járt el első fokon, a Kúria lesz a másodfokú fórum.

A *felülvizsgálati ügyekben* a Kúria jár el.

---

¹ 2018 decemberében az Alaptörvény 25–28. cikkeinek a közigazgatási bíraskodásra vonatkozó rendelkezései alapján elfogadták a közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. törvényt, amely az önálló közigazgatási bíraskodás megteremtése érdekében közigazgatási bíróságként a közigazgatási törvényszékeket és a Közigazgatási Felsőbíróságot jelöli meg. A közigazgatási bíróságokról szóló törvény hatálybalépésének elhalasztásáról szóló 2019. évi LXI. törvény azonban határozatlan időre elhalasztotta a szervezetileg is elkülönülő közigazgatási bíróságok felállítását.

1.2. Az eljáró bíróság összetétele

A Kp. az Alaptörvény 27. cikke (1) bekezdésének megfelelően a közigazgatási perekben a *társasbíráskodás elvét* követi, azaz azt irányozza elő, hogy a perekben ne egy bíró, hanem egy három- vagy öttagú bírói tanács járjon el. Az ettől való eltérésre csak kivételesen, a Kp. kifejezett rendelkezése alapján van lehetőség.

Első fokon ad a legszélesebb körben lehetőséget a Kp. a társasbíráskodás elve alóli kivételek érvényesülésére, azaz arra, hogy egyesbíró járjon el egy közigazgatási perben: ezen kivételek alkalmazásának vannak kötelező és vannak mérlegelhető esetei. A kötelező eseteket a 8. § (3) bekezdés rögzíti, míg a mérlegelésre a 8. § (2) bekezdés adhat alapot.

Az egyesbírói eljárás mérlegelhető esetét képezi, ha az ügy mind ténybeli, mind jogi szempontból egyszerű megítélésű. Ilyenkor ugyanis az akkor még tanácsban eljáró bíróság az előkészítő tanácsulésen elrendelheti, hogy a tanács valamely tagja egyesbíróként járjon el a továbbiakban. [8. § (2) bekezdés]

- Az egyesbírák eljárását írja elő a Kp. kötelező jelleggel első fokon
- a) a kétfokú közigazgatási eljárásban hozott közigazgatási cselekmény vizsgálatára indított perben,
  - b) az 5 000 000 forintot meg nem haladó alapösszegű² fizetési kötelezettséget vitató kereset alapján indult perben,³
  - c) a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek és a harmadik országbeli állampolgárok beutazásával és tartózkodásával, valamint a menedékjoggal kapcsolatos perben,

² A korábbi bírósági gyakorlatot egyértelműsítő rendelkezéssel találkozunk itt: az alapösszegbe ugyanis nem számítanak bele a kamatok és az egyéb járulékos jellegű követelések.

³ Ez a fizetési kötelezettség nemcsak a felperest, hanem az alperest, de az érdekelteket is terhelheti, azaz nem csupán a fizetési kötelezettséget megállapító döntések kapcsán felmerült jogviták tartozhatnak ebbe a körbe.

- d) a társadalombiztosítási, szociális vagy gyermekvédelmi ellátással, illetve az állami foglalkoztatási szerv által nyújtott ellátással vagy támogatással kapcsolatos perben,
- e) a hatósági igazolvánnyal, hatósági bizonyítvánnyal, illetve hatósági nyilvántartás vezetésével kapcsolatos perben,
- f) a hatósági határozattal szemben kizárólag a hatósági eljárás egyéb résztvevőjének keresete alapján indult perben,
- g) a hatósági végzéssel kapcsolatos perben,
- h) a mulasztási perben és
- i) a Kp.-ban meghatározott egyéb perekben. [8. § (3) bekezdés]

Ezen pertípusok esetében – noha kötelezően egyesbírónak kellene eljárnia – kivételesen lehetőség van arra, hogy három hivatásos bíróból álló tanácsban járjon el a bíróság. Ehhez két feltételnek kell teljesülnie: a tanács elé való utalást az ügy különös bonyolultsága kell hogy indokolja, valamint a tárgyalás megkezdése előtt kell azt elrendelnie az egyesbírónak. Amennyiben azonban az eredetileg egyesbíró elé tartozó ügyet tanács elé utalják, később, a körülmények esetleges változása nyomán sem járhat el egyesbíró. [8. § (4) bekezdés]

Másodfokon három hivatásos bíróból álló tanácsban jár el a közigazgatási perekben a törvényszék. [8. § (5) bekezdés]

A Kúria előtti eljárásokban szintén három hivatásos bíróból álló tanács dönt a közigazgatási perekben. A Kp. 8. § (6) bekezdése lehetőséget ad azonban kivételes esetekben arra, hogy öt hivatásos bíróból álló tanács járjon el a Kúrián: erre az ügy különös bonyolultsága vagy a kiemelt társadalmi jelentősége adhat okot. A megfelelő szakértelem biztosítása okán, ha az ügy jellege ezt indokolja, az öt hivatásos bíróból álló tanács legfeljebb két tagja olyan hivatásos bíró lehet, aki közigazgatási ügyben eljáró bírónak nincs kijelölve.

A bíróság összetételének szabályozása nagy *jelentőséggel* bír a Kp.-ban, hiszen amennyiben ezen rendelkezéseket a bíróság megszegi, azt úgy tekintik, mintha a bíróság nem lett volna szabályszerűen

megalakítva, és ennek következményeként a 110. § (1) bekezdése értelmében a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet – a fellebbezés, a csatlakozó fellebbezési kérelem, illetve a fellebbezési ellenkérelem korlátaira tekintet nélkül – végzéssel hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja ezekben az esetekben.

1.3. A bíróság tagjainak jogai és kötelezettségei

Az eljárásjogi hagyományoknak megfelelően és a Pp. rendelkezéseivel⁴ lényegében megegyezően szabályozza a Kp. a bíróság tagjainak jogait és kötelezettségeit.

Az *egyesbírák* az eljárásuk során nincsenek korlátozva döntési jogosítványaikban, így a közigazgatási perekben a Kp. 9. § (1) bekezdése értelmében jogosultak megtenni minden olyan intézkedést, és meghozni minden határozatot, amelyet törvény a bíróság, a bíróság tanácsa vagy az elnök hatáskörébe utal.

Amennyiben a bíróság a társasbíráskodás elvének megfelelően *tanácsban* jár el a közigazgatási perekben, tárgyaláson kívül a tanács hatáskörébe utalt ügyekben az elnök vagy az általa kijelölt bíró megtehet minden intézkedést, és az ítélet kivételével meghozhat minden határozatot, amelyet törvény a bíróság hatáskörébe utal. E rendelkezés a Kp.-ban egyértelműen a hatékonyságot szolgálja, hiszen ezt indokolják a bírósági szervezeti és szervezési okok is. Ha azonban a Kp. kifejezetten a tanács eljárását írja elő, helyette nem járhat el az elnök. [9. § (2) bekezdés]

Tárgyaláson az *elnök* csak a perrendtartás által kifejezetten az ő hatáskörébe utalt intézkedéseket teheti meg, és csak ilyen határozatokat hozhat.

⁴ Pp. 10. §.

A Kp. kifejezetten az elnök intézkedési jogosítványát írja elő az alábbi esetekben:

- az elnök a keresetlevelet haladéktalanul, de legkésőbb a bírósághoz érkezését követő nyolc napon belül megvizsgálja [45. § (1) bekezdés];
- ha hiánypótlásnak, a keresetlevél áttételének, illetőleg a keresetlevél visszautasításának megtételére nincs szükség, vagy a fél hiánypótlási kötelezettségének eleget tett, az elnök a keresetlevelet előkészítő tanácsülésre terjeszti elő [56. § (1) bekezdés];
- a tárgyalást az elnök vezeti [71. § (1) bekezdés];
- az elnök
  - ügyel a tárgyalás méltóságára és rendjére,
  - felhívja a figyelmet a tényelőadások tisztázatlanságára, azok értelmezésére, kiegészítésére, és az ellentmondások feloldására,
  - ügyel arra, hogy a felek és az érdekeltek a tényállításaikat, nyilatkozataikat és bizonyítási indítványukat időben terjesszék elő,
  - a jogvita ténybeli és jogi vonatkozásait a felekkel megtárgyalja,
  - tájékoztatja a feleket a köztudomásúként ismert, valamint a bíróság hivatalos tudomásának körébe tartozó, az ügy szempontjából lényeges tényekről,
  - meghatározza a bizonyítási cselekmények, valamint a felek meghallgatásának sorrendjét, továbbá elsőként tehet fel kérdést a tanúnak és a szakértőnek,
  - a tárgyalás során bármikor szót adhat az eljáró tanács tagjainak [71. § (2) bekezdés];
- ha a folytatólagos tárgyaláson az eljáró tanács tagjainak személyében változás állt be, az elnök ismerteti a felek által előterjesztett kérelmeket, a korábbi tárgyalásokról készült jegyzőkönyveket és a per egyéb iratait (74. §);

- ha a bíróság a tárgyalás előkészítése során bizonyítást rendel el, az elnök gondoskodik arról, hogy a bizonyítási eszközök a tárgyaláson rendelkezésre álljanak [75. § (1) bekezdés];
- ha a fellebbezés nem felel meg a törvényben foglaltaknak, vagy más okból kiegészítésre, kijavításra szorul, az elnök intézkedik a hiányok pótlása iránt [104. § (1) bekezdés].

1.4. A bírák kizárása

1.4.1. A bírák kizárásáról általában

A bírák kizárására vonatkozó szabályok részint a bíróság függetlenségét, részint pedig az eljárást, az ítélezést tárgyilagosságát hivatottak szolgálni.⁵

A bírák, illetőleg a bíróságok kizárásának szabályozása a Kp.-ban az eljárásjogokban kialakult gyakorlatot követi, így e körben is fellelhetők abszolút és relatív kizárási okok, amelyek mind a bíró, mind a bíróság elnöke, valamint akár az egész bíróság vonatkozásában is fennállhatnak.⁶ Abszolút kizárási okról akkor beszélünk, ha a kizárás nem mérlegelhető, így amennyiben a Kp.-ban rögzített feltételek fennállnak, nem járhat el az adott bíró, illetőleg bíróság, míg ez a relatív kizárási ok esetében mérlegelés tárgyát képezi.

1.4.2. Abszolút kizárási okok a Kp.-ban

Abszolút kizárási okokról mind a bírák, mind pedig a bíróságok vonatkozásában beszélhetünk. A *bírák vonatkozásában* az abszolút kizárási okok között találhatunk olyanokat, amelyek a közigazgatási per bármely szakaszában, így az elsőfokú eljárásban, de a perorvos-

⁵ KENGYEL Miklós (2014): *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó. 104.

⁶ VÖ. SZALAI Éva (2017): A közigazgatási per. In FAZEKAS Marianna szerk.: *Közigazgatási jog. Általános rész III.* Második, átdolgozott kiadás. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 357–358.

lati eljárásban is figyelembe veendők, azonban a Kp.-ban szerepel egy olyan abszolút kizárási ok is, amely csak a perorvoslati eljárásban juthat érvényre.

A bírakkal szemben a közigazgatási per bármely szakaszában érvényesülő kizárási okokat a perrendtartás a 10. § (1) bekezdésében rögzíti. Eszerint a perben bíróként nem vehet részt

- a) az, aki a perben félként vagy érdekeltként részt vehet,
- b) az a személy, aki a vitatott közigazgatási tevékenység megvalósításában részt vett,
- c) a fél vagy az érdekelt tisztségviselője, tagja, alapítója, nyilvánosan működő részvénytársaság esetében befolyással rendelkező tagja, illetve a féllel vagy az érdekelttel foglalkoztatásra irányuló jogviszonyban álló személy, a jogviszonya megszűnését követő öt évig,
- d) ezen személyek képviselője, támogatója vagy olyan volt képviselője, volt támogatója, aki az ügyben eljár,
- e) ezen személyek Ptk. szerinti hozzátartozója,⁷
- f) az a személy, akinek tanúként való meghallgatását a bíróság elrendelte, vagy akit a bíróság szakértőként rendelt ki, illetve aki szakvéleményt adott,
- g) a perrel összefüggő közvetítői eljárást lefolytató személy.

A perorvoslati eljárásokból a 10. § (2) bekezdése értelmében az általánosan, a bírakkal szemben alkalmazandó kizárási okok mellett ki van zárva az a bíró is, aki a perorvoslattal támadott határozat meghozatalát megelőző bírósági eljárásban részt vett.

A bíróságok kizárását illetően a perrendtartás 10. § (3) bekezdése nyújt segítséget, amely szerint nem járhat el az a közigazgatási

⁷ A Ptk 8:1. § (1) bekezdésének 2. pontja szerint hozzátartozó: a közeli hozzátartozó, az élettárs, az egyeneságbeli rokon házastársa, a házastárs egyeneságbeli rokona és testvére, és a testvér házastársa. A Ptk. 8:1. § (1) bekezdésének 1. pontja értelmében közeli hozzátartozó: a házastárs, az egyeneságbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha- és a nevelt gyermek, az örökbefogadó-, a mostoha- és a nevelőszülő és a testvér.

és munkaügyi bíróság, amelynek vezetőjével szemben kizárási ok áll fenn, vagy amely a perben félként vagy érdekeltként vehet részt.

A fenti, abszolút kizárási okok hivatottak azt biztosítani, hogy ne vegyen részt olyan személy a közigazgatási perek eldöntésében, aki a közigazgatási jogvita alakulásában közvetlenül vagy közvetve érintett volt, vagy akinek a közigazgatási ügy korábbi szakaszában az eljárás alakításában aktív vagy passzív szerepe volt, akár mint ügyintéző, akár mint tanú vagy ezek hozzátartozója.⁸

1.4.3. Relatív kizárási okok a Kp.-ban

Relatív kizárási okként az elfogultság jelenik meg a Kp.-ban. Így a 10. § (1) bekezdés h) pontja értelmében a közigazgatási perek elintézéséből ki van zárva és abban mint bíró nem vehet részt az a személy, akitől az ügy tárgyilagosa elintézése egyéb okból nem várható el. Ebben az esetben a kizárás mérlegelés tárgyát képezi, hogy a felhozott érvek nyomán valóban elfogultnak tekintendő-e a bíró.

1.4.4. A kizárási kérelem bejelentése és elintézése

A kizárási kérelem bejelentésére és elintézésére a Pp. szabályait rendeli alkalmazni a jogalkotó [10. § (5) bekezdés], így a Pp. 15–18. §-ait kell segítségül hívniuk a közigazgatási perekben a feleknek és a bíróságnak.

A Pp. a kizárási kérelem elintézése kapcsán különbséget tesz attól függően, hogy a kizárási okot ki észlelte és jelentette be. Ha ugyanis a bíróság részéről történt az észlelés, azaz vagy maga a bíró jelentette be, vagy a bíróság hivatalból észlelte a kizárási ok fennállását, másként kell eljárni, mint ha azt valamelyik peres fél jelentette volna be.

⁸ Vö. ROTHERMEL Erika (2007): A perjogi szabályok érvényesülése a közigazgatási perekben. In IMRE Miklós szerk.: *Közigazgatási bíráskodás*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 57.

Amennyiben az ügyben eljáró bíró maga észleli a kizárási ok fennállását, azt haladéktalanul köteles bejelenteni – az ok megjelölésével – a bíróság elnökének. Ha a relatív kizárási okra, azaz a saját elfogultságára hivatkozik, akkor a bíróság elnökének előterjesztendő nyilatkozatát írásban köteles indokolni. [Pp. 15. § (1) bekezdés] A kizárási ok esetleges fennállásának vizsgálata igazgatási ügykörben is meg kell hogy történjen, így a Pp. a bíróságok számára előírja, hogy hivatalból ügyeljenek arra, hogy kizárt bíró vagy bíróság az eljárásban ne vegyen részt. Kizárási ok fennállása esetén ilyenkor a kizárást a bíróság elnöke hivatalból kezdeményezi. [Pp. 16. § (1)–(2) bekezdés]

A kizárási okot bármelyik peres fél is bejelentheti az eljárás bármely szakaszában, egészen az eljárást befejező határozat meghozataláig. A relatív kizárási okra (elfogultság) azonban a tárgyalás megkezdése után csak akkor hivatkozhat a fél, ha valószínűsíti, hogy a bejelentés alapjául szolgáló tényről csak a tárgyalás megkezdése után szerzett tudomást, és a tudomásszerzést követően az okot haladéktalanul bejelenti. [Pp. 15. § (2) bekezdés]

Ha a bíró a rá vonatkozó kizárási okot maga jelenti be, vagy a fél által bejelentett kizárási ok fennálltát elismeri, más bíró, illetve tanács kijelölése iránt a bíróság elnöke intézkedik. Ilyen esetben a kizárást tárgyában külön határozatot nem kell hozni. [Pp. 16. § (3) bekezdés] Ha azonban a kizárást kérdését nem tudják így (azaz igazgatási ügykörben) elintézni, a kizárást tárgyában

- a) egyesbíró esetén ugyanannak a bíróságnak ugyanazon a fokon eljáró másik egyesbírája,
- b) tanács elnöke vagy tagja esetén ugyanannak a bíróságnak ugyanazon a fokon eljáró másik tanácsa fog tárgyaláson kívül határozni. [Pp. 17. § (1) bekezdés]

Amennyiben az adott bíróságon nem lehet ezt a döntést meghozni, mivel ugyanannak a bíróságnak nincs olyan bíróját vagy tanácsát, amelyre a kizárási ok nem vonatkozik, vagy ha a kizárási ok az egész

bíróságra kiterjed, a kizárás kérdésében a közigazgatási és munkaügyi bíróságot érintő ok esetén a Fővárosi Törvényszék, a törvényszékeket mint akár első, akár másodfokú bíróságot érintő ok esetén a Kúria fog határozni. A kizárási okról való döntéshez nélkülözhetetlen az érintett bíró saját álláspontjának megismerése, ezért ha a kizárási ok bejelentését nem maga a bíró tette, nyilatkozatát a döntés előtt be kell szerezni. [Pp. 17. § (2)–(3) bekezdés]

Az, hogy ki jelentette a kizárási okot, a bíró további eljárási jogosultságát is meghatározza, így ha a bíró a saját személyére vonatkozó kizárási okot maga jelentette be, bejelentésének elintézéséig a perben nem járhat el. Minden más esetben az érintett bíró továbbra is eljárhat ugyan, de ha abszolút kizárási okra hivatkoznak az esetében, akkor a bejelentés elintézéséig az érdemi határozat hozatalában nem vehet részt. A visszaélésszerű bejelentések elkerülése érdekében azonban rögzítették, hogy ha ugyanaz a fél, ugyanabban a perben a kizárási kérelem elutasítása után tesz újabb bejelentést a bíró ellen, ez a korlátozás sem érvényesül, azaz érdemi határozatot is hozhat. Emellett pedig a kizárási kérelmet elutasító határozatban pénzbírságot is kiszabnak arra a félre, aki nyilvánvalóan alaptalanul tesz kizárásra irányuló bejelentést, vagy ugyanabban a perben ugyanazon bíró ellen ismételt alaptalan bejelentést tesz. [Pp. 18. § (1)–(2) bekezdés]

A kizárás kérdésében a bíróság soron kívül határoz. [Pp. 18. § (4) bekezdés]

A kizárás tárgyában hozott határozat (végzés) ellen nincs helye önálló fellebbezésnek: ha annak helyt adnak, az erről szóló döntést semmilyen módon nem lehet megtámadni, míg ha azt elutasítják, erre vonatkozóan az eljárást befejező határozat ellen előterjesztett fellebbezésben lehet panasszal élni. [Pp. 17. § (4) bekezdés]

1.4.5. A bírák és a bíróság kizárására vonatkozó szabályok jelentősége

A kizárás szabályozása jelentőséggel bír a Kp.-ban, hiszen amennyiben ezen rendelkezéseket a bíróság megszegi, az ügy tekintendő, mintha a bíróság nem lett volna szabályszerűen megalakítva, és ennek következményeként a 110. § (1) bekezdése értelmében a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet – a fellebbezés, a csatlakozó fellebbezési kérelem, illetve a fellebbezési ellenkérelem korlátaira tekintet nélkül – végzéssel hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja ezekben az esetekben.

1.5. A bírósági titkár és a bírósági ügyintéző

A *bírósági titkárok* érdemi döntéshozatali jogkörét az Alkotmánybíróság az 1/2008. (I. 11.) számú AB határozatában vizsgálta, és megállapította annak alkotmányellenességét. 2010-ben az alkotmánymódosítás azonban lehetővé tette a bírósági titkár eljárását, amelyet az Alaptörvény konkrétan rögzít is: a 27. cikk (3) bekezdése értelmében ugyanis törvény által meghatározott ügyekben, egyesbíró hatáskörében bírósági titkár is eljárhat, független, és csak a törvénynek van alárendelve, ítélezési tevékenységében nem utasítható.

A Kp. 11. § (1)–(2) bekezdése igazodik az Alaptörvény által biztosított lehetőséghez, és a bírák tehermentesítése érdekében lehetővé teszi, hogy tárgyaláson kívül az elsőfokú bíróság hatáskörébe tartozó ügyekben az egyesbíró, az elnök vagy az általa kijelölt bíró helyett bírósági titkár járjon el: megteheti mindazokat az intézkedéseket, és – az ítélet kivételével – meghozhatja mindazokat a határozatokat, amelyeket a törvény a bíróság vagy az elnök hatáskörébe utal, az eljárást befejező végzést azonban – az egyszerűsített perben hozott végzés kivételével – a bírósági titkár az elnök vagy az általa kijelölt bíró

jóváhagyásával hozhatja meg. Ezekre az esetekre főszabályként önálló aláírási joggal ruházza fel a Kp. a bírósági titkárokat.

A bírósági titkár ezen széles körű eljárési jogosítványának további korlátozását jelenti, hogy azonnali jogvédelem tárgyában nem határozhat: arra csak a bíró jogosult. [11. § (3) bekezdés]

A bírósági titkár tehát munkáját bírói irányítással végzi, folyamatos bírói ellenőrzés mellett, meghatározott korlátozásokkal (tárgyaláson kívül jár el, érdemi döntést nem hozhat, azonnali jogvédelem tárgyában nem határozhat).

A bírósági titkár mellett a *bírósági ügyintéző* számára is biztosít némi önálló eljárési jogosítványt a Kp.: erre tárgyaláson kívül kerülhet sor, kizárólag törvényi felhatalmazás alapján. A bíróság eljárására irányadó, törvényben meghatározott rendelkezéseket ilyen esetben a bírósági ügyintéző eljárására kell alkalmazni. A bírósági ügyintézők által ellátható feladatköröket a bírósági ügyintézők által ellátható egyes feladatokról szóló 56/2008. (III. 26.) Kormányrendelet sorolja fel.

A bírósági titkár, a bírósági ügyintéző, valamint a jegyzőkönyvvezető *kizárására* a bírák *kizárására* vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

2. HATÁSKÖR ÉS ILLETÉKESSÉG

2.1. A hatáskör és az illetékesség fogalma

A hatáskör és az illetékesség fogalmát megközelíthetjük elméleti (tudományos) szempontból, illetve a jogalkalmazásban és a joggyakorlatban betöltött „szabályozási” értelmében.

Elöljáróban fontos kiemelni, hogy a jelen fejezetben nem foglalkozunk a Kp. szerinti hatáskör alapjával, vagyis azzal, hogy a bíróság konkrétan mely közigazgatási ügýtípusokban, cselekményekben rendelkezik hatáskörrel, vagy hogy mit jelent a Kp. szerinti hatásköri értelemben a közigazgatási cselekmény, tevékenység, illetve jogvita. E fontos és alapvető kérdésekkel ugyanis a közigazgatási bíráskodásról szóló kötetünkben és jelen kötet első fejezetében foglalkozunk részleteiben. E fejezetben tehát a hatáskör és az illetékesség eljárásjogi oldalát, természetét elemezzük.

Elméleti szempontból e két jogintézmény jogviszonytani és „jogképeségi” (ezzel együtt a bíróságok esetében alkotmányossági) elemeit kell kiemelni.

A hatáskör és az illetékesség minden állami, közjogi szerv esetében a jogképeség alapja és feltétele, amely jogállamban minden elemében jogszabályban rendezett. A hatáskör és az illetékesség biztosítja ugyanis a felhatalmazást az állami szervek, így jelen esetben a bíróságok számára az absztrakt (általános) és a konkrét eljárás lehetőségre meghatározott ügyekben.

A hatáskör és illetékesség a jogállamiság és a jogbiztonság alkotmányos elvei mentén pontosan kijelöli, hogy mely ügýtípusban, konkrét ügyben mely állami szerv járhat el a meghatározott jogalanyok ügyeiben. Megfordítva: hatáskör és illetékesség hiányában a közjogi

jogalany eljárása elméleti értelemben „nem létező”, szabályozási értelemben pedig semmis.

A hatáskörnek és az illetékességnek emellett szervezeti jogi jelentősége is van, hiszen az adott állami szerv nem tekinthető eljárásjogi szempontból jogképesnek, ha nem a jogszabályokban meghatározott rend szerint hozzák létre, és nincs jogszabályban meghatározott eljárási hatásköre és illetékessége. (Vagyis a közjogi szervek külső jogalanyokkal szembeni eljárási jogképességének legfontosabb három feltétele: az előírt rendben való létrehozás, valamint a hatáskör és az illetékesség).

A hatáskör és az illetékesség fogalma nemcsak a bírósági eljárásra jellemző, hanem minden olyan állami (azon belül közigazgatási) tevékenységfajta kiterjed, amelynek gyakorlása során egy szerv jogosult közhatalmi (vagy igazgatási hatalmi) jogkörben eljárni és döntést hozni.

Legáltalánosabb értelemben tehát egyfajta munkamegosztási szabály, amely azt mutatja meg, hogy egy-egy állami feladat végrehajtása, megvalósítása érdekében az egyes szervek milyen jogokat gyakorolhatnak, és milyen eljárási kötelezettségeik vannak. Ezen belül is a hatáskör egyrészt jelenti azoknak az ügyfajtáknak az összességét, amelyekben valamely szerv cselekedni és dönteni jogosult és köteles. Másrészt jelenti a szerv eljárási és döntési jogát, valamint kötelezettségét egy adott ügyfajtában (ilyen értelemben beszélhetünk arról, hogy az ügyben az adott bíróság rendelkezik hatáskörrel).

Jogtudományi értelemben a hatáskör szorosan kapcsolódik a szerv feladatköréhez, hiszen a hatáskör része az adott szervezet feladatkörének. Terjedelmi okokból az állami „munkamegosztás”, a feladatkör és a hatáskör összefüggéseinek elemzésétől tartózkodunk, de a feladatkör és a hatáskör mindenképp kiemelendő elhatárolási szempontja, hogy a feladatkör a szervezet összes cselekményét, e cselekményének ellátásának jogát jelenti, míg a hatáskör a feladatkörön belül a közjogi alapú kötelezettségeket, eljárási kötelezettségeket jelenti. Vagyis közjogi

értelemben a feladat jogosultságot, míg a hatáskör kötelezettséget jelent. Azaz a hatáskör fennállása esetében az állami szerv köteles eljárni, azt nem tagadhatja meg (és ezért közjogi felelősség is terheli).

Ilyen értelemben a hatáskör az adott szerv feladatkörébe tartozó, a jogszabályban meghatározott közérdek érvényesítését, védelmét szolgáló jogi eszközök, ezen belül főképpen döntési jogkörök összességét jelenti, amelynek gyakorlása a szervezet részéről nem jogosultság, hanem kifejezett kötelezettség. A hatáskör gyakorlása egyben mindig a feladatkör ellátását is szolgálja, míg ez viszont fordítva nem mindig igaz: a feladatokat nemcsak hatáskörgyakorlás útján láthatják el a szervek, hanem más cselekmények útján is. A hatáskör az adott ügy szempontjából fogalmilag mindig jogszabályban védett önállóságot, kizárólagosságot és eljárásjogi kötelezettséget jelent (ezekben különbözik a feladattól).

A hatáskörök egy meghatározott fajtáját képezi a bírósági eljárással összefüggő hatáskör, amely egyedi eljárási és közhatalommal kikényszeríthető döntési jogkört jelent. A Kp. e bírósági döntési jogkör értelmében is használja a hatáskör fogalmát, vagyis hogy mely ügyekben, ügytípusokban, mely bíróság jogosult dönteni.

Fontos kiemelni, hogy az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényben (a továbbiakban: Ákr.) szereplő hatósági hatáskör és a Kp. szerinti hatáskör között tartalmi értelemben jelentős hasonlóság, hogy mind a hatósági, mind a Kp. szerinti bírósági hatáskör tartalmát (azaz hogy milyen feltételek esetén milyen tartalmú döntést hozhat) az egyes anyagi jogi jogszabályok tartalmazzák. Így mindkét hatáskörtípus ugyan eljárási intézmény, de sajátossága, hogy tartalmában mégis anyagi jogi.

A bírósági hatáskör tartalmát a Kp. eljárási szabályai „mögött” az érintett anyagi jogszabályok töltik ki. (Példával nézve, az önálló szabályozó szervek ügyeiben a Törvényszék rendelkezik hatáskörrel, de konkrétan, hogy ez mely ügyeket jelenti, csak az adott önálló

szabályozó szerv hatásköreit tartalmazó ágazati anyagi jogi közigazgatási jogszabályból derül ki.)

A Kp.-ban szereplő, a hatáskörré vonatkozó szabályok dogmatikailag két csoportba oszthatók.

A hatásköri szabályok egyik része az anyagi jogszabályokban meghatározott eljárási és döntési jogkör megállapításának és gyakorlásának a kereteit határozzák meg (és ebben érvényesül a bíróság eljárási kötelezettsége). (Idetartozik például, hogy a vasúti igazgatási szerv közigazgatási tevékenységeivel kapcsolatban perben a Törvényszék jár el, amely a vasúti igazgatási anyagi jogszabályokból konkretizálható.) E keretek közül legfontosabb az ügyekben való döntés jogkörének, az ügydöntő jogkörnek az eljárási kötelezettség formájába foglalt, általános szinten való meghatározása. (Hasonló a szerepe a jogorvoslati hatásköri rendelkezéseknek, azzal az eltéréssel, hogy ez a jogkör nem igényel közvetlen anyagi jogi hatásköri szabályt a jogorvoslattal felülvizsgálható döntés meghozatalára hatáskörrel rendelkező szervet megjelölni és a jogorvoslati jogkör terjedelmét meghatározni.)

A Kp. hatásköri szabályainak másik része kifejezetten eljárási értelemben vett hatásköröket, döntési jogköröket tartalmaz (bizonyítás körében, idézés, intézkedések a keresetlevél alapján). Értelemszerűen e jogkörök sem gyakorolhatók az ügyre, az adott közigazgatási tevékenységre vonatkozó hatáskör nélkül, tehát az ügyre vonatkozó hatáskör természetesen előfeltételként fenn kell hogy álljon, de ezekben a tisztán eljárási hatáskörökben valósul meg az anyagi jogi hatáskör és az eljárási hatáskör együttes szerepe és gyakorlása.

Ha a hatáskört és az illetékességet a jogalkalmazás és a joggyakorlat szempontjából nézzük, akkor a hatáskörré és az illetékességre vonatkozó szabályok határozzák meg, hogy az adott konkrét ügyfél konkrét ügyében pontosan melyik szervezet (jelen esetben bíróság) lesz az eljáró szerv, azaz melyikük lesz az eljárási jogviszony konkrét alanya. E felől nézve a hatásköri és illetékességi szabályoknak tehát kijelölő szerepük van.

2.1.1. A hatáskör megállapítása

Mint említettük, jogállamban tehát a bíróságok konkrét hatáskörét jogszabály állapíthatja meg. Ennek során a jogszabályban meg kell jelölni az adott ügyfajtát is, amelyre a bíróság hatásköre vonatkozik.

Fontos, hogy a bíróság hatásköre (kiemelt jelentőségénél fogva) rögzített, vagyis azt sem átruházni, sem elvonni, illetve jogszabály-módosítás nélkül megváltoztatni sem lehet.

A bíróság hatásköri „döntése”, megállapítása a közigazgatásra, a közigazgatási hatósági eljárásra kötelező, vagyis köti a hatóságokat és a hatósági jogalkalmazó tevékenységet. Ha ugyanis a bíróság valamely ügyben a hatáskörét vagy annak hiányát állapította meg, vagy az ügy érdemében határozott, ez a döntés az eljáró hatóságra kötelező, vagyis, ha egy ügyben a bíróság megállapította, hogy a hatóságnak nincsen, neki pedig van hatásköre, vagy fordítva, az nem hatáskörelvonás vagy -átruházás, hanem törvényes hatáskör-megállapítás.

Ezt egészíti ki a Kp. azon kifejezett szabállyal, hogy amennyiben a közigazgatási ügyben eljáró bíróság valamely ügyben a hatáskörét megállapítja, e döntése más bíróságra is kötelező (természetesen ide nem értve a közigazgatási ügyben másodfokon eljáró bíróságot és a Kúriát). Vagyis azt, hogy valamely ügy a Kp. hatálya alá tartozik-e, és közigazgatási cselekmény, illetve jogvita-e, valamint a közigazgatási ügyben eljáró bíróság hatáskörébe tartozik-e, a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság jogosult eldönteni, és ez a többi bíróság (például polgári ügyszakban eljáró bíróság) számára kötelező. Ebből az is következik, a közigazgatási ügyek közérdekű fontossága, nagy száma, illetve a közigazgatási cselekmények feletti bírósági felülvizsgálat alkotmányos és garanciális jelentősége miatt, hogy az adott ügytípus közigazgatási hatáskörbe, közigazgatási ügyben eljáró bírósági hatáskörbe sorolása kizárólag a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság jogkörébe tartozik. (Ez alól egyetlen kivétel, ha hatásköri összeütközés alakul ki a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság és más bíróság között, mert ez esetben a kijelölés tárgyában a Kúria jogosult dönteni, a Kp.-ban meghatározott

összetételű tanácsban, amelyben az érintett „más bíróság” is képviseltetve van, lásd az alábbi 5. pontban.)

A Kp. a bíróság hatáskörét „negatíván” szabályozza, vagyis főszabály szerint a hatáskör elsődleges címzettje a közigazgatási és munkaügyi bíróság, amelynek konkrét hatáskörét a törvény nem sorolja fel. A közigazgatási és munkaügyi bíróság hatáskörébe tartozik tehát általános hatáskört megállapító szabállyal minden közigazgatási per és egyéb közigazgatási bírósági eljárás, amelynek elbírálását a törvény nem utalja a törvényszék vagy a Kúria hatáskörébe.

A Kp. garanciális szabályozási rendszere azonban pontosan megállapíthatóvá teszi a bíróság hatáskörét azzal, hogy kifejezetten és tételesen meghatározza a törvényszék és a Kúria Kp. hatálya alá tartozó bírósági eljárási hatásköreit.

A törvényszék hatáskörébe tartozik:

- a) törvény eltérő rendelkezésének hiányában a központi államigazgatási szervekről szóló törvény szerinti önálló szabályozó szerv, autonóm államigazgatási szerv és kormányhivatal,
- b) a vasúti igazgatási szerv,
- c) a légiközlekedési hatóság és
- d) a Magyar Nemzeti Bank

közigazgatási tevékenységével kapcsolatos per (ide nem értve a közszolgálati jogviszonnal kapcsolatos pereket, amelyekre az általános hatásköri szabályok irányadók).

A törvényszék hatáskörébe tartozik továbbá

- a) a közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárásban,
- b) a gyűlekezési jog gyakorlásával kapcsolatos bírósági eljárásban,
- c) a minősített adatok megismerésével kapcsolatos perben, továbbá
- d) a köztisztviselési jogvitában való döntéshozatal.

A Kúria hatáskörébe tartozik:

- a) a helyi önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló eljárás,

- b) a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárás és
- c) az alkotmányjogi panasz orvoslása eljárási eszközének megállapítására irányuló eljárás.

2.2. Az illetékesség (a „területi hatáskör”)

Az illetékesség eljárásjogi értelemben annak meghatározását jelenti, hogy az azonos hatáskörű bíróságok közül az adott ügyben melyik bíróság jogosult és köteles eljárni. Míg tehát a hatáskör a szervek jogkörét az ügyek típusa, természete szerint állapítja meg, addig az illetékesség az azonos hatáskörű bíróságok közül, a terület, a személyek, a dolgok és egyes viszonyok alapján azt jelöli ki, hogy az egyes konkrét esetekben melyik bíróság hivatott eljárni. Az illetékesség ezért mindig több, azonos hatáskörű szervet (bíróságot) feltételez, mert éppen ilyenek közül jelöli ki, azonosítja be az eljárni jogosultat.

A hatáskörhöz hasonlóan az illetékesség is kettős értelemben használatos. Érthetjük alatta a bírósághoz tartozó földrajzilag meghatározott területet, amelyen belül gyakorolhatja hatásköreit (illetékességi terület – innen a területi hatáskör elnevezés), és érthetjük alatta azt a jogi helyzetet, hogy a bíróságnak az adott ügyben (mivel az az ő területéhez tartozó) ténylegesen fennáll az eljárási kötelezettsége és joga (illetékességgel rendelkezik). Az illetékességi szabályok, csakúgy mint a hatásköri szabályok az állami munkamegosztás (ügyelosztás) eszközei, csakhogy azokkal ellentétben – mint területi, mennyiségi elosztási szabályok – nem az egyes szervtípusok („bíróságtípusok”) között, hanem az azonos hatáskörű szervek (bíróságok) között osztják el az ügyeket.

2.2.1. Az illetékességi okok

Azokat a tényeket, körülményeket, amelyek az illetékességi terület és az ügy között a kapcsolatot megteremthetik, és ezáltal a bíróság illetékességét megállapítják, illetékességi okoknak nevezzük. A konkrét ügyben fennálló illetékesség megállapításához nem elegendő az illetékességi ok kimutatása, hanem a bíróság működési területének ismerete is igen fontos, amely ügytípusonként is változhat, és nem mindig esik egybe a bíróság mint szerv általános vagy nem Kp. szerinti ügyekben fennálló működési körével.

A Kp. alapján a perre főszabály szerint az a bíróság illetékes, amelynek illetékességi területén a per tárgyává tett közigazgatási tevékenység megvalósult.

Ha a vitatott közigazgatási cselekményt többfokú eljárásban valósították meg, a perre az a bíróság illetékes, amelynek illetékességi területén az elsőfokú közigazgatási cselekmény megvalósult.

Az egyértelműség kedvéért a Kp. kifejezetten rendezi a közigazgatási tevékenység megvalósulásának helyét is, amely szerint az illetékességi ok alapja:

- a) ingatlanhoz kapcsolódó jog vagy kötelezettség, illetve ingatlanra vonatkozó jogviszony esetében az ingatlan fekvésének a helye,
- b) tevékenység bejelentése vagy engedélyezése esetében a tevékenység gyakorlásának helye, vagy tervezett helye,
- c) a fenti a)–b) pontban meghatározottak kivételével, az országos illetékességgel eljáró területi államigazgatási szerv közigazgatási tevékenysége esetében a felperes lakóhelye, tartózkodási helye – jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet esetében a szervezet székhelye –, ennek hiányában a közigazgatási szerv székhelye,
- d) a fővárosi székhelyű, de elsősorban Pest megye területére vagy annak egy részére illetékes közigazgatási szerv székhelyén megvalósult tevékenység esetében a Pest megyében illetékes

közigazgatási és munkaügyi bíróság jár el (lásd konkrétan az alábbiakban).

A fenti fő szabályozáshoz képest természetesen speciális ügytípusonként eltérő illetékességi okokat is meghatároz a Kp., e szerint:

- a) A közigazgatási cselekmény elmulasztása (vagyis a hatóság hallgatása) esetében – a fenti, illetékességi okokat taglaló felsorolás a)–c) pontjában meghatározottak kivételével – a közigazgatási szerv székhelye.
- b) A társadalombiztosítási, szociális vagy gyermekvédelmi ellátással, illetve az állami foglalkoztatási szerv által nyújtott ellátással vagy támogatással kapcsolatos perre az a közigazgatási és munkaügyi bíróság illetékes, amelynek területén a felperes belföldi lakóhelye – jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet esetében a szervezet székhelye –, ennek hiányában a közigazgatási szerv székhelye található.
- c) A közigazgatási szerződéssel kapcsolatos perre a szerződés megkötésének helye szerinti bíróság illetékes (a főkötelezett elleni perre bármilyen címen illetékes bíróság a mellékkötelezettel szembeni igény elbírálására is illetékes).
- d) Ha a közigazgatási tevékenység külföldön valósult meg, a perre a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság kizárólagosan illetékes.
- e) A közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perre a munkavégzés helye szerinti bíróság illetékes. A természetes személy felperes a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos pert a lakóhelye szerint illetékes bíróság előtt is megindíthatja.
- f) A közigazgatási és munkaügyi bíróság határozatával szembeni fellebbezés elbírálására, továbbá a Kp.-ban a törvényszék hatáskörébe utalt perre (lásd a fenti 1.1. pontban felsorolt ügytípusokat) a Fővárosi Törvényszék kizárólagosan illetékes.

A pontossághoz és az illetékesség egyértelmű meghatározhatóságához hozzátartozik a földrajzi-területi (területszervezési) alapon történő szabályozás, amely kiegészíti és egységessé teszi az illetékességi szabályokat a fenti illetékességi okokkal. E szerint:

- a) a Budapest főváros területén megvalósult közigazgatási tevékenység esetében a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság,
- b) a Nógrád megye és Pest megye területén megvalósult közigazgatási tevékenység esetében a Budapest Környéki Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság;
- c) a Hajdú-Bihar megye, Jász-Nagykun-Szolnok megye és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén megvalósult közigazgatási tevékenység esetében a Debreceni Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság,
- d) a Győr-Moson-Sopron megye, Komárom-Esztergom megye, Vas megye területén megvalósult közigazgatási tevékenység esetében a Győri Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság,
- e) a Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Heves megye területén megvalósult közigazgatási tevékenység esetében a Miskolci Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság,
- f) a Baranya megye, Somogy megye és Tolna megye területén megvalósult közigazgatási tevékenység esetében a Pécsi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság,
- g) a Bács-Kiskun megye, Békés megye és Csongrád megye területén megvalósult közigazgatási tevékenység esetében a Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság,
- h) a Fejér megye, Veszprém megye és Zala megye területén megvalósult közigazgatási tevékenység esetében a Veszprémi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság illetékes.

Az illetékességi okok és szabályok sajátos típusa a Kp.-ban a felek általi illetékességi kikötés, amelyre közigazgatási szerződések esetében

biztosít lehetőséget az illetékességi szabályozás, hiszen a közigazgatási szerződés sajátosságai (más közigazgatási cselekményekhez képest lévő különbségei) miatt a Kp. nem vonja el a felek e rendelkezési jogát. Ebből következően a felek a közigazgatási szerződéssel kapcsolatban felmerült jövőbeli jogvitájuk esetére kiköthetik valamely közigazgatási és munkaügyi bíróság illetékességét. E bíróság a közigazgatási szerződéssel kapcsolatos valamennyi perre kizárólagosan illetékes, továbbá a kikötés hatálya kiterjed a jogutódra is. E rendelkezési jog csak akkor biztosított a feleknek, ha törvény ezt nem zárja ki, vagy nem szabályozza eltérően. E körben már a Kp. is tartalmaz korlátozást, mégpedig egyrészt nincs helye illetékességi kikötésnek olyan ügyben, amelyre törvény valamely bíróság kizárólagos illetékességét állapítja meg, másrészt a felek a közigazgatási szerződéssel kapcsolatban felmerült jövőbeli jogvitájuk esetére nem köthetik ki a Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság illetékességét.

2.3. A hatáskör és az illetékesség vizsgálata

Minden közhatalommal eljáró szerv alapvető kötelessége a hatáskör és az illetékesség folyamatos figyelembevétele és vizsgálata, hiszen a hatáskör és az illetékesség az adott ügyekben való eljárási jogképesség legfontosabb eleme. A hatáskör és az illetékesség vizsgálata a hivatalbóliség (az officialitás) eljárásjogi alapelvének egyik összetevője és egyúttal a jogbiztonság tényleges érvényesülésének egyik garanciája is. E kötelezettség lényege, hogy minden hatóság minden eljárásában a joghatóságát – és ezzel összefüggésben az alkalmazandó jogot –, valamint hatáskörét és illetékességét az eljárás minden szakaszában hivatalból köteles vizsgálni. A „minden szakaszában” kifejezés jelentése kettős, egyrészt jelenti, hogy mind az elsőfokú eljárásban, mind a jogorvoslati eljárás(ok)ban és a végrehajtás során is, másrészt az egyes eljárási mozzanatok során, így legelőször az eljárás megindításakor

és utána is folyamatosan, azaz az egyes eljárási szakaszokon belül is vizsgálni kell. A joghatóság, a hatáskör és az illetékesség fennállása tehát az ügyben való érvényes eljárás egyik abszolút feltétele.

Ha a vizsgálat pozitív eredményre vezet, azaz ezen abszolút eljárási feltételek fennállnak, az eljárás jogszerűen lefolytatható. Ebből az is következik, hogy a bíróság hatáskörének és illetékességének hiányát hivatalból veszi figyelembe. Az illetékesség vagy a hatáskör hiányának megállapítása történhet az eljárás (a per) konkrét megindítása előtt és a per folyamán is.

A bíróság illetékességének megállapításánál a keresetlevél benyújtásának időpontja irányadó. Ha a per a keresetlevél benyújtása után bekövetkezett valamely változás folytán tartozna a bíróság illetékessége alá, a bíróság illetékességét akkor is meg kell állapítani. Az illetékességnek vagy az illetékesség hiányának megállapítására előadott tényállítások valóságát a bíróság csak akkor vizsgálja, ha azok a köztudomással vagy a bíróság hivatalos tudomásával ellenkeznek, vagy ha azokat az ellenfél vitássá teszi.

2.4. Az eljárási kényszer

Mivel a Kp. a közigazgatási eljárásjog része, sőt a legfontosabb része, mert az Ákr. is a Kp. szabályaihoz igazodik (és nem fordítva), ezért a hatáskör és az illetékesség fennállásának azon közigazgatási eljárásjogi elve, miszerint a hatáskör és az illetékesség nemcsak eljárási és döntési jogosultságot jelent, hanem kötelezettséget is, a Kp.-ra is és a közigazgatási ügyekben eljáró bíróságokra is irányadó. Vagyis a hatósági eljárásjoghoz hasonlóan, a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság is a hatáskörébe tartozó ügyben illetékességi területén, valamint kijelölés alapján köteles eljárni. Ezt az eljárást valamennyi szakaszára (így a jogorvoslati eljárásokra is) és valamennyi formájára egyaránt kiterjedő kötelezettséget nevezik eljárási kényszernek.

Egy közigazgatási eljárás vagy közigazgatási per megindításának számos anyagi jogi és eljárási feltétele van, de ha ezek fennállnak, akkor az eljárásra jogosult (és jogszabályban meghatározott, „kijelölt”) szerv köteles az eljárást megindítani és lezárni. Az egyik legfontosabb ilyen feltétel a Kp.-ban maga a kereset, de szűk körben a Kp. tartalmaz hivatalbóli eljárási kötelezettséget is. Aztán a legfontosabb további feltétel a hatáskör és az illetékesség. Ha ezek (illetve a Kp.-ban szabályozott további eljárási feltételek) nem állnak fenn, az eljárás nem indítható meg. Az eljárási kényszert tehát úgy összegezhethetjük, hogy a közigazgatási ügyekben eljáró bíróság kereset alapján (vagy szűk körben más esetben vagy más elnevezéssel szabályozott beadvány alapján) a hatáskörébe és illetékességébe tartozó ügyben köteles eljárását megindítani, lefolytatni és az ügyre irányadó határidőn belül az ügyben eljárást lezáró döntést hozni, ha az eljárás megindításának jogszabályban előírt valamennyi feltétele fennáll, és nem áll fenn valamely eljárási akadály.

A kényszer tehát nemcsak az eljárás megindítását, hanem megfelelő döntéssel, határidőben való lezárását jelenti, amely lehet ítélet, de lehet az eljárási feltételek hiánya vagy az eljárás sikertelensége esetén a keresetlevél visszautasítása vagy a per megszüntetése is. Az eljárási kényszer mint közigazgatási eljárásjogi alapelv tehát feltételekhez és időhöz kötött kötelezettség, amely a hatóságokhoz hasonlóan – természetesen más tartalommal, de – a közigazgatási ügyekben eljáró bíróságokra is vonatkozik.

2.5. Hatásköri, illetékességi összeütközés

A közigazgatási anyagi és eljárási jog megszámlálhatatlan élethelyzetre, társadalmi viszonyra nézve tartalmaz rendelkezéseket, állapít meg hatósági jogköröket. Az általános és a különös illetékességi szabályok és a hatásköri szabályok is viszonylag koherens rendszert alkotnak, ettől függetlenül előfordulhat, hogy a konkrét ügyben a bíróságok

között vita támad arról, hogy melyiküknek áll fenn az eljárását megalapozó hatásköre és illetékessége, vagyis hogy melyikük az, amelyik az adott ügyben az adott ügyféllel eljárási jogviszonyba léphet. Ezeket a helyzeteket nevezzük hatásköri és illetékességi összeütközésnek. Az összeütközés kétirányú lehet, pozitív vagy negatív.

Pozitív hatásköri összeütközésről beszélünk, ha ugyanabban az ügyben több bíróság állapította meg hatáskörét.

Negatív hatásköri összeütközés esetén ugyanabban az ügyben több bíróság állapította meg hatáskörének hiányát, és emiatt az eljárás nem indulhat meg, vagy nincs folyamatban. Hatásköri összeütközés csak különböző hatáskörű bíróságok között lehetséges.

Pozitív illetékességi összeütközésről beszélünk, ha ugyanabban az ügyben több bíróság állapította meg illetékességét, és akkor is, ha több illetékes (és hatáskörét megállapító) bíróság előtt indult meg ténylegesen az eljárás. (Az illetékesség megállapításával értelemszerűen együtt jár a hatáskör megállapítása is.)

Negatív illetékességi összeütközésről van szó, ha ugyanabban az ügyben több bíróság állapította meg illetékességének hiányát, és emiatt az eljárás nem indulhat meg, vagy nincs folyamatban.

Sajátos esete a hatásköri és illetékességi „összeütközésnek”, ha az eljáró (illetékes) bíróság nem állapítható meg, vagy kizárás miatt nem járhat el. Ez ugyanis nem összeütközés, vagyis nem hatásköri és illetékességi vita, hanem jogi tényhelyzet, amit azonban a hatáskör és az illetékesség kiemelt eljárási intézmény (eljárási feltétel és jogképesség) jellegére tekintettel ugyanúgy kezelni kell, mégpedig az eljárási jogi szabályozásban, azaz a Kp.-ban.

A hatásköri és illetékességi összeütközés esetén a garanciális szempontok és a vonatkozó alapvető eljárási feltételek rendezése miatt a Kp. pontosan szabályozza az összeütközés esetén követendő eljárásrendet és az összeütközés (azaz a hatásköri és illetékességi „vita”) tárgyában dönteni jogosult szerveket:

A jogerős bírósági határozatok folytán felmerült hatásköri vagy illetékességi összeütközés esetén, valamint ha az illetékes bíróság nem állapítható meg, vagy kizárás miatt nem járhat el, akkor az eljáró bíróságot harminc napon belül ki kell jelölni.

A Kp. a negatív illetékességi összeütközés úgynevezett megelőzéssel kezelhető esetét kifejezetten szabályozza a hatásköri és illetékességi szabályai között, egyrészt az egyszerűsítés érdekében (ne legyen szükség ez esetben az alábbiak szerinti kijelölési eljárásra), másrészt, mert ezen esetkör nagyobb számban fordulhat elő, mint a többi „összeütközés-típus”, így jogalkalmazó eljárásra utalás nélkül a Kp. maga kezeli. E szerint több illetékes bíróság közül az a bíróság jár el, amelyhez a keresetlevelet elsőként benyújtották, illetve továbbították.

A hatásköri és illetékességi „összeütközés” esetén különbséget kell tenni, ha az illetékes bíróság nem állapítható meg, vagy ha konkrét hatásköri és illetékességi összeütközés (vita) van.

Ha az eljáró bíróság nem állapítható meg, akkor a fél a kijelölés iránti kérelmet bármelyik közigazgatási és munkaügyi bíróságnál előterjesztheti.

Ha pedig konkrét összeütközés van, akkor a kijelölés iránt a perben eljáró vagy eljárt bíróság hivatalból köteles előterjesztést tenni.

A hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságot

a) illetékességi összeütközés esetén, valamint akkor, ha az illetékes bíróság nem állapítható meg, vagy kizárás miatt nem járhat el:
a Fővárosi Törvényszék,

b) hatásköri összeütközés esetén a Kúria
jelöli ki, és utasítja az eljárás lefolytatására a kijelölt bíróságot.

Fontos kiemelni azt az esetet, ha a hatásköri összeütközés a közigazgatási ügyben eljáró bíróság és más bíróság között merül fel, ebben az esetben a kijelölés tárgyában a Kúria öttagú tanácsban dönt. (E „kijelölési eljárásban” a tanács elnöke és két tagja közigazgatási bíró, további két tagja a vitával érintett szakágba tartozó bíró.)

A kijelölés tárgyában a bíróság a felek meghallgatása nélkül határozhat.

3. A FELEK ÉS AZ ÉRDEKELT

3.1. A peres felek

3.1.1. Perképeség

Ugyanúgy, ahogy az I. fejezetben leírtak szerint a polgári perek esetében, a közigazgatási perekben is *perképeséssel* kell rendelkezni ahhoz, hogy a természetes vagy jogi személy fél (felperes vagy alperes) lehessen (perbeli jogképeség), illetve a perben eljárhasson (perbeli cselekvőképesség).

A közigazgatási perekben *perbeli jogképeséssel* rendelkezik, azaz fél lehet

- az, akit a polgári jog vagy a közigazgatási jog szabályai szerint jogok illethetnek és kötelezettségek terhelhetnek,
- az a közigazgatási szerv, amely önálló közigazgatási feladat- és hatáskörrel rendelkezik,
- a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perben a munkavállalói és a munkáltatói érdekképviseleti szervezet. [16. § (1)–(2) bekezdés]

A polgári jogi jogképeség mibenlétét korábban már ismertettük.

A közigazgatási jogképeség olyan önálló feladat- és hatáskörhöz kapcsolódik, amely megalapozza a közigazgatási jogalanyiságot. Ez bizonyos esetekben nem kapcsolódik össze a polgári jogi jogképeséssel, ezért szükséges volt külön is szerepeltetni a Kp.-ban, ugyanis a Kp. nem kívánja meg a polgári jogi jogképeséget attól, akit a közigazgatási anyagi jog felruház azzal, hogy közigazgatási jogviszonyban alany legyen. Ez a közigazgatási jogalanyiság nem feltétlenül kell, hogy általános, azaz minden ügyre és eljárásra egyaránt érvényes legyen, hanem

elegendő, ha az adott közigazgatási pert megelőző közigazgatási eljárás vonatkozásában fennáll.⁹

A *perbeli cselekvőképesség* vonatkozásában a Kp. 16. § (3) bekezdése rögzíti, hogy a perben személyesen vagy meghatalmazottja útján az járhat el, aki a Pp. szabályai szerint perbeli cselekvőképességgel rendelkezik, vagy a megelőző eljárásban személyesen eljárhatott.

A Pp.-nek a korábbiakban ismertetett perbeli cselekvőképességre irányadó szabályai tehát a közigazgatási perekben is alkalmazandók, azonban a jogalkotó a perbeli cselekvőképességgel rendelkezők körét tovább szélesítette azáltal, hogy ezzel azon személyeket is felruházta általános jelleggel, akik a megelőző eljárásban részt vettek. Megelőző eljárás alatt a Kp. 4. § (7) bekezdés 4. pontja értelmében a jogvita tárgyává tett közigazgatási cselekmény megvalósítására folytatott közigazgatási hatósági vagy jogorvoslati eljárást kell érteni, azaz lényegében a közigazgatási pert megelőző közigazgatási eljárást.

A Kp. 16. § (3) bekezdésében rögzített, „kiszélesített” eljárási képességre vonatkozó szabályozás indoka feltehetően abban rejlik, hogy az Ákr. 12. §-ában szabályozott eljárási képesség kapcsán a jogalkotó – bár csak a természetes személyek vonatkozásában – tágabb körben húzza meg a közigazgatási eljárásokban eljárási képességgel rendelkező személyek körét az általában (azaz a polgári jog szerint) cselekvőképes személyekhez képest, ugyanis a természetes személy ügyfeleket az ügy tárgyára tekintettel fennálló cselekvőképességük esetére ruházza fel eljárási képességgel.

A perképességre egyebekben, valamint a támogató, a tolmács és a fordító részvételére a Pp. korábban már ismertetett szabályait kell alkalmazni. [16. § (4) bekezdés]

⁹ PETRIK Ferenc (2017): A felek és az érdekelt. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ÖRAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 94.

Megjegyzendő, hogy a Pp.-hez hasonlóan a Kp. sem határozza meg a peres fél fogalmát, ugyanakkor megszabja azon feltételeket, amelyek teljesülése esetén valaki fél lehet, azaz a Kp. egyértelműen rögzíti azon személyi kört, amely felperesi, illetőleg alperesi oldalon félként részt vehet egy közigazgatási perben, azaz önmagában az nem elegendő, ha valaki a Kp. szabályai szerint perképességgel rendelkezik.

3.1.2. Felperes

Közigazgatási perben felperes lehet, azaz a per megindítására jogosult az a személy, aki perképességgel rendelkezik, és akit a perindításra a Kp. 17. §-a kifejezetten feljogosít: e körben a felperesek között különbséget tehetünk aszerint, hogy szubjektív vagy objektív jogvédelmi céllal indítják meg a közigazgatási pert.

A közigazgatási bíraskodás – természetéből adódóan – a szubjektív jogvédelmet célozza elsősorban, ennek megfelelően elsőként azok számára biztosít a Kp. perindítási jogosultságot, akiknek jogát vagy jogos érdekét a közigazgatási tevékenység közvetlenül érinti. [17. § a) pont] E rendelkezés megfogalmazása egybecseng az Ákr. 10. § (1) bekezdésében rögzített ügyfélfogalommal, így leszögezhető, hogy a közigazgatási hatósági ügyben ügyféli minőségben szereplő természetes vagy jogi személyek és egyéb szervezetek perindítási jogosultsággal rendelkeznek a közigazgatási perekben.

Jogos érdek alatt e körben minden olyan érdeket érteni kell, amelyet jogi szabályozás bármilyen módon elismer, illetve véd. Az érintettség pedig nem egy elvont, többszörösen összetett logikai láncolat eredménye kell hogy legyen, hanem az adott személy helyzetére gyakorolt közvetlen hatás.¹⁰

A személyes érintettség mellett a Kp. lehetőséget biztosít a törvényességet, közérdeket védő szervezetek számára is, hogy objektív

¹⁰ Részletes indokolás a 17. §-hoz.

jogvédelmi céllal, meghatározott feltételek fennállása esetén közigazgatási pert indítsanak:

- Az ügyészség, illetve a törvényességi felügyeletet vagy törvényességi ellenőrzést gyakorló szerv, ha a felhívásában megállapított határidő eredménytelenül telt el.

E körbe a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.), a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény, illetve a köztestületi törvények alapján önkormányzatisággal rendelkező testületek felett törvényességi felügyeletet gyakorló államigazgatási szervek tartoznak. Így például

- a helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletéért felelős miniszter irányításával, a fővárosi és a megyei kormányhivatalok látják el a helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletét (Mötv. 127. §),
  - a nemzetiségi önkormányzatok törvényességi felügyelete a fővárosi és megyei kormányhivatalok feladatkörébe tartozik (2011. évi CLXXIX. törvény 146. §),
  - a hegyközségek mint köztestületek működése felett az agrárpolitikáért felelős miniszter gyakorol törvényességi felügyeletet (2012. évi CCXIX. törvény 51. §),
  - a Magyar Ügyvédi Kamara mint köztestület működése felett az igazságügyért felelős miniszter gyakorol törvényességi felügyeletet [2017. évi LXXVIII. törvény 197. § (1) bekezdés],
  - a gazdasági kamarák mint köztestületek működése felett a törvényességi ellenőrzést az ügyészség gyakorolja [1999. évi CXXI. törvény 28. § (1) bekezdés].
- Az a közigazgatási szerv, amely a megelőző eljárásban hatóságként vagy szakhatóságként nem vett részt, ha hatáskörét a közigazgatási tevékenység érinti, továbbá amely a közigazgatási szerződésben részes fél (szerződő közigazgatási szerv).

- Törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott ügyekben az a civil szervezet, amely a nyilvántartásba vett tevékenységét valamely alapvető jog védelme vagy valamilyen közérdek érvényre juttatása érdekében a közigazgatási tevékenység által érintett földrajzi területen legalább egy éve folytatja, ha a közigazgatási tevékenység nyilvántartásba vett tevékenységét érinti.

E körben példaként említhető:

- a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény 46. § (2) bekezdése szerint a fogyasztóvédelmi hatóság eljárásában az általuk védett fogyasztói érdekek védelme körében az ügyfél jogai illetik meg a fogyasztói érdekek képviselőjét ellátó egyesületeket (például Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület, Fogyasztóvédelmi Egyesületek Országos Szövetsége),
- a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 98. § (1) bekezdése kimondja, hogy a környezetvédelmi érdekek képviselőjére létrehozott egyesületeket és más, politikai pártnak, érdekképviselőnek nem minősülő – hatásterületen működő – egyesületeket a környezetvédelmi közigazgatási hatósági eljárásokban a működési területükön az ügyfél jogállása illeti meg,
- a kereskedelemről szóló 2005. évi CLXIV. törvény 8. § (1) bekezdése szerint a kereskedelmi vállalkozások és a beszállítók, valamint kereskedelmi jellegű turisztikai szolgáltatási tevékenységet folytatók képviselőjét ellátó egyesületet az ügyfél jogállása illeti meg a törvény megsértése miatt indított azon közigazgatási hatósági eljárásban, ideértve a versenyfelügyeleti eljárást is, amely a kereskedők, a beszállítók vagy a kereskedelmi jellegű turisztikai szolgáltatási tevékenységet végzők széles körét érinti, vagy a vállalkozások működésére jelentős hátrányt okoz,
- a gazdasági reklámtevékenység alapvető feltételeiről és egyes korlátairól szóló 2008. évi XLVIII. törvény 26. § (2) bekezdése

szerint a dohánytermék reklámjára, valamint a dohánytermékekkel összefüggő szponzorálásra vonatkozó rendelkezések megsértése miatti eljárásban a nemdohányzók védelmét ellátó társadalmi szervezetet az ügyfél jogai illetik meg.

- Törvényben meghatározott esetben az általa képviselt tagság, illetve csoport jogos érdekeinek közvetlen sérelme vagy veszélyeztetése esetén azon érdekképviselői szervezet vagy köztestület is, amelynek nyilvántartott vagy alapító okiratában rögzített tevékenységét a közigazgatási tevékenység érinti. (17. §)

E körben példaként említhető:

- a Magyar Ügyvédi Kamara mint köztestület, amely közigazgatási hatóságként jár el az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény 170. § (1) bekezdésében meghatározott kamarai hatósági ügyekben,
- a területi közjegyzői kamara mint köztestület elnöksége a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény 11/A. §-ában meghatározott közigazgatási hatósági ügyekben jár el.

A Kp. 17. §-ához fűzött miniszteri indokolás rögzíti, hogy ebbe a körbe beletartoznak a közszolgálati jogviszonyokkal kapcsolatban alakult érdekvédelmi szervezetek (például a Magyar Kormánytisztviselői Kar) is.

3.1.3. Alperes

Tekintettel arra, hogy a közigazgatási perek tipikusan a közigazgatási szervek által hozott határozatok bírósági felülvizsgálatát jelentik, az alperesi pozíciót általában a közigazgatási szerv tölti be, azaz a közigazgatási szerv ellen kell benyújtania a felperesnek a keresetlevelet. A Kp. 18. § (1) bekezdése értelmében – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a pert az ellen a közigazgatási szerv ellen kell indítani, amely

a jogvita tárgyát képező közigazgatási tevékenységet megvalósította, többfokú közigazgatási eljárásban hozott cselekmény esetén pedig a közigazgatási cselekmény megvalósítója az utolsó fokon eljáró közigazgatási szerv. A közigazgatási szerv alperesi minőségét nem érinti, ha a hatásköre, amelynek alapján a közigazgatási tevékenységet megvalósította, anélkül szűnik meg, hogy azt jogszabály más közigazgatási szervre telepítené.

A közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos pert a munkáltató szerv ellen kell megindítani. [18. § (1)–(3) bekezdés]

3.1.4. Pertársaság

A polgári perekhez hasonlóan a közigazgatási perekben is lehetséges, hogy pertársaság jöjjön létre, akár felperesi, akár alperesi oldalon.

Felperesi pertársaság jön létre, azaz több felperes együtt indíthat pert, ha a jogvita tárgya olyan közös jog vagy kötelezettség, amely csak egységesen dönthető el, vagy a perben hozott döntés a pertársakra a perben való részvétel nélkül is kiterjedne. Ilyen esetekben kényszerű pertársaság jön létre, mivel a jogvita valamennyi, a jogvitában érdekelt személy perben állása esetén bírálható el: ha ez elmarad, azaz nem lesz valamennyi személy felperes, lényeges eljárási szabálysértés valósul meg, amely a másodfokú eljárásban nem orvosolható. Kényszerű pertársaság esetén bármely pertárs perbeli cselekményei – az egyezség, az elismerés, a jogról való lemondás és a kereseti kérelemtől való elállás kivételével – arra a pertársra is kihatnak, aki valamely határidőt, határnapot vagy cselekményt elmulasztott, feltéve, hogy mulasztását utóbb nem pótolta. Ha a pertársak cselekményei vagy előadásai egymástól eltérnek, a bíróság azokat a per egyéb adatait is figyelembe véve bírálja el.

Felperesi pertársaság létrejöhet célszerűségi okból is, azaz abban az esetben, ha az állított jogsérelmeket ugyanazon közigazgatási tevékenység okozta, vagy a vitatott – azonos természetű – közigazgatási tevékenységek azonos jogalapon és azonos vagy hasonló tényeken

alapulnak. Ilyen esetekben a függetlenség elve érvényesül: a pertársak önállóan járnak el, egyik pertárs cselekménye vagy mulasztása sem szolgálhat a többi pertárs előnyére vagy hátrányára. [19. § (1)–(3) bekezdés]

Alperesi pertársaságról beszélünk, tehát több alperes együtt perrelhető, ha a közigazgatási tevékenységet együtt valósították meg, így különösen, ha az egyik közigazgatási tevékenysége a másiknak a keresetlevélben vitatott közigazgatási tevékenységén alapul, vagy megvalósításukra ugyanabban a megelőző eljárásban került sor. Ilyen esetben tehát a közigazgatási hatóság és a szakhatóság, illetve a közigazgatási szerv és egyéb közigazgatási szerv együttes perben állására van lehetőség, ha a vitatott közigazgatási cselekményt közösen valósították meg. Ebből következően alperesi pertársaság létrejötte csak valamely közigazgatási tevékenység, közigazgatási cselekmény esetén lehetséges, a közigazgatási szerv mulasztása esetén nem jöhet létre alperesi pertársaság. Megjegyzendő továbbá, hogy – noha ugyanazon ügyben járnak el – az első és másodfokon eljáró közigazgatási szervek nem közösen valósítják meg a közigazgatási tevékenységet, eljárásaik azok egymás utáni mivoltából következően nem tekinthetők egyetlen megelőző eljárásnak, sem pedig egy közigazgatási cselekmény közös megvalósításának, ezért az első és másodfokon eljáró közigazgatási szerv vonatkozásában nem jöhet létre alperesi pertársaság.¹¹

Alperesi pertársaság esetén a pertársak önállóan járnak el, így az egyik pertárs cselekménye vagy mulasztása sem szolgálhat a többi pertárs előnyére vagy hátrányára. [19. § (4)–(5) bekezdés]

3.2. Az érdekelt

A felek pernyertességét elősegítő harmadik személyt a polgári perben beavatkozónak nevezik, a közigazgatási perekben részt vevő harmadik

¹¹ Részletes indokolás a 19. §-hoz.

személyt pedig érdekeltnek. Az elnevezésbeni különbség ellenére a beavatkozó és az érdekelt között lényegi különbség nem fedezhető fel.¹²

Érdekeltként beléphet tehát a mások között folyamatban lévő közigazgatási perbe az a személy, akinek jogát vagy jogos érdekét a vitatott közigazgatási tevékenység közvetlenül érinti, vagy a perben hozandó ítélet közvetlenül érintheti. Megállapítható tehát, hogy érdekelt elsősorban az a személy lesz, aki valamelyik peres fél pernyertességét kívánja elősegíteni, azonban ennek nem feltétele az, hogy az érdekelt mindenben egyetértsen valamelyik peres féllel, hiszen mind a felperesi, mind pedig az alperesi oldalon megtörténhet, hogy több, különböző jogokkal, érdekekkel, illetve hatáskörrel rendelkező személy vagy szerv vesz részt a közigazgatási jogviszonyban (kettőnél több pólusú közigazgatási jogviszonyok).

A Kp. tovább bővíti az érdekeltnek körét azzal a rendelkezéssel, hogy a perbe érdekeltként beléphet az is, aki a megelőző eljárásban ügyfélként vett részt. [20. § (1) bekezdés]

A perbelépést az érdekelt jelentheti be. Ha az érdekelt az egyéb, korábbi értesülései alapján nem jelentette be a perbelépését, a perbelépés lehetőségéről az ismert érdekeltet a bíróság értesíti. Amennyiben nagyszámú érdekelt lehet érintett az adott közigazgatási perben, az érdekeltet hirdetményi úton is lehet értesíteni: erről a bíróság dönt, és a közigazgatási szervet kötelezi az értesítés közzétételére.

Az értesítéssel egyidejűleg a bíróság közli a keresetlevelet, ha erre korábban nem került sor. A *perbelépés lehetőségéről való értesítésnek* hivatalból vagy valamely fél kérelmére az ítélet jogerőre emelkedéséig az eljárás bármely szakaszában helye van.

Külön szabályokat tartalmaz a Kp. a hatásterület kijelölésével járó megelőző eljárást követő közigazgatási perre, ha ugyanis a megelőző eljárás hatásterület megállapítása mellett folyt, a bíróság elrendelheti, hogy azon érdekelttel, akik a megelőző eljárásban nem vettek részt,

¹² PETRIK (2017): i. m., 110.

a perbelépés lehetőségéről szóló értesítést a közigazgatási szerv honlapján, ennek hiányában a helyben szokásos módon történő közzétételével kell közölni. A bíróság a közzétételre a közigazgatási szervet kötelezi. A perbelépés lehetőségéről szóló értesítést a közigazgatási szerv általi közzétételét követő tizenötödik napon kell közölni tekinteni.

Az érdekeltség speciális esete, amikor az érdekelt akaratától függetlenül válik érdekeltté. A bíróság ugyanis kérelemre vagy hivatalból érdekeltként perbe állíthatja azt, akinek jogát vagy jogos érdekét a perben hozandó ítélet érinti, ha perben állása a jogvita rendezése érdekében a bíróság megítélése szerint szükséges.

A fél a perbeállítás vagy a perbelépés lehetőségéről szóló értesítést a védírat közlésétől számított harminc napon belül kérheti. A perbeállítás iránti kérelmet elutasító végzés ellen fellebbezésnek van helye. [20. § (4)–(7) bekezdés]

A közigazgatási perekre is jellemző feszes pervitel miatt nagyon fontosak a *perbelépés* szabályai. A perbelépés lehetőségéről értesített ismert érdekelt a perbelépést az értesítés közlését követő tizenöt napon belül jelentheti be írásban vagy a tárgyaláson szóban; e határidő elmulasztása miatt a határidő lejártát követő tizenöt napon belül van helye igazolásnak.

A nem ismert és így a bíróság részéről a perbelépésről előzetesen nem értesített érdekelt esetében a perbelépés lehetőségéről való értesítésre, illetőleg a perbelépés bejelentésére az érdekelt részéről a közigazgatási per folyamán bármikor sor kerülhet, sőt az érdekelt a perbelépést a perorvoslati kérelemben is bejelentheti, azzal, hogy az elsőfokú ítélet meghozatala után előterjesztett perbelépési kérelemben elsőfokú tárgyalás tartását nem kérheti.

A perbelépés bejelentésével egyidejűleg meg kell jelölni a perbelépést megalapozó jogot, jogos érdekét, továbbá azt, hogy melyik fél pernyertességét kívánja támogatni, illetve mindezek indokait.

A perbelépés bejelentéséről a bíróság a feleket haladéktalanul értesíti, és a perbelépés megengedése előtt a feleket szükség esetén meghallgatja.

Az érdekeltként való perbelépés esetében nem elegendő bejelenteni a perbelépést, hanem azt a bíróságnak engedélyeznie is kell: erről végzésben dönt a bíróság, amely a közléssel emelkedik jogerőre. A perorvoslati kérelemben bejelentett perbelépés megengedéséről a perorvoslati kérelem elbírálására jogosult bíróság dönt. A perbelépést elutasító végzés ellen fellebbezésnek van helye, a perbelépést megengedő végzés ellen azonban nincs helye önálló perorvoslatnak, az csak az eljárást befejező ítélettel szemben előterjesztett perorvoslati kérelemben támadható meg.

Az érdekelt – a Kp. eltérő rendelkezése hiányában – perbeli cselekményt csak a perbelépést megengedő végzés jogerőre emelkedését követően végezhet, ez azonban nem vonatkozik a perbelépéssel kapcsolatos eljárási cselekményekre. A perbelépés megengedését megelőzően tett perbeli cselekmények és az addig meghozott bírói határozatok a bíróság ellenkező döntése hiányában az érdekelttel szemben is hatályosak.

Ha a perbelépésnek nem lett volna helye, illetve az azt megalapozó jog vagy jogos érdek megszűnt, a bíróság az érdekeltet – a felek és az érdekelt meghallgatása után – a perből kizárja. A perből kizáró végzés ellen önálló fellebbezésnek van helye. (21. §)

A közigazgatási perben vagy az egyéb közigazgatási bírósági eljárásban az érdekeltet a féllel azonos *eljárási jogok* illetik meg, és azonos kötelezettségek terhelik, ha a Kp. nem rendelkezik másként. Ennek megfelelően a perbeli cselekvőképességgel bíró érdekelt a felek rendelkezési jogának sérelme nélkül jogosult perbeli cselekmény megtételére, amely akkor is hatályos, ha a felek cselekményeivel ellentétben áll. Az ellentétes cselekmény befolyását az ügy eldöntésére a bíróság a per egyéb adatait is figyelembe véve bírálja el. [20. § (2)–(3) bekezdés]

Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az érdekelt köteles tiszteletben tartani a felek rendelkezési jogát, így amennyiben a felperes eláll a keresetétől, az érdekelt nem folytathatja a közigazgatási pert.

3.3. Perbeli jogutódlás

3.3.1. A perbeli jogutódlásról általában

Jogutódlás alatt azt a változást értjük, amikor az egyik jogalany által megszerzett, illetőleg vállalt jogok és kötelezettségek egy másik jogalanyra szállnak át: a jogviszony tartalmát tehát nem érinti a változás, pusztán az alanyokat. A jogutódlás esetében ugyanis a fennálló jogviszonyba akár jogosulti, akár kötelezetti oldalon egy harmadik személy (jogutód) lép be.¹³ Anyagi jogutódlás esetén az anyagi jogok és kötelezettségek szállnak át a jogutódra, míg eljárési jogutódlás esetén az eljárési jogok és kötelezettségek (is).

Az eljárési jogutódlás a közigazgatási eljárásban is megvalósulhat, ilyenkor a közigazgatási eljárásban az Ákr. 11. §-a alapján a kieső ügyfél helyébe a jogutódja lép: ezen, az ügyfél helyébe lépő jogutód természetesen a közigazgatási perben is eljárhat félként. Amennyiben azonban a jogutódlásra okot adó körülmény a közigazgatási per folyamán merül fel, következik be, akkor perbeli jogutódlásról beszélünk. A perbeli jogutódlás a jogutód perbelépésével vagy a jogutód perbevonásával valósul meg: a perbelépés egy, a jogutód részéről aktív magatartást követel meg, ezzel szemben a perbevonás esetében a jogutód inkább passzív, és a jogutód ellenfele tanúsít aktivitást a jogutódlásra okot adó körülmény orvoslására.

¹³ PETRIK (2017): *i. m.*, 116.

3.3.2. A jogutód perbelépése

A jogutód perbelépésére akkor kerül sor, ha a per alapjául szolgáló jog, jogos érdek vagy kötelezettség tekintetében a fél vagy az érdekelt helyébe a keresetlevél benyújtását követően jogutód lép. Két feltétel fennállása szükséges tehát a jogutód perbelépéséhez: maga a jogutódlás és az, hogy ez a keresetlevél benyújtása után történt.

A felperes és az érdekelt jogutódjának perbelépéséhez a jogelőd hozzájárulása szükséges; erre azonban nincs szükség abban az esetben, ha a perbelépés azért történik, mert a jogelőd meghalt vagy jogutódlással megszűnt, a jogutódlást azonban valószínűsíteni kell. [22. § (1)–(2) bekezdés]

3.3.3. A jogutód perbevonása

Ahogy az már fentebb is rögzítésre került, a fél jogutódját a másik fél perbe vonhatja.

A felperes jogutódját az alperes csak akkor vonhatja perbe, ha a jogutódlás a felperes halála, illetve jogutódlással történő megszűnése miatt következett be.

Az érdekelt jogutódját akkor lehet perbe vonni, ha a jogelődöt a bíróság állította perbe. [22. § (3) bekezdés]

3.3.4. Eljárás perbeli jogutódlás esetén

A jogutód perbelépését, illetve perbevonását írásban vagy a tárgyaláson szóban kell bejelentenie annak a félnek, aki a perbe be kíván lépni, illetve aki a jogutódot perbe kívánja vonni. Ezen bejelentést a bíróságnak közölnie kell a felekkel.

A perbelépés vagy perbevonás, illetve a jogelődnek a perből való elbocsátása tárgyában a bíróság határozathozatal előtt a feleket meghallgathatja, és a nyilatkozataikat figyelembe veszi a döntésnél.

A perbelépés, illetve a perbevonás tárgyában a bíróság végzéssel dönt.

A perbelépést vagy a perbevonást megengedő végzés ellen nincs helye önálló perorvoslatnak, az csak az eljárást lezáró határozat ellen előterjesztett perorvoslati kérelemmel támadható meg, ezzel szemben a perbelépést, illetve a perbevonást elutasító végzés ellen önálló fellebbezésnek van helye.

A jogutód perbelépése, illetve perbevonása esetén – ha az nem a jogelőd halála vagy megszűnése miatt történt – a jogelődöt kérelmére a bíróság a perből elbocsáthatja, ehhez azonban a felek hozzájárulása szükséges. (23. §)

3.3.5. A perbeli jogutód jogállása

A jogutód a perből elbocsátott jogelődjének helyébe lép, így a jogelőd elbocsátásáig végzett perbeli cselekmények és az addig meghozott bírói határozatok a bíróság ellenkező döntése hiányában a jogutóddal szemben is hatályosak.

Ha a jogelődöt a perből nem bocsátják el, a jogutód a perben a jogelőd pertársaként vesz részt. [22. § (4)–(5) bekezdés]

3.3.6. Az alperes perbeállítása

A perbeli jogutódlás egy speciális esete az alperes perbeállítása, amelynek fő célja a közigazgatási szervezetrendszerrel és az abban bekövetkezett változásokkal kapcsolatos gyakorlati problémák kezelése.

Az alperes perbeállítására négy esetben kerülhet sor:

- ha a közigazgatási pert a felperes nem a megfelelő közigazgatási szerv ellen indította meg: ebben az esetben az eljáró bíróság a vitatott tevékenységet megvalósító közigazgatási szervet a keresetlevél közlésével perbe állítja, és a korábbi alperest a perből elbocsátja;

- ha a bíróság azt állapítja meg, hogy a pert további közigazgatási szerv ellen is meg kellett volna indítani: ebben az esetben e közigazgatási szervet a bíróság a keresetlevél közlésével perbe állítja;
- ha a közigazgatási per folyamán, annak időtartama alatt következik be a közigazgatási szervezetrendszerben olyan változás, amely érinti az alperest, azaz ha az alperes közigazgatási szerv megszűnik, vagy a hatáskört, amelyen a vitatott közigazgatási tevékenység alapul, időközben jogszabály más közigazgatási szervre¹⁴ telepíti: ebben az esetben a bíróság – az alperes tájékoztatása alapján vagy hivatalból – azt a közigazgatási szervet állítja alperesként perbe, amelyre jogszabály a perrel érintett hatáskört telepíti;
- ha a többfokú közigazgatási eljárásban utolsó fokon eljárt közigazgatási szerv úgy szűnik meg, hogy a perrel érintett hatásköre is megszűnik: ebben az esetben a bíróság az első fokon eljárt szervet állítja alperesként perbe.

A perbe állított alperes a korábbi alperes helyébe lép, így a perbeállítást megelőzően végzett perbeli cselekmények és az addig meghozott bírói határozatok a bíróság ellenkező döntése hiányában a perbe állított alperessel szemben is hatályosak. A perbe állított alperes kérésére azonban a tárgyalást meg kell ismételni, kivéve, ha a korábbi alperessel irányítási vagy szakmai irányítási jogviszonyban áll.

Ha a korábbi alperest a perből nem bocsátják el, mert az ügy körülményei azt indokolják, hogy továbbra is részt vegyen a perben alperesként, a perbe állított alperes a perben a korábbi alperes per társaként vesz részt.

Az alperest perbe állító vagy a perből elbocsátó végzés ellen a perbe állított, illetve a perből elbocsátott közigazgatási szerv nyolc

¹⁴ A Kp. 25. § (3) bekezdése alapján az alperes a megszűnéséről, valamint a perrel érintett hatáskörének más közigazgatási szervre telepítéséről – e közigazgatási szerv megjelölésével – köteles a bíróságot előzetesen tájékoztatni.

napon belül fellebbezéssel élhet. A bíróság végzését módosíthatja vagy visszavonhatja. (25. §)

3.4. Perbelépés a pertárs jogán

A közigazgatási pert megelőző közigazgatási eljárásban mellőzött személy részére lehetőséget biztosít a Kp., hogy amennyiben egy perindításra jogosult személy, és vele a vitatott közigazgatási cselekményt nem közölték, valamint őt a perbelépés lehetőségéről sem értesítették, a perbe az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig a felperes pertársaként is beléphet. (24. §)

4. KÉPVISELET

4.1. A képviseletről a közigazgatási perekben

A közigazgatási perekben a képviseletre vonatkozó részletes szabályokat a polgári perrendtartás tartalmazza, a Kp. elsősorban az eltéréseket rögzíti. Ennek megfelelően az I. fejezetben a képviselet kapcsán rögzített szabályokat kell a közigazgatási perekben is alkalmazni azzal, hogy

- ügyvédjelölt és ügyvédi kamarai nyilvántartásba vett jogi előadó a törvényszék és a Kúria előtt – az iratok megtekintése, azokról másolat kérése vagy készítése kivételével – nem járhat el;
- a közigazgatási szerv vezetője, tisztségviselője vagy alkalmazottja a közigazgatási szerv szervezetét és működését meghatározó szabály¹⁵ szerinti képviseleti jogosultságát munkáltatói igazolványával¹⁶ is igazolhatja;
- az alperes közigazgatási szerv az ügyben eljáró elsőfokú közigazgatási szerv részére a perbeli képviseletre meghatalmazást adhat; valamint
- saját tagjának közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perében meghatalmazottként eljárhat a munkavállalói érdekképviseleti szervezet.

---

¹⁵ A közigazgatási szerv szervezetét és működését meghatározó szabály (SZMSZ vagy egyéb szervezeti norma) vonatkozó rendelkezéseit csatolni kell a védírához, illetve a keresetlevélhez, illetőleg be kell mutatni a munkáltatói igazolvánnyal együtt.

¹⁶ Ha a közigazgatási szervet képviselő alkalmazottnak nincs munkáltatói igazolványa, a polgári perrendtartás szabályai szerint kell igazolnia a képviseleti jogosultságát.

4.2. Kötelező jogi képviselet a közigazgatási perekben

A közigazgatási perekben kötelező a jogi képviselet

- a törvényszék előtt,
- a Kúria előtt, továbbá
- a közigazgatási szerződéssel kapcsolatos perekben.¹⁷

Amennyiben kötelező a jogi képviselet, ez természetesen nemcsak a felperes vonatkozásában érvényes, hanem az alperes esetében is. Az alperesek esetében azonban a Kp. 27. § (2) bekezdése a polgári perrendtartáshoz képest tágabb körben határozza meg a jogi képviselőre jogosult személyek körét, amikor rögzíti, hogy kötelező jogi képviselet esetén eljárásra jogosult a közigazgatási szerv jogi szakvizsgával rendelkező tisztségviselője vagy alkalmazottja is; ilyenkor a jogi szakvizsga megszerzését igazoló okiratot, az azzal egyenértékű okiratot vagy ezek hiteles másolatát azon eljárási szakaszban történő első jelentkezésekor kell a bíróságnak bemutatni vagy a beadványhoz csatolni, amelyben a jogi képviselet a fél számára kötelező. Ha a jogi szakvizsga megszerzését igazoló okiratot, az azzal egyenértékű okiratot vagy ezek hiteles másolatát a bíróságnak bemutatják, ennek tényét elegendő a jegyzőkönyvben rögzíteni, azt az iratokhoz nem kell csatolni.

A kötelező jogi képviselőre egyebekben a polgári perrendtartás szabályait kell alkalmazni. (27. §)

¹⁷ 2018 decemberében az Alaptörvény 25–28. cikkeinek a közigazgatási bíráskodásra vonatkozó rendelkezései alapján elfogadták a közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. törvényt, amely az önálló közigazgatási bíráskodás megteremtése érdekében közigazgatási bíróságként a közigazgatási törvényszékeket és a Közigazgatási Felsőbíróságot jelöli meg. A jelen jegyzet kéziratának lezárásakor még nem született meg a Kp.-nak a közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. törvénnyel való összhangját megteremtő törvény, így e helyen csak jelendő, hogy a közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. törvény hatálybalépésétől, azaz 2020. január 1-jétől – a hatásköri szabályok változásával egyidejűleg – változni fog azon bíróságok köre is, amelyek előtt kötelező lesz a jogi képviselet.

5. EGYÉB ÁLTALÁNOS SZABÁLYOK

A Kp. Első részének VI. fejezete tartalmazza azokra az eljárási intézményekre vonatkozó általános rendelkezéseket, amelyek – a mintaper szabályainak kivételével – mind a Kp.-ban, mind a Pp.-ben helyet kapnak. A Kp. e szabályok körében háromféle kodifikációs technikát alkalmaz: a szabályok egy része úgy ad utaló szabályt a Pp. rendelkezéseire, hogy a közigazgatási per sajátosságaira tekintettel megállapít a Pp. szabályaitól eltéréseket egy jogintézmény vagy eljárásjogi rendelkezés tekintetében, míg a Kp. 36. §-ában nevesíti a Pp. azon jogintézményeit, amelyek tekintetében a Kp. nem állapít meg eltéréseket, de a Kp. 6. §-ában foglalt szempontokat szem előtt tartva ezeket is a Kp.-val összhangban kell alkalmazni.

A harmadik csoportba azok a rendelkezések tartoznak, amelyek tekintetében a Kp. önálló szabályokat állapít meg a Pp.-re való utalás nélkül.

Az alábbiakban a Kp. szerkezetéhez igazodva elsőként azokat a szabályokat tárgyaljuk, ahol a Pp. rendelkezéseit a Kp.-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni, vagy ahol önálló szabályt ad a Kp., a Pp.-re való utalás nélkül, majd ezt követően elemezzük a Kp. 36. §-ában felsorolt úgynevezett „eljárássemleges” jogintézményeket.

5.1. Beadványok

A perekben a bírósággal folytatott kommunikáció szóban vagy írásban történik. A szóbeli kommunikáció elsődleges terepe a tárgyalás, míg a felek nyilatkozataikat, előadásait, kérelmeiket a bírósággal írásban, beadványok formájában közlik.

A beadvány általános kategóriája mellett a Kp. megállapít különös szabályokat egyes nevesített beadványtípusokra, így például a keresetlevélre, védíratra, perorvoslati kérelmekre, kiemelve, hogy a Kp.-ban nevesített speciális tartalmi elemeken kívül ezekre a beadványokra is az általános szabályokat kell alkalmazni. [Kp. 28. § (2) bekezdés]

A Kp. 28. §-ához fűzött miniszteri indokolás rögzíti, hogy a „beadványokra vonatkozó szabályok közül kiemelt jelentősége van a kapcsolattartásra vonatkozó szabályoknak így ezt a perrendtartás külön szabályozza. Mivel a közigazgatási perben a kapcsolattartás kimerül a tárgyaláson, a beadványokban és bírósági iratok útján megvalósuló kapcsolattartásban, külön kapcsolattartási fejezet vagy cím megalkotása nem indokolt. Szükséges azonban a beadványok szabályai között rögzíteni a beadványok előterjesztése kapcsán a három bevett kapcsolattartási formát.”

A Kp. 28. § (1) bekezdése szerint tehát „[a] beadványt elektronikus úton, postai úton vagy közvetlenül a bíróságnál kell benyújtani. A postai úton benyújtott beadvány előterjesztési ideje a postára adás napja.”

A beadványok alaki és tartalmi kellékeire a Kp. 28. § (3) bekezdése a polgári perrendtartás általános szabályait rendeli alkalmazni.

Ennek megfelelően a beadványon fel kell tüntetni az eljáró bíróságot, amelyhez a beadványt intézik, továbbá a felek és képviselők teljes nevét, lakóhelyét vagy székhelyét, ismert elektronikus levélcímét, perbeli állását és a per tárgyát, a folyamatban lévő ügyekben a bírósági ügyszámot is. Ha valamely fél vagy képviselője állandó lakóhelyétől eltérő tartózkodási hellyel vagy egyéb idézésre alkalmas címmel rendelkezik, a beadványokon azokat is fel kell tüntetni.

A név és lakóhely megjelölésénél fontos, hogy abból a fél azonosága megállapítható legyen. Az idézésre alkalmasság célját szolgálja nem természetes személyek esetében a törvényes képviselő nevének és lakóhelyének megjelölése is, tekintettel arra, hogy szabályszerű kézbesítés hiánya számos esetben képezi akadályát a perek észszerű

időn belül történő befejezésének. A jogi képviselő nevének és székhelyének kötelező feltüntetése a beadványokon lehetővé teszi a bíróságok számára a felekkel való kommunikáció gördülékenységét és folytonosságát a jogi képviselő esetleges változása esetén is. A felek, valamint a jogi és törvényes képviselők ismert elektronikus levélcímének (e-mail-címének) megjelölése elősegíti a bíróság és a felek, valamint a felek egymás közötti kapcsolattartását és rövid úton való elérését.¹⁸ Ez utóbbival kapcsolatban azonban fontos kiemelni, hogy a bírósággal történő elektronikus kapcsolattartás nem e-mailben történik, hanem ügyfélkapun vagy cégkapun keresztül (lásd később részletesen). Az e-mail-cím megadása a beadványokon azért célszerű, mert például kézbesítési fikció esetén a fikció beálltáról és az ellene igénybe vehető kifogásról szóló értesítést a fél e-mail-címére is megküldi a bíróság. [Pp. 137. § (3) bekezdés, lásd később részletesen.] Az eljárás megfelelő követhetősége és beazonosíthatósága szempontjából lényeges követelmény a már folyamatban lévő ügyek esetében a bírósági ügyszám feltüntetése.

A papír alapon előterjesztett beadványok példányszáma tekintetében a Pp. előírja, hogy a beadványt a per bíróságánál eggyel több példányban kell benyújtani, mint ahány fél a perben érdekelt; ha több félnek közös képviselője van, részükre együttesen egy példányt kell számításba venni. A beadvány mellékleteinek egy-egy másolatát csatolni kell a beadvány többi példányához is.¹⁹

¹⁸ A Pp. 114. §-ához fűzött miniszteri indokolás részlete.

¹⁹ A Pp. 114. §-ához fűzött miniszteri indokolás kitér arra, hogy a megfelelő példányszám előírásának teljesítése szempontjából a „perben érdekelt” fordulat értelmezése problémát jelenthet. E személyi kör tágabb lehet a felek fogalmi körénél, nem minden esetben nyújt teljesen konkrét eligazítást a bíróság és a benyújtó számára az elvárt példányszámról. A keresetlevélben alperesként feltüntetett személy még nem biztos, hogy félnek tekinthető, és végképp nem biztos, hogy érdekelt. Praktikus problémát okozhat ezenkívül az a beadvány, amely kifejezetten a perben álló felek számára a megváltoztatására irányul (perbehívás, perbevonás) – a gyakorlatnak az a megoldása, amely ilyen esetekben a jelenleg perben álló, illetve oda várt személyeket is „érdekeltnek” tekint, jogértelmezés útján megfelelően oldja fel ezt a problémát. Hasonló esetekre célszerű értelmezési maximaként azt kitűzni, hogy a bírósági iratokból minden olyan személy számára egy példányt biztosítson

A beadványok nagyobb fokú hitelességének biztosítása érdekében a beadványok első példányát a *teljes bizonyító erejű magánokirati* formában kell benyújtani (lásd később részletesen).

A megfelelő okirati forma hiánya esetén a bíróságnak *hiánypótlás* keretében fel kell hívnia a jogi képviselő által nem képviselt felet a beadványa szabályszerű előterjesztésére. A beadványok többi példánya esetében elegendő az egyszerű okirati forma megtartása. Ügyvédi vagy kamarai jogtanácsosi képviselő esetén az ügyvédnek a beadvány első példányát eredeti aláírásával kell ellátnia, a többi példányt elegendő másolatban csatolni. Az általános intézkedési kötelezettség alapján a bíróság a beadvány beérkezésétől számított 30 napon belül megteszi a szükséges intézkedéseket.

Amennyiben a fél elektronikus kapcsolattartásra kötelezett, vagy azt választotta, akkor a beadványok előterjesztésére eltérő szabályok vonatkoznak, amelyekről később külön alpont alatt részletesen írunk.

5.2. Hiánypótlás

A beadványok hiányosságai esetén – főszabály szerint – hiánypótlásnak van helye. A Kp. a beadványok hiánypótoltatása tekintetében a Pp.-re ad utaló szabályt [Kp. 28. § (3) bekezdés], de maga is állapít meg hiánypótlásra vonatkozó szabályokat, így például a keresetlevél hiányainak pótlására a Kp. 46. §-a alatt.

A Pp. szerint, amennyiben a fél jogi képviselővel jár el, a jogi képviselőtől elvárható a törvény előírásainak megfelelően elkészített hiánytalan beadvány benyújtása, így jogi képviselővel eljáró felek esetén szigorúbb szabályok vonatkoznak a hiánypótlásra, ha arra egyáltalán lehetőséget ad a törvény.

---

a beadványozó, aki a fél, vagy vele esik egy tekintet alá (mint például a beavatkozó), és akire a konkrét perbeli cselekmény közvetlenül kihathat.

A Kp. a Pp. szabályozási szemléletétől eltérően, a közigazgatási perekben kevésbé szigorú szabályokat rendel alkalmazni a hiánypótlásra, arra tekintettel, hogy „a felperesekkel szemben méltánytalan lenne, ha a jogi képviselő mulasztása miatt esnének el a bírósági jogvédelemtől”.²⁰

A hiányosság pótlásának eltérő megítélésére a közigazgatási és magánjogi jogviták alapvető eltérései, a keresetindításra vonatkozó különbségek adnak magyarázatot, de a Kp. is pénzbírság alkalmazását helyezi kilátásba, ha a jogi képviselő által szerkesztett keresetlevél nem felel meg a törvényben meghatározott követelményeknek. [Kp. 46. § (5) bekezdés]

A Pp. 115. §-a a beadványok hiányosságainak két nagy csoportját különbözteti meg, és a vonatkozó szabályokat is eszerint differenciálja. Az egyik esetben a *beadvány kellékhianyos*, vagyis nem felel meg a törvény rendelkezéseinek, a másik esetben a beadvány hiányát az *illetékfizetési kötelezettség elmulasztása* jelenti, vagyis a fél az illetéket nem rőtta le.

Ha a *beadvány nem felel meg a Pp. rendelkezéseinek*, vagy más okból kiegészítésre vagy kijavításra szorul, a bíróság, e törvény eltérő rendelkezése hiányában, rövid határidő tűzésével, a hiányok megjelölése mellett – indokolt esetben a beadvány visszaadásával – hiánypótlásra hívja fel a felet. A bíróság ezzel egyidejűleg figyelmezteti a felet, hogy ha a hiányokat nem pótolja vagy a beadványt újból hiányosan adja be, a bíróság azt vissza fogja utasítani, vagy hiányos tartalma szerint fogja elintézni.

Ha a fél a beadványt újból hiányosan adja be, de ez a beadvány érdemi elintézését nem gátolja, a bíróság azt – törvény eltérő rendelkezése hiányában – hiányos tartalma szerint intézi el, ha a hiányos tartalom az elintézését gátolja, akkor visszautasítja.

Ha az *illeték lerovására kötelezett* felet az illeték előzetes megfizetése alól mentesítő költségkedvezmény nem illeti meg, és a fél

²⁰ A Kp. 46. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

az illetéket egyáltalán nem, vagy hiányosan rója le, a bíróság – a törvény eltérő rendelkezése hiányában – a felet azzal a figyelmeztetéssel hívja fel az illeték lerovására vagy a hiányzó illeték pótlására, hogy ha az illetéket nem rója le vagy a hiányzó illetéket nem pótolja, a bíróság a beadványt vissza fogja utasítani.

A kellékhányos beadványt visszautasító végzés ellen csak akkor van helye fellebbezésnek, ha azt a Pp. az adott beadványt szabályozó rendelkezések körében lehetővé teszi, az illetékfizetési kötelezettség elmulasztása miatt hozott visszautasító végzés ellen minden esetben.

Ha a fél a hiányokat a kitűzött határidő alatt pótolja, a beadványt úgy kell tekinteni, mintha azt a fél már eredetileg is helyesen adta volna be.

A bíróság a hiányok pótlása érdekében a helyben lakó, jogi képviselő nélkül eljáró felet maga elé idézheti.

Ha a tárgyaláson szóban előterjesztett nyilatkozat nem felel meg e törvény rendelkezéseinek, vagy más okból kiegészítésre vagy kijavításra szorul, a hiánypótlásra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

A hiánypótlás *határidejét* a törvény nem határozza meg konkrétan, ezt mindig a bíróság határozza meg az eset összes körülményei alapján, a hiányosság jellegére tekintettel.

5.3. A pénzbírság

A Kp. I. fejezetében rögzített jóhiszemű eljárás, a perkoncentráció és az együttműködési kötelezettség követelményének maradéktalan érvényre juttatása, a feleket terhelő igazmondási kötelezettség előírása szükségessé teszi, hogy amennyiben a felek e perbeli kötelezettségeiknek nem, vagy nem megfelelően tesznek eleget, a bíróság azt pénzbírság kiszabásával szankcionálhassa. A Kp. a pénzbírság körében nem ad utaló szabályt a Pp.-re. (Kp. 30. §)

A közigazgatási perben kiszabható pénzbírság összege 1 000 000 forintig – természetes személlyel szemben 500 000 forintig, kiskorúval szemben 300 000 forintig – terjed. Ugyanazon kötelezettség ismételt megszegése miatt a pénzbírság ismételten kiszabható. A pénzbírság közigazgatási szervvel szembeni ismételt kiszabása helyett a bíróság a közigazgatási szerv vezetőjét is pénzbírsággal sújthatja.

A pénzbírság összege a Pp. szerint a polgári perekben kiszabható pénzbírság összegéhez igazodik, de a Kp. a természetes személlyel szemben kiszabható pénzbírság összegét 500 000 forintban maximálja. A pénzbírság összegének megállapításánál figyelembe kell venni a kiszabására okot adó cselekmény súlyát és következményeit, a korábbi bírságolások számát és mértékét.

A pénzbírságot kiszabó végzés ellen fellebbezésnek van helye. A bíróság a végzést módosíthatja vagy visszavonhatja, vagyis a végzéséhez nincs kötve. Fontos kiemelni, hogy a kiszabott pénzbírságot szabadságvesztésre átváltoztatni nem lehet. A pénzbírság behajtására és felhasználására azokat a jogszabályokat kell alkalmazni, amelyek a bíróságok által büntetőügyben kiszabott pénzbüntetésekre irányadók.

5.4. Egyesítés és elkülönítés

A bíróság az elkülönítésről vagy az egyesítésről célszerűségi, pergazdaságossági szempontok figyelembevételével az eljárás folyamán – kérelemre vagy hivatalból – bármikor jogosult dönteni.

A Kp. 31. §-a szerint a bíróság az előtte vagy azonos hatáskörű bíróság előtt folyamatban lévő, egymással szoros összefüggésben álló tárgyú pereket – a felek kérelmére vagy hivatalból – az együttes elbírálás érdekében *egyesítheti*. Ha az egyesítést több bíróság is elrendelte, a továbbiakban az a bíróság jár el, amely az egyesítésről korábban határozott.

A polgári perekben főszabály szerint egyesítésre akkor van lehetőség, ha az egyesítendő ügyek ugyanazon bíróság előtt vannak folyamatban, de a Kp. lehetővé teszi, hogy ha az azonos hatáskörű bíróságon folyó perek tárgya egymással szorosan összefügg, egyesítésre kerülhessen sor. Az egyesítésről a bíróság hivatalból is határozhat, ha annak feltételei fennállnak, de az iránt egyik fél is, vagy közösen is előterjeszhetnek kérelmet.

A bíróság az egyesítésről szóló végzése megküldésével értesíti a másik bíróságot, amely az áttétel szabályait alkalmazva a peres iratokat megküldi az egyesítést elrendelő bíróságnak.

Az *elkülönítést* az egyesítéshez hasonlóan célszerűségi szempontok indokolják. A bíróság elrendelheti, hogy az egy perben előterjesztett kereseti kérelmek, illetve a perben eldönthető egyes vitás kérdések egymástól elkülönítve kerüljenek elbírálásra.

Fontos kiemelni, hogy az elkülönítéssel nem keletkezik új ügy. Az csak azzal a hatással jár, hogy a döntésre váró vitás kérdéseket ugyanannak a pernek a keretein belül, de időben elkülönítetten tárgyalja a bíróság.

5.5. Az eljárás nyugvása

A per során bekövetkezhetnek olyan események, amelyek a folyamatban levő eljárást időlegesen megakasztják. Ilyenkor az eljárás megszűnik mindaddig, amíg azon körülmények körében, amelyek az eljárás megakadását előidézték, változás nem következik be, ezért nevezzük ezeket a helyzeteket összefoglalóan az *eljárás nyugvásának*.

Az eljárást megakasztó cselekmények egy része a *felek akaratára* vezethető vissza, a felek rendelkezési jogának következménye (például az szünetelés a felek közös kérelmére), vagy a *bíróság döntésére* (például az eljárás felfüggesztése), de léteznek olyan okok is, amelyek

mind a *felek, mind a bíróság akaratán kívül esnek* (például fél halála, cselekvőképességének elvesztése), azaz ipso iure következnek be.

Az eljárás nyugvását

- az eljárás félbeszakadása,
- az eljárás szünetelése és
- az eljárás felfüggesztése eredményezi.

A nyugvási tényállások tekintetében a Kp. a félbeszakadás és felfüggesztés tekintetében a Pp.-re ad utaló szabályt, eltéréseket megállapítva (Kp. 32. §).

A szünetelés tekintetében utaló szabályt a Kp. nem ad a Pp.-re, a marasztalási perek tekintetében is kizárólag a felek közös kérelmén alapuló szünetelés tekintetében mutat a Pp.-re [Kp. 131. § (2) bekezdés]. Az eltérés okát a Kp. 32. §-ához fűzött miniszteri indokolás azzal magyarázza, hogy a szünetelés egyes, a felperes mulasztásához kapcsolódó eseteit a perrendtartás általánosságban megszüntethetőségi okká teszi, így az általános szabályok között a szünetelés nem kerül szabályozásra.

5.5.1. Az eljárás félbeszakadása

Az eljárás félbeszakadására akkor kerül sor, ha a felek valamilyen eljáráson kívüli ok folytán nem tudják a perbeli jogaikat gyakorolni és a kötelezettségeiket teljesíteni, illetőleg ha a bíróság gátolva van abban, hogy a jogvita eldöntéséhez szükséges tényeket kellően felderítse.

Az eljárás félbeszakadását az alábbi okok eredményezhetik:

- a) valamelyik fél meghal vagy megszűnik, a jogutód perbelépéséig vagy perbevonásáig, kivéve, ha a jogviszony természete miatt a jogutódlás kizárt,
- b) a per vitelére meghatalmazottal nem rendelkező fél elveszíti a cselekvőképességét, a törvényes képviselő bejelentéséig,

- c) a fél törvényes képviselője meghal, és a törvényes képviselő által képviselt félnek a per vitelére nem volt meghatalmazottja, az új törvényes képviselő személyének bejelentéséig,
- d) a fél törvényes képviselőjének a képviseleti jogosultsága anélkül szűnik meg, hogy az általa képviselt fél cselekvőképessé vált volna, és a törvényes képviselő által képviselt félnek a per vitelére nem volt meghatalmazottja, az új törvényes képviselő személyének bejelentéséig, vagy
- e) a bíróság működését elháríthatatlan esemény akadályozza, az akadály megszűnéséig. [Pp. 119. § (1) bekezdés]

A *fél halála* miatt az eljárás félbeszakadására csak akkor kerülhet sor, ha a fél a keresetlevél benyújtását követően hal meg, mert ha a fél már a keresetlevél benyújtása előtt meghalt, vagyis a per megindításakor jogképességgel nem rendelkezett, akkor a keresetlevél visszautasításának, vagy ilyen okból az eljárás megszüntetésének van helye.

A közigazgatásban gyakori szervezeti változásokra tekintettel fontos kiemelni, hogy a *jogszabályon alapuló alperesi jogutódlás* esetén az eljárás félbeszakadása nem következik be.

Az eljárás félbeszakadása az arra okot adó körülmény bekövetkezésétől az egyes, félbeszakadást előidéző okok esetében a törvényben meghatározott időpontig tart.

A bíróságnak a félbeszakadás kezdő és befejező időpontjának megállapításáról végzést kell hoznia, amely ellen külön fellebbezésnek van helye; a bíróság azonban e végzését maga is megváltoztathatja.

Ha a per vitelére meghatalmazottal nem rendelkező fél cselekvőképességének elvesztése, a fél törvényes képviselőjének halála, képviseleti jogosultságának megszűnése miatt bekövetkező félbeszakadás, vagy annak túlságosan hosszú tartama valamelyik fél méltányos érdekeit sértené, a bíróság a fél részére akár kérelemre, akár hivatalból *ügygondnokot* rendel ki. Az ügygondnok kirendelésével az eljárás félbeszakadása megszűnik.

A félbeszakadás jogkövetkezménye a *határidők megszakadása*, amelyek a félbeszakadás megszűnését követően újrakezdődnek.

Főszabály szerint a félbeszakadás tartama alatt teljesített minden *perbeli cselekmény és bírói rendelkezés hatálytalan*. A bíróság azonban a jogerős végzéssel a közreműködő számára meghatározott költség, illetve díj letéttel fedezett részének kiutalásáról a félbeszakadás tartama alatt is intézkedhet, továbbá közigazgatási perben a multipoláris viszonyokra tekintettel a félbeszakadással nem érintett kereseti kérelem elkülönítéséről is határozhat.

Közigazgatási perben a bíróság a félbeszakadás tartama alatt is kezdeményezheti az Európai Unió Bírósága vagy az Alkotmánybíróság eljárását, illetve indítványozhatja a Kúriánál az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatát.

5.5.2. Az eljárás felfüggesztése

Az eljárás felfüggesztése az eljárás folytatásának akadályát képezi. A felfüggesztéshez a bíróság döntése szükséges, az eljárás felfüggesztése tehát a bíróság aktivitását, tevélegességét igényli.

Az eljárás felfüggesztésének oka, hogy a per eldöntése valamilyen *kérdés előzetes elbírálásától* függ, amely *előkérdés* tárgyában való döntés nem a perbíróság hatáskörébe tartozik.

Az eljárás felfüggesztésének vannak *kötelező* és a bíróság által *mérlegelhető* esetei.

A) A bíróság mérlegelésén alapuló felfüggesztési okok:

a) Büntetőbíróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozó előkérdés

Ha a per eldöntése olyan kérdés előzetes elbírálásától függ, amelynek tárgyában az eljárás büntetőbíróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, a bíróság a peres eljárást ennek az eljárásnak a jogerős

befejezéséig felfüggesztheti. Ha ez az eljárás még nincs megindítva, a bíróság az eljárás megindítására harmincnapos határidőt tűz. Ha a határidő eredménytelenül telik le, a peres eljárást folytatni kell.

Ebben az esetben olyan előkérdés előzetes elbírálására tekintettel függesztheti fel a bíróság a közigazgatási pert, amelyről büntetőeljárás vagy közigazgatási hatósági eljárás keretében kell határozni. Fontos kiemelni, hogy büntetőbíróági vagy közigazgatási hatósági eljárásra tekintettel akkor is sor kerülhet az eljárás felfüggesztésére, ha az előkérdés tárgyát képező eljárás még nincs folyamatban. A törvény nem teszi kötelezővé a közigazgatási perben eljáró bíróságnak, hogy maga kezdeményezze a büntetőeljárás megindítását abban az esetben sem, ha hivatalból üldözendő bűncselekményről van szó, aminek az az oka, hogy a közigazgatási perben az ügy urai a felek, a felek rendelkezési joguk keretében a megadott határidőn belül jogosultak eljárást kezdeményezni, amely a felfüggesztés okául szolgálhat. Az előkérdés tárgyát képező eljárás megindítására a törvény harmincnapos határidőt állapít meg. Ennek eredménytelensége esetén a közigazgatási pert folytatni kell.

b) Folyamatban lévő más közigazgatási per, polgári per vagy bírósági hatáskörbe tartozó más eljárás

A bíróság a peres eljárást akkor is felfüggesztheti, ha a per eldöntése olyan kérdés előzetes elbírálásától függ, amelynek tárgyában más közigazgatási per, polgári per vagy a bíróság hatáskörébe tartozó más közigazgatási vagy polgári eljárás már folyamatban van.

Ebben az esetben a bíróság az eljárást akkor függesztheti fel, ha a per eldöntése olyan *kérdés előzetes elbírálásától függ*, amelyről más közigazgatási perben, polgári perben vagy a bíróság hatáskörébe tartozó más közigazgatási vagy polgári eljárásban kell döntenet, és *ez az eljárás már folyamatban van*. A „más közigazgatási vagy polgári eljárás”

alatt a törvény jellemzően az úgynevezett nemperes eljárásokra utal.²¹ Fontos kiemelni – eltérően az előző pont alatt elemzett felfüggesztési októl való eltérést jelezve –, hogy ezt a felfüggesztési okot csak abban az esetben lehet alkalmazni, ha a fenti eljárások valamelyike már folyamatban van.

c) Közvetítői eljárás elrendelése

A Kp. 69. § (1) bekezdése alapján lehetőség van arra, hogy ha ahhoz a felek és az érdekeltek hozzájárulnak, a bíróság közvetítést rendeljen el. A közvetítés során a felek és érdekeltek bírósági közreműködéssel folytatott egyeztetés útján kísérlik meg a jogvita rendezését. Ebben az esetben a bíróság az eljárást a közvetítés befejezéséig, de legfeljebb két hónapra felfüggeszti. A felfüggesztő végzés ellen fellebbezésnek csak olyan személy részéről van helye, aki a közvetítéshez nem járult hozzá.

B) Kötelező felfüggesztési okok:

A következő esetekben a bíróságnak nincs mérlegelési lehetősége a felfüggesztés elrendelése kérdésében, amennyiben a felfüggesztési ok bekövetkezik, a bíróság köteles elrendelni az eljárás felfüggesztését.

a) Személyi állapotot érintő per

Ha a per eldöntése házasság létezésétől vagy érvényességétől, illetve gyermek családi jogállásának bírói megállapításától függ (ilyenek az úgynevezett apasági perek), és ez iránt per van folyamatban, a peres eljárást annak jogerős eldöntéséig fel kell függeszteni. Ha a per eldöntése házasság érvényességétől függ, a peres eljárást akkor is fel kell függeszteni, ha az érvénytelenítési per még nincs folyamatban, de annak megindítására a felek valamelyike jogosult. Ebben az esetben

²¹ Lásd ezekről részletesen a tankönyv első fejezetében írtakat.

a peres eljárás felfüggesztésével egyidejűleg az érvénytelenítési per megindítására a bíróság harmincnapos határidőt tűz. Ha a határidő eredménytelenül telik el, a felfüggesztett peres eljárást folytatni kell.

A törvény a fent említett személyi állapotot érintő eljárásokra tekintettel kötelezővé teszi a közigazgatási per felfüggesztését. A személyi állapot fogalma alatt az ember személyi minőségét, személyi jellegű és családi kapcsolatait jellemző tényezők összességét értjük, szemben az ember vagyoni viszonyaival. [Pp. 7. § 17. pont]

Kötelező felfüggesztési ok, ha a perben előkérdésként merül fel a házasság létezése, érvényessége vagy a gyermek családi jogállása, és ennek tárgyában már folyamatban van a polgári per, vagy a házasságérvénytelenítési per megindítására a felek valamelyike jogosult.²²

Jogszabályok jogi hatásokat csak a létező és érvényes házassághoz fűznek, így ha a bíróság megállapítja a házasság létre nem jöttét vagy érvénytelenségét, vagy megállapítja egy származási perben egy férfi apaságát vagy egy nő anyaságát, vagy az apaság vélelmének megdőlését, erre figyelemmel kell lenni a közigazgatási perben hozott döntés során is, mert a házassági és származási perekben hozott ítéletek mindenkire kiterjedő hatályúak (contra omnes).

b) Az Európai Unió Bírósága, az Alkotmánybíróság vagy a Kúria normakontroll-eljárásának kezdeményezése

Az e pont alatti felfüggesztési okok annyiban minősülnek „kötelező” felfüggesztési oknak, hogy amennyiben a bíróság a fent jelzett valamely eljárás kezdeményezése mellett dönt, abban az esetben nincs mérlegelési lehetősége, a közigazgatási pert fel kell függesztenie. Ezért nevezzük ezeket a felfüggesztési esetköröket *járvulékosan kötelező* felfüggesztésnek.

²² E perekről lásd bővebben a tankönyv első fejezetében írtakat.

A bíróság a peres eljárást felfüggeszti, ha

- az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának,
- az Alkotmánybíróságnak a jogszabály, jogszabályi rendelkezés, közjogi szervezetszabályozó eszköz vagy jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítására, továbbá nemzetközi szerződésbe ütközésének megállapítására irányuló eljárásának vagy
- a Kúriának az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló eljárásának kezdeményezéséről határoz.

Az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának hivatalból vagy kérelemre történő kezdeményezése körében a Kp. a Pp.-re ad utaló szabályt. (Kp. 34. §)

A közigazgatási ügyben eljáró bíróság az Európai Unió Bíróságának eljárását az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSz.) 267. cikke²³ alapján az uniós jog értelmezésére vagy az intézmények által elfogadott jogi aktusok érvényességére vonatkozó kérdések tárgyában kezdeményezheti.

Az Alkotmánybíróság eljárása kezdeményezésének lehetőségét az Abtv. 25. §-a biztosítja, amikor lehetővé teszi, hogy ha a bíró az előtte folyamatban lévő ügyben az alkalmazandó jogszabály alaptörvény-ellenességét észleli (vagy az alaptörvény-ellenességet az Alkotmánybíróság már korábban megállapította), akkor kezdeményezheti

²³ EUMSz. 267. cikk (az EK Sz. korábbi 234. cikke).

Az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:

- a) a Szerződések értelmezése;
- b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak érvényessége és értelmezése.

Ha egy tagállam bírósága előtt ilyen kérdés merül fel, és ez a bíróság úgy ítéli meg, hogy ítélete meghozatalához szükség van a kérdés eldöntésére, kérheti az Európai Unió Bíróságát, hogy hozzon ebben a kérdésben döntést.

Ha egy tagállam olyan bírósága előtt folyamatban lévő ügyben merül fel ilyen kérdés, amelynek határozatai ellen a nemzeti jog értelmében nincs jogorvoslati lehetőség, e bíróság köteles az Európai Unió Bíróságához fordulni.

a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, vagy az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását az eljárás felfüggesztésével együtt. Az Abtv. 32. § (2) bekezdése továbbá biztosítja a bírónak azt is, hogy az Alkotmánybíróság eljárását kezdeményezze a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés észlelt nemzetközi szerződésbe ütközése esetén. A közjogi szervezetszabályozó eszköz és jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítását célzó kezdeményezést az Abtv. 37. § (2) bekezdése teszi lehetővé.

A *Kúria normakontroll-eljárásának kezdeményezésére* önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének észlelése esetén a Kp. XXV. fejezete ad részletes szabályokat. Ennek körében úgy rendelkezik, hogy „ha a bíróságnak az előtte folyamatban lévő eljárásban önkormányzati rendelet olyan rendelkezését kell alkalmaznia, amelynek más jogszabályba ütközését észleli, a bírósági eljárás felfüggesztése mellett a Kúriánál indítványozza az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló eljárást. A bírósági eljárást felfüggesztő végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.” (Kp. 144. §)

Perökönmiai szempontokra tekintettel a bíróságnak lehetősége van az eljárás felfüggesztésére akkor is, ha a peres eljárásban olyan jogkérdés merül fel, amelynek tárgyában folyamatban lévő más közigazgatási perben, polgári perben vagy a bíróság hatáskörébe tartozó más közigazgatási vagy polgári eljárásban – azonos tényekre alapítva – az előzőekben bemutatott valamely eljárást már kezdeményezték. [Pp. 126. § (2) bekezdés]

Lehetőség van tehát arra, hogy a bíróság az eljárást felfüggeszse, ha a peres eljárásban olyan jogkérdés merül fel, amelynek tárgyában folyamatban lévő más közigazgatási perben, polgári perben vagy a bíróság hatáskörébe tartozó más közigazgatási vagy polgári eljárásban – azonos tényekre alapítva – már előzetes döntéshozatali, alkotmánybírósági vagy Kúria előtti normakontroll-eljárást kezdeményeztek. Ezekben

az esetekben a felfüggesztés e másik ügyben kezdeményezett eljárás befejezéséig tart.²⁴

c) Alkotmányjogi panasz és felülvizsgálati kérelem előterjesztése

Ha a bíróság részítéletet vagy közbenső ítéletet hozott, és a fél alkotmányjogi panaszt terjesztett elő, a bíróság

- a részítélettel el nem bírált kereseti kérelem, illetve keresetrész tárgyalását, vagy
- közbenső ítélet meghozatala esetén a per tárgyalását a követelés összegére vagy mennyiségére vonatkozóan – ha az ügy körülményei indokolják – felfüggesztheti.

Ha a bíróság közbenső ítéletet hozott, és a fél a közbenső ítélet elleni felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, a bíróság a felek közös kérelme esetén a per tárgyalását a követelés összegére vagy mennyiségére vonatkozóan felfüggesztheti.

A *Határozatok* című részben a későbbiekben részletesen tárgyalásra kerülő részítélet és közbenső ítélet ellen rendkívüli perorvoslatnak minősülő felülvizsgálatnak és – a tankönyv első fejezetében tárgyalt – alkotmányjogi panasz előterjesztésének is helye van.

²⁴ E rendelkezéssel összefüggésben indokolt utalni arra, hogy nem sokkal uniós csatlakozásunkat követően felmerült a kérdés, hogy ha uniós jogot – tipikusan az alkalmazandó magyar jogszabály uniós jognak való megfelelését – érintő kérdés több, magyar bíróság előtt folyamatban lévő ügyben felmerül, van-e lehetőség arra, hogy amennyiben egy bíróság már előzetes döntéshozatalt kezdeményezett, úgy a többi – hasonló jogkérdésben érintett – bíróság ezt mellőzze, és az előtte folyamatban lévő eljárást a megindított előzetes döntéshozatali eljárásra tekintettel felfüggeszse az Európai Unió Bírósága ítéletének meghozataláig. A Legfelsőbb Bíróság 3/2005. (XI. 14.) PK-KK közös véleménye lehetővé tette, hogy ne kelljen minden olyan ügyben előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezni, ahol más perben azonos tényekre alapítottan már feltették azt a kérdést, amit az adott ügyben az érintett bíró is fel akarna tenni. Az eljárás ilyen esetben történő felfüggesztésének is azonban értelemszerűen feltétele, hogy azonos tényekre alapítottan, azonos jogkérdés elbírálása legyen szükséges, vagyis hogy a bíró győződjön meg arról, hogy ugyanolyan jogi probléma megoldásához ugyanazt a kérdést kívánja-e feltenni, amelyre vonatkozó eljárás már az Európai Unió Bírósága előtt folyamatban van. A Kúria 2/2015. számú BKMPJE határozatában kifejezetten fenntartotta a 3/2005. (XI. 14.) PK-KK közös vélemény 1. pontját.

Erre tekintettel rendelkezik úgy a törvény, hogy a részítélettel el nem bírált kereseti kérelem, illetve keresetrész tárgyalását, vagy közbelső ítélet meghozatala esetén a per tárgyalását a követelés összegére (mennységére) vonatkozóan felfüggesztheti, ha a fél e határozatokkal összefüggésben alkotmányjogi panaszt vagy felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő.

d) Mintaperré minősítés

A mintaper szabályait a jogalkotó a nyugvási tényállások körében helyezi el a Kp.-ban, aminek oka, hogy a mintaperré minősítés a többi, mintaperrel érintett eljárás tekintetében felfüggesztést indukál.

A Kp. 33. §-a szerint, ha a bíróság előtt legalább tíz olyan eljárás indul, amelyek jogi és ténybeli alapja azonos, a bíróság – a felek nyilatkozattételi jogának biztosítása mellett – dönthet arról, hogy e perek egyikét mintaperben elbírálja, és a többi eljárást az eljárást befejező határozata meghozataláig felfüggeszti. A bíróság a felfüggesztett eljárásokat a mintaper eredménye szerint, tárgyaláson kívül bírálhatja el, ha azt állapítja meg, hogy azok a mintapertől sem jogi, sem ténybeli szempontból nem különböznek. A mintaper bizonyítási eredményének felhasználása nem akadályozza további bizonyítás elrendelésének.

A Kp. miniszteri indokolása szerint a mintaper új elem a közigazgatási perjogban. A rendelkezés célja az olyan jogviták gyorsabb kezelése, ahol azonos ténybeli alapon, azonos jogi helyzet mellett kell a bíróságnak számos ügyben párhuzamosan döntést hozni, s ennek érdekében tartalmilag szinte azonos eljárási cselekményeket megtennie. Az ilyen eljárások gyorsabb elbírálása érdekében a perrendtartás lehetőséget ad a bírónak arra, hogy egy eljárást annak mintaperré minősítése révén, mintegy előzetesen lefolytasson, s az ott nyert bizonyítékokat és jogértelmezési eredményt a többi eljárásban felhasználva döntsön. Természetesen erre csak a többi, a mintaper idejére felfüggesztett eljárás résztvevőinek nyilatkozattételi jogát nem sértve kerülhet sor. A tisztességes eljárás kívánalmaira tekintettel a mintaper

idejére felfüggesztett eljárás résztvevői által előterjesztett nyilatkozatokat a bíróság az elbírálás során szintén figyelembe veszi. A mintaper miatti felfüggesztéshez azonban a felfüggesztett eljárások feleinek hozzájárulniuk nem kell, és érdekeltként sem vesznek részt a felfüggesztés okán a mintaperben. A felfüggesztés a mintaper befejezéséig lehetséges, ezt követően a bíróság a felfüggesztett eljárásokat – ha ismét meggyőződött a tény- és jogbeli azonosságról – tárgyaláson kívül is elbíráhatja. Döntése szerint azonban ekkor is folytathat bizonyítást, a mintaper eredményéhez tehát nincs kötve.

e) Jogsérelem orvoslása közigazgatási eljárásban

A Kp. 83. § (1) bekezdése szerint, ha a keresetlevélben állított jogsérelem orvoslása érdekében az arra jogosult közigazgatási szerv eljárást indít, erről haladéktalanul értesíti a bíróságot. A bíróság eljárását a közigazgatási eljárás befejezéséig felfüggeszti.

Tekintettel arra, hogy a közigazgatási pert kezdeményező keresetlevelet – főszabály szerint – a vitatott közigazgatási cselekményt megvalósító szervnél kell előterjeszteni, a közigazgatási szerv az erről való értesülést követően nincs elzárva attól, hogy a keresetlevélben felpanaszolt jogsérelmet maga orvosolja. A hozzá benyújtott keresetlevelet azonban ekkor is továbbítania kell a bíróságnak, de védiratában utalnia kell arra, hogy megfelelő lépéseket tett a jogsérelem orvoslása érdekében. Ennek tényét haladéktalanul jeleznie kell a bíróságnak, amelynek az eljárását fel kell függesztenie.

A közigazgatási szervnek tájékoztatnia kell a bíróságot a sérelem orvoslására hozott döntéséről, illetve ennek hiányában a megtett eljárási cselekményekről. A bíró megítélésén múlik, hogy e tájékoztatás fényében bevárja-e a közigazgatáson belüli jogorvoslást. Az eljárás további menete attól függ, hogy mennyiben orvosolta a közigazgatási szerv a jogsértést, illetve ezt a felperes hogyan ítéli meg.

A Kp. azonban a perhatékonyság érdekében határidőt szab arra vonatkozóan, hogy a jogsérelem közigazgatási eljáráson belüli

orvoslásának meddig lehet felfüggesztő hatása a perre. A jogsérelem orvoslását szolgáló eljárás megindításának ténye legkésőbb az első tárgyaláson, hivatalbóli vizsgálat vagy bizonyítás elrendelése esetén az elrendelés közlésétől számított tizenöt napon belül jelenthető be.

A bíróság a közigazgatási szervnek a jogsérelem orvoslására tett cselekményére tekintettel nyilatkozattételre hívja fel a felperest. Ha a felperes nyilatkozata szerint a cselekmény a kereseti kérelemnek nem tesz eleget, a felperes a keresetét a jogsérelem orvoslása érdekében tett cselekményre tekintettel megváltoztathatja.

Ha a közigazgatási szerv a jogsérelmet a védirat felterjesztésére nyitva álló határidőn belül orvosolja, a védiratban erre utalni, és a jogsérelem orvoslása érdekében tett döntés másolatát, vagy a cselekményt egyéb módon alátámasztó iratot a védirathoz csatolni kell.

A *felfüggesztés jogkövetkezménye*, hogy a peres eljárás felfüggesztésével minden határidő megszakad. Az eljárás folytatásától a határidők újrakezdődnek. A felfüggesztés tartama alatt tett minden – a per érdemére vonatkozó – bírói rendelkezés, valamint a felek által teljesített minden eljárási cselekmény hatálytalan, kivéve a felfüggesztéssel, illetve az eljárás folytatásával kapcsolatos bírói rendelkezéseket és eljárási cselekményeket.

A Kp. 32. §-a szerint a bíróság a felfüggesztés tartama alatt is intézkedhet a felfüggesztéssel nem érintett kereseti kérelem elkülönítéséről, és a bíróság a felfüggesztés tartama alatt is kezdeményezheti az Európai Unió Bírósága vagy az Alkotmánybíróság eljárását, illetve indítványozhatja a Kúriánál az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatát.

A felfüggesztést elrendelő végzés ellen a közléstől számított nyolc napon belül külön *fellebbezésnek van helye*; de a bíróság e végzését maga is megváltoztathatja.

5.6. Költségek

A jogvita bíróság elé vitele számos költséggel jár. Ezek a költségek mind a perrel érintett felek, mind a peres feleken kívül álló személyek oldalán felmerülhetnek. A Kp. nem alkot önálló szabályokat a közigazgatási perrel felmerülő költségek előlegezésére, viselésére, a költségigények bejelentésére, hanem e körben visszautal a Pp. szabályaira egy-egy eltérést megállapítva.

A Pp. által használt *költség* kategória gyűjtőfogalom, amelybe beletartozik minden, a perrel összefüggésben, akár a feleknél, akár a feleken kívül álló harmadik személynél felmerült költség. Ehhez képest a törvény a *perköltség* fogalma alatt a félnél – a perben vagy azt megelőzően – a jog perbeli érvényesítésével okozati összefüggésben és szükségképpen felmerült költségeket öleli fel, ideértve a bíróság előtt történő megjelenéssel szükségképpen felmerült keresetkiesést is.

A törvény az *előlegezés* alatt a *költségek per folyamán történő kifizetését* érti, míg a *viselés* alatt azt, hogy a *költségek a per kimenetelétől függően végül kit terhelnek*.

A szabályozás a perjogi hagyományokat folytatva érvényesíti az úgynevezett *kiegyenlítési elvet*, amely szerint a per eredményétől függően valamelyik – főszabály szerint a pervesztes – félnek meg kell térítenie a másik félnél vagy adott esetben az államnál a per során felmerült bizonyos költségeket. Az előlegezés a per folyamatához, a viselés a per befejezéséhez kapcsolódó fogalom, így a költségek előlegezésének szabályait tárgyaljuk elsőként. E rendelkezések megelőzik a perköltség fogalmát meghatározó szabályt is, ugyanis a törvény a perköltség fogalma alá csak a viselés szempontjából jelentőséggel bíró költségeket sorolja be.²⁵

²⁵ AszÓDI László (2017): Költségek. In WOPERA Zsuzsa szerk.: *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata*. Budapest, Wolters Kluwer Kiadó. 119.

5.6.1. A költségek előlegeztetése

A törvény elsőként a költség előlegezésére vonatkozó szabályokat alapítja meg, arra tekintettel, hogy a per folyamán ennek szükséglete jelentkezik korábban.

A bíróság a perben nem álló személynél felmerült költség előlegezéséről annak *felmerülésekor* határoz.

Az előlegeztetés két formáját határozza meg a törvény:

- a bíróság a költség megfizetésére közvetlenül kötelezi a felet, vagy
- elrendeli, hogy a fél a költség összegét a bíróságnál helyezze letétbe.

Az előbbi indokolt például tanú költségeinek előlegezése esetén, de ha valószínű, hogy a felmerülő költségek jelentősebb összeget érnek el, vagy más körülmények ezt indokoltá teszik, a bíróság a költségek felmerülése előtt is elrendelheti, hogy a fél a költségek fedezésére előreláthatóan szükséges összeget helyezze letétbe.

A bíróság az általa meghatározott költséget a letétbe helyezett összegből kiutalja. Ha a meghatározott költséget az előzetesen letétbe helyezett összeg nem fedezi vagy meghaladja, a bíróság a költség meghatározásával egyidejűleg a felet a különbözet előlegezésére kötelezi, vagy elrendeli annak visszafizetését.

A bíróság az ügygondnoki díj, a kirendelt szakértő díja és a külföldi kézbesítésnek az Európai Unió kötelező jogi aktusa vagy nemzetközi egyezmény szerinti költsége fedezésére előreláthatóan szükséges összeg letétbe helyezését köteles elrendelni.

A költségek előlegezésére kötelezettek tekintetében – főszabály szerint – a bizonyítással járó költséget a *bizonyító fél* köteles előlegezni. Ha a bizonyító fél ellenfele nem mentes a költség előlegezése alól, és önként vállalja, a költséget vagy annak egy részét a bizonyító fél ellenfele előlegezi. Bizonyító félnek az a személy minősül, akinek érdekében áll, hogy a perben jelentős tényt a bíróság valósnak fogadja el.

Külön szabályok vonatkoznak arra az esetre, amikor az anyanyelv használatának jogával összefüggésben tolmács, fordító alkalmazása válik szükségessé. Az ezzel összefüggő költségek előlegezése aszerint alakul, hogy a tolmács, fordító alkalmazására a bizonyítással összefüggésben vagy anélkül került sor.

A bizonyítással kapcsolatban felmerülő tolmácsolás és fordítás költségeinek előlegezésére a korábban idézett szabályt kell alkalmazni, azaz például a német nyelven beszélő tanú meghallgatásához biztosított tolmács díját a tanúbizonyítási indítványt előterjesztő fél köteles megelőlegezni. Vagy ha egy angol nyelven készült szerződést kíván a felperes a perben bizonyítékként rendelkezésre bocsátani, a szerződés fordítását elkészítő fordító díját köteles megelőlegezni.

Ha jogszabály, az Európai Unió kötelező jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik, a kirendelt tolmácsnak a bizonyítással nem összefüggő alkalmazásával járó költséget az a fél előlegezi, akinek a személye miatt a tolmács alkalmazása szükségessé vált.

A kirendelt fordítónak a bizonyítással nem összefüggő alkalmazásával járó költséget a felperes előlegezi.

A törvény az anyanyelv használatához kapcsolódóan csak a tolmács költségei esetére írja elő azt, hogy jogszabály, az Európai Unió jogi aktusa vagy nemzetközi szerződés alapján előfordulhat, hogy a tolmács díját az állam előlegezi. Például az első tárgyaláson a német nyelven beszélő felet a bíróság személyes megjelenésre idézi, a tárgyaláson történő meghallgatása során a kirendelt tolmács díját az állam fogja előlegezni. Ha a peres fél azonban olyan nyelven beszél, amelyhez kapcsolódóan Magyarországnak nincs kötelezettsége a per során az anyanyelv használatát ingyenesen biztosítani, akkor is indokolt a tolmács alkalmazása, de a költségeit az a fél előlegezi, akinek a személye miatt a tolmács alkalmazása szükségessé vált.²⁶

²⁶ NAGY Adrienn (2017): Költségek. In WOPERA Zsuzsa szerk.: *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. 184–185.

A perben kirendelt ügygondnok díját az a fél előlegezi, aki az ügygondnok kirendelését kérte, illetve akinek perbeli cselekménye folytán a kirendelés szükségessé vált. Ettől eltérően az állam előlegezi annak az ügygondnoknak a díját, aki ellen jogszabály értelmében kell a keresetet megindítani. Ez utóbbi egyes személyi állapottal kapcsolatos perekben fordul elő, akkor, ha az a személy, aki ellen a keresetet meg kellene indítani, már nem él, vagy ismeretlen helyen tartózkodik.

A törvényben megállapított kivételektől eltekintve a fél az ellenfél eljárása miatt felmerült költséget nem köteles előlegezni.

Az állam előlegezi az ügyész, a perindításra feljogosított személy, az alperes részére kirendelt ügygondnok és azon ügygondnok eljárásával felmerült költséget, aki ellen jogszabály értelmében kell a keresetet megindítani.

5.6.2. A perköltség fogalma és elemei

A perköltség a félnél – a perben vagy azt megelőzően – a jog perbeli érvényesítésével okozati összefüggésben és szükségképpen felmerült minden költség, ideértve a bíróság előtt történő megjelenéssel szükségképpen felmerült keresetkiesést is.

A perköltséget a következő főbb elemek alkotják:

- eljárási illeték;
- képviseleti költségek;
- a tanú- és szakértői díj, tolmácsdíj;
- helyszíni tárgyalás és szemle költsége;
- a fél megjelenésével szükségképpen felmerült keresetkiesés.

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) általános jelleggel rögzíti, hogy a bíróság eljárásáért illetéket kell fizetni. Az illetéket főszabály szerint *az eljárást kezdeményező fél az eljárás megindításakor* köteles megfizetni.

Az illeték meghatározható az *eljárás tárgya értékének meghatározott %-ában* vagy *tételes illeték* formájában. A közigazgatási perekben mindkettő előfordul.

A közigazgatási jogvita elbírálása iránti közigazgatási per és egyéb közigazgatási bírósági eljárás illetéke – az alábbi kivételekkel – 30 000 forint.

Az illeték alapjára, továbbá az illeték mértékére a polgári eljárás illetékének alapjára és mértékére vonatkozó szabályokat kell alkalmazni a marasztalási perben, valamint akkor, ha az eljárás tárgya adó-, illeték-, adójellegű kötelezettséggel, társadalombiztosítási járulék- vagy vámkötelezettséggel, versenyfelügyeleti ügygel, sajtótermékkel és a panaszügyek kivételével médiaszolgáltatással, továbbá elektronikus hírközléssel vagy közbeszerzéssel kapcsolatos.

A kisajátítási kártalanítási határozat jogalapjának vitatása tárgyában kezdeményezett eljárás illetéke 10 000 forint.

Polgári perben az Itv.-ben meghatározott illetékalap után az illeték mértéke peres eljárásban 6%, de legalább 15 000 forint, legfeljebb 1 500 000 forint.

A polgári peres és nemperes eljárásban az illeték alapja – ha törvény másként nem rendelkezik – az eljárás tárgyának az eljárás megindításakor fennálló értéke, jogorvoslati eljárásban pedig a vitássá tett követelés vagy követelésrész értéke.

Ha az eljárás tárgyának értéke nem állapítható meg, és ha törvény másként nem rendelkezik, az illeték számításának alapja:

- a) a járásbíró előtt a peres eljárásban 350 000 forint, a nemperes eljárásban 200 000 forint;
- b) a törvényszék előtt:
  - első fokon indult peres eljárásban 600 000 forint, nemperes eljárásban pedig 350 000 forint,
  - fellebbezési eljárásban, peres eljárás esetén 300 000 forint, nemperes eljárásban pedig 170 000 forint,

- c) az ítéletábla előtt fellebbezési eljárásban, peres eljárás esetén 600 000 forint, nemperes eljárásban 300 000 forint;
- d) a Kúria előtt:
  - fellebbezési eljárásban 500 000 forint,
  - felülvizsgálati eljárásban 700 000 forint.

Ha a fél egy eljárásban egy jogviszonyból eredő több igényét vagy több jogviszonyból eredő igényeit érvényesíti, az eljárás tárgya értékének megállapításakor – a járulékok figyelmen kívül hagyásával – az előterjesztett igények együttes értékét kell figyelembe venni.

Vagylagos vagy eshetőleges igények esetén az illetéket csak egyszer, annak az igénynek megfelelő mértékben kell megfizetni, amely után a legmagasabb illeték jár.

A fizetési meghagyásos eljárás során előterjesztett fellebbezés illetékének alapja megegyezik az eljárásért fizetendő díj alapjával.

Ha a bíróság az eljárás tárgyának értékét a fél által megjelölnél magasabb összegben állapítja meg, az illeték alapjának ezt kell tekinteni. (Itv. 39–41. §)

A közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos per illetéke – ha az eljárás tárgyának az értéke nem állapítható meg – 10 000 forint. A közigazgatási nemperes eljárás illetéke 10 000 forint.

Az *ügyvédi képviselési költségek* két fő részből, a díjazásból és a költségek megtérítéséből állnak. A készkiadásokat az ügyvéd által felszámított és igazolt összeghez képest állapítja meg a bíróság. A bíróság által megállapítható ügyvédi munkadíj mértékét a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet határozza meg. Ezek szerint a fél – pernyertesége esetén – elsősorban azt kérheti, hogy az ügyvédi megbízási díjat térítsék vissza részére, de a bíróság szabad belátása szerint mérsékelheti az eltúlzottnak vélt díjat. Ilyen megbízási szerződés híján, vagy ha a fél úgy kéri, a pertárgyérték bizonyos százalékának megfelelő munkadíj megtérítését kérheti a pernyertes (10 000 000 forintig 5%,

10 és 100 000 000 forint között az erre eső rész 3%-a; 100 000 000 forint felett az afeletti összeg 1%-a).

A *tanúk költségtérítéséről* a 14/2008. (VI. 27.) IRM rendelet rendelkezik, ami alapján a polgári eljárásban megjelenő és tanúskodó személyek az ott meghatározott költségtérítésben részesülhetnek. A rendelet alapján négy jogcímen jár költségtérítés a tanúnak:

- a megjelenés költsége – útiköltség;
- bizonyos feltételek mellett szállásdíj;
- ellátási költség és
- költségtérítés a munkából kiesett időre.

5.6.3. A perköltség viselése

A perköltségviselés általános szabálya – a korábban említett kiegyenlítési elvnek megfelelően –, hogy a pernyertes fél perköltségét a pervesztes fél téríti meg (vesztes fizet elv). A fél a perköltsége megtérítését *felszámítással* kérheti, vagyis ha törvény eltérően nem rendelkezik, a pernyertes fél – felszámított – perköltségét a pervesztes fél téríti meg.

A perköltségviselés *általános szabálya* alól a törvény több kivételt tesz, amikor nem a fenti elv szerint telepíti a perköltséget vagy annak bizonyos részét. Ezek a *perköltségviselés különös szabályai*, amelyek esetei a következők:

Szükségtelenül okozott perköltség vagy perköltségrész viselése:

Perre okot nem adó alperes: ha az alperes nem adott okot a perre, és a felperesi követelést védekezés előterjesztése nélkül elismeri, a perköltséget az ellenfél téríti meg,

- Sikertelenül, késedelmesen pereskedő fél: a jóhiszemű eljárás követelményével ellentétes magatartás tanúsítása, sikertelen percselekmények végzése, perelhúzás, határnap, határidő elmulasztása, felesleges költségokozás. Az ellenfélnek

e cselekményekkel okozott költséget a per eredményére tekintet nélkül viseli a fél.

- Sikeres közvetítés ellenére megindított per: ha a fél az eredményes közvetítói eljárást követően pert indít a megállapodással rendezett jogvita tárgyában, az alperes perköltségét meg kell térítenie.
- Bíróság által elrendelt közvetítés esetén, ha a fél igazolja, hogy közvetítő felkérését kezdeményezte, vagy az első közvetítói megbeszélésen megjelent, és a közvetítő felkérése vagy a közvetítói eljárás megindítása az ellenfél önhibából eredő mulasztása miatt hiúsult meg, a fél perköltségét az ellenfél téríti meg,
- Sikeres békéltető testületi eljárás ellenére indított per: ha a fél az eredményes békéltető testületi eljárást követően az egyezség útján rendezett fogyasztói jogvita tárgyában pert indít, az alperes perköltségét meg kell térítenie.

Pertársaság:

Az egységes pertársaság [Kp. 19. § (1) bekezdés] tagjai egyetemlegesen felelősek pervesztességük esetén, az egyszerű pertársak [Kp. 19. § (3) és (4) bekezdés] pedig érdekeltségük arányában, külön-külön kötelezhetők a perköltség megfelelő részének viselésére. Ha az arány nem tér el jelentősen, egyenlően viselik a nyertes fél költségeit.

Ügyész vagy perindításra feljogosított személy perindítása:

Az összehangolatlan percselekményekkel okozott költségeket az okozó személy viseli. Egyebekben az ügyész és más perindításra jogosult személy helyett az állam viseli a perköltséget.

Ügygondnok ellen indított per:

Ha jogszabály értelmében a pert az ügygondnok ellen kell megindítani, az ügygondnok helyett a perköltséget – jogszabályban meghatározott módon – az állam téríti meg.

Érdekelt részvétele esetén:

Az érdekelt által támogatott fél pernyertessége esetén a pervesztes fél köteles megfizetni az érdekelt perköltségét, az érdekelt által támogatott fél pervesztessége esetén az érdekelt a pernyertes fél perköltségének azt a részét köteles megfizetni, amely az ő perbeli részvétele folytán merült fel.

Mintaper:

Mintaperben a bíróság rendelkezhet úgy, hogy a bizonyítás körében felmerült perköltséget vagy annak egy részét az állam előlegezi, illetve viseli.

Tárgyalást mulasztó fél:

Ha a szabályszerűen idézett fél mulasztása miatt a tárgyalást el kell halasztani, a megismételt tárgyalás költségét – pernyertességre vagy pervesztességre tekintet nélkül – a mulasztó fél viseli.

A Kúria előtti normakontroll-eljárás:

Ezekben az eljárásokban a feleket teljes költségmentesség illeti meg, és saját költségeiket maguk viselik.

Perbeli egyezség:

Ha a felek egyezsége a perköltség viselésére nem terjed ki, a felek költségeiket maguk viselik. Az állam által előlegezett költségek és a feljegyzett illetékek viseléséről a bíróság a pervesztesség egyezség szerinti arányainak figyelembevételével dönt.

5.7. Költségkedvezmények

Alapvetően befolyásolhatja a bíróság előtti igényérvényesítésről való döntést, hogy a felperesnek kell-e lerónia illetéket az eljárás

kezdemenyезésekor, vagy kell-e előlegeznie a bizonyítással járó költségeket, vagy pervesztessége esetén viselnie kell-e a perköltséget.

A jogszabályok különböző formában, jövedelmi, vagyoni viszonyokra tekintettel, vagy attól függetlenül, az eljárás tárgya alapján biztosítanak a jogkeresők számára költségkedvezményeket.

A személyi költségkedvezmények elsősorban azt a célt szolgálják, hogy a kedvezőtlen anyagi helyzet ne legyen akadálya a követelés peres úton történő érvényesítésének, míg az eljárás tárgyára tekintettel megállapított kedvezményekkel a jogalkotó egyes eljárásokat preferál.

A felet – ideértve az érdekeltet is – a perben a jogai érvényesítésének az elősegítése érdekében az alábbi költségkedvezmények illetik meg:

- a) tárgyi és személyes költségmentesség,
- b) tárgyi és személyes költségfeljegyzési jog,
- c) tárgyi és személyes illetékmentesség,
- d) tárgyi illetékfeljegyzési jog,
- e) mérsékelt illeték,
- f) pártfogó ügyvédi díj előlegezése vagy megfizetése alóli mentesség.

A felet a személyes költségmentesség és a személyes költségfeljegyzési jog a jövedelmi és vagyoni viszonyai alapján kérelemre, míg a személyes illetékmentesség a személye alapján, hivatalból illeti meg.

A felet a tárgyi kedvezmény az eljárás tárgyánál fogva, a mérsékelt illeték kedvezménye pedig meghatározott perbeli események bekövetkezése esetén hivatalból illeti meg. A felsorolás f) pontjában meghatározott kedvezmény jogszabályban meghatározott módon, a jogi segítségnyújtó szolgálat által engedélyezett pártfogó ügyvédi képviselő esetén illeti meg a felet.

A költségmentesség és a költségfeljegyzési jog polgári és közigazgatási bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 2017. évi CXXVIII. törvény (a továbbiakban: Kmtv.) részletesen szabályozza

az említett két kedvezményt. Az Itv. szabályozza az illetékmentességet, az illetékfeljegyzési jogot és a mérsékelt illetéket. A pártfogó ügyvédi képviselőt kedvezményéről a jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény (a továbbiakban: Jstv.) rendelkezik.

5.7.1. Költségmentesség

A költségmentesség a legtágabb költségkedvezményi kategória. A költségmentességnek két formája van:

- tárgyi költségmentesség (a per tárgyára tekintettel);
- személyes költségmentesség (a fél jövedelmi, vagyoni helyzetére tekintettel).

Költségmentesség esetén a fél mentes

- a) az illeték előzetes megfizetése,
- b) – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a per során felmerülő költség előlegezése,
- c) – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a meg nem fizetett illeték, továbbá az állam által előlegezett költség megfizetése és
- d) a perköltség-biztosíték letétele alól.

A tárgyukra tekintettel költségmentes eljárásokat törvények határozzák meg. A Kp. nevesíti például a Kúria előtti normakontroll-eljárásokat, amelyekben (Kp. XXV. fejezet) a feleket teljes költségmentesség illeti meg. A személyes költségmentesség engedélyezésének feltételeit a Kmtv. 5. §-a határozza meg.

E szerint a fél részére költségmentességet kell engedélyezni, ha a fél

- a) rendelkezésre álló havi nettó jövedelme (munkabére, nyugdíja, egyéb rendszeres pénzbeli juttatása) nem haladja meg az öregségi teljes nyugdíj mindenkori legkisebb összegét, és vagyona nincs,

- b) aktív korúak ellátására jogosult, vagy aktív korúak ellátására jogosult – a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvény szerinti – közeli hozzátartozójával él közös háztartásban,
- c) közgyógyellátásban részesül, vagy egészségügyi szolgáltatásra való jogosultságát állapították meg,
- d) átmeneti szállást igénybe vevő hajléktalan személy,
- e) menekült, menedékes, menekültkénti vagy menedékeskénti, illetve hontalankénti elismerését kérő, továbbá az ideiglenes vagy kiegészítő védelemben részesítését kérő személy, és a jövedelmi és vagyoni helyzetéről tett nyilatkozata alapján a számára jogszabályban biztosított ellátásra és támogatásra jogosult, vagy
- f) a családjában olyan gyermeket gondoz, akinek a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát megállapították.

A fél részére költségmentességet kell engedélyezni, ha az előzőekben foglalt feltételek nem állnak fenn, de a bíróság a fél egyéb körülményeinek figyelembevételével megállapítja, hogy a fél létfenntartása veszélyeztetett.

5.7.2. Költségfeljegyzési jog

A költségfeljegyzési jog a költségek *előlegezése* alól jelent mentesülést, a költségek viselésére az általános szabályok az irányadók. A költségfeljegyzési jognak két formája van:

- tárgyi költségfeljegyzési jog (a per tárgyára tekintettel),
- személyes költségfeljegyzési jog (a fél jövedelmi, vagyoni helyzetére tekintettel).

Teljes költségfeljegyzési jog esetén a fél mentes:

- a) az illeték előzetes megfizetése és
- b) – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a per során felmerülő költség előlegezése alól.

Részleges személyes költségfeljegyzési jog esetén a felet a fenti kedvezmény

- a) az illeték és a költségek meghatározott hányadára vagy
- b) az illetékre, illetve tételesen meghatározott költségekre illeti meg.

A költségfeljegyzési jog tehát lehet teljes vagy részleges. Nem természetes személy fél részére kizárólag az illetékre kiterjedő részleges költségfeljegyzési jog engedélyezhető.

A Kmtv. 3. § (1) bekezdése alapján *tárgyi költségfeljegyzési jog* illeti meg a felet:

- a törvényen alapuló tartással kapcsolatos perben, ideértve a tartásdíjnak a kötelezett járandóságait folyósító szervtől vagy más személytől való behajtása, a tartásdíj megszüntetése vagy összegének megváltoztatása, a tartásdíjra irányuló végrehajtás megszüntetése vagy korlátozása iránti pert, továbbá a határon átnyúló tartási ügyben a tartásra kötelezett adatainak beszerzése iránti eljárást is,
- a munkaügyi vagy közszolgálati jogviszonnal kapcsolatos perben, kivéve azt a pert, amelyben a felet tárgyi illetékfeljegyzési jog illeti meg,
- a bányakár megtérítése iránti perben és
- a személy életének, testi épségének vagy egészségének bűncselekménnyel történő megsértése miatti kár megtérítése, illetve sérelemdíj megfizetése iránt indított perben.

A Kmtv. 6. §-a szerint a fél részére teljes költségfeljegyzési jogot kell engedélyezni, ha a fél rendelkezésre álló havi nettó jövedelme nem haladja meg a tárgyévet megelőző második év – a Központi Statisztikai Hivatal által közzétett – nemzetgazdasági bruttó havi átlagkeresetének 30%-át, és vagyona nincs.

A fél részére teljes vagy részleges költségfeljegyzési jogot kell engedélyezni, ha az előző bekezdésben meghatározott feltételek nem állnak fenn, de a bíróság a fél egyéb körülményeinek figyelembevételével megállapítja, hogy

- a) az illeték és a per során felmerülő valamennyi költség várható összegének,
- b) az a) pont szerinti összeg meghatározott hányadának vagy
- c) az illetéknek, illetve tételesen meghatározott költségnek az előzetes megfizetése, illetve előlegezése a félnek jövedelmi és vagyoni viszonyaival arányban nem álló megterhelést jelentene.

5.7.3. Illetékmentesség

Az illetékmentesség folytán a kedvezményezett félnek nem kell előlegeznie és viselnie a jogszabályban kötelezően előírt eljárási illetéket.

Az illetékmentességnek két formája van:

- személyes illetékmentesség (a fél személyére tekintettel)
- tárgyi illetékmentesség (a per tárgyára tekintettel).

Illetékmentesség esetén a fél mentes

- a) az illeték előzetes megfizetése és
- b) – jogszabály eltérő rendelkezése hiányában – a meg nem fizetett illeték megfizetése alól.

Teljes személyes illetékmentességben részesül (Itv. 5. §):

- a) a Magyar Állam,
- b) a helyi önkormányzatok és azok társulásai,
- c) a költségvetési szerv, a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt., valamint a Tartalékgazdálkodási Kht., illetve annak tevékenységét folytató nonprofit gazdasági társaság,
- d) az egyesület, a köztestület,
- e) az egyházi jogi személy,

- f) az alapítvány, ideértve a közalapítványt is,
- h) az egészségbiztosítási szerv, a központi nyugdíjbiztosítási szerv,
- i) a Magyar Nemzeti Bank,
- j) a Magyar Rádió Nonprofit Zrt., a Magyar Televízió Nonprofit Zrt., a Duna Televízió Nonprofit Zrt., a Magyar Távirati Iroda Nonprofit Zrt., és a Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alap,
- k) az Észak-atlanti Szerződés Szervezete, az Észak-atlanti Szerződés tagállamainak és a Békepartnerség más részt vevő államainak Magyarországon tartózkodó fegyveres erői, valamint az Észak-atlanti Szerződés alapján felállított nemzetközi katonai parancsnokságok, és e fegyveres erők és parancsnokságok személyi állományába tartozó vagy alkalmazásában álló nem magyar állampolgárságú, katonai szolgálatban lévő és polgári állományú személyek, kizárólag a szolgálati kötelezettségükkel összefüggő illetékek tekintetében,
- l) a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény hatálya alá tartozó fejlesztési tanács,
- m) a közhasznú, kiemelkedően közhasznú nonprofit gazdasági társaság, a közhasznú szociális szövetkezet,
- n) az Európai Közösségek, valamint azok intézményei és szervei, hivatalai, elkülönült alapjai,
- o) Nemzeti Eszközkezelő Zrt.,
- p) a nemzeti köznevelésről szóló törvény szerinti intézményi tanács,
- q) az Országos Betétbiztosítási Alap,
- r) a pénzügyi közvetítőrendszer egyes szereplőinek biztonságát erősítő intézményrendszer továbbfejlesztéséről szóló 2014. évi XXXVII. törvényben meghatározott Szanálási Alap és a Magyar Állam vagy a Szanálási Alap által létrehozott, az alapító, alapítók kizárólagos tulajdonában álló szanálási vagyonkezelő,

- s) a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény szerinti Befektető-védelmi Alap,
- t) a tőkepiac stabilitásának erősítése érdekében tett egyes kárrendezési intézkedésekről szóló 2015. évi CCXIV. törvény szerinti Kárrendezési Alap.

Tárgyi alapon illetékmentes a polgári és közigazgatási ügyekben [Itv. 57. § (1) bekezdés]:

- a) az eljárást megindító beadvány visszautasításáról – cégbírószági eljárás esetén hiánypótlási eljárás lefolytatása nélküli visszautasításáról –, valamint az eljárás megszüntetéséről rendelkező döntés elleni fellebbezés, illetve felülvizsgálat, ha a megszüntetésre az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó szabályok megszegése miatt, vagy azért került sor, mert az eljárást megindító beadvány visszautasításának lett volna helye;
- b) a költségkedvezmény tárgyában hozott határozat elleni jogorvoslati eljárás,
- g) a határozat kijavítása, kiigazítása, illetve kiegészítése iránti kérelem;
- h) a választói névjegyzékkel kapcsolatos eljárás;
- j) az áttételt elrendelő végzés elleni fellebbezés;
- k) a kárpótlási ügyekben hozott közigazgatási döntés ellen indított közigazgatási per;
- l) a helyi önkormányzat adósságrendezési eljárása;
- m) az önálló bírósági végrehajtnak az általa lefolytatott bírósági végrehajtási eljárással összefüggésben kezdeményezett eljárása;
- n) az eredményes alkotmányjogi panasz alapján induló eljárás;
- o) a személyes adatok védelmével, illetve a közérdekű adatok nyilvánosságával összefüggésben indított per;
- p) a jogi segítségnyújtás engedélyezése tárgyában hozott közigazgatási döntés ellen indított közigazgatási per;

- q) az általános meghatalmazással kapcsolatos bírósági nyilvántartási eljárás;
- r) a külön törvényben meghatározott hozzátartozók közötti erőszak miatt az ideiglenes megelőző távoltartó határozat elleni jogorvoslatra, valamint a megelőző távoltartás elrendelésére irányuló nemperes eljárások;
- s) az áldozatsegítés tárgyában hozott közigazgatási döntés ellen indított közigazgatási per;
- t) a belföldi végrehajthatóság megállapítása iránti eljárás a 44/2001/EK tanácsi rendelet, a 2201/2003/EK tanácsi rendelet és a 4/2009/EK tanácsi rendelet alapján;
- u) a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 31/C. §-a szerint tanúsítvány, igazolás és kivonat kiállítása iránti bírósági eljárás;
- v) a határon átnyúló tartási ügyekben a tartási igénnyel kapcsolatos kérelem központi hatósághoz történő továbbítása iránti eljárás;
- w) a közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárás;
- z) a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény 6. § (5) bekezdése, 12. § (7) bekezdése, 16. § (2b) bekezdése és 16. § (10) bekezdése szerinti tanúsítvány kiállítása, valamint 17/A–17/B. §-a szerinti bírósági eljárás;
- zs) ha azt a cég tagja vagy képviselője kéri,
  - zsa) a cég cégkivonatának, cégbizonyítványának és cégmásolatának kiállítása,
  - zsb) a cég cégnyilvántartásban szereplő elektronikus okiratainak elektronikus úton történő megküldése.

5.7.4. Illetékfeljegyzési jog

Akit tárgyi illetékfeljegyzési jog illet meg, mentesül az illeték előzetes megfizetése alól. Ilyen esetben az fizeti az illetéket, akit a bíróság erre kötelez.

Az Itv. 62. § (1) bekezdése alapján a felet – az érdekeltet is – illetékfeljegyzési jog illeti meg az alábbi ügyekben:

- a) a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perben, ha az állam nevében foglalkoztatott személy szándékos vagy súlyos gondatlan károkozásával, valamint a vezető állású munkavállaló kártérítési felelősségével kapcsolatban indult; továbbá a végkielégítés iránti per a törvény alapján járó összegben felüli részében, ha az a minimálbér hússzorosát meghaladja;
- b) a személy életében, testi épségében vagy egészségében okozott, illetve a vagyonában bekövetkezett olyan kár megtérítése iránti igény esetén, amikor a személy élete, testi épsége vagy egészsége is veszélyeztetve volt;
- c) a bűncselekményből – ide nem értve a személy életében, testi épségében vagy egészségében okozott kárt –, valamint a szabálysértésből származó kár megtérítése iránti igény esetén;
- g) a közhatalom gyakorlásával okozott kár megtérítése iránti perben;
- h) a közigazgatási bírósági eljárásban, a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos pert és a szerződő fél által indított közigazgatási szerződéssel kapcsolatos pert kivéve;
- i) a munkaviszonyból származó munkabér- és egyéb követelésre tekintettel indított felszámolási eljárásokban, valamint a csőd-, a felszámolási és a helyi önkormányzatok adósságrendezési eljárása alatt a vagyonfelügyelő, a felszámoló, illetve a pénzügyi gondnok által indított bírósági eljárásokban;
- j) a találmány és a használati minta feltalálója, az újító, az ipari minta, a topográfia szerzője, valamint a közreműködő által a találmánnyal, a használati mintával, az újítással, az ipari min-

- tával, a topográfiaival, a know-how-val, illetve a közreműködői díjjal kapcsolatban indított polgári peres és nemperes (végrehajtási) eljárásban;
- m) az olyan kártérítési perben, amelyet a fél a per tisztességes lefolytatásához, illetve észszerű időn belül történő befejezéséhez fűződő alapvető jogai megsértése miatt indít;
- o) külön törvényben meghatározott referenciaadat-szolgáltató és központi hitelinformációs rendszert kezelő pénzügyi vállalkozás ellen, a központi hitelinformációs rendszerbe történő adatátadás és kezelés miatt, illetőleg a referenciaadatok helyesbítése vagy törlése iránt indított perben;
- p) a hivatalbóli bejegyzéssel nyilvántartásba vett, hibás adatokon alapuló vagy más okból hibás bejegyzések kijavítása iránti eljárásban, valamint abban az eljárásban, mely annak megállapítására irányul, hogy valamely hatóság vagy bíróság nem tett eleget a cégjegyzékbe hivatalbóli bejegyzéssel nyilvántartásba kerülő adat megküldésére vonatkozó kötelezettségének;
- s) a választási bizottság határozatának felülvizsgálatára irányuló nemperes eljárásban;
- t) a szabálysértéssel okozott kár megfizetésére kötelező végrehajtási eljárásban;
- u) a hallgatói hitelből eredő követelés érvényesítése és behajtása iránti peres és nemperes eljárásban;
- v) a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény 33/A., 40., 63. és 63/A. §-a alapján a hitelezők által indított perekben.

5.7.5. Mérsékelt illeték

Meghatározott esetekben az illetéktörvény lehetőséget ad az illeték mérséklésére, ha a felek a már megindult eljárásban a jogvitát önként

és egyszerűen rendezik. A kedvezmény alapján a fél mentes az illeték egy részének a megfizetése alól.

A mérsékelt illeték a peres eljárás illetékének 10, 30, illetve 50%-át jelenti, a teljes illetéknek csak ezt a %-át kell megfizetni a kedvezményben részesülő félnek. A kedvezmény mértékét az határozza meg, hogy mikor kerül sor az alábbi percelemekenyekre.

Az illeték a *peres eljárás illetékének 10%-a*, ha a közigazgatási perben legkésőbb az első tárgyalásig, tárgyaláson kívüli elbírálás esetén az ítélet meghozatala előtt

- aa) a felperes eláll a keresetétől;
- ab) az eljárás szünetel, és az eljárás e szünetelés folytán megszűnik;
- ac) az alperes a követelést elismeri vagy a követelést teljesíti;
- ad) a felek egyezséget kötnek;
- ae) a felek az eljárás megszüntetését közösen kérik.

Az illeték a *peres eljárás illetékének 30%-a*, ha közigazgatási perben az első tárgyalást követően az eljárás szüneteléssel vagy a felperes keresetétől való elállása folytán szűnik meg, illetve az eljárás megszüntetését a felek közösen kérik.

Az illeték a *peres eljárás illetékének 50%-a*, ha a felek közigazgatási perben az első tárgyalást követően egyezséget kötnek. Ha a felek közigazgatási perben az első tárgyalást követően törvényben szabályozott közvetítői eljárásban vettek részt, és ezt követően a bíróság az egyezséget jóváhagyja, az egyébként fizetendő peres eljárás illetéke 50%-ának a közvetítő általános forgalmi adóval növelt díjával, de legfeljebb 50 000 forinttal csökkentett összegét kell megfizetni, feltéve, hogy a közvetítői eljárást törvény nem zárja ki; a fizetendő illeték mértéke azonban ebben az esetben sem lehet kevesebb a peres eljárás illetékének 30%-ánál.

Ha az illeték mérséklésének az oka a fellebbezési eljárásban vagy a felülvizsgálati eljárásban merül fel, a mérsékelt illeték kedvezménye csak a fellebbezési vagy a felülvizsgálati eljárás illetékére terjed ki.

A személyes költségmentesség és a személyes költségfeljegyzési jog engedélyezése és az engedélyezett költségkedvezmény megvonása tárgyában a bíróság határoz. A költségkedvezmény engedélyezése iránt kérelmet kell előterjeszteni. Ha a félnek nincs jogi képviselője, erről a bíróság köteles a felet tájékoztatni, továbbá a költségkedvezmény engedélyezésének a feltételeiről, a kérelem benyújtásának idejéről és módjáról.

A fél költségkedvezmény engedélyezését az eljárás – ideértve a fellegbeszési vagy a felülvizsgálati eljárást is – megindításával egyidejűleg vagy legkésőbb a tárgyalás berekesztéséig, ennek hiányában az eljárást befejező határozat meghozataláig kérheti. A fél egymással eshetőleges viszonyban álló, több különböző költségkedvezmény engedélyezése iránti kérelmet is előterjeszthet (például személyes költségmentesség és személyes költségfeljegyzési jog).

A kérelemben

- a) fel kell tüntetni az igényelt költségkedvezményt (költségmentesség, teljes költségfeljegyzési jog, részleges költségfeljegyzési jog), részleges költségfeljegyzési jog engedélyezése iránti kérelem esetén a kedvezmény mértékét, és
- b) szükséghez képest elő kell adni a költségkedvezmény engedélyezése alapjául szolgáló minden körülményt.

Ha a költségkedvezmény engedélyezésének feltételei fennállnak, a bíróság a fél részére a költségkedvezményt engedélyezi, ellenkező esetben az engedélyezés iránti kérelmet elutasítja.

A bíróság nem engedélyezhet olyan költségkedvezményt, amelyre a fél kérelme nem terjed ki. Részleges költségfeljegyzési jog engedélyezése iránti kérelem esetén e korlátozás nem vonatkozik a költségfeljegyzési jog mértékére, de a bíróság nem engedélyezhet nagyobb mértékű részleges költségfeljegyzési jogot annál, mint amelyre a kérelem kiterjed.

A költségkedvezmény engedélyezése iránti kérelem visszautasítása vagy elutasítása esetén a bíróság felhívja a felet, hogy – a végzés jogerőre

emelkedésétől számított nyolc napon belül – fizesse meg a meg nem fizetett illetéket, illetve előlegezze a szükséges költséget, valamint figyelmezteti a felet a mulasztás következményére.

Az engedélyezés iránti kérelmet elutasító és az engedélyezett költségkedvezményt megvonó határozat ellen külön fellebbezésnek van helye.

Ha a kérelem kiterjed a pártfogó ügyvédi képviselő biztosítására is, a bíróság a kérelmet és a költségkedvezmény engedélyezése iránti kérelmet elbíráló jogerős határozatát megküldi a jogi segítségnyújtó szolgálatnak.

Jogszabály eltérő rendelkezése hiányában a költségmentesség, a költségfeljegyzési jog, az illetékmentesség és a tárgyi illetékfeljegyzési jog hatálya – kérelem esetén a kérelem előterjesztésétől kezdve – a per egész tartamára, valamint a végrehajtási eljárásra is kiterjed. A jogelőd fél részére engedélyezett személyes költségkedvezmény a jogutód félre nem terjed ki.

A törvény külön rendelkezik a meg nem fizetett illeték és az állam által előlegezett költség viseléséről, elválasztva ezzel az államnál jelentkező költségeket fogalmilag és a szabályozási helyet tekintve is a félnél felmerült perköltségtől.

A bíróság – főszabály szerint – a felet az eljárást befejező határozatában hivatalból kötelezi a például illetékfeljegyzési jog vagy költségfeljegyzési jog folytán meg nem fizetett illeték, valamint az állam által előlegezett költség államnak történő megfizetésére.

5.8. A bíróság általános intézkedési kötelezettsége

A közigazgatási perekben – a Pp.-re történő utaló szabály következtében – is érvényesül a *bíróság általános intézkedési kötelezettsége*.

Ennek értelmében a bíróság – törvény eltérő rendelkezése hiányában –

- a) a beadvány bírósághoz történő érkezésétől,
- b) a beadvány benyújtására nyitva álló határidő lejártától vagy
- c) az intézkedésre okot adó egyéb körülmény bekövetkezésétől számított legkésőbb harminc napon belül megteszi a szükséges intézkedéseket.

Ezzel a szabállyal, amely az általános rendelkezések között található, egyértelművé válik, hogy mindazokban az esetekben, amikor a törvény egyéb határidőt nem állapít meg, a bíróságnak a beadvány bírósághoz érkezésétől, a beadvány benyújtására nyitva álló határidő lejártától vagy az intézkedésre okot adó egyéb körülmény bekövetkezésétől számított legkésőbb harminc napon belül intézkednie kell. Az általános intézkedési határidő meghatározása biztosítja, hogy ne kelljen minden egyes intézkedés vonatkozásában külön nevesíteni az adott intézkedéssel kapcsolatos intézkedési határidőt, csak azokban az esetekben, amikor a határidő eltér az általános intézkedési határidőtől. Amennyiben a Kp. valamely fél beadványával kapcsolatban intézkedési kötelezettséget ír elő, de nem határozza meg ennek határidejét, azt a bíróságnak legkésőbb harminc napon belül kell teljesítenie. Ha a fél a bíróság felhívásának határidőben nem tesz eleget, ennek következményeit a bíróságnak legkésőbb a határidő lejártától számított harminc napon belül le kell vonnia.

Fontos szabály, hogy a bíróság a fél azonosításához szükséges adatok kivételével nem kérheti a féltől olyan adat igazolását, amelyet az érintett szerv az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló törvényben előírt kötelezettsége alapján közzétett, vagy amelyet jogszabállyal rendszeresített *közhiteles nyilvántartásnak* kell tartalmaznia. Ez azt jelenti, hogy ha például a törvényes képviselőre vonatkozó adatokat a bíróság számára elektronikus úton hozzáférhető közhiteles nyilvántartás tartalmazza, az adat igazolására a felet kötelezni nem lehet. Az ilyen nyilvántartás adatai alapján a bíróság

meggyőződhet a képviseleti jog fennállásáról, nem indokolt ebben az esetben a felet kötelezni az adat igazolására. Ez természetesen nem jelenti, hogy a bíróságnak hivatalból kellene kutatnia azt, hogy az érintett személy milyen minőségében lép fel a perben, de ha a törvényes képviselő e minőségére hivatkozik, annak igazolására már a bíróság nem kötelezheti.

Az idézett szabály összhangban van az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény 20. §-ában foglaltakkal, amely hasonlóképpen rendelkezik.

5.9. Nyelvhasználat az eljárás során

A tankönyv első fejezetében a felek és más perbeli személyek kapcsán már szóltunk a tolmács és fordító perbeli szerepéről, a költségekkel kapcsolatban pedig a speciális költségviselési szabályokról.

A Kp. a nyelvhasználatra vonatkozóan is a Pp.-re ad utaló szabályt. E szerint a bírósági eljárás nyelve a magyar. Törvény, az Európai Unió kötelező jogi aktusa, illetve nemzetközi egyezmény eltérő rendelkezése hiányában a bíróságnak címzett beadványokat magyar nyelven kell előterjeszteni, a bíróság a beadványokat és a határozatát magyar nyelven küldi meg.

A bírósági eljárásban szóban mindenki jogosult anyanyelvét, nemzetközi egyezményben meghatározott körben pedig anyanyelvét, regionális vagy nemzetiségi nyelvét használni. A bírósági eljárásban a Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert valamennyi nemzetiség tagja jogosult nemzetiségi nyelvét a regionális vagy kisebbségi nyelv használatára vonatkozó nemzetközi egyezményben foglaltaknak megfelelően használni.

A bírósági eljárásban a hallássérült vagy siketvak személy jogosult jelnyelvet vagy az általa ismert más, törvényben meghatározott

speciális kommunikációs rendszert használni. A hallássérült vagy beszéd fogyatékos személy kérésére a meghallgatás helyett írásban tehet nyilatkozatot. (Pp. 113. §)

Az anyanyelv használatához való jog igazságszolgáltatási alapelv, az Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdése is tartalmaz rá előírásokat.²⁷ Az általános jellegű jog rögzítésén kívül azonban az eljárásjogi törvények konkretizálják azokat a részletszabályokat, amelyekkel az egyes eljárásokban élni lehet.

A törvény általános jelleggel rögzíti, hogy a bírósági eljárás nyelve magyar. A magyar nyelvet nem ismerő fél esetében két fontos kérdés merülhet fel: a tárgyaláson a szóbeli nyilatkozatok megtétele és megértésének kérdése, illetve a bírósággal való írásbeli kommunikáció során az iratok fordításának szükségessége. A törvény külön-külön szabályozza a szóbeli és az írásbeli kommunikáció esetén a nyelvhasználat kérdését.

Az írásbeli kommunikációval összefüggésben a törvény kimondja, hogy törvény, uniós jogi norma vagy nemzetközi egyezmény erre vonatkozó rendelkezése hiányában a félnek a bírósághoz címzett beadványait magyar nyelven kell előterjesztenie, mint ahogy a bíróság is – főszabály szerint – a határozatait a feleknek magyar nyelven küldi meg. Ha pedig uniós jogi norma, nemzetközi egyezmény vagy törvényi előírás alapján fordítás szükségessége merül fel az anyanyelvhasználat biztosítása érdekében a bíróság részéről, akkor a bíróság fordítót alkalmaz.

A Pp. 113. § (3) bekezdése minden, Magyarországon élő, a nemzetiségek jogairól szóló törvényben elismert nemzetiség tagja számára biztosítja, hogy nemzetiségi nyelvét a regionális vagy kisebbségi nyelv használatára vonatkozó nemzetközi egyezményben foglaltaknak megfelelően használhassa. Az idézett egyezmény az 1999. évi

²⁷ A Magyarországon élő nemzetiségeknek joguk van az anyanyelvhasználatához, a saját nyelven való egyéni és közösségi névhasználatához, saját kultúrájuk ápolásához és az anyanyelvű oktatáshoz.

XL. törvénnyel kihirdetett, a Strasbourgban, 1992. november 5-én elfogadott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája (a továbbiakban: Karta). Magyarország a Kartával összefüggésben a horvát, német, román, szerb, szlovák és szlovén nyelvek, illetve a romani és beás nyelvek vonatkozásában a 9. cikk 1. b) pontja (polgári igazságszolgáltatás) tekintetében az (ii), (iii) alpontban szereplő kötelezettségeket vállalta, vagyis e regionális és kisebbségi nyelvek tekintetében megengedi, hogy amennyiben a peres félnek személyesen kell megjelennie a bíróság előtt, úgy ott saját regionális vagy kisebbségi nyelvét használhatja anélkül, hogy ez számára külön költséget jelentene, valamint ugyancsak lehetséges a regionális vagy kisebbségi nyelven készült dokumentumok és bizonyítékok benyújtása, ha szükséges, fordító alkalmazásával.²⁸ A Pp. 113. § (3) bekezdése szerint ezek a jogok nemcsak az előzőekben említett nemzetiségek számára biztosítottak, hanem a nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvényben elismert nemzetiségek számára is.

A törvény azt is garantálja, hogy a hallássérült vagy siketvak személyek jogosultak legyenek az eljárásban jelnyelvet vagy az általuk ismert más, törvényben meghatározott speciális kommunikációs rendszert használni. A hallássérült vagy beszéd fogyatékos személy választása szerint írásban tehet nyilatkozatot. A jelnyelvi tolmácsolás igénybevételének részletes szabályairól a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról szóló 2009. évi CXXV. törvény rendelkezik. E törvény alapján térítésmentes jelnyelvi tolmácsszolgálat működik Magyarországon az igazságszolgáltatási tevékenységhez kapcsolódóan, amely azt jelenti, hogy a jelnyelvi tolmács díját az állam előlegezi és viseli.²⁹

²⁸ NAGY (2017): *i. m.*, 184–185.

²⁹ NAGY (2017): *i. m.*, 184–185.

5.10. Az idézés

Az idézés a bíróság előtti megjelenésre való felhívás. A törvény a kézbesítés útján megvalósuló idézést tekinti általánosnak, ehhez képest a rövid úton (tárgyaláson szóban, vagy elektronikus levél formájában) való idézésnek csak sürgős esetben enged teret.

Az idézés a bíróság eljárási cselekménye, amely arra hivatott, hogy a feleket és az eljárás más szereplőit tájékoztassa a tárgyalás (illetve személyes meghallgatás, szemle) megtartásának tényéről, annak helyéről és idejéről, valamint hogy felhívja őket az azon való megjelenésre.

A törvény az idézésnek *három típusát* különbözteti meg, az *írásbeli* – kézbesítés útján megvalósuló – idézés mellett teret engedve a *tárgyaláson szóban* történő idézésnek, illetve sürgős esetben a *rövid úton* (például távbeszélőn, faxon, illetőleg elektronikus levélben vagy külön kézbesítő útján) történő idézésnek is. A rövid úton történő idézés eseteit a törvény nem sorolja fel, figyelemmel arra, hogy időről időre új technológiák jelentkeznek. A rövid úton való idézés megtörténtét az iratokban fel kell tüntetni.

Az idéző végzésben *kötelező tartalmi elemként* fel kell tüntetni az eljáró bíróságot és a bírósági ügyszámot, a felek nevét, perbeli állását és a per tárgyát, valamint a kitűzött tárgyalás (meghallgatás) idejét és helyét, valamint figyelmeztetni kell a címzettet a meg nem jelenés következményeire, és őt perbeli állásához képest (tehát attól függően, hogy peres fél vagy például tanú) a megfelelő tájékoztatással is el kell látni. E tartalmi elemek hiánya vagy téves volta az idézés szabálytalan voltát vonja maga után. A kiskorú személy idézésében a figyelmeztetést és a tájékoztatást a korára, érettségére figyelemmel, számára érthető szövegezéssel és módon kell közölni.³⁰

A meghatalmazottat abban az esetben is meg kell idézni, ha a bíróság a felet vagy annak törvényes képviselőjét személyes megjelenésre

³⁰ KORMOS Erzsébet (2017): Egyéb általános szabályok. In NAGY Adrienn – WOPERA Zsuzsa szerk.: *Polgári eljárásjog I.* Budapest, Wolters Kluwer Kiadó. 190.

idézi. (Pp. 133.) A megidézendők adatainak (lakcímének) bejelentése a fél kötelezettsége.³¹

5.11. A kézbesítés

5.11.1. A kézbesítés általános szabályai

A kézbesítés a bíróság okirati formát öltött eljárási cselekményeinek a felek és más érdekeltek (címezettek) részére való dokumentált átadása, illetve szűk körben az átadás dokumentált elmaradása.

A Kp. szerint a felekkel és más perbeli személyekkel a bíróság a kapcsolatot vagy elektronikusan tartja (lásd később részletesen), vagy papíralapú a kapcsolattartás. A Kp. a kézbesítési szabályok körében visszautal a Pp. rendelkezéseire. (Pp. 135–140. §-ok)

A papíralapú iratokat a címzett részére – főszabály szerint – *postai szolgáltató útján, a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó szabályok szerint* kell kézbesíteni. A kézbesítésre vonatkozó jogszabályok betartása elengedhetetlen, mivel a kézbesítéshez fűződő számtalan eljárás-jogi jogkövetkezmény csak a *kézbesítés szabályszerűsége* esetén áll be.

A hivatalos iratok postai úton való kézbesítésére vonatkozó részletszabályokat – belföldi viszonylatban – a postai szolgáltatások nyújtásának és a hivatalos iratokkal kapcsolatos postai szolgáltatás részletes szabályairól, valamint a postai szolgáltatók általános szerződési feltételeiről és a postai szolgáltatásból kizárt vagy feltételesen

³¹ A Pp. alapján bíróság csupán kivételesen, taxatív felsorolt családügyi tárgyú perekben tehet kérelemre vagy hivatalból is lépéseket az ismeretlen helyen lévő alperes, anya, illetve gyermek tartózkodási helyének felkutatása érdekében. A bíróság e végzését – a tartózkodási hely megállapítására irányuló intézkedések foganatosítása céljából – annak a rendőrkapitányságnak küldi meg, amely körözés elrendelése esetén a körözési eljárás lefolytatására illetékességgel rendelkezik. Fontos kiemelni, hogy e rendelkezés alapján sem a bíróság, sem a rendőrség nem körözést rendel el. A bíróság az érintett személy felkutatását rendeli el, a rendőrség pedig e végzés alapján a tartózkodási hely megállapítására irányuló intézkedéseket foganatosít. Ha a felkutatás elrendelésének oka megszűnt, erről a bíróság végzésének megküldésével haladéktalanul értesíti az illetékes rendőrkapitányságot. Sem a felkutatást elrendelő, sem annak visszavonásáról rendelkező határozat ellen nincs helye fellebbezésnek. KORMOS (2017): i. m., 190.

szállítható küldeményekről szóló 335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet, valamint a bíróság ügyviteli szabályairól szóló 14/2002. (VIII. 1.) IM rendelet (BÜSZ) 35. §-a, míg külföldi viszonylatban az Európai Unión belül az 1393/2007/EK kézbesítési rendelet,³² az Európai Unión kívül, a csatlakozott államok viszonylatában a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt egyezmény³³ tartalmazza.

A bíróság az olyan iratot, amely átvételéhez joghatás fűződik, vagy amely átvételének igazolására szükség van, az e célra rendszeresített térítvevényvel postázza. A *térítvevény* – könyvelt küldeményekhez igénybe vehető – postai többlétszolgáltatás, amelynek keretében a postai szolgáltató a kézbesítés napját, valamint a jogosult átvevő nevét és aláírását rögzítő okiratot vagy erre irányuló szerződés esetén annak digitalizált változatát a feladónak visszajuttatja, vagy az aláírást rögzítő technikai eszközzel készített adatokat a feladó rendelkezésére bocsátja.³⁴

Ha a félnek a per vitelére meghatalmazottja van, a bírósági iratokat a fél helyett a meghatalmazottnak kell kézbesíteni.

Ha a *természetes személy fél* nevében és helyett törvényes képviselője (például kiskorú gyermek esetén szülő vagy gyám) vagy más, törvényben meghatározott személy jogosult eljárni, és a félnek a per vitelére meghatalmazottja nincs, a bírósági iratokat e személy részére kell kézbesíteni. Természetesen ez nem vonatkozik az olyan idézésre, amelyben a felet a bíróság személyes megjelenésre kötelezi.

³² Az Európai Parlament és a Tanács 2007. november 13-i 1393/2007/EK rendelete a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkezelésről), és az 1348/2000/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről.

³³ 2005. évi XXXVI. törvény a polgári és kereskedelmi ügyekben keletkezett bírósági és bíróságon kívüli iratok külföldön történő kézbesítéséről szóló, Hágában, 1965. november 15. napján kelt Egyezmény kihirdetéséről és a nemzetközi kézbesítést szabályozó egyes törvények módosításáról.

³⁴ Lásd a postai szolgáltatásokról szóló 2012. évi CLIX. törvény 2. § 40. pontját.

Ha a *nem természetes személy félnek* (például gazdasági társaságnak) nincs a per vitelére meghatalmazottja, a bírósági iratokat a fél székhelyére, székhely hiányában a fél törvényes képviselőjének³⁵ kell kézbesíteni. Ha a nem természetes személy fél székhelyére a kézbesítés sikertelen, a kézbesítést a törvényes képviselő részére is meg kell kísérelni.

A perhatékonyágot előmozdító szabály, hogy székhely hiányában a bírósági iratokat a törvényes képviselőnek kell kézbesíteni. Amennyiben ugyanis valamely személy a közhiteles nyilvántartásban az adott szervezet törvényes képviselőjeként van nyilvántartva, elvárható tőle, hogy e minőségében átvegye a bírósági iratokat. A törvény ezt a kézbesítési módot másodlagosan, a székhelyre történt kézbesítési kísérlet sikertelensége esetére írja elő.

Ha a bírósági iratot a címzett részére – ide nem értve a kézbesítési fikció eseteit – nem lehet kézbesíteni, erről az érdekelt feleket értesíteni kell.

5.11.2. A kézbesítési fikció

Vannak olyan esetek, amikor a kézbesítés azért sikertelen, mert a címzett az irat átvételét megtagadta, vagy azt nem vette át. Ha a tértivevény „nem kereste”, illetve „az átvételt megtagadta” jelzéssel érkezik vissza, ehhez a törvény kézbesítési fikciót³⁶ fűz, amelynek két esete különíthető el:

Ha a címzett a postai úton megküldött bírósági iratok átvételét *megtagadta*, akkor az iratokat a kézbesítés megkísérlésének napján kézbesítettnek kell tekinteni, azaz a kézbesítési fikció még aznap beáll.

³⁵ Arra vonatkozóan, hogy ki minősül a nem természetes személy törvényes és szervezeti képviselőjének, a tankönyv első fejezetében részletesen szoltunk.

³⁶ A kézbesítési fikcióval a törvény egy meg nem történt kézbesítést tekint úgy, mintha az megtörtént volna.

- Ha a kézbesítés azért volt eredménytelen, mert a címzett az *iratot nem vette át* (az a bírósághoz „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza), az iratot a postai kézbesítés második megkísérlésének napját követő ötödik munkanapon kézbesítettnek kell tekinteni.
- Keresetlevél és az eljárást befejező érdemi határozat kézbesítése esetén a bíróság a kézbesítési fikció beállításáról a címzettet nyolc munkanapon belül – egyszerű postai küldeményben – értesíti. Az értesítésben a bíróság tájékoztatja a címzettet a kézbesítési fikcióval szembeni kifogásra vonatkozó szabályokról, keresetlevél esetén a perindítás joghatásainak beállításáról is. Ha a bíróságnak a címzett elektronikus levélcímét bejelentették, az értesítést a címzett elektronikus levélcímére is meg kell küldeni. A postai úton megküldött értesítéshez mellékelni kell azt a bírósági iratot, amelyre vonatkozóan a bíróság a kézbesítési fikció beállítást megállapította.

Az idézett szabály indoka, hogy a pert megindító, valamint az azt lezáró határozat közlése különös helyet foglal el a kézbesítendő iratok között, mivel törvény erejénél fogva ahhoz számos joghatás fűződik, amelyek alól a mentesülés nehézkes, egy idő után akár lehetetlenné is válhat. Ezért – bár a kézbesítés joghatályosan megtörtént akkor is, ha a kézbesítési fikció beállt – a postaládában ténylegesen egyszerű postai küldeményként elhelyezett értesítés és az annak mellékletét képező kézbesítendő bírósági irat alkalmat adhat arra, hogy a fél az iratról és annak tartalmáról ténylegesen tudomást szerezzen, és ez által eljárási jogait gyakorolhassa.

5.11.3. A kézbesítési kifogás

A kézbesítési kifogás olyan eljárási eszköz, amellyel a címzett kifogással élhet a kézbesítési fikció alkalmazásával kézbesített irat, illetve

a kézbesítési fikció alkalmazása nélkül kézbesített irat tekintetében, így a törvény a kézbesítési kifogás előterjesztésének két esetét szabályozza, eltéréseket megállapítva.

A címzett annál a bíróságnál, amelynek eljárása alatt a kézbesítés történt, kézbesítési kifogást terjeszthet elő

- a) – kézbesítési fikció alapján kézbesítettnek tekintett irat esetén – a kézbesítési fikció beálltáról,
- b) – kézbesítési fikció alkalmazása nélkül kézbesítettnek tekintett irat esetén – a kézbesítésről történő tudomásszerzés napjától számított *tizenöt napon belül*.

A kifogás benyújtásának a kézbesítési fikció beállta vagy a kézbesítés napjától számított három hónap elteltével – az alábbi kivétellel – nincs helye. E határidő elmulasztása miatt igazolással élni nem lehet.

Ha a kézbesítési fikció beállta vagy a kézbesítés az *eljárást megindító irathoz* (per esetén a keresetlevélhez) kapcsolódik, a kifogás az eljárás folyamatban léte alatt kézbesítési fikció esetén az annak beálltáról, kézbesítés esetén az arról történő tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül terjeszthető elő.

A kézbesítési kifogás előterjesztésének szubjektív határideje a kézbesítési fikció beálltáról vagy a kézbesítésről való tudomásszerzéstől számított 15 nap, objektív határideje pedig 3 hónap. Fontos kiemelni, hogy ez utóbbi nem vonatkozik az *eljárást megindító iratra*, mert ebben az esetben a kézbesítési kifogás az eljárás folyamatban léte alatt előterjeszthető a szubjektív határidő alapján.

Ez a törvény fontos garanciális jellegű szabálya, mert a kézbesítési hiba nem vezethet olyan eredményre, amely által a fél (címzett) eljárásban történő részvétele – az eljárás folyamatban léte alatt – annak ellenére lehetetlenülne el, hogy a hibáról a fél (címzett) tudomást szerzett.

A kézbesítési kifogás arra hivatkozással terjeszthető elő, hogy a címzett *a bírósági iratot nem vehette át*, mivel

- a) a kézbesítés a hivatalos iratok kézbesítésére vonatkozó jogszabályok megsértésével történt meg, vagy más okból nem volt szabályszerű (függetlenül attól, hogy a címzett tanúsított-e önhibát a kézbesítés során), vagy
- b) az iratot más, az előző pontban nem említett okból önhibáján kívül nem volt módja átvenni (például azért, mert a kézbesítésről önhibáján kívül nem szerzett tudomást).

A b) pontban foglalt okból a kézbesítési fikcióval szembeni kifogást csak természetes személy fél vagy az eljárásban részt vevő egyéb természetes személy érdekelte terjeszthet elő.

A kifogásban elő kell adni azokat a tényeket, illetve körülményeket, amelyek a kézbesítés szabálytalanságát igazolják, vagy a címzett részéről az önhiba hiányát valószínűsítik. Ha a kifogást elkésztetten terjesztették elő, azt vissza kell utasítani. A kifogás tárgyában az a bíróság határoz, amelynek eljárásában a kézbesítés történt. A kérelem elbírálása előtt a bíróság a címzettet, illetve a feleket meghallgathatja.

A kifogásnak az eljárás folytatására, illetve a végrehajtásra nincs halasztó hatálya. Ha azonban a kifogásban foglalt tények fennállása valószínűnek mutatkozik, a bíróság az eljárásnak vagy a határozat végrehajtásának felfüggesztését – az ellenfél meghallgatása nélkül – hivatalból is elrendelheti. A felfüggesztés tárgyában hozott határozatot a bíróság kérelemre utóbb megváltoztathatja. A kifogást visszautasító vagy elutasító határozat ellen külön fellebbezésnek van helye. A kifogásnak helyt adó, valamint az eljárás, illetve a végrehajtás felfüggesztése tárgyában hozott határozat az eljárást befejező határozat elleni fellebbezésben támadható meg akkor, ha a kifogást érdemi vizsgálat nélkül el kellett volna utasítani.

Ha a bíróság a kifogásnak helyt ad, a kézbesítéshez fűződő jogkövetkezmények hatálytalanok, és a kézbesítést, illetve a már megtett intézkedéseket, eljárási cselekményeket – a szükséges mértékben – meg kell ismételni.

5.11.4. A végrehajtói kézbesítés

Új kézbesítési módként nevesíti a törvény a végrehajtói kézbesítés lehetőségét. Erre csak a keresetlevél, illetve az eljárást befejező érdemi határozat *kézbeshetetlenlése* esetén kerülhet sor, akkor, ha a kézbesíthetetlenlése nem a bíróság vagy a postai szolgáltató érdekkörében felmerült elhárítható ok miatt következett be.

Kézbeshetetlenlésegről akkor beszélünk, ha

- a küldemény címezése vagy címe nem megfelelő, vagy a cím nem létező, továbbá ha a címhely azonosításra nem alkalmas, vagy az nem egyértelmű (*cím nem azonosítható*),
- a címzett a címen nem egyértelműen azonosítható, vagy nem ismert (*címzett ismeretlen*),
- a címzett elköltözött (*elköltözött*),
- a levélszekrénybe történő elhelyezéssel vagy személyes átadással történő kézbesítés vagy az értesítő hátrahagyása nem lehetséges, mert például nincs postaláda (*kézbeshetés akadályozott*).³⁷

Fontos kiemelni, hogy a végrehajtói kézbesítés csak akkor alkalmazható, ha a címzett megadott címére már megkísérelték a postai szolgáltató útján történő kézbesítést, és a kézbesíthetetlenlése oka nem az átvétel megtagadása vagy az irat „nem kereste” jelzéssel történő visszaérkezése, mivel ezek kézbesítési fikcióhoz vezetnek.

A végrehajtói kézbesítés nemperes eljárás, a kézbesítésről közokirat kerül kiállításra, a nemperes eljárás keretén belül lehet jogorvoslattal élni (végrehajtási kifogás). A gyakorlati tapasztalatok szerint nagyobb arányban valósul meg általa a kézbesítés tényleges megtörténte, mert a végrehajtó – a számára biztosított jogosultságok miatt – jobban képes megtalálni a címzettet.

A végrehajtói kézbesítésre csak belföldi címzett vonatkozásában kerülhet sor, mivel a végrehajtó csak belföldön járhat el. A végrehajtói

³⁷ 335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet 25. §.

kézbesítés külön díjára tekintettel pedig minden esetben a fél erre irányuló kérelmére lehet helye.

5.11.5. Kézbesítési megbízott

A *kézbesítési megbízott* jogintézménye a bíróság számára megkönnyíti, olcsóbbá és gyorsabbá teszi a külföldön élő peres felek számára a kézbesítést.

A kézbesítési megbízott igénybevételére mind a felperes, mind az alperes köteles, amennyiben belföldön lakóhellyel, tartózkodási hellyel vagy székhellyel nem rendelkezik, és a per vitelére magyarországi lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező meghatalmazottja nincs. A kézbesítési megbízottra vonatkozó rendelkezések nem alkalmazhatók olyan államban lakóhellyel, tartózkodási hellyel vagy székhellyel rendelkező fél részére történő iratkézbesítés esetén, amely állam vonatkozásában nemzetközi szerződés vagy az Európai Unió kötelező jogi aktusa e rendelkezésektől eltérő, meghatározott kézbesítési módokat tesz csak lehetővé.³⁸

A fél köteles egyrészt a kézbesítési megbízottja nevét és címét bejelenteni, valamint a kézbesítési megbízottal kötött és teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt megbízási szerződését benyújtani.

Kézbesítési megbízott lehet:

- magyarországi lakóhellyel, illetve székhellyel rendelkező ügyvéd vagy ügyvédi iroda, továbbá más nagykorú természetes személy vagy jogi személy;

³⁸ Az Európai Uniónak – az 1393/2007/EK rendelet hatálya alá tartozó – területén lakóhellyel, tartózkodási hellyel rendelkező felek esetében a kézbesítés a fél ismert uniós címére történik meg az EK rendelet által biztosított kézbesítési módok valamelyikének igénybevételével. A harmadik – Európai Unión kívüli – államokba történő kézbesítésnél ugyanakkor a kézbesítési megbízott alkalmazandó (ha nemzetközi szerződésből más nem következik), mivel ebben a körben az uniós rendelet hatálya nem érvényesül.

- a külföldi fél cégjegyzékben szereplő kézbesítési megbízottja – külön megbízás nélkül – kézbesítési megbízottként jár el, ha a cégjegyzékben szereplő külföldi félnek a cég működésével összefüggő perben a per vitelére magyarországi lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező meghatalmazottja nincs. Azt, hogy a félnek a cégjegyzékben szereplő kézbesítési megbízottja van, a bíróság hivatalból veszi figyelembe;
- ha a külföldi félnek a per vitelére magyarországi lakóhellyel vagy székhellyel rendelkező meghatalmazottja van, a felet vagy törvényes képviselőjét személyes megjelenésre kötelező idézést e meghatalmazottnak mint kézbesítési megbízottnak kell kézbesíteni.³⁹

5.11.6. Hirdetményi kézbesítés

Hirdetmény útján történő kézbesítésre akkor kerülhet sor, ha

- a fél tartózkodási helye ismeretlen, és a fél számára a bírósági irat elektronikus úton sem kézbesíthető,
- a fél tartózkodási helye olyan államban van, amely a kézbesítéshez jogsegélyt nem nyújt,
- a kézbesítés egyéb elháríthatatlan akadályba ütközik, vagy
- törvény így rendelkezik.

Hirdetményi kézbesítést főszabály szerint a bíróság csak a *fél kérelmére* és csak az annak alapjául szolgáló ok valószínűsítése esetében rendelhet el.

A hirdetményt 15 napra

- közzé kell tenni a bíróságok központi internetes honlapján,
- ki kell függeszteni a bíróság hirdetőtáblájára és
- a fél utolsó ismert lakóhelyén a polgármesteri vagy közös önkormányzati hivatal hirdetőtáblájára.

³⁹ KORMOS (2017): *i. m.*, 198–199.

Hirdetményi kézbesítés esetében az iratot – amennyiben a bíróság másként nem rendelkezik – a hirdetménynek a honlapon történő közzétételétől számított 15. napon kell kézbesítettnek tekinteni (*eljárásjogi fikció*).

Ha keresetlevelet kell az alperesnek hirdetmény útján kézbesíteni, részére a bíróság *ügygondnokot* rendel, és a keresetlevelet számára is kézbesíti. A hirdetményi kézbesítéssel felmerülő költséget az köteles előlegezni, aki a hirdetményi kézbesítést kérte.

5.12. Határidők és az ítélezési szünet

A határidőket órák, napok, munkanapok, hónapok vagy évek szerint kell számítani. A határidő órákban történő megállapítására jogszabály kifejezett rendelkezése alapján kerülhet sor.

Az órákban megállapított határidőt egész órákban kell számítani, a határidőbe a kezdőóra nem számít bele. Kezdőóra az az óra, amelyben a határidő megkezdésére okot adó cselekmény vagy egyéb körülmény megtörténik.

A napokban vagy munkanapokban megállapított határidőbe a kezdőnap nem számít bele. Kezdőnap az a nap, amelyre a határidő megkezdésére okot adó cselekmény vagy egyéb körülmény esik.

A hónapokban vagy években megállapított határidő azon a napon jár le, amely számánál fogva a kezdőnapnak megfelel, ha pedig ez a nap a lejárati hónapjában hiányzik, a hónap utolsó napján.

Ha a határidő lejárt munkaszüneti napra esik, a határidő csak az azt követő legközelebbi munkanapon jár le.

A napokban, munkanapokban, hónapokban vagy években megállapított határidő az utolsó nap végével jár le, a bírósághoz intézett beadvány előterjesztésére és a bíróság előtt teljesítendő cselekményre megállapított határidő azonban már a hivatali idő végével jár. Az órákban megállapított határidő az utolsó óra leteltével jár le, ha

azonban az utolsó óra munkaszüneti napon, vagy a bírósághoz intézett beadvány előterjesztésére, illetve a bíróság előtt teljesítendő cselekményre megállapított határidő a hivatali idő végét követően telne le, a határidő a következő munkanapon, a hivatali idő kezdetét követő első óra leteltével jár le.

Az eljárásjogi határidők körében meg kell különböztetni a *törvényi, illetve a bírói határidőt*. A bírói határidő a bíróság által – az elvégzendő cselekmény jellegéhez mérten – biztosított határidő, míg a törvényi határidőt a törvény írja elő.

A bíróság az általa megállapított határidőt fontos okból *egyszer* meghosszabbíthatja. A határidő meghosszabbítással együtt *negyvenöt napnál hosszabb nem lehet*, kivéve, ha a szakvélemény elkészítése hosszabb határidőt tesz szükségessé. Törvényben megállapított határidőt csak törvényben meghatározott esetben lehet meghosszabbítani.

Az órákban, napokban és munkanapokban megállapított határidőbe nem számít bele minden évnek a *július 15-től augusztus 20-ig*, valamint *december 24-től január 1-ig* terjedő időszaka, ezt nevezi a törvény ítélezési szünetnek. Az ítélezési szünet időszakára tárgyalást kitűzni nem lehet. Ha a hónapokban vagy években megállapított határidő az ítélezési szünet ideje alatt járna le, a határidő a következő hónap azon napján jár le, amely számánál fogva a határidő kezdőnapjának megfelel, ha ez a nap is az ítélezési szünet idejére esik, a határidő az ítélezési szünetet követő első napon jár le.

Az ítélezési szünetre vonatkozó rendelkezéseket nem lehet alkalmazni, ha

- a) törvény valamely eljárásra vagy valamely percselekményre soron kívül történő eljárást ír elő,
- b) a felek ezt közösen kérték, vagy
- c) törvény azt kizárja.

5.13. A mulasztás és annak igazolása

Főszabályként rögzíthető, hogy a fél az elmulasztott perbeli cselekményt – ha a törvény másként nem rendelkezik – többé hatályosan nem teljesítheti, az elkésetten teljesített perbeli cselekmény pedig hatálytalan. A bíróság az elkésetten teljesített perbeli cselekmény hatálytalanságának tényéről az érintett felet értesíti, kivéve, ha e törvény az elkésett perbeli cselekmény visszautasítását írja elő.

A mulasztás következményei – főszabály szerint – előzetes figyelmeztetés nélkül, maguktól állnak be. Nem tekinthető ugyanakkor mulasztásnak, ha a felet a perbeli cselekmény teljesítésében elháríthatatlan akadály gátolta.

A napokban, munkanapokban, hónapokban vagy években megállapított határidő elmulasztásának következményeit – a törvény eltérő rendelkezése hiányában – nem lehet alkalmazni, ha a bíróságnak címzett beadványt *legkésőbb a határidő utolsó napján* a bíróság címére ajánlott küldeményként postára adták.

Ha a fél vagy képviselője valamely határnapon (például tárgyalási határnapon) *önhibáján kívül* nem jelent meg, vagy valamely határidőt önhibáján kívül mulasztott el, a mulasztás következményei – az alábbi eseteket kivéve – igazolással orvosolhatók.

Közigazgatási perben a Kp. a tárgyalásról szóló XII. fejezetében akként rendelkezik, hogy a tárgyalást a szabályszerűen idézett fél távollétében is meg lehet tartani, a mulasztás az ítélet meghozatalát és kihirdetését nem érinti. Lehetnek azonban olyan esetek, amikor a szabályszerűen idézett fél mulasztása miatt a tárgyalást el kell halasztani. A Kp. 82. §-a sajátos jogkövetkezményt fűz a tárgyalás elmulasztásához, amelyről a bíróság mérlegelési jogkörben dönt. E szerint a bíróság megszüntetheti az eljárást, ha a felperes *a kérelmére kitűzött tárgyalást elmulasztja*, vagy a megadott elérhetőségein nem tartható a felperessel kapcsolat, és az alperes az eljárás folytatását nem kéri.

Igazolásnak nincs helye, ha:

- az igazolást a törvény kizárja,⁴⁰
- a mulasztás következményei igazolás nélkül is elháríthatók, vagy a mulasztás bírói határozatban kifejezésre jutó hátránnyal nem jár,
- a fél az igazolási kérelem folytán kitűzött újabb határnapot mulasztja el.

Az igazolási kérelem benyújtásának határidejére a törvény egy szubjektív és egy objektív határidőt határoz meg.

Az igazolási kérelmet *tizenöt napon belül* lehet előterjeszteni (szubjektív határidő). Ezt a határidőt az elmulasztott határnaptól, illetőleg az elmulasztott határidő utolsó napjától kell számítani.

Ha azonban a mulasztás csak később jutott a félnek vagy képviselőjének tudomására, vagy az akadály csak később szűnt meg, az igazolási kérelem határideje a tudomásszerzéssel, illetőleg az akadály megszűnésével veszi kezdetét.

A mulasztástól számított *három hónap* eltelte után igazolási kérelmet előterjeszteni nem lehet (objektív határidő).

Az igazolási kérelemben elő kell adni a mulasztás okát és azokat a körülményeket, amelyek a mulasztás véltenségét valószínűvé teszik.

Határidő elmulasztása esetén az igazolási kérelem előterjesztésével együtt pótolni kell az elmulasztott cselekményt is.

Az igazolási kérelemnek sem az eljárás folytatására, sem a végrehajtásra nincs halasztó hatálya.

Az igazolási kérelem tárgyában az a bíróság határoz, amelynek eljárása alatt a mulasztás történt, fellebbezési határidő elmulasztása esetén pedig a másodfokú bíróság.

⁴⁰ A Kp. például kizárja igazolási kérelem előterjesztését a tárgyalás tartása iránti kérelem elmulasztása miatt. Nincs helye továbbá igazolásnak a fellebbezési tárgyalásra szabályszerűen idézett mulasztása miatt.

Ha a bíróság az igazolási kérelemnek helyt ad, a mulasztó által pótoltt cselekményt olyannak kell tekinteni, mintha azt az elmulasztott határidőn belül teljesítette volna, az elmulasztott határnapon tartott tárgyalást pedig a szükséges keretben meg kell ismételni. Az új tárgyalás eredményéhez képest az elmulasztott tárgyalás alapján hozott határozat hatályban tartása vagy teljes, illetőleg részbeni hatályon kívül helyezése kérdésében is határozni kell.

5.14. Kifogás az eljárás szabálytalansága ellen

A fél az eljárás szabálytalanságát a per folyamán bármikor kifogásolhatja. Ha a kifogását szóban adja elő, azt jegyzőkönyvbe kell foglalni. Ha a bíróság a kifogásnak helyt ad, annyiban a kifogással érintett eljárási cselekményt szabályszerűen lefolytatja, vagy a szükséghez képest megismétli. Ha a bíróság a kifogást elutasítja, erről határozatot hoz, e döntését legkésőbb az ítéletében köteles megindokolni.

5.15. Kifogás az eljárás elhúzódása miatt

Az eljárás elhúzódása miatti kifogás fontos eljárési eszköz a fél kezében, hogy még az eljárás folyamán hatni tudjon az eljárás elhúzódásmentes befejezésére.

- A fél az ügyben eljáró bíróság előtt kifogást nyújthat be akkor, ha
- a) törvény a bíróság részére az eljárás lefolytatására, eljárási cselekmény elvégzésére vagy valamely határozat meghozatalára határidőt állapított meg, azonban az eredménytelenül telt el,
  - b) a bíróság eljárási cselekmény elvégzésére határidőt tűzött, amely eredménytelenül telt el, és a bíróság a mulasztóval szemben nem alkalmazta e törvény által lehetővé tett intézkedéseket,

- c) a bíróság az adott eljárási cselekményt az annak elvégzésére elegendő észszerű időtartamon belül nem végezte el, vagy annak elvégzéséről nem rendelkezett.

A kifogást az ügyben eljáró bíróságnál írásban lehet benyújtani, kérve a kifogás elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróságtól a mulasztás tényének megállapítását, valamint – megfelelő határidő tűzésével – a mulasztó bíróságnak az elmulasztott eljárási cselekmény elvégzésére vagy határozat meghozatalára, vagy az ügyben leghatékonyabb intézkedés foganatosítására történő utasítását.

Az ügyben eljáró bíróság a kifogást annak bíróságához történő érkezését követő 8 napon belül megvizsgálja, és ha azt alaposnak tartja, harminc napon belül megteszi a kifogásban sérelmezett helyzet megszüntetése érdekében szükséges intézkedést. A bíróság a kifogás elintézéséről a kifogás előterjesztőjét értesíti.

Ha az ügyben eljáró bíróság a kifogást nem tartja alaposnak, a kifogást tartalmazó beadványt megküldi az ellenfél részére, aki észrevételeit a kézbesítéstől számított nyolc napon belül terjesztheti elő. A határidő elteltét követően a bíróság az iratokat – az esetleg benyújtott észrevételekkel együtt – nyolc napon belül a kifogásra vonatkozó nyilatkozatával együtt felterjeszti a kifogás elbírálására hatáskörrel rendelkező bírósághoz.

A közigazgatási és munkaügyi bíróság mulasztásával szemben benyújtott kifogást a Fővárosi Törvényszék, a törvényszék mulasztásával szemben benyújtott kifogást a Kúria, a Kúria mulasztásával szemben benyújtott kifogást a Kúria erre kijelölt másik tanácsa bírálja el.

Ha a kifogást elbíráló bíróság a kifogásban foglaltaknak helyt ad, a mulasztó bíróságot határidő tűzésével az ügy továbbviteléhez szükséges intézkedés megtételére vagy az adott ügyben leghatékonyabb intézkedés foganatosítására hívja fel. A felhívásban a kifogást elbíráló bíróság az eljáró bíróságot meghatározott eljárási cselekmény lefoly-

tatására nem utasíthatja. A kifogás alaptalansága esetén azt indokolt határozattal elutasítja.

5.16. Az eljárás anyagának rögzítése

A Kp. az eljárás anyagának rögzítése körében a Pp.-re ad utaló szabályt. A Pp. jegyzőkönyvezésre vonatkozó szabályai ugyanakkor a polgári perekben érvényesülő osztott perszerkezet sajátosságaira tekintettel lettek megállapítva, *főszabályként kimondva az írásbeli jegyzőkönyvezést*, de a per érdemi tárgyalási szakában, annak célját és sajátosságait szem előtt tartva, lehetővé teszi az eljárás anyagának kép- és hangfelvétel útján történő folyamatos rögzítését⁴¹ (a továbbiakban: folyamatos felvétel) a felek kérelmére vagy hivatalból.⁴²

Tekintettel arra, hogy a közigazgatási perekben nincs osztott perszerkezet, így – álláspontom szerint – az eljárás anyaga rögzítése körében a Kp. hatálya alá tartozó perekben, vagyis a közigazgatási jogviták elbírálása során történő jegyzőkönyvezésre a *Pp. főszabályát, az írásbeli jegyzőkönyvezést kell alkalmazni*, amely szerint nincs lehetőség a jegyzőkönyv kép- és hangfelvétel útján történő rögzítésének.

Ezt az értelmezést erősíti, hogy mind a Pp., mind más törvények kizárják a jegyzőkönyv folyamatos felvétel útján történő készítését, ha az eljárás nem különül el perfelvételi és érdemi tárgyalási szakra.⁴³

⁴¹ A felvétélkészítés előnye, hogy azon a megtett nyilatkozatok a maguk teljességében rendelkezésre állnak, aminek különös jelentősége van az akár perdöntő nyilatkozatokat tevő tanúk, szakértők vonatkozásában. (A Pp. 159. §-ához fűzött miniszteri indokolás részlete)

⁴² A Pp. átmeneti rendelkezései szerint 2019. december 31. napjáig azzal az eltéréssel kell alkalmazni e szabályt, hogy a bíróság – a technikai feltételek rendelkezésre állása esetén – bármelyik fél kérelmére vagy hivatalból elrendelheti a jegyzőkönyv folyamatos felvétel útján történő készítését. Ez azt jelenti, hogy a jelzett időpontig a bíróság döntése alapján kerülhet sor a folyamatos felvétellel történő jegyzőkönyvezésre. [Pp. 630. § (4) bekezdés]

⁴³ A Pp. 364. §-a szerint „[...] a másodfokú eljárás nem különül el perfelvételi és érdemi tárgyalási szakra, valamint a jegyzőkönyv folyamatos felvétel útján történő készítésének nincs helye”. Lásd még erre vonatkozóan például a bírósági polgári nemperes eljárásokban alkalmazandó szabályokról, valamint egyes bírósági nemperes eljárásokról szóló 2017. évi CXVIII. törvény 1. §-ának (3)–(4) bekezdését, amely szerint „[a]z eljárás nem különül el

Ezzel kapcsolatban fel kell hívni a figyelmet a polgári és közigazgatási bírósági eljárás anyagát rögzítő felvétel alkalmazásának részletes szabályairól szóló a 24/2017. (XII. 22.) IM rendeletre, amelynek hatálya alá tartoznak a polgári és közigazgatási bírósági eljárások egyaránt. A rendelet hatálya a polgári és közigazgatási bírósági eljárásban alkalmazott, az *eljárás anyagát rögzítő felvételekre* terjed ki. Felvétel alatt a rendelet egyfelől érti a folyamatos felvételt,⁴⁴ másfelől az írásbeli jegyzőkönyv készítése céljából készített hangfelvételt⁴⁵ (magnó, diktafon). Míg a polgári perekben mind a folyamatos felvétel, mind a hangfelvétel jelentőséghez jut a jegyzőkönyvezés tekintetében, a közigazgatási perekben – a korábban kifejtettekre tekintettel – kizárólag a hangfelvétel szabályai alkalmazandók.

A jegyzőkönyv *funkciója* peres eljárásban foganatosított eljárási cselekmények, nyilatkozatok és közlések hiteles *írásba foglalása, valamint az eljárás, így különösen a bizonyítási eljárás menetének dokumentálása*. Ügyviteli értelemben a jegyzőkönyv bírósági irat. A peres eljárásban a jegyzőkönyv kettős szerepének akkor tud megfelelni, ha az említett célokat mind formai, mind tartalmi értelemben képes szolgálni. Formai szempontból ennek az adja elsődlegesen a garanciáját, hogy a jegyzőkönyv elkészítésére közokirati formában kerül sor. Azon tények tekintetében, amelyeket a bíróság tapasztal az eljárás, így különösen a bizonyítási eljárás során – például szemletárgy szemle során tapasztalt külső tulajdonságai tekintetében –, a jegyzőkönyv tanúsító közokiratnak minősül.⁴⁶

---

perfelvételi és érdemi tárgyalási szakra. Az eljárásban a Pp. jegyzőkönyvre vonatkozó rendelkezéseit kell alkalmazni azzal, hogy a jegyzőkönyv folyamatos felvétel útján történő készítésének nincs helye.”

⁴⁴ Folyamatos felvétel: az adott eljárási cselekmény során történeteket megszakítás nélkül rögzítő digitális kép- és hangfelvétel, amely hitelesítést követően jegyzőkönyvnek minősülő elektronikus közokirat.

⁴⁵ Hangfelvétel: az írásbeli jegyzőkönyv elkészítése céljából az adott eljárási cselekménnyel egyidejűleg az eljáró bíróság által rögzített, a jegyzőkönyvi tartalmat összefoglaló hanganyag. [24/2017. (XII. 22.) IM rendelet]

⁴⁶ A Pp. 159. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

A bíróság a tárgyalásról, a tárgyaláson kívül foganatosított meghallgatásról, valamint törvényben meghatározott egyéb esetben jegyzőkönyvet készít.

Írásbeli jegyzőkönyv készülhet jegyzőkönyvvezető mellőzésével, hangfelvétel útján. Ha jegyzőkönyvvezető alkalmazására nem kerül sor, az adott eljárási cselekménnyel egyidejűleg, a jegyzőkönyvi tartalmat összefoglaló hangfelvételt rögzítenek, majd e felvétel hanganyagának leírásával készíti el a bíróság utóbb az írásbeli jegyzőkönyvet.

A jegyzőkönyvben rögzíteni kell:

- a) az eljáró bíróságot és a bírósági ügyszámot,
- b) a felek nevét és perbeli állását, továbbá a per tárgyát,
- c) a tárgyalás helyét, továbbá a tárgyalás kitűzött és tényleges kezdő és befejező időpontját, valamint a tárgyalás elhalasztásának tényét, illetve a tárgyalás folytatólagos vagy ismételt jellegét,
- d) a bírák, a jegyzőkönyvvezető és a tolmács nevét,
- e) a jelen lévő feleknek és képviselőiknek nevét és perbeli állását, a jelen lévő más perbeli személyek nevét,
- f) annak tényét, ha a bíróság az ítélet kihirdetésének elhalasztása esetén a kihirdetéskor az írásba foglalt ítéletet a jelen lévő feleknek nyomban kézbesíti,
- g) zárt tárgyalás esetén az erre történő utalást.

A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell:

- a) az eljárás menetét és az annak során történeteket úgy, hogy a jegyzőkönyv alapján azt is meg lehessen állapítani, az eljárás a törvényben meghatározott alaki követelményeknek megfelelő-e, ha valamely kifejezés vagy kijelentés pontos szövege jelentős, azt szó szerint kell a jegyzőkönyvben rögzíteni,
- b) a felek által előadott lényeges kérelmeket és nyilatkozatokat, ideértve a felek tényállításait, jogállításait és bizonyítási indítványait, a korábbi kérelmektől és nyilatkozatoktól való eltéréseket,

- illetve valamely nyilatkozatnak bírói felhívás ellenére való elmulasztását vagy megtagadását,
- c) a keresettől való elállást, továbbá az elismerést és a jogról való lemondást, illetve a felek között létrejött egyezséget,
  - d) az okiratok bemutatásának megtörténtét, valamint azoknak az eljárás szempontjából lényeges tartalmát, a tanúk vallomását, a szakértők szóban előadott véleményét és a szemle eredményét,
  - e) a pervezetés és rendfenntartás körében tett intézkedéseket,
  - f) a korábbi eljárás ismertetésének megtörténtét, az ismertetett iratok megjelölését, valamint
  - g) a bíróság által az eljárási cselekmény folyamán hozott végzéseket és az ítélet kihirdetésének megtörténtét.

Írásbeli jegyzőkönyv esetén a felek beadványának, a szakértők véleményének vagy más periratnak felolvasása, valamint okiratnak vagy másolatnak csatolása esetén a jegyzőkönyvben csupán ennek megtörténte kell utalni.

Ha a felek bármelyike az eljárás során felmerült valamely körülménynek vagy ott elhangzott nyilatkozatnak jegyzőkönyvbe vételét kéri, ezt csak abban az esetben lehet mellőzni, ha a bíróságnak az illető körülmény vagy nyilatkozat megtörténtéről nincs tudomása.

Az eljárási cselekményről az írásbeli jegyzőkönyvet egyidejűleg, jegyzőkönyvvezető mellőzésével készült felvétel esetén pedig legkésőbb nyolc munkanapon belül el kell készíteni. Ha az írásbeli jegyzőkönyv felvétel alapján készül, fel kell tüntetni az írásba foglalás napját, és a feleket tájékoztatni kell arról, hogy azt mikor és hol tekinthetik meg, illetve vehetik át. A bíróság az írásba foglalt jegyzőkönyvet az írásba foglalást követő további nyolc napon belül kézbesíti, ha törvény a jegyzőkönyv megküldését írja elő.

Ha az írásbeli jegyzőkönyv az eljárási cselekménnyel egyidejűleg készül, az elnök engedélyével a feleknek az eljárási cselekménnyel egyidejűleg tett megjegyzései alapján is kiegészíthető és módosítható.

A felek erre vonatkozó kérelmét – annak elutasítása esetén – az írásbeli jegyzőkönyvben, a jegyzőkönyv írásbeli kivonatában fel kell tüntetni. A módosítás folytán szükségtelenné vált szövegrészeket úgy kell törölni, hogy a törölt szövegrész olvasható maradjon.

Az írásbeli jegyzőkönyvet és az esetleges módosításokat az egyesbíró, illetve az elnök és a jegyzőkönyvvezető írja alá. Ha a bíróság tanácsban jár el, és az elnök az aláírásban akadályoztatva van, az írásbeli jegyzőkönyvet vagy a jegyzőkönyv írásbeli kivonatát helyette – helyetesi minőségének feltüntetésével – a tanács egyik tagja írja alá.

*A Pp. hatálya alá tartozó polgári perekben, ha a per érdemi tárgyalási szakában az eljárás cselekmény megkezdéséig bármelyik fél kéri, a bíróság – a technikai feltételek rendelkezésre állása esetén – elrendeli a jegyzőkönyv képet és hangot egyidejűleg rögzítő folyamatos felvétel útján történő készítését. Folyamatos felvétel készítését a per érdemi tárgyalási szakában a bíróság hivatalból is elrendelheti. Folyamatos felvétel készítése esetén az eljárás cselekmény anyagát e felvétel tartalmazza. A jogszabályban meghatározott módon hitelesített folyamatos felvétel jegyzőkönyvnek minősül.*⁴⁷

Folyamatos felvétel készítése esetén írásbeli jegyzőkönyv helyett a jegyzőkönyv írásbeli kivonatát kell elkészíteni.⁴⁸

⁴⁷ A 24/2017. (XII. 22.) IM rendelet szerint az eljárás cselekmény helyszínén a folyamatos felvételt rögzítő berendezést vagy berendezéseket úgy kell elhelyezni, valamint az eljárás cselekményt úgy kell lefolytatni, hogy a folyamatos felvételen az eljárás cselekmény szempontjából jelentős valamennyi körülmény és nyilatkozat visszaidezhető módon észlelhető, valamint a nyilatkozatot tevő személye azonosítható legyen. A folyamatos felvétel rögzítése során a képfelvételen folyamatosan fel kell tüntetni a készítés pontos idejét.

A folyamatos felvétel az adott eljárás cselekmény során történeteket – egyes kivételekkel – megszakítás nélkül rögzíti.

⁴⁸ A jegyzőkönyv írásbeli kivonata lényegében csak technikai jellegű adatokat (például a megjelentek adatait, a tárgyalás helyét és időpontját), valamint az eljárás folyamán hozott végzéseket rögzíti. A jegyzőkönyv írásbeli kivonatában meg kell jelölni a meghallgatások (fél, tanú, szakértő) kezdő időpontját. E technika (az úgynevezett „markerezés”) intézményesítése segítheti mind a feleket, mind a bíróságok (különösen a jogorvoslatot elbíráló bíróságok) munkáját, mert a felvételen belül megkönnyíti az eljárás szempontjából releváns nyilatkozatok keresését, segíti azok fellelését. (A Pp. 159. §-ához fűzött miniszteri indokolás részlete) A 24/2017. (XII. 22.) IM rendelet szerint a Pp. szerint iratbetekintésre jogosult személy (lásd később) a folyamatos felvételt – annak hitelesítését követően – a bíróság e célra rendelt helyiségében, ügyfélfogadási időben tekintheti meg, illetve hallgathatja meg.

5.17. Iratok megtekintése, másolatkészítés, adatkezelés, anonimizált másolat kiadása

A nyilvánosság elvének teljes körű érvényesülése érdekében a tárgyalás nyilvánossága mellett lehetőséget kell biztosítani a per iratainak megtekintésére. Ezt a lehetőséget azok számára mindenképpen biztosítani kell, akik akár eljárási szereplőkként, akár jogi érdekük okán érdekeltek a perben. A törvény a per iratainak megtekintésére jogosultak körének meghatározása során differenciál az egyes perbeli szereplők között.⁴⁹

A *felek*, valamint azok *képviselői*, a *szakértő* és az *ügyész* a per iratait – a határozatok tervezeteinek és az esetleges különvéleménynek a kivételével – a per bármely szakaszában külön engedély nélkül megtekinthetik és azokról maguknak másolatokat vagy kivonatokat készíthetnek.

Az *érdekelt* és annak képviselője a per iratainak megtekintésére, valamint azokról másolat vagy kivonat készítésére a perbelépést megengedő határozat meghozatalát követően jogosult. Az előzőekben nem nevesített más perbeli személyek a per iratait a rájuk vonatkozó részben tekinthetik meg, és azokról maguknak másolatot vagy kivonatot készíthetnek.

Az olyan tárgyalásról készült jegyzőkönyvet, amelyről a nyilvánosságot minősített adat⁵⁰ megőrzése érdekében zárták ki, illetve

---

A folyamatos felvétel lejártszásakor biztosítani kell, hogy a folyamatos felvételt arra nem jogosult személy ne ismerhesse meg, a tartalmát ne változtathassa vagy semmisíthesse meg, illetve ne másolhassa le.

⁴⁹ A Pp. 162. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

⁵⁰ A titokvédelem körében jelentős változást hozott a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény, amely hatályon kívül helyezte az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvényt, valamint hatályon kívül helyezett minden olyan jogszabályhelyet, amely kimondja azt, hogy egy adat államtitoknak, illetve szolgálati titoknak minősül, módosítva ezzel a § (2) bekezdését is. A 2009. évi CLV. törvény rögzíti a nemzeti, illetve külföldi minősített adat fogalmát, meghatározza, hogy mi minősül minősítéssel védhető közérdeknek, a minősítés szintjeit, a minősítés menetét, a minősítésre jogosultak körét, illetve a minősített adat kezelésének részletes szabályait. A minősített adat kezelése során mindig egyértelműen felismerhetőnek kell lennie az adat minősített jellegének. Közigazgatási, bírósági, szabálysértési vagy egyéb hatósági eljárásban nemzeti minősített adat felhasználására a minősítő adhat felhasználói engedélyt. Ha közigazgatási, bírósági,

a minősített adatot tartalmazó egyéb okiratot lemásolni vagy arról kivonatot készíteni nem lehet. Ilyen ügyben az iratok megtekintésének is csak a minősítő által kiadott engedély alapján, a minősített adat védelméről szóló törvényben meghatározott szabályok szerint, a bíróság elnöke által megállapított feltételek mellett van helye.

A felek, az ügyész és a perben részt vevő egyéb személyek, valamint azok képviselői az eljárás során az üzleti titkot, hivatásbeli titkot vagy törvényben meghatározott más titkot tartalmazó iratok esetén – a titok megtartásának kötelezettségét tartalmazó, írásba foglalt nyilatkozat megtétele mellett –, az eljáró bíró által megállapított rendben és szabályok szerint gyakorolhatják az iratbetekintési és másolatkészítési jogot. Ha azonban a titoktartás alóli felmentés megadására jogosult határidőben úgy nyilatkozott, hogy az üzleti titkot, hivatásbeli titkot vagy törvényben meghatározott más titkot tartalmazó irat megismeréséhez nem járul hozzá, a bíróságon, a jegyzőkönyvvezetőn, illetve a leírón kívül az irat e titkot tartalmazó részét más nem tekintheti meg, azt lemásolni vagy arról kivonatot készíteni nem lehet.

Az olyan tárgyalásról készült jegyzőkönyv, amelyről a nyilvánosságot minősített adat megőrzése érdekében zárták ki, valamint a fent említett titkot tartalmazó irat megtekintését, valamint azok tartalmáról történő felvilágosítás adását, a titkot tartalmazó iratról való másolat és kivonat készítését kizárólag a minősítő vagy a titoktartás alóli felmentés megadására jogosult által adott megismerési engedélyben vagy felmentésben feltüntetett személy részére lehet engedélyezni.

Bíróság, ügyészség, közjegyző, bírósági végrehajtó, nyomozó hatóság vagy közigazgatási hatóság megkeresésére – törvényben meghatározott feladataik ellátásához szükséges mértékben – a bíróság a per iratait vagy azok másolatát vagy kivonatát megküldi, illetve azokba betekintést engedélyez.

---

szabálysértési vagy egyéb hatósági eljárásban a titoktartásra kötelezettnek nemzeti minősített adatról kell nyilatkoznia, a titoktartási kötelezettség alól az adatot minősítő személy adhat felmentést.

A bíróság a perben érvényesített jog elbírálása céljából, azzal összefüggésben megismert személyes adatokat az adatkezelés céljának megvalósulásáig, de legkésőbb az eljárás tárgyát képező ügy iratainak selejtezéséig vagy levéltárba adásáig kezeli. A bíróság e személyes adatokat eljárásának jogerős befejezését követően kizárólag a jogerős döntés végrehajtása, a jogerős döntésben foglaltak ellenőrzése, a jogerős döntésével összefüggő jogorvoslat vagy törvényben meghatározott egyéb feladat végrehajtása céljából kezelheti, és kizárólag e személyes adatok kezelésére jogosult más szerv vagy személy részére továbbíthatja.

A bírósági határozatok kutathatósága és az ítékezés átláthatósága szempontjából egyaránt fontos rendelkezés, hogy az ítéletről és az ítélettel szembeni perorvoslat során hozott, az alsóbb fokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasító végzésről – törvényben megállapított kivételekkel – a per jogerős befejezését követő három hónap eltelte után a bíróságnak fizetendő, jogszabályban meghatározott díj ellenében bárkinek anonimizált másolat adható. A határozatban szereplő természetes személyek azonosítását lehetővé tevő adatokat olyan módon kell törölni, hogy az ne járjon a megállapított tényállás sérelmével; egyebekben a határozatban szereplő egyes személyeket az eljárásban betöltött szerepüknek megfelelően kell megjelölni. Nem kérhető anonimizált másolat olyan határozatról, amely minősített adatot, üzleti titkot, hivatásbeli titkot tartalmaz, személyi állapotot érintő perben (például házassági perben) hozták meg, illetve olyan perben hozták meg, amelyben a bíróság a nyilvánosságot a tárgyalásról vagy annak egy részéről kizárta.

5.18. Elveszett (megsemmisült) iratok pótlása

Az elveszett vagy megsemmisült iratok pótlására az ügyben eljáró bíró, illetve az elnök intézkedik. Ennek keretében szükség szerint elrendeli az iratok teljes vagy részleges pótlását, az írásbeli jegyzőkönyv, illetve

a jegyzőkönyv írásbeli kivonatának felvétel alapján történő újbóli előállítását, meghallgatja az eljárásban részt vett személyeket, kiadmányokat, iratmásolatokat szerez be. Ha az elveszett vagy megsemmisült iratok alapján hozott határozat jogerős és végrehajtható, a befejezett ügy iratainak pótlása mellőzhető. A felektől ilyen esetben csak a határozat hiteles kiadmányát vagy másolatát kell beszerezni.

5.19. A biztosítékadás

A Kp. a biztosítékadás körében a Pp.-re ad utaló szabályokat. Biztosíték alatt a Kp. egyfelől az azonnali jogvédelem iránti kérelem teljesítése érdekében elrendelt biztosítékot érti, másfelől a perköltség-biztosítékot, továbbá az előzetes végrehajthatóság körében is rendelkezik a biztosítékadásról.

5.19.1. Az azonnali jogvédelemmel összefüggésben elrendelt biztosíték

A Kp. 50. §-a szerint, akinek jogát, jogos érdekét a közigazgatási tevékenység vagy az azzal előidézett helyzet fenntartása sérti, a közvetlenül fenyegető hátrány elhárítása, a vitássá tett jogviszony ideiglenes rendezése, illetve a jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása érdekében a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságtól az eljárás során bármikor azonnali jogvédelmet kérhet. A bíróság a kérelem teljesítését biztosíték adásához kötheti.

A Pp. az ideiglenes intézkedéssel összefüggésben rendelkezik a biztosítékadás intézményéről.

Az azonnali jogvédelem keretében elrendelhető intézkedések biztosítékadáshoz kötése koncepciójának kiindulópontja, hogy miután a törvény ezen intézkedések kérelmezését a fél számára lehetővé teszi, így az a perbeli jogok rendeltetésszerű gyakorlásának tekinthető, ami

azonban utóbb, a bíróság érdemi döntésének fényében, ha a kérelmező keresetét a bíróság elutasítja, mégis alaptalanná válik, mert az érdemi döntés fényében azt nem volt indokolt elrendelni.

Az azonnali jogvédelem körében kért intézkedés biztosítékadáshoz kötésének alapja, hogy a kért intézkedés várhatóan károsítja a kérelmező ellenfelét.

A bíróság az azonnali jogvédelem körében kért intézkedést akkor kötheti biztosítékadáshoz, ha a kérelmező ellenfele valószínűsíti, hogy a kért intézkedés következtében olyan *hátrány* érheti, amely pernyeressége esetén a kérelmezőtől kártérítés vagy sérelemdíj követelésére adna alapot. A biztosítékadás tárgyában való döntéskor a bíróságnak figyelemmel kell lennie a kérelmet megalapozó tények valószínűsítettségének fokára is. Csekély mértékű hátrány esetén a biztosítékadás elrendelését mellőzni kell.

A bíróság mind a felek kérelmére, mind hivatalból dönthet arról, hogy az azonnali jogvédelem iránti kérelem teljesítését biztosítékadáshoz köti.

Biztosítékként különösen pénz, értékpapír, pénzhelyettesítő eszköz vagy bankgarancia esetén garanciavállaló nyilatkozat bírósági letétbe helyezése határozható meg. A biztosítékként letehető pénzhelyettesítő eszköz alatt a bíróságon kezelt letétekről szóló 27/2003. (VII. 2.) IM rendelet 2. § b) pontja szerint hitelkártya, csekk-kártya, kereskedelmi kártya, váltó, utalvány és elnevezésétől függetlenül minden más, azonos gazdasági rendeltetésű okmány, betétről kiállított okirat értendő.

Ha a bíróság az ideiglenes intézkedést biztosítékadáshoz köti, végzésében határidőt tűz a biztosíték teljesítésére. A biztosíték teljesítését a bíróság végzéssel állapítja meg. Az ideiglenes intézkedés e végzés meghozatalával válik előzetesen végrehajthatóvá.

Ha a bíróság a kérelmező keresetét elutasítja, ítéletében rendelkezik a letétbe helyezett biztosítéknak a kérelmező ellenfele részére

történő kiadásáról. A kérelmező pernyertessége esetén a bíróság a biztosíték visszaadásáról rendelkezik.

A kérelmező részleges pernyertessége esetén a letétbe helyezett biztosíték kiadásáról, illetve visszaadásáról a pernyertesség arányában, illetve a bankgarancia-vállaló nyilatkozat visszaadása mellett a pernyertesség arányában történő lehívási jogról kell határozni.

A biztosíték kifizetéséről hozott határozat nem képezi akadályát annak, hogy a kérelmező ellenfele utóbb külön pert indítson a kérelmező ellen a biztosítékot meghaladó kára megtérítése vagy sérelemdíj érvényesítése iránt. A biztosíték összegét el nem érő kár miatt a különbözet visszakövetelésének helye nincs.

Ha a bíróság biztosítékadáshoz köti az ideiglenes intézkedés elrendelését, akkor csak annak teljesítését követően válik végrehajthatóvá az intézkedés. E modell arra épül, hogy a bíróság egy feltételes hatályú végzéssel rendeli el ilyenkor az intézkedést. A biztosíték a javasolt megoldással egyfajta kompenzációnak tekintendő a kérelmező ellenfelét valószínűsíthetően érő hátrány kiegyenlítése érdekében, és mint ilyen, indokolt, hogy elsődlegesen kárátalányként funkcionáljon. A törvény ennek ellenére nem zárhatja el a kérelmezettet a későbbi perindítástól abban az esetben, ha utóbb bizonyítani tudja, hogy a tényleges kára magasabb, mint a biztosítékként letett összeg. A kérelmező, aki a biztosítékot letette, ugyanakkor nem indíthat pert annak bizonyítására, hogy a kérelmezett kára ténylegesen alacsonyabb lett, mint a biztosítéki összeg. A biztosíték kompenzáció jellegéből következik, hogy a bíróságnak a pert érdemben befejező határozatában rendelkezni kell a biztosíték ki- vagy visszafizetéséről.

5.19.2. A perköltség-biztosíték

A perköltség-biztosíték jogintézménye az alperes fedezeti garanciáját biztosítja arra az esetre, ha az alperes pernyertessége esetén a pervesztes külföldi felperes a perköltségét nem térítené meg.

Ha a közigazgatási per felperesének lakóhelye, székhelye vagy szokásos tartózkodási helye nem az Európai Unió tagállamában, az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes államban, valamint nemzetközi szerződés alapján velük egy tekintet alá eső államban van, az alperes kérelmére, az alperes perköltsége fedezése céljából biztosítékot köteles adni, kivéve, ha

- a) a magyar állam által kötött nemzetközi megállapodás másként rendelkezik,
- b) a felperes személyes költségmentességben részesült, vagy
- c) a felperesnek az alperes által elismert követelése, vagy a belföldi ingatlan- vagy egyéb közhitelű nyilvántartásba bejegyzett vagyona megfelelő biztosítékul szolgál.

Az alperes a biztosíték adása iránti kérelmet a védiratában terjesztheti elő, ezt követően csak akkor, ha a biztosítékadási kötelezettség feltételeiről önhibáján kívül csak később szerzett tudomást.

A megfelelő biztosítékul szolgáló vagyon értékét a felperesnek kell megjelölnie és valószínűsítenie.

Ha a bíróság a kérelemnek helyt ad, meghatározza a biztosíték összegét, és megfelelő határidő tűzésével arra hívja fel a felperest, hogy a meghatározott összeget a bíróságnál helyezze letétbe. A bíróság a biztosíték összegét az alperes perköltségének valószínű összege, az alperes által elismert követelés összege figyelembevételével állapítja meg.

Ha a bíróság az alperes kérelmére a külföldi felperest a perrel felmerülő költségek fedezése céljából biztosítékadásra kötelezte, de a felperes a kitűzött, illetve meghosszabbított határidő alatt vagy legkésőbb az annak lejártát közvetlenül követő tárgyalás berekesztéséig biztosítékot nem adott, a Kp. 81. § (1) h) pontja alapján a bíróság a pert megszünteti.

Perköltség-biztosíték letételére a másodfokú eljárásban is sor kerülhet, abban az esetben, ha a felperes fellebbez, és azt az alperes kéri, egyúttal valószínűsíti, hogy a követelés megítélt része elegendő

biztosítékul nem szolgál. Ha a felperes további biztosítékot nem nyújt, a másodfokon eljáró tanács elnöke az alperesnek a további biztosítékadás iránti kérelemben előterjesztett kérelmére a felperes fellebbezését visszautasítja.

5.19.3. Előzetes végrehajtás biztosítékadáshoz kötése

A határozatokkal kapcsolatban részletesen szólunk az előzetes végrehajthatóságról. A Kp. 98. § (4) bekezdése szerint az előzetes végrehajtás elrendelése biztosíték adásához köthető. A biztosítékot a határozat jogerőre emelkedésekor vagy az előzetes végrehajtás megszüntetésekor vissza kell téríteni.

5.20. Elektronikus kapcsolattartás, elektronikus hírközlő hálózat igénybevétele

A Kp. 29. §-a szerint az elektronikus kapcsolattartásra a Pp. szabályait kell megfelelően alkalmazni. A Pp. Tizedik része rendezi az elektronikus technológiák és eszközök alkalmazására vonatkozó szabályokat.

A peres eljárások során az elektronikus kapcsolattartás esetén többszintű szabályozás érvényesül.

5.20.1. Az elektronikus kapcsolattartás alapvető szabályai

Az elektronikus kapcsolattartásra vonatkozó alapvető szabályokat, azok személyi és tárgyi hatályát (kikre, milyen ügyekre vonatkozik) az elektronikus ügyintézés és a bizalmi szolgáltatások általános szabályairól szóló 2015. évi CCXXII. törvény (a továbbiakban: E-ügyintézési tv.) határozza meg.

E törvény alapján megkülönböztetünk *választható elektronikus kapcsolattartást* és *kötelező elektronikus kapcsolattartást*.

Elektronikus kapcsolattartásra kötelezett az E-ügyintézési tv. 9. § (1) bekezdése alapján az ügyfélként eljáró gazdálkodó szervezet, állam, önkormányzat, költségvetési szerv, ügyész, jegyző, köztisztület, egyéb közigazgatási hatóság, valamint az ügyfél jogi képviselője. A felsoroltaknak az elektronikus ügyintézt biztosító szervek feladat- és hatáskörébe tartozó ügyek során elektronikusan kell kapcsolatot tartaniuk. Az E-ügyintézési tv. 1. § 17. pontja szerint *elektronikus ügyintézt biztosító szervnek* minősül az államigazgatási szerv, a helyi önkormányzat, a törvény vagy kormányrendelet által közigazgatási hatósági jogkör gyakorlására feljogosított egyéb jogalany, az Országos Bírósági Hivatal és a bíróság, az alapvető jogok biztosa, az ügyészség, a közjegyző, a bírósági végrehajtó, az önálló bírósági végrehajtó iroda (...).

Ez azt jelenti, hogy amennyiben a fél jogi képviselővel jár el a perben, vagy olyan fél, amely gazdálkodó szervezetnek,⁵¹ közigazgatási hatóságnak stb. minősül, az elektronikus ügyintézt biztosító szervnek minősülő bírósággal a kapcsolatot kizárólag elektronikus úton tarthatja.

Az elektronikus kapcsolattartásra kötelezett minden beadványt kizárólag elektronikusan – az E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon – nyújthat be a bírósághoz, és a bíróság is elektronikusan kézbesít a részére.

Ha a fél vagy képviselője nem köteles az elektronikus kapcsolattartásra, bármely perben, a per bármely szakaszában *választhatja a kapcsolattartás elektronikus formáját*. Abban az esetben, ha az elektronikus

⁵¹ Gazdálkodó szervezetnek minősül a gazdasági társaság, az európai részvénytársaság, az egyesülés, az európai gazdasági egyesülés, az európai területi társulás, a szövetkezet, a lakásszövetkezet, az európai szövetkezet, a vízgazdálkodási társulat, az erdőbirtokossági társulat, a külföldi székhelyű vállalat magyarországi fióktelepe, az állami vállalat, az egyéb állami gazdálkodó szerv, az egyes jogi személyek vállalata, a közös vállalat, a végrehajtói iroda, a közjegyzői iroda, az ügyvédi iroda, a szabadalmi ügyvivői iroda, az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, a magánnyugdíjpénztár, az egyéni cég, továbbá az egyéni vállalkozó, emellett gazdálkodó tevékenységével összefüggő polgári jogi kapcsolataiban az állam, a helyi önkormányzat, a költségvetési szerv, jogszabály alapján a költségvetési szervek gazdálkodására vonatkozó szabályokat alkalmazó egyéb jogi személy, az egyesület, a köztisztület, valamint az alapítvány. [Pp. 7. § (1) bekezdés 6. pont]

kapcsolattartást vállalta a fél, illetve a képviselője, a továbbiakban már köteles elektronikus úton kapcsolatot tartani a bírósággal, és a bíróság is valamennyi bírósági iratot elektronikusan kézbesíti a részére.

Ha jogi képviselő nélkül eljáró fél vagy jogi képviselőnek nem minősülő képviselője vállalta, hogy a bírósággal a kapcsolatot elektronikus úton tartja, utóbb, a beadvány papíralapú benyújtásával egyidejűleg kérheti a bíróságtól a *papíralapú eljárásra történő áttérés* engedélyezését. A kérelemben valószínűsíteni kell, hogy a fél, illetve a jogi képviselőnek nem minősülő képviselő körülményeiben olyan változás következett be, amely miatt az elektronikus úton történő eljárás a továbbiakban számára aránytalan megterhelést jelentene.

Fontos kiemelni, hogy a Pp. szabályozása tehát nem terjed ki az elektronikus kapcsolattartás *technikai jellegű* szabályaira, továbbá a speciális eljárásjogi szabályok közül is csak azokat rögzíti, amelyek kizárólag a perben alkalmazandók. Az E-ügyintézési tv. és az elektronikus ügyintézés részletszabályairól szóló 451/2016. (XII. 19.) Korm. rendelet (a továbbiakban: E-ügyintézési Korm. rend.) tartalmazza az elektronikus kapcsolattartás általános és részletes előírásait, az elektronikus ügyintézéshez szükséges részfolyamatok szabályozását, így az elektronikus ügyintézését biztosító szerv és az ügyfél elektronikus kapcsolatának általános szabályait, az elektronikus ügyintézését biztosító, valamint egyéb szervek informatikai együttműködését.

Az E-ügyintézési tv. alapján elektronikus úton történő kapcsolattartásra nem kötelezett szakértő is vállalhatja az elektronikus kapcsolattartást. Ebben az esetben szakvéleményét és egyéb beadványait az E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon, elektronikusan kézbesíti a bíróságnak, és a bíróság is valamennyi bírósági iratot elektronikusan kézbesíti a részére.

A bíróság másik bírósággal, valamint törvény alapján elektronikus ügyintézését biztosító szervvel, például közjegyzővel, önálló bírósági végrehajtóval, továbbá a Kormány által kijelölt közfeladatot ellátó szervvel a kapcsolatot elektronikus úton tartja. Az elektronikus

kapcsolattartás alóli kivételt jelenti, ha a kézbesített rendelt okirat papíralapú bemutatása, megtekintése szükséges; erre különösen akkor kerülhet sor, ha a papíralapú okirat valóságos vitás.

Ha a perben a kapcsolattartás elektronikus úton történik, a határidő elmulasztásának következményeit – a napokban, munkanapokban, hónapokban vagy években megállapított határidő esetén – nem lehet alkalmazni, ha a bírósághoz intézett beadványt legkésőbb a határidő utolsó napján elektronikus úton az informatikai követelményeknek megfelelően előterjesztették.

Az elektronikus kapcsolattartás kötelezettségét a fél nemcsak azzal szegheti meg, hogy nem teszi lehetővé, hogy a bíróság számára elektronikus úton kézbesítsen, hanem azzal is, hogy a fél a beadványait nem elektronikus úton továbbítja a bíróság számára. Ennek az általános jogkövetkezménye az, hogy a beadvány hatálytalan, azonban egyes beadványok papíralapú előterjesztése esetére speciális jogkövetkezményt ír elő a Pp.

Ha az elektronikus úton kapcsolatot tartó beadványát nem elektronikus úton, vagy elektronikus úton, de nem az E-ügyintézési tv.-ben és végrehajtási rendeleteiben meghatározott módon terjeszti elő, a bíróság a keresetlevelet, a fellebbezést, a felülvizsgálati kérelmet és a perújítási kérelmet visszautasítja. Ha a fizetési meghagyásos eljárás jogosultja papír alapon terjeszti elő a keresetet tartalmazó iratot, a bíróság a pert megszünteti.

Közigazgatási perben a keresetlevél továbbítása körében lehetővé teszi a Kp., hogy a közigazgatási szerv az ügy iratait továbbítás helyett a bíróság számára elektronikusán hozzáférhetővé teszi, ha az ehhez szükséges informatikai feltételek rendelkezésre állnak. [Kp. 40. § (3) bekezdés]

5.20.2. A távmeghallgatás

A bíróság a fél indítványára vagy hivatalból végzéssel elrendelheti, hogy a fél és más perbeli személy, a tanú, valamint a szakértő meghallgatására, továbbá – ha az ellen a szemletárgy birtokosa nem tiltakozik – a szemle lefolytatására elektronikus hírközlő hálózat útján kerüljön sor. A Pp. lehetővé teszi a felek és más perbeli személyek, így a tanúk, illetve a szakértők meghallgatását is távmeghallgatás útján, illetve a szemle is lefolytatható e módon, ha a szemletárgy birtokosa ez ellen nem tiltakozik. E lehetőség biztosítása jelentősen megkönnyítheti azon személyek meghallgatását, akiknek a megjelenése a tárgyalás kitűzött helyén csak jelentős nehézséggel vagy aránytalanul nagy költségtöbbséggel lenne megoldható. E meghallgatási mód a tanú személyes védelmét is biztosíthatja.

Az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatásra vagy egy másik bíróságon, vagy egy egyéb – az elektronikus hírközlő hálózat működésének biztosításához szükséges feltételekkel rendelkező – szervnél rendelkezésre bocsátott helyiségben kerülhet sor. Az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás során a tárgyalás, illetve a személyes meghallgatás helyszíne és a meghallgatott személy tartózkodási helye (a másik bíróság vagy az egyéb szerv) között az összeköttetés közvetlenségét a mozgóképet és a hangot egyidejűleg továbbító eszköz biztosítja.

Tekintettel arra, hogy az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás esetén magát a tárgyalást más helyiségben tartják meg, mint ahol a meghallgatásra kerülő tartózkodik, a törvény rögzíti, hogy a tárgyalás nyilvánosságára vonatkozó rendelkezéseknek a tárgyalás kitűzött helyszínén kell érvényesülniük. Ennek okán azt is előírja a Pp., hogy kik tartózkodhatnak az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás helyszínén. Ezek a személyek a következők: a meghallgatásra kerülő személy; az, akinek a jelenlétét az elektronikus hírközlő hálózat útján meghallgatásra kerülő személyéhez kapcsolódóan a tárgyaláson vagy a személyes meghallgatáson, illetve a szemlén

törvény lehetővé, illetve kötelezővé teszi; az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatáshoz szükséges technikai eszközök működését biztosító, kezelő személy. Azt, hogy ki lehet az a személy, akinek a jelenléte az elektronikus hírközlő hálózat útján meghallgatásra kerülő személyéhez kapcsolódóan törvény alapján lehetséges vagy kötelező, minden esetben az ügy egyedi sajátosságai alapján kell megítélni; ilyen személy lehet például a tolmács, a támogató, kiskorú tanú esetén a törvényes képviselő.⁵²

A meghallgatásra kerülő személy személyazonosságának igazolása a) az általa a személyazonosságának és lakcímének igazolása érdekében rendelkezésre bocsátott adatai alapján és b) a személyazonosságának igazolására alkalmas hatósági igazolványának vagy tartózkodásra jogosító okmányának jogszabályban meghatározott technikai eszközök közvetítésével történő bemutatásával történik.

Ha az elektronikus hírközlő hálózat útján meghallgatásra kerülő személynek a személyazonossága igazolására alkalmas hatósági igazolványa vagy tartózkodásra jogosító okmánya nincs, a tárgyalás kitűzött helyszínén tartózkodó elnök és a személyes meghallgatást lefolytató bíró a meghallgatás kezdetén és a meghallgatás befejezésekor rögzíti az elektronikus hírközlő hálózat útján meghallgatásra kerülő személy személyazonosságának igazolása érdekében közölt nevét, születési helyét, születési idejét és anyja nevét. A személyazonosítás részeként a közölt adatokat a bíróság összeveti a megelőző eljárásban közölt adatokkal.

A törvény az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás esetén is biztosítja azon tanú adatainak védelmét, aki kérte az adatainak a zártan kezelését. Erre az esetre rögzíti, hogy a tanú okmányainak jogszabályban meghatározott technikai eszközök közvetítésével történő bemutatása során biztosítani kell, hogy azt csak a bíró, illetve a bírósági titkár tekinthesse meg.

⁵² A Pp.-hez fűzött miniszteri indokolás.

A távmeghallgatás során biztosítani kell, hogy a tárgyalás, a személyes meghallgatás, illetve a szemle kitűzött helyszínén jelen lévő résztvevők láthassák az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatásra kialakított helyiségben a meghallgatott személyt, valamint a meghallgatott személlyel egyidejűleg ott-tartózkodó valamennyi személyt. A távmeghallgatáson olyan technikai feltételeket kell teremteni, hogy az biztosítani tudja, hogy a meghallgatás helyszínéül szolgáló helyiségnek minden pontja látható legyen a tárgyalást vezető elnök, illetve a személyes meghallgatást lefolytató elnök, illetve bírósági titkár számára, aki nem a meghallgatás helyszínén, hanem a tárgyalás, illetve a személyes meghallgatás kitűzött helyszínén van jelen. Ugyanakkor az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatásra kialakított helyiségben tartózkodó meghallgatott személy részére is biztosítani kell, hogy követhesse a tárgyalás menetét. Az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás részletes technikai szabályait külön jogszabály tartalmazza.⁵³

Az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás esetén a jegyzőkönyvnek a korábban jelzett tartalmi elemeken túl ki kell terjednie az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás lefolytatása körülményeinek, valamint az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatásra kialakított helyiségben jelen lévők személyének rögzítésére is.⁵⁴

⁵³ A Pp.-hez fűzött miniszteri indokolás.

⁵⁴ A Pp.-hez fűzött miniszteri indokolás.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ASZÓDI László (2017): Költségek. In WOPERA Zsuzsa szerk.: *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata*. Budapest, Wolters Kluwer Kiadó.
- KENGYEL Miklós (2014): *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó.
- KORMOS Erzsébet (2017): Egyéb általános szabályok. In NAGY Adrienn – WOPERA Zsuzsa szerk.: *Polgári eljárásjog I*. Budapest, Wolters Kluwer Kiadó. 179–226.
- NAGY Adrienn (2017): Költségek. In WOPERA Zsuzsa szerk.: *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. 180–215.
- PETRIK Ferenc (2017): A felek és az érdekelt. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 93–124.
- ROTHERMEL Erika (2007): A perjogi szabályok érvényesülése a közigazgatási perekben. In IMRE Miklós szerk.: *Közigazgatási bíráskodás*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 53–77.
- SZALAI Éva (2017): A közigazgatási per. In FAZEKAS Marianna szerk.: *Közigazgatási jog. Általános rész III. Második, átdolgozott kiadás*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 323–432.

III.

AZ ELSŐFOKÚ ELJÁRÁS

Horváth E. Írisz
Wopera Zsuzsa

1. A KERESLET ÉS A PERINDÍTÁS

1.1. A kereset és a keresetlevél

A polgári perekhez hasonlóan a közigazgatási perek is keresetlevéllel indulnak.¹ Móra megfogalmazásában a keresetlevél az az írásbeli beadvány, amely tartalmazza a keresetet és a per megindításához szükséges egyéb adatokat.² Ebből a fogalommeghatározásból látszik már, hogy a kereset és a keresetlevél – noha a hétköznapi beszédben gyakran szinonimaként használják őket – nem azonos fogalmak. A kereset egy határozott kérelem, amelyet csak a jogvitában érdekelt felek jogosultak előterjeszteni, és amely alapján a bíróság a felek között fennálló jogvitát elbírálja. A kereset tehát a per megindításának előfeltétele.³

A kereset alanya a felperes, aki jogosult a közigazgatási per megindítására.

A kereset tárgya alatt az érvényesíteni kívánt jogot, illetőleg jogviszonyt értjük.

A kereset tartalma a felperes határozott kérelme a bíróság döntésére nézve, azaz annak megjelölése, hogy milyen jogvédelmet kér a felperes a bíróságtól. A Kp. 37. § (1) bekezdése taxatív felsorolja, hogy milyen tartalmi elemek kell hogy szerepeljenek egy közigazgatási per megindítására irányuló keresetlevélben. A felsorolás g) pontjában szerepel a bíróság döntésére irányuló határozott kérelem, amely maga a kereseti kérelem. A Kp. 38. § (1) bekezdésében taxatív módon rögzíti

---

¹ Vö. FEHÉR Zoltán – NÉMETH Gyula – PÉCSVÁRADI János (2009): Jogorvoslati rendszer a közigazgatási eljárásban. In LÓRINCZ Lajos szerk.: *Közigazgatási eljárásjog*. Második, átdolgozott kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 320.

² MÓRA Mihály (1958): A kereset és a keresetlevél. In BACSÓ Ferenc – BECK Salamon – MÓRA Mihály: *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Tankönyvkiadó. 287.

³ KENGYEL Miklós (2014): *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó. 215.

ennek részletes tartalmát, azaz azt, hogy e körben mit jelölhet meg a felperes. A keresetben kérhető tehát

- a közigazgatási cselekmény hatályon kívül helyezése, megsemmisítése vagy megváltoztatása,
- a közigazgatási cselekmény elmulasztásának megállapítása,
- közigazgatási cselekmény megvalósításának megtiltása (marasztalási kereset),
- a közigazgatási jogviszonyból eredő kötelezettség teljesítésére kötelezés (marasztalási kereset),
- a közigazgatási szerződéses jogviszonnyal⁴ vagy a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatban okozott kár megtérítésére kötelezés (marasztalási kereset),
- a közigazgatási tevékenységgel előidézett jogsértés tényének vagy a közigazgatási jogviszony szempontjából lényeges egyéb ténynek a megállapítása (megállapítási kereset): ezt akkor kérheti a felperes, ha az a jogainak az alperessel szemben való megóvása érdekében szükséges, és a közigazgatási tevékenység vagy a jogviszony természeténél fogva, illetve valamely más okból egyéb, a fentiekben meghatározott kereseti kérelemnek nincs helye. A bíróság e feltételek fennállását hivatalból vizsgálja.

A Kp. rendelkezik a tárgyi keresethalmazatról is, azaz arról az esetről, amikor a felperes több kereseti kérelmet terjeszt elő együttesen. Több kereseti kérelem egy közigazgatási perben akkor terjeszthető együtt elő, ha ugyanabból vagy ténybeli és jogi alapon összefüggő jogviszonyból erednek. Egymással eshetőleges vagy vaglyagos viszonyban álló több kereseti kérelem akkor terjeszthető elő, ha azok ugyanabból a jogviszonyból erednek, és ugyanazon alperessel vagy alperesekkel szemben terjesztik elő.

⁴ Vö. F. ROZSNYAI Krisztina (2010): *Közigazgatási bíráskodás Prokrutész-ágyban*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 86–92.

Ha az együtt előterjesztett kereseti kérelmekre nem ugyanazon közigazgatási ügyekben eljáró bíróságnak van hatásköre vagy illetékesége, a magasabb szintű bíróság, azonos szintű bíróságok esetén a valamely kereseti kérelemre kizárólagosan illetékes bíróság jár el. (38. §)

1.2. Keresetlevél a közigazgatási perekben

1.2.1. A keresetlevélről általában

A közigazgatási pereket – a polgári perekhez hasonlóan – keresetlevéllel kell megindítani.⁵ Tekintettel arra, hogy a Kp. a keresetlevélre vonatkozó kérdéseket részletesen szabályozza, valamint hogy a Kp. a keresetlevél kapcsán nem tartalmaz külön utalást a polgári perrendtartás rendelkezéseire, a keresetlevél tekintetében a Kp. szabályai irányadók.

1.2.2. A keresetlevél tartalmi elemei

Az I. fejezetben ismertetett, a polgári perekben benyújtandó keresetlevelekhez képest kevesebb kötöttséggel találkozhatunk a közigazgatási perek megindítására irányuló keresetlevelek esetében, hiszen a Kp. „csak” azokat az elemeket sorolja fel, amelyeket egy keresetlevélnek tartalmaznia kell, azok sorrendiségére, illetve a keresetlevél szerkezetére vonatkozóan nem tartalmaz rendelkezést. Fontos azonban, hogy a keresetlevélnek is meg kell felelnie a Kp. beadványokra vonatkozó előírásainak.

A közigazgatási perben előterjesztendő keresetlevélnek magában kell foglalnia minden olyan tény, adatot, kérelmet és indítványt, amely lehetővé teszi, hogy a közigazgatási pert lehetőség szerint egy

⁵ Vö. PATYI András (2012): A bírósági felülvizsgálat és a közigazgatási per alapjai a hatósági eljárásjogban. In PATYI András szerk.: *Hatósági eljárásjog a közigazgatásban*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó. 488–489.

tárgyaláson befejezzék. Ennek megfelelően a keresetlevélnek tartalmaznia kell:

- az eljáró bíróság megjelölését,
- a felperes nevét, cégjegyzékszámát vagy más nyilvántartásba-vételi számát, lakcímét vagy székhelyét, adóazonosító számát és perbeli állását, továbbá képviselője nevét, lakcímét vagy székhelyét, illetve – ha ilyennel rendelkezik – egyéb elérhetőségét,
- az alperes nevét, székhelyét és perbeli állását, továbbá – ha ismert – képviselője nevét, lakcímét vagy székhelyét,
- a vitatott közigazgatási tevékenység és az arról való tudomás-szerzés módjának és idejének azonosítására alkalmas, illetve ahhoz szükséges adatot,
- azokat az adatokat, amelyekből a bíróság hatásköre és illetékessége megállapítható,
- a közigazgatási tevékenységgel okozott jogsérelmet,⁶ az annak alapjául szolgáló tények, illetve azok bizonyítékai előadásával és
- a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet.

A keresetlevélhez bizonyos okiratokat is csatolni kell, így azt az okiratot vagy annak másolatát,

- amelyre a felperes bizonyítékként hivatkozik,
- amely a képviselővel való eljárás esetén a képviseleti jogosultságot igazolja, illetve
- amely a bíróság által hivatalból figyelembe veendő tény igazolásához szükséges.

Amennyiben a felperes jogi képviselővel jár el, a keresetlevélnek tartalmaznia kell a jogi képviselő azonosításához szükséges adatokat is, így a felperes jogi képviselőjének nevét, székhelyét, ügyvédi iroda

⁶ A jogszabálysértés helyett a Kp. a „jogsérelem” fogalmát használja, ezzel is utalva arra, hogy a jogi helyzet pontos körülírása helyettesítheti a megsértett jogszabályhely pontos megjelölését.

esetén az ügyintéző nevét, több jogi képviselő esetén a hivatalos iratok kézbesítésére kijelölt jogi képviselő megjelölését, telefonos, illetve elektronikus elérhetőségét. A jogi képviselő meghatalmazását, mint kötelezően csatolandó okiratot minden esetben mellékelni kell a keresetlevélhez, még abban az esetben is, ha a felperes a képviselő részére a közigazgatási pert megelőző közigazgatási eljárásban olyan meghatalmazást adott, amely őt a perbeli képviseletre is felhatalmazta.

A közigazgatási perekben nem kizárt a felperesi pertársaság, azaz több személy együtt is indíthat közigazgatási pert. A legalább öt személy által közösen benyújtott keresetlevélnek azonban tartalmaznia kell a kérelmezők együttes képviseletét ellátó személy meghatalmazását. (37. §)

1.2.3. A keresetlevél benyújtása

A közigazgatási per megindítására irányuló keresetlevelet – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a vitatott közigazgatási cselekmény közlésétől⁷ számított harminc napon belül kell benyújtani. Ha a közigazgatási cselekményt nem kell közölni, a keresetlevelet – törvény eltérő rendelkezése hiányában – a cselekményről való tudomásszerzéstől számított harminc napon belül (szubjektív határidő), de legkésőbb a cselekmény megvalósulásától számított egy éven belül (objektív határidő) kell benyújtani. Amennyiben a felperes elmulasztja a keresetindítási határidőt, a Kp. 48. § (1) bekezdés i) pontja alapján a bíróság a keresetlevelet vissza fogja utasítani, kivéve ha a felperes igazolja a mulasztását.

A keresetlevél benyújtására nyitva álló *határidőt* az ítélezési szünet nem érinti, azaz a határidő nem hosszabbodik meg az ítélezési szünet időtartamával.

⁷ A hatóság döntésének közlésére vonatkozó szabályokat az Ákr. 85. §-a tartalmazza. A (4) bekezdés értelmében ha törvény vagy kormányrendelet másként nem rendelkezik, a döntés közlésének napja az a nap, amelyen azt írásban vagy szóban közzölték, vagy a hirdetmény kifüggesztését követő tizenötödik nap.

A keresetlevelet a vitatott cselekményt megvalósító *közigazgatási szervhez* kell benyújtani, többfokú közigazgatási eljárásban hozott cselekmény esetén a keresetlevelet az első fokon eljáró közigazgatási szervnél kell benyújtani.

A Kp. igyekszik *a jogi képviselő nélkül eljáró felperes számára kedvezményeket* biztosítani: ezt szolgálja a keresetlevél benyújtásához rendszeresítendő formanyomtatvány: a jogi képviselő nélkül eljáró felperes a keresetlevelét ugyanis a jogszabályban meghatározott nyomtatványon is előterjesztheti.

Szintén a jogi képviselő nélkül eljáró felperes részére kedvezmény, hogy a keresetlevelet határidőben benyújtottnak kell tekinteni akkor is, ha azt a jogi képviselő nélkül eljáró felperes – határidőn belül – tévesen a bírósághoz vagy a közigazgatási szerv jogorvoslati szervéhez nyújtotta be. Ebben az esetben a keresetlevelet értelemszerűen haldéktalanul meg kell küldeni a vitatott cselekményt megvalósító közigazgatási szervnek.

A *perfüggőség* a keresetlevél benyújtásával áll be, azaz a keresetlevél benyújtásának időpontjától ugyanazon felek között ugyanazon ténybeli alapból ugyanazon jog iránt (ugyanazon közigazgatási tevékenység jogszerűségének vizsgálatára) újabb pert nem lehet indítani. Megjegyzendő, hogy a perfüggőség beállása nem keverendő össze a perindítás hatályának beállásával. Ez utóbbi ugyanis vagy a védírat felperessel, vagy a keresetlevél alperessel való közlésének időpontjában történik meg.

Perfüggőség fennállása esetén a bíróságnak a Kp. 48. § (1) bekezdés f) pontja alapján vissza kell utasítania a felperes keresetlevelét.

A közigazgatási perek esetében fontos cél, hogy elkerüljék, hogy a felperes a közigazgatási cselekmény végrehajtásának késleltetése érdekében (megalapozatlanul) forduljon a bírósághoz. Ezért a Kp. 39. § (6) bekezdése úgy rendelkezik, hogy – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a keresetlevél benyújtásának a közigazgatási cselekmény hatályosulására nincs *halasztó hatálya*. (39. §)

1.2.4. A keresetlevél továbbítása

Ahogy azt a fentiekben már részleteztük, a felperesnek a keresetlevelet a vitatott közigazgatási cselekményt megvalósító közigazgatási szervhez kell benyújtania, így a keresetlevelet *továbbítani* kell a bírósághoz.

A közigazgatási szervnek, amelyhez benyújtották a keresetlevelet, a benyújtástól számított tizenöt napon belül kell az ügy irataival együtt a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz továbbítani azt. Ha többfokú közigazgatási eljárásban hozott cselekményt kíván a felperes a bíróság előtt megtámadni, az első fokon eljáró közigazgatási szervhez kell benyújtani a keresetlevelet, amelynek aztán a benyújtástól számított öt napon belül az ügy irataival együtt kell felterjesztenie azt a másodfokon eljáró közigazgatási szervhez, amely azokat a benyújtástól számított huszonegy napon belül továbbítja a bírósághoz.

Az azonnali jogvédelem tárgyában rövid határidőn belül döntés szükséges, mivel a közigazgatási tevékenység végrehajtása vagy annak elmaradása helyreállíthatatlan állapotokat eredményezhet, ezért ha a keresetlevél azonnali jogvédelem iránti kérelmet is tartalmaz, a keresetlevelet a benyújtásától számított öt, többfokú közigazgatási eljárásban hozott cselekmény esetén – a benyújtásától számított három napon belüli felterjesztést követően – nyolc napon belül kell az ügy irataival együtt a bírósághoz továbbítani.

Fontos megjegyezni, hogy – bár főszabály szerint a közigazgatási szerv érdemben nem vizsgálhatja a keresetlevelet – tartalmi vizsgálatnak az illetékesség tekintetében helye van. Ha ugyanis a felperes a keresetlevelében tévesen jelölte meg a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságot, a közigazgatási szervnek korrigálnia kell ezt, és a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnak kell megküldenie a keresetlevelet.⁸

⁸ Részletes indokolás a 40. §-hoz.

A közigazgatási szerv az ügy iratait továbbítás helyett a bíróság számára *elektronikusan* hozzáférhetővé teheti, ha az ehhez szükséges informatikai feltételek rendelkezésre állnak.

A közigazgatási szerv nem jogosult a keresetlevél tartalmi vizsgálatára, ezért a hozzá *elkészítetten benyújtott keresetlevelet* akkor is köteles a bírósághoz továbbítani, ha a fél igazolási kérelmet nem terjesztett elő.

Előfordulhat, hogy a közigazgatási szerv a keresetlevél felterjesztését vagy a bíróságra való *továbbítását elmulasztja*: ilyen esetben a felperes jogosult a keresetlevelet közvetlenül a bírósághoz benyújtani. Ha a felperes a keresetlevelet a bírósághoz arra való hivatkozással nyújtja be késedelmesen, hogy azt a közigazgatási szervhez e törvény rendelkezéseinek megfelelően benyújtotta, de a keresetlevél és az ügy iratai a továbbításra nyitva álló határidőkre figyelemmel a bírósághoz nem érkeztek meg, a bíróság a közigazgatási szervet a keresetlevél megküldésével egyidejűleg nyilatkozattételre hívja fel. A felperesnek ebben az esetben csatolnia kell a keresetlevél szabályszerű benyújtását igazoló okiratot vagy annak másolatát.

Ha a közigazgatási szerv a keresetlevél felterjesztésére, illetve továbbítására vonatkozó kötelezettségének nem tett eleget, vagy a bíróság felhívása ellenére nem tett nyilatkozatot a mulasztására vonatkozóan, a bíróság – pénzbírság kiszabása mellett – kötelezi a közigazgatási szervet az ügy iratainak felterjesztésére, illetve továbbítására.

Ha a keresetlevél vagy az iratok törvény által *védett adatot* tartalmaznak, a közigazgatási szervnek a védíratban erre utalnia kell, és az iratokat ennek megfelelően kell továbbítani.

Az első fokon eljáró közigazgatási szerv az ismert *érdekeltet* a keresetlevél benyújtásáról annak megküldésével haladéktalanul értesíti.

Ha a megelőző eljárás hatásterület megállapítása mellett folyt, a közigazgatási szerv a keresetlevél benyújtásáról honlapján – ennek hiányában a helyben szokásos módon – való közzétételével értesíti azt az érdekeltet, aki a megelőző eljárásban nem vett részt.

1.2.5. A keresetlevél benyújtása a bíróságnál

A Kp. 39. § (1) bekezdése alapján a keresetlevelet főszabály szerint a vitatott közigazgatási cselekményt megvalósító közigazgatási szervnél kell benyújtani. Meghatározott esetekben azonban a törvény a keresetlevelet közvetlenül a bírósághoz rendeli benyújtani, így

- a közigazgatási szerződéssel kapcsolatos jogvitában;
- ha a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos jogvita tárgya nem a Közszolgálati Döntőbizottság határozatának jogszerűsége; valamint
- ha az ügyészség, illetve a törvényességi felügyeletet gyakorló szerv nyújt be keresetlevelet.

Emellett a jogalkotó meghagyta annak lehetőségét, hogy törvényben további olyan eseteket rögzítsenek, amikor a közigazgatási per megindítására irányuló keresetlevelet nem a közigazgatási szervhez, hanem közvetlenül a bírósághoz kell benyújtani.

Ha a keresetlevelet a bíróságnál kell benyújtani, a bíróság a keresetlevelet megvizsgálja, és ezt követően haladéktalanul közli az első fokon eljáró közigazgatási szervvel, amelynek aztán az ügy iratait és a védiratát a keresetlevél továbbítására vonatkozó szabályok szerinti határidőn (a keresetlevél benyújtásától számított 15 napon, kétfokú eljárás esetén huszonegy napon) belül kell a bírósághoz továbbítania. A perindítás hatálya így a keresetlevél alperessel való közlésével áll be.

A jogi képviselő nélkül eljáró felperes számára kedvezmény, hogy ha a keresetlevelet a bírósághoz kell benyújtani, a keresetlevelet határidőben benyújtottnak kell tekinteni, ha azt – határidőn belül – tévesen a közigazgatási szervnél vagy a jogorvoslati szervnél nyújtja be. A tévesen benyújtott keresetlevelet haladéktalanul meg kell küldeni a bíróságnak. (41. §)

1.3. A védírat

A védírat az alperes közigazgatási szervnek a keresetlevélben foglaltakra tett nyilatkozata, amely vagy a keresetlevél visszautasítására irányul, vagy érdemi védekezést tartalmaz. A védíratban elő kell adni az annak alapjául szolgáló tényeket és ezek bizonyítékait. Ha a keresetlevél nem felel meg a Kp. 37. §-ában meghatározott tartalmi követelményeknek, vagy a keresetlevél visszautasításának van helye a Kp. 48. §-a alapján, az alperes a védíratban csak erre köteles kitérni, nem kell érdemi védekezést előadnia a keresetlevélben foglaltak kapcsán. Ugyanez igaz abban az esetben is, ha az alperes közigazgatási szerv a Kp. 83. §-a alapján orvosolja a keresetlevél alapján a jogsérelmet, ilyenkor ugyanis a védíratban erről tájékoztatja a bíróságot.

A védíratot az alperes a keresetlevélnek, illetve az ügy iratainak továbbításával egyidejűleg terjeszti elő az eljáró bíróság részére.

Ha a keresetlevél azonnali jogvédelem iránti kérelmet tartalmaz, a keresetlevélnek és az ügy iratainak továbbításával egyidejűleg az alperes csak az azonnali jogvédelemre irányuló kérelemben foglaltakra köteles nyilatkozni, a védíratot ebben az esetben a keresetlevél továbbítására vonatkozó szabályok szerinti határidőn (a keresetlevél benyújtásától számított 15 napon, kétfokú eljárás esetén huszonegy napon) belül terjeszti elő. (42. §)

1.4. Keresetváltoztatás

Akár a körülmények változása, akár a saját elhatározása alapján a felperes egy közigazgatási perben is dönthet úgy, hogy a kereseti kérelmében foglaltakat meg kívánja változtatni, az előterjesztetthez képest tartalmi változtatásokat kíván eszközölni; ennek azonban korlátai vannak. A felperes a keresetét ugyanis a közigazgatási perben legkésőbb az első tárgyaláson változtathatja meg. Ha azonban a bíróság tárgyalás

tartása nélkül bírálja el a felperes keresetét (tárgyaláson kívül jár el), a bíróság a védirat közlésével egyidejűleg tizenöt napnál nem rövidebb határidőt állapít meg a felek számára a beadványaik előterjesztésére: ezen határidő alatt van lehetősége a felperesnek, hogy előterjessze a keresetváltoztatásra irányuló kérelmét.

A felperes a közigazgatási cselekmény azon részeire, amelyeket a keresettel nem támadott meg, és a cselekmény egyéb rendelkezéseitől egyértelműen elkülöníthetők, kiterjesztheti kereseti kérelmét; erre azonban csupán a keresetindításra nyitva álló határidőn belül (azaz általában a közléstől számított 30 napon belül) van lehetősége.

Mindez azonban nem zárja ki a felperesnek a keresetével kapcsolatos további cselekményeit, így azt, hogy a keresetét felemelje vagy leszállítsa, az eredetileg nem követelt járulékokra vagy a követeléseknek, illetve járulékoknak a per folyamán esedékessé vált részleteire is kiterjessze, vagy a kereseti kérelmek valamelyikétől elálljon. (43. §)

1.5. Elállás a keresettől

A felperes a közigazgatási perekben is érvényesülő rendelkezési elvből következően jogosult elállni a keresetétől, azaz lényegében visszavonni a közigazgatási jogvita eldöntésére irányuló, korábban előterjesztett kérelmét, a keresetet.

A felperes a közigazgatási perekben a tárgyalás berekesztéséig bármikor elállhat a keresetétől, ehhez az alperes közigazgatási szerv hozzájárulása sem szükséges. Az elállás a tárgyalást megelőzően írásban vagy a tárgyaláson szóban is bejelenthető.

Ha a bíróság tárgyaláson kívül jár el, a bíróság ítéletének meghozataláig van lehetősége a felperesnek, hogy elálljon a keresetétől. (44. §)

A keresettől való elállás jogkövetkezményeit illetően a Kp. 81. § (1) bekezdés c) pontja ad felvilágosítást: eszerint a bíróság az eljárást annak bármely szakaszában megszünteti, ha a felperes eláll a keresetétől.

2. INTÉZKEDÉSEK A KERESETLEVÉL ALAPJÁN

2.1. A keresetlevél vizsgálata

A keresetlevelet a vitatott közigazgatási cselekményt megvalósító közigazgatási szervhez kell benyújtani, amely az ügy iratait és a védíratot továbbítja a bírósághoz. Miután beérkezik a keresetlevél, a bíróságnak azt haladéktalanul, de legkésőbb a bírósághoz érkezését követő nyolc napon belül meg kell vizsgálnia annak kiderítése érdekében, hogy a keresetlevél alkalmas-e az érdemi vizsgálatra, illetve ha nem alkalmas, akkor alkalmassá tehető-e az érdemi vizsgálatra, és hogy ehhez vajon milyen intézkedések szükségesek. A Kp. 8. §-a alapján a közigazgatási perekben a bíróság három hivatásos bíróból álló tanácsban jár el, amelyet az elnök vezet: a keresetlevelet az elnöknek kell megvizsgálnia.

Az elnök a keresetlevél érdemi vizsgálatra való alkalmasságának vizsgálata körében azt állapítja meg, hogy nincs-e helye

- hiánypótlásnak,
- a keresetlevél áttételének,
- a keresetlevél visszautasításának vagy
- azonnali jogvédelem iránti kérelemről való döntésnek.

A bíróság a téves formában megvalósított közigazgatási tevékenységet a tartalmának megfelelő eljárási rendben bírálja el, amiről végzést hoz. A végzés ellen fellebbezésnek van helye. (45. §)

2.2. Hiánypótlás

A keresetlevél kötelező tartalmi elemeit meghatározza a Kp., emellett pedig a beadványokra vonatkozó szabályoknak is meg kell felelnie a felperes által előterjesztett keresetlevélnek, amelyet az elnök vizsgál meg először. Az elnök vizsgálata eredményeként észlelheti, hogy a keresetlevél bizonyos hiányosságban szenved. A hiányosságnak két fajtáját különböztethetjük meg: alaki hiányosság és tartalmi hiányosság.

Alaki hiányosságról akkor beszélhetünk, ha a keresetlevél nem felel meg a törvény által meghatározott alaki követelményeknek, vagy azt kötelező jogi képviselő esetén nem jogi képviselő útján nyújtották be. Alaki hiányosság esetén a bíróság a felperest a hiányok megjelölése mellett azok pótlására hívja fel.

Tartalmi hiányosság esetén, így ha a keresetlevél nem tartalmazza a jogsérelem megjelölését, a keresetindítási határidőn belül van lehetősége a felperesnek a hiányosságok pótlására. Csak kivételes lehetőségként áll rendelkezésre a hiánypótlás a keresetindítási határidőn túl, ha a keresetlevél tartalmi hiányosságban szenved.

Megjegyzendő, hogy – a Pp.-vel ellentétben – a közigazgatási perekben a jogi képviselővel eljáró fél esetén is – visszautasítás helyett – hiánypótlásra hív fel a bíróság a keresetlevél hiányossága esetén, azonban arra van lehetőség, hogy a jogi képviselőt pénzbírsággal sújtsák. A bíróság ugyanis a hiánypótlási felhívás mellett a jogi képviselőt pénzbírsággal sújthatja, ha

- az általa szerkesztett keresetlevél nem felel meg a törvényben meghatározott alaki követelményeknek,
- nem csatolta a meghatalmazását, vagy
- az általa képviselt fél elmulasztotta az eljárási illeték megfizetésére vonatkozó kötelezettség teljesítését.

A jogi képviselő nélkül eljáró fél számára azonban a hiánypótlás vonatkozásában is biztosít kedvezményt a Kp. Ha ugyanis a közigazgatási

perben a jogi képviselő nélkül eljáró felperes keresetlevele az alperes megjelölésére vonatkozóan hiányos, ellentmondásos vagy más okból szorul kiegészítésre vagy kijavításra, hiánypótlásnak csak szűk körben, azaz csak akkor van helye, ha az alperes személye a vitatott közigazgatási cselekményből vagy az arra vonatkozó jogszabályokból nem állapítható meg.

Amennyiben a bíróság hiánypótlást rendel el, a hiánypótlásra irányuló felhívásban a bíróságnak tájékoztatnia kell a felperest a hiánypótlás módjáról, és figyelmeztetni kell a hiánypótlás elmaradásának következményeire is. A bíróság tehát e körben mindenre kiterjedő, pontos és egyúttal világos (akár pontokba szedett) tájékoztatást kell hogy adjon a felperes részére az általa előterjesztett keresetlevél hiányosságairól, hiszen ezáltal kerülhető el a feltüntetett jogkövetkezmény. A Kp. nem határozza meg a hiánypótlásra nyitva álló határidőt, hanem a bíróság számára meghagyja annak lehetőségét, hogy az ügy összes körülményének ismeretében maga határozza meg a felperes számára, hogy milyen határidőben kell teljesíteni a hiánypótlást. A határidő tekintetében a Kp. azonban annyit előír, hogy a bíróságnak rövid határidő tűzésével kell felhívnia a felperest a hiányok pótlására.⁹

Ha a felperes a keresetlevél hiányát a kitűzött határidő alatt pótolja, a keresetlevelet úgy kell tekinteni, mintha eredetileg is hiánytalanul adta volna be. Ha azonban a felperes nem tesz eleget a hiánypótlási felhívásban rögzítetteknek a bíróság által kitűzött határidőn belül, vagy a keresetlevelet – a bíróság pontos felhívása ellenére – ismételten hiányosan nyújtja be, és emiatt a kereseti kérelem nem elbírálható, a keresetlevelet a bíróságnak a Kp. 48. § (1) bekezdés j) pontja alapján vissza kell utasítania: erről a jogkövetkezményről a felperest a hiánypótlási felhívásban is tájékoztatni kell. Fontos hangsúlyozni, hogy a hiánypótlási felhívásban foglaltak elmulasztása csak akkor eredményezi

⁹ KURUCZ Krisztina (2017): Intézkedések a keresetlevél alapján. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 201–202.

a keresetlevél visszautasítását, ha a kereseti kérelem a hiányosságok miatt nem elbírállható. (46. §)

2.3. Áttétel

A Kp. 40. § (1) bekezdése alapján a hozzá benyújtott keresetlevelet a közigazgatási szervnek a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz kell továbbítani. A bíróság a hatáskörének és illetékességének hiányát hivatalból vizsgálja: ha a bíróság a hozzá beérkezett keresetlevél alapján megállapítja a hatáskörének vagy az illetékességének hiányát, de a keresetlevélből vagy mellékleteiből megállapítható, hogy az ügy mely bíróság vagy hatóság hatáskörébe tartozik, vagy a perre mely bíróság illetékes, a bíróság a keresetlevelet ehhez a bírósághoz vagy hatósághoz teszi át. Ellenkező esetben, azaz ha nem állapítható meg a keresetlevél alapján a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság vagy hatóság, a bíróság a keresetlevelet a Kp. 48. § (1) bekezdés b) pontja alapján visszautasítja, befejezve ezáltal az előtte folyó eljárást. Ha a bíróság a közigazgatási per folyamán állapítja meg a hatáskörének vagy illetékességének a hiányát, akkor a bíróság a pert megszünteti, és ha megállapítható, hogy mely bíróság vagy hatóság rendelkezik hatáskörrel és illetékességgel, hozzá az ügyet átteszi.

Fontos kiemelni, hogy az áttétel nemcsak bíróságokhoz, hanem más közigazgatási szervekhez is történhet. Az áttétel egyetlen korlátja, hogy ha valamely bíróság hatáskörének vagy illetékességének hiányát valamely okból már jogerősen megállapította, az utóbb eljáró bíróság nem hozhat ezzel az okkal ellentétes olyan határozatot, amellyel a saját hatáskörét vagy illetékességét megtagadva az ügyet az előbb eljáró bírósághoz teszi át.

A bíróság az áttételről a keresetlevél bíróságra érkezésétől számított nyolc napon belül határoz. A bíróság végzést hoz az áttételről, amelyet a felekkel közölni kell. Az áttételt elrendelő végzés ellen nincs

helye önálló perorvoslatnak, így azt csak az eljárást befejező határozat ellen előterjesztett perorvoslattal lehet megtámadni.

Az áttett keresetlevelet úgy kell tekinteni, mintha azt már eredetileg is annál a bíróságnál terjesztették volna elő, amelyhez áttették.

Az áttételt megelőzően teljesített perbeli cselekmények, illetve bírói rendelkezések hatálytalanok. Ezen szabály alól kettő kivételt nevesít a Kp.: nem hatálytalanok ugyanis az áttétellel kapcsolatos perbeli cselekmények, valamint azok a korábban tett perbeli cselekmények, amelyeket – a felek kérelmére vagy egyetértésével – a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság hatályukban fenntart. A hatályban tartásról a bíróságnak kifejezetten rendelkeznie kell. (47. §)

2.4. Visszautasítás

Tekintettel arra, hogy a közigazgatási szerv érdemben nem vizsgálhatja a hozzá benyújtott keresetlevelet, a bíróság feladata, hogy megállapítsa a hozzá továbbított keresetlevél vonatkozásában, hogy az szenved-e olyan tartalmi, illetőleg formai hibában, amely nem orvosolható hiánypótlás útján, így akadály a közigazgatási jogvita tárgyalásának. Amennyiben ugyanis ilyen helyzet áll fenn, a bíróság a keresetlevelet visszautasítja, lezárva ezáltal az előtte megindult eljárást.

A Kp. taxatív rögzíti azokat a hibákat, hiányosságokat, amelyek nem orvosolhatók. Így a keresetlevelet a bíróságnak vissza kell utasítania, ha

- a perre a magyar bíróság joghatósága kizárt,¹⁰
- a kereseti kérelem elbírálása más bíróság vagy más hatóság hatáskörébe tartozik, vagy a perre más bíróság illetékes, de

¹⁰ A joghatósággal kapcsolatos szabályokat a nemzetközi magánjogról szóló 2017. évi XXVIII. törvény tartalmazza, amelynek 89. §-a szerint a magyar bíróságok joghatósága kizárt.

- a) olyan eljárásban, amelynek tárgya külföldön fekvő ingatlanon fennálló dologi jog vagy ilyen ingatlan bérlete, haszonbérlete,
- b) nem magyar állampolgár örökhatyó külföldi hagyatékát érintő hagyatéki eljárásban,
- c) külföldön kiállított okirat vagy értékpapír megsemmisítésére irányuló eljárásban,

az áttétel szabályai a szükséges adatok hiányában nem alkalmazhatóak,

- a pert nem a jogszabályban erre feljogosított személy indítja,¹¹
- a felperes olyan közigazgatási tevékenység jogszerűségét vitatja, amelynek vizsgálatát törvény kizárja,¹²
- a felperes anélkül indít pert, hogy bármely fél a vitatott tevékenységgel szemben jogszabály által biztosított közigazgatási jogorvoslatot¹³ kimerítette volna, vagy a pert más közigazgatási eljárásnak kell megelőznie,
- a felek között ugyanazon közigazgatási tevékenység jogszerűségének vizsgálatára – akár ugyanazon bíróság, akár más közigazgatási ügyben eljáró bíróság előtt – per már folyamatban van¹⁴ (perfüggőség),
- a vitatott közigazgatási tevékenység jogszerűségére nézve ugyanazon a jogalapon már jogerős ítéletet hoztak (res iudicata),

---

d) külföldi iparjogvédelmi jog megadásával, tartalmával és megszűnésével kapcsolatos eljárásban,

e) külföldi székhelyű jogi személy vagy jogi személyiség nélküli jogalany (e pont alkalmazásában a továbbiakban együtt: jogi személy) alapításával, megszűnésével kapcsolatos eljárásban, a jogi személy nyilvántartásba vételének alapjául szolgáló szerződés vagy létesítő okirat érvényességével kapcsolatos eljárásban, illetve a jogi személy szervei által hozott határozatok felülvizsgálata iránti eljárásban,

f) jogoknak, tényeknek és adatoknak külföldön vezetett közhiteles nyilvántartásba történő bejegyzését érintő eljárásban,

g) külföldi végrehajtást érintő eljárásban.

¹¹ Ezen visszautasítás csak abban az esetben alkalmazható, ha jogszabály világosan, a pontos tényállásra tekintet nélkül meghatározza, hogy ki indíthat meg közigazgatási pert: ha nem ez a személy indítja meg a pert, a bíróságnak vissza kell utasítania a keresetlevelet.

¹² A közigazgatási per a Kp. 4. § (1) bekezdése szerint közigazgatási jogviták esetén indítható, mely valamely közigazgatási cselekmény (egyedi döntés, hatósági intézkedés, egyedi ügyben alkalmazandó – a jogalkotásról szóló törvény hatálya alá nem tartozó – általános hatályú rendelkezés, közigazgatási szerződés) jogszerűségét érinti. Nem tekinthető ilyen kérdésnek, és ezért a keresetlevél visszautasításának van helye, ha a jogvita az alábbi módokon merül fel:

a) a kormányzati tevékenységgel, így különösen a honvédelemmel, az idegenrendszettel és a külügyekkel kapcsolatban,

b) önállóan valamely közigazgatási cselekmény megvalósítását szolgáló járulékos közigazgatási cselekmény jogszerűségére vonatkozóan,

c) az egymással irányítási vagy vezetési jogviszonyban álló felek között.

¹³ Például fellebbezés, panasz, kifogás.

¹⁴ A Kp. 39. § (5) bekezdése alapján a perfüggőség a keresetlevél benyújtásával áll be a közigazgatási perekben, és az ügy jogerős lezárásáig folyamatosan fennáll.

- a félnek nincs perbeli jogképessége, vagy a fél törvényes képviselőjét mellőzték, és e hiányt a kitűzött határidő¹⁵ alatt sem pótolták,
- a felperes a keresetindítási határidőt elmulasztja, és igazolási kérelmet nem terjeszt elő, vagy azt a bíróság elutasítja,
- a felperes a hiánypótlási felhívás teljesítésére rendelkezésre álló határidőben a keresetlevelet nem, vagy újból hiányosan nyújtotta be, és emiatt a keresetlevél nem bírálható el,
- a felperes keresetindítási határidőn belül nem jelölte meg a közigazgatási tevékenységgel okozott jogsérelmet,
- a beadványok elektronikus előterjesztésére köteles felperes vagy a jogi képviselő a keresetlevelet nem elektronikus úton vagy elektronikus úton, de nem a jogszabályban meghatározott módon terjeszti elő.

A bíróság a visszautasítási okokat az egész eljárás során hivatalból veszi figyelembe, kivéve azt az esetet, ha a felperes nem a jogszabályban meghatározott módon terjeszti elő a keresetlevelet.

A keresetlevél visszautasításáról végzéssel dönt a bíróság. A keresetlevelet visszautasító végzést a felperessel közölni kell, és a bíróság az intézkedéséről az alperest is értesíti. Emellett a bíróság a jogerőre emelkedését követően tájékoztatja a visszautasító végzésről azokat is, akiket a keresetlevél benyújtásáról a közigazgatási szerv értesített.

A keresetlevelet visszautasító végzés ellen önálló fellebbezésnek van helye.

A keresetlevél visszautasítása esetén a keresetlevél benyújtásához kapcsolódó joghatások, így például a perfüggőség elenyésznek. Ennek megfelelően gyakorlatilag úgy kell tekinteni az adott jogvitára, illetve

¹⁵ A jogi képviselő pótlására a Kp. nem tartalmaz határidőt, így azt a bíróság saját belátása szerint határozhatja meg.

a felperes jogi helyzetére, mintha be sem nyújtotta volna a keresetlevelet.¹⁶ Ezen helyzet orvoslása érdekében – szűk körben – a jogalkotó lehetőséget teremtett arra, hogy a keresetlevél benyújtásához fűződő jogi hatályok fennmaradjanak. A keresetlevél benyújtásának joghatásai fennmaradnak ugyanis, ha a bíróság a felperes keresetlevelét a jogsérelem megjelölésének hiánya miatt vagy arra hivatkozással utasította vissza, hogy azt a felperes nem a jogszabályban meghatározott módon terjesztette elő, és a felperes a visszautasító határozat jogerőre emelkedésétől számított nyolc napon belül orvosolja a korábbi hibáját, azaz a keresetlevelet a bíróságnál a Kp. szabályai szerint – a már megfelelően becsatolt mellékletek kivételével – újra benyújtja. Fontos hangsúlyozni, hogy ezen esetekben a joghatások fenntartására csak akkor van lehetőség, ha a felperes jogi képviselő nélkül járt el, illetve ha a visszautasítás után szabályszerűen terjeszti elő keresetlevelét.

A keresetlevél benyújtásának joghatásai akkor is fennmaradnak, ha a polgári bíróság a felperes közigazgatási ügyben eljáró bíróság hatáskörébe tartozó kereseti kérelmét tartalmazó keresetlevelét azért utasította vissza, mert az meg nem engedett keresethalmazatot tartalmazott, vagy a keresetlevél áttételéhez szükséges adatok nem voltak megállapíthatók. Ilyen esetben a joghatások fennmaradásának további feltétele, hogy a felperes a visszautasító határozat jogerőre emelkedésétől számított harminc napon belül a keresetlevelet a Kp. szabályai szerint a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnál benyújtja.

A joghatás fenntartása kapcsán az orvoslásra, azaz a keresetlevél újbóli, immár szabályszerű módon való benyújtására előírt határidő elmulasztása esetén igazolásnak nincs helye.

---

¹⁶ KURUCZ Krisztina (2017): Intézkedések a keresetlevél alapján. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 211.

3. AZONNALI JOGVÉDELEM

3.1. Az azonnali jogvédelem fogalma, célja

A közigazgatási perek legfőbb célja, hogy hatékonyan orvosolják a közigazgatásban elkövetett jogsérelmeket, azaz bírói úton jogvédelmet nyújtsanak azon közigazgatási cselekményekkel szemben, amelyek a felperes jogát vagy jogos érdekét sértik. Minthogy a Kp. 39. § (6) bekezdése alapján a keresetlevél benyújtása általában nem bír halasztó hatállyal a közigazgatási cselekmény hatályosulására (végrehajtására), előfordulhat olyan eset, amikor a közigazgatási perben megtámadott közigazgatási tevékenység vagy az azzal előidézett helyzet valakinek a jogát, jogos érdekét olyan mértékben sérti, hogy a közvetlenül fenyegető hátrány elhárítása, a vitássá tett jogviszony ideiglenes rendezése, illetve a jogvitára okot adó állapot változatlan fenntartása érdekében az ügy jogerős lezárulta előtt jogvédelmet célszerű kérnie: ezt a jogvédelmet nevezzük a közigazgatási perekben azonnali jogvédelemnek. Az azonnali jogvédelem célja tehát, hogy időben és tartalmában is hatékony jogvédelmet biztosítson, ha a közigazgatási tevékenység vagy az azzal előidézett helyzet valakinek a jogát, jogos érdekét olyan mértékben sérti, hogy a bíróság eljárásának jogerős befejezése után az eredeti állapotot nem, vagy aránytalanul nehéz volna helyreállítani.¹⁷ Azonnali jogvédelem hiányában bizonyos esetekben nem lenne képes betölteni a közigazgatási per a célját, és a bírói jogvédelem lényegében kiüresedne.¹⁸

¹⁷ Vö. SZALAI Éva (2017): A közigazgatási per. In FAZEKAS Marianna szerk.: *Közigazgatási jog. Általános rész III.* Második, átdolgozott kiadás. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 372.

¹⁸ Részletes indokolás az 50. §-hoz.

Azonnali jogvédelem keretében kérhető tehát már a közigazgatási per jogerős befejezése előtt

- a halasztó hatály elrendelése, amely a közigazgatási per alapját képező közigazgatási cselekmény végrehajtásának felfüggesztését is magában foglalja,
- a halasztó hatály feloldása, ha külön törvény alapján a közigazgatási perben benyújtott keresetlevél halasztó hatállyal volt a végrehajtásra,
- ideiglenes intézkedés, illetve
- előzetes bizonyítás elrendelése.

A Kp. az 50. § (6) bekezdésében tartalmazza azokat az eseteket, amikor – noha annak feltételei fennállnak – kizárt az azonnali jogvédelem. A szűk körű kivételek körébe tartozik, azaz nincs helye azonnali jogvédelemnek, ha a közigazgatási cselekmény

- jogerős bírósági határozat végrehajtását szolgálja,
- a polgári védelmi szolgálat ellátásával vagy a honvédelmi kötelezettségek részét képező gazdasági és anyagi szolgáltatással kapcsolatos kötelezettséget állapít meg, vagy
- a honvédelmi és katonai célú építmények, ingatlanok működési és védőterületei kijelölésére vonatkozik.

3.2. Az azonnali jogvédelem iránti kérelem

Az azonnali jogvédelem iránti kérelem a keresetlevéllel együtt, de a közigazgatási per folyamán bármikor előterjeszthető. Ha az eljárás folyamán, azaz a keresetlevél benyújtása után terjesztik elő az azonnali jogvédelem elrendelésére irányuló kérelmet, akkor azt a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bírósághoz kell benyújtani.

A kérelemben részletesen meg kell jelölni azokat az indokokat, amelyek az azonnali jogvédelem szükségességét megalapozzák,

és az ezek igazolására szolgáló okiratokat csatolni kell hozzá. A kérelmet megalapozó tényeket valószínűsíteni kell, önmagában a megsértés állítása nem elegendő az azonnali jogvédelemre irányuló kérelem sikerességéhez.

Ha az azonnali jogvédelemre irányuló kérelem a közigazgatási cselekmény végrehajtását érinti, a kérelem előterjesztéséről a végrehajtást foganatosító szervet haladéktalanul értesíteni kell, hogy a kérelem elbírálásáig ne hajtsa végre a vitatott közigazgatási cselekményt. Ezen értesítést az alperes kötelezettségévé tette a jogalkotó. Ha az azonnali jogvédelem iránti kérelmet a bíróságnál terjesztették elő, a bíróság a kérelem benyújtásáról az alperest haladéktalanul, de legkésőbb három napon belül értesíti, akinek szintén haladéktalanul, de legkésőbb három napon belül kell értesítenie a végrehajtást foganatosító szervet. (50. §)

3.3. A bíróság eljárása azonnali jogvédelem iránti kérelem esetén

A hatékony jogvédelem érdekében a bíróság tanácsa az azonnali jogvédelem iránti kérelemről soron kívül, a bírósághoz érkezéstől számított tizenöt napon belül dönt a rendelkezésre álló dokumentumok alapján, hiánypótlásnak nincs helye.

A soronkívüliséget szolgálja, hogy a bíróság felhívására a felek a kérelemre telefonon vagy írásbelinek nem minősülő elektronikus úton (e-mail) is nyilatkozhatnak, amelyről a bíróság feljegyzést készít. Szükség esetén a bíróság a felek meghallgatását is elrendelheti. [50. § (1)–(2) bekezdés]

3.4. Határozat az azonnali jogvédelem tárgyában

Amikor az azonnali jogvédelem tárgyában dönt a bíróság, az arányosság elve alapján, a közérdek és valamennyi fél szempontjából azt mérlegeli, hogy az azonnali jogvédelem elmaradása nem okoz-e súlyosabb hátrányt, mint amilyennel az azonnali jogvédelem biztosítása járna. A bíróság tehát nem azt vizsgálja ebben a körben, hogy vajon a kereseti kérelem megalapozott-e, vajon valószínűsíthető-e a felperes pernyertessége, hanem a közigazgatási cselekmény hatályosulása mellett, illetve az az ellen szóló érveket veti össze.

A bíróság tanácsa az eljárás során több azonnali jogvédelmi eszközt is alkalmazhat együttesen vagy egymást követően. Az azonnali jogvédelmet biztosító döntés indokolásában utalni kell a korábban elrendelt azonnali jogvédelmi eszközzel való kapcsolatra.

A bíróság az azonnali jogvédelem iránti kérelem teljesítését biztosíték adásához is kötheti. Ez a fizetési kötelezettségek esetén jelentősen csökkentheti a végrehajtás elnehezülését vagy ellehetetlenülését, hiszen ezek a biztosíték adásával a közigazgatási cselekmény hatályosulása nélkül is elkerülhetőek lesznek. Fontos megjegyezni, hogy a biztosíték adásának elrendelésére a bíróság részéről nemcsak kérelem alapján, de hivatalból is sor kerülhet.

Az azonnali jogvédelem tárgyában végzéssel dönt a bíróság, amely ellen a közléstől számított nyolc napon belül van helye fellebbezésnek, amelyről a másodfokú bíróság nyolc napon belül dönt. Az azonnali jogvédelem iránti kérelem elbírálása tekintetében első fokon érvényesülő soronkívülség tehát másodfokon is folytatódik. A fellebbezés korlátját képezi, hogy a kérelem elutasítását követően ismételten, azonos ténybeli és jogi alapon benyújtott kérelmet megtagadó végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

Az önkorrekciót, de egyúttal a gyors és időszerű elbírálást hivatott elősegíteni, hogy a bíróság tanácsa az azonnali jogvédelem tárgyában

hozott végzését – a felek lehetőség szerinti meghallgatását követően – legkésőbb a végzés elleni fellebbezés felterjesztéséig módosíthatja vagy visszavonhatja.

Az azonnali jogvédelmet biztosító végzés az eljárást befejező határozat jogerőre emelkedésével veszti hatályát, ha azt a bíróság tanácsa az eljárás során a felek kérelmére vagy hivatalból nem helyezte hatályon kívül. A bíróság ettől eltérő időpontot is megállapíthat, amely nem lehet későbbi, mint a perorvoslati kérelem benyújtására nyitva álló határidő utolsó napja.

Ha a felperes a keresetlevél előterjesztésével egyidejűleg azonnali jogvédelem iránt is kérelmet terjeszt elő, a bíróság értelemszerűen először ez utóbbi kérelem tárgyában dönt. Ha a bíróság a kérelem alapján azonnali jogvédelmet biztosít a felperes számára, de aztán a határidőben előterjesztett keresetlevelet visszautasítja, az azonnali jogvédelmet biztosító végzés hatálya a keresetlevél benyújtásához fűződő jogi hatályok fenntartásához előírt határidő lejártáig fennmarad, így biztosítható ugyanis a hatékony jogvédelem a keresetlevél ismételt – immár szabályszerű – benyújtásáig. [51. § (3)–(5) bekezdés]

3.5. Az azonnali jogvédelem eszközei

3.5.1. halasztó hatály elrendelése

Ha a keresetlevél benyújtásának nincs halasztó hatálya a megtámadott közigazgatási cselekmény hatályosulására, kérhető a halasztó hatály elrendelése. A halasztó hatály elrendelése esetén a közigazgatási cselekmény nem hajtható végre, annak alapján jogosultság nem gyakorolható, és egyéb módon sem hatályosulhat. A végrehajtás már a kérelemnek a végrehajtást foganatosító szerv tudomására jutásától nem foganatosítható egészen annak elbírálásáig, de legkésőbb az elbírálásra nyitva álló határidő elteltéig, kivéve, ha a közigazgatási szerv

a cselekményét azonnal végrehajthatónak nyilvánította.¹⁹ A tudomás-szerzésig foganatosított végrehajtási cselekmények azonban a bíróság eltérő rendelkezésének hiányában hatályban maradnak.

A bíróság részleges vagy teljes halasztó hatály elrendelésére is jogosult. (52. §)

3.5.2. A halasztó hatály feloldása

Meghatározott esetekben, így például a közszolgálati jogviták esetén, valamint külön törvényi rendelkezés alapján a közigazgatási cselekményekkel szemben előterjesztett kereseti kérelmeknek halasztó hatálya van a megtámadott közigazgatási cselekmény hatályosulására. Ilyen esetekben az eljáró bíróságnak lehetősége van arra, hogy a halasztó hatályt – az azonnali jogvédelem keretében – részben vagy egészen feloldja. A halasztó hatály feloldása esetén a közigazgatási cselekmény végrehajtható, annak alapján jogosultság gyakorolható, és egyéb módon is hatályosulhat. (53. §)

3.5.3. Ideiglenes intézkedés

Ha a halasztó hatály elrendelése vagy feloldása az azonnali jogvédelem biztosítására nem alkalmas, a bíróság – a perben hozandó határozat, illetve törvény keretei között – bármely, a jogvédelem azonnali biztosításához szükséges intézkedést tehet: az ilyen intézkedést ideiglenes intézkedésnek nevezzük. Az ideiglenes intézkedésként elrendelhető intézkedések körét a Kp. nem rögzíti: lényegében bármilyen intézkedésre

¹⁹ Az Ákr. 84. § alapján a hatóság a döntést azonnal végrehajthatónak nyilvánítja, ha

- a) életveszéllyel, súlyos kárral vagy a személyiségi jogok jelentős sérelmével fenyegető helyzet megelőzése, elhárítása vagy káros következményeinek enyhítése miatt szükséges,
- b) nemzetbiztonsági, honvédelmi vagy közbiztonsági érdekből, illetve a közérdek védelme miatt szükséges,
- c) a döntés valakinek a tartásáról vagy gondozásáról rendelkezik, vagy
- d) a hatósági nyilvántartásba történő haladéktalan bejegyzést törvény írja elő.

sor kerülhet, ha az alkalmas az azonnali jogvédelem garantálásához, és a bíróság döntéshozatali jogkörébe belefér. Az ideiglenes intézkedésként elrendelhető intézkedések körét az anyagi jogi, valamint az ágazati jogi szabályok szűkíthetik.

Az ideiglenes intézkedéssel kapcsolatban bizonyításnak akkor van helye, ha a kérelem e nélkül nem bírálható el.

A teljesítési határidő – ha a bíróság másként nem rendelkezik – az ideiglenes intézkedés közlését követő napon kezdődik, tehát az ideiglenes intézkedést elrendelő végzés ellen előterjesztett perorvoslati kérelemnek nincs halasztó hatálya. (54. §)

3.5.4. Előzetes bizonyítás

Az azonnali jogvédelem keretében a kérelmező jogvédelmének elősegítése érdekében lehetősége van a bíróságnak előzetes bizonyítás elrendelésére, ha valószínűsíthető, hogy a bizonyítás a per folyamán vagy annak későbbi szakában már nem lenne sikeresen lefolytatható, illetve jelentős nehézséggel járna, vagy a bizonyítás előzetes lefolytatása elősegíti a per észszerű időn belül történő befejezését. Az előzetes bizonyításra vonatkozó szakaszában a Kp. nem utal vissza a Pp.-re, ezért közigazgatási perben előzetes bizonyításra csak a per folyamán van lehetőség.²⁰

Az előzetes bizonyítás elrendelését kérelmezni kell, a kérelemben meg kell jelölni a bizonyítani kívánt tényeket, az azokra vonatkozó bizonyítékokat és azokat a körülményeket, amelyek alapján előzetes bizonyításnak helye van.

Az előzetes bizonyítás elrendeléséről végzéssel dönt a bíróság. Az előzetes bizonyítás iránti kérelmet elutasító végzés ellen – a többi azonnali jogvédelmi eszközhöz hasonlóan – önálló fellebbezésnek van

²⁰ MUDRÁNÉ LÁNG Erzsébet (2017): Azonnali jogvédelem. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 219.

helye, ám a kérelemnek helyt adó, azaz előzetes bizonyítást elrendelő végzés ellen nincs helye fellebbezésnek.

Ha a bíróság a kérelemnek helyt ad, az elrendelt előzetes bizonyításra a bizonyítás általános szabályait kell megfelelően alkalmazni. Az előzetes bizonyítás eredményét a perben bármelyik fél és érdekelt felhasználhatja.

Az előzetes bizonyítás költségeire a perköltségre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. (55. §)

4. PERELŐKÉSZÍTÉS

4.1. Az előkészítő tanácsülés

Ahogy azt a bevezető fejezetben ismertettük, az új Pp. éles különbséget tesz a polgári perek két szakasza, a perfelvételi szak és az érdemi tárgyalási szak között. Ezt ez elhatárolást a Kp. nem alkalmazza a közigazgatási perekben, bár kétségtávol e körben is megjelenik a perelőkészítési szakasz, ennek során azonban nem találkozhatunk az előkészítő intézkedések kapcsán olyan szigorú jogkövetkezményekkel, mint a polgári perek esetében.

A perelőkészítést megelőzően, azaz közvetlenül a keresetlevél beérkezése után a bíróság feladata, hogy – amennyiben ez lehetséges – egy alaki és tartalmi szempontból is megfelelő keresetlevél álljon rendelkezésre, valamint hogy ha azonnali jogvédelem iránti kérelmet terjesztettek elő, arról döntés szülessen. Ha egy közigazgatási perben tehát rendelkezésre áll az alaki és tartalmi szempontból is megfelelő keresetlevél, azaz nincs szükség hiánypótlásra, a keresetlevél áttételére vagy a keresetlevél visszautasítására, illetőleg a fél hiánypótlási kötelezettségének eleget tett, az elnök a tárgyalás kitűzésére alkalmas keresetlevelet előkészítő tanácsülésre terjeszti elő. Ezáltal tehát a közigazgatási per egy új szakaszába lép: ezt nevezzük a perelőkészítés szakaszának.

Az előkészítő tanácsülést a keresetlevél bíróságra érkezésétől számított tizenöt napon belül kell megtartani. Ha a keresetlevél csak a bíróság intézkedése alapján válik alkalmassá a tárgyalás kitűzésére, az előkészítő tanácsülés megtartására előírt határidő kezdő időpontját ettől az időponttól kell számítani. Amennyiben a keresetlevelet a bíróságnál kell benyújtani, az előkészítő tanácsülést a védírat bíróságra érkezését követő tizenöt napon belül kell megtartani.

Az előkészítő tanácsülésen a bíróság tanácsa – a tárgyalás kitűzése mellett – dönt az előkészítő intézkedések megtételéről, amelyek az érdemi tárgyalás megfelelő előkészítését és ezáltal a közigazgatási per gyors befejezését hivatottak elősegíteni. Ahogy Tóth Kincső rámutat: „törvényszerű, hogy egy tanácsüléssel veszi kezdetét a tényleges perelőkészítés, mivel ez az a fórum, ahol a tanács három tagja első alkalommal átbeszélheti, hogy az adott ügynek mi a lényege, kik az abban érintettek, milyen bizonyítékok állnak rendelkezésre, milyen további bizonyításra van szükség, melyek a megválaszolásra váró jogi vagy szakmai kérdések, s mindezek tükrében milyen intézkedések megtételére van szükség, hogy az első tárgyalás egyetlen és érdemi lehessen.”²¹

Az előkészítő tanácsülésen a bíróság tanácsa végzésben elrendelheti, hogy a pert a tanács tagja mint egyesbíró folytassa le, ha az ügy mind ténybeli, mind jogi szempontból egyszerű megítélésű.

A perelőkészítés fontosságát mutatja, hogy annak megtörténtét igazolni kell: az előkészítő tanácsülésről ugyanis feljegyzést kell készíteni, amelynek a Kp. 36. § (3) bekezdése alapján tartalmaznia kell a készítésének helyét és idejét, az eljárási cselekményben részt vevő személyek azonosításához szükséges adatokat, nyilatkozataik lényegét, illetve a ténymegállapításokat, továbbá készítőjének nevét és aláírását. (56. §)

4.2. Intézkedések a per előkészítése során

4.2.1. A perelőkészítő intézkedésekről általában

A perelőkészítő tanácsülésen elrendelhető intézkedések széles kört fognak át. Lényegében minden olyan intézkedés megtehető e körben, amely a tárgyalás megfelelő előkészítése, valamint az eljárás észszerű időn belüli lefolytatása célját szolgálja, hogy a per lehetőleg egy tár-

²¹ Tóth Kincső (2017): Perelőkészítés. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 225.

gyaláson érdemben elbíráható legyen. Az intézkedések megtétele nem korlátozódik azonban csak magára az előkészítő tanácsülésre, hanem a tárgyalás kitűzése előtt, szükség esetén az eljárás során bármikor helyük van: megtételükre az elnök vagy az általa kijelölt bíró jogosult a közigazgatási per gyors és hatékony befejezésének elősegítése érdekében.²²

A perelőkészítő intézkedések körében a legjellemzőbb a tárgyalási határnap kitűzése, de emellett, illetve ezt megelőzően a bíróság például

- bizonyítást rendelhet el,
- iratokat szerezhethet be más bíróságtól vagy hatóságtól,
- elrendelheti a felek meghallgatását,
- a felek között egyezség létrehozását kísérheti meg,
- hivatalból megkeresi a minősítőt a megismerési engedély beszerzése céljából, ha a bíróság észleli, hogy a keresetlevél vagy az ahhoz csatolt okirat minősített adatot tartalmaz.²³

A közigazgatási perekben a perelőkészítés során a védirat már rendelkezésre áll: ha a perelőkészítő intézkedések megtételével egyidejűleg a tárgyalási határnap kitűzésére nem kerül sor, a bíróság – az intézkedés megtételekor – a védiratot a felperesnek és az érdekeltnek kézbesíti. (57. §)

4.2.2. A tárgyalás kitűzése

A közigazgatási perek mielőbbi befejezése érdekében a Kp. nemcsak a keresetlevél megvizsgálására és annak alapján az intézkedések megtételére, valamint a perelőkészítésre vonatkozóan, hanem ezzel párhuzamosan a tárgyalás kitűzésére is határidőt állapít meg. A bíróságnak ugyanis legkésőbb a keresetlevélnek a bírósághoz való érkezését követő

²² Vö. SZALAI (2017): *i. m.*, 376.

²³ Az adatok minősítésével kapcsolatos kérdéseket a minősített adatok védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény szabályozza.

harminc napon belül intézkednie kell a tárgyalási határnap kitűzéséről. Az első tárgyalást úgy kell kitűzni, hogy az a keresetlevélnek a bírósághoz való érkezését követő hatvan napon belül megtartható legyen. Ha a keresetlevél csak a bíróság intézkedése alapján válik alkalmassá a tárgyalás kitűzésére, a tárgyalás megtartására előírt határidő kezdő időpontját ettől az időponttól kell számítani. Ezen viszonylag feszes határidők képesek biztosítani a közigazgatási perek észszerű időn belül való befejezését, ugyanakkor megfelelő felkészülési időt hagynak az első tárgyalásra a felek, valamint a bíróság számára is.

A tárgyalást – törvény eltérő rendelkezésének hiányában – a bíróság hivatalos helyiségébe kell kitűzni. Fontos okból azonban a tárgyalás más helyre is kitűzhető, ha a bíróság részéről célszerűnek mutatkozik egy helyszín megismerése, vagy a tanú, illetőleg a szakértő egészségügyi állapota ezt indokolja.

Az első tárgyalást úgy kell kitűzni, hogy a védirat felperessel történő közlése a tárgyalás napját legalább tizenöt nappal megelőzze. Ezt a 15 napos időtartamot tárgyalási időköznek nevezzük, amely a felperes rendelkezésére áll, hogy meg tudja ismerni a védiratot és esetlegesen valamennyi további iratot, illetőleg fel tudjon készülni a tárgyalásra. A tárgyalási időközt a bíróság sürgős esetben lerövidítheti, erről azonban – a pervezető jellegére tekintettel – nem hoz alakszerű határozatot, így ez ellen önálló fellebbezés nem terjeszthető elő. (58. §)

4.2.3. Idézés a tárgyalásra

A polgári perekhez hasonlóan a közigazgatási perekben is idézi a bíróság a feleket és az ismert érdekeltet a per tárgyalására: a Kp. 36. § (1) bekezdés d) pontja alapján a Pp. szabályait kell alkalmazni az idézésre a közigazgatási perekben. Az idézés fő célja, hogy a címzettet értesítse a tárgyalás tartásának tényéről, időpontjáról és helyszínéről, illetve hogy felhívja őket a személyes vagy képviselő útján történő megjelenésre. Emellett az idézés célja az is, hogy a benne foglalt, illetve

a hozzá mellékelt beadványokban szereplő információk rendelkezésre bocsátásával a lehető legteljesebb mértékben tájékoztassa a címzettet a per állásával, valamint tárgyával kapcsolatban. Ennek megfelelően az első tárgyalásra szóló idézéshez csatolni kell azokat a beadványokat, amelyek közlésére korábban nem került sor. A beadványt értelemszerűen nem kell közölni azzal, aki azt előterjesztette.

Az idézésben a felet

- fel kell hívni arra, hogy az ügyre vonatkozó, birtokában lévő és korábban be nem csatolt okiratokat a tárgyalásra hozza magával,
- tájékoztatni kell, hogy a tárgyaláson, ha nem személyesen jelenik meg, csak a Pp.-ben meghatározott képviselő útján járhat el, és
- figyelmeztetni kell a tárgyalás elmulasztásának jogkövetkezményeire.

A kiskorú (azaz a tizennyolcadik életévét be nem töltött) felet a törvényes képviselőjén keresztül idézik a közigazgatási perben tartott tárgyalásra. A tizennegyedik életévét be nem töltött kiskorú felet a törvényes képviselője útján kell idézni, ha személyes jelenléte szükséges, azzal a felhívással, hogy a törvényes képviselő a kiskorú megjelenéséről gondoskodjon. A tizennegyedik életévét betöltött kiskorú fél idézéséről a bíróság akkor is értesíti a törvényes képviselőt, ha a törvényes képviselőt szintén idézte a tárgyalásra.

A bíróság a felet a személyes megjelenés kötelezettségével is idézheti, ha úgy ítéli meg, hogy a fél személyes megjelenése szükséges a közigazgatási jogvita elbírálásához. (59. §)

4.2.4. Nyilatkozatok a tárgyalást megelőzően

A felperes és az érdekelt a védiratban foglaltakra nyilatkozatot tehetnek: ez akár már a tárgyalást megelőzően, de magán a tárgyaláson is

megtörténhet. Ezért az idézésben a bíróság felhívja a felperest és az érdekeltet arra, hogy a védiratban foglaltakra a tárgyalást megelőzően írásban nyilatkozhat, valamint figyelmezteti a feleket arra, hogy a tárgyaláson csak szóban tehetnek nyilatkozatot. A felperes, illetőleg az érdekelt által írásban megtett nyilatkozatokat a Kp. 2. § (6) bekezdése alapján a bíróságnak meg kell ismertetnie az alperessel, akinek szintén lehetőséget kell biztosítani arra, hogy nyilatkozzék a felperes, illetőleg az érdekelt nyilatkozata kapcsán.

A bíróság a nyilatkozat megtételére a tárgyalás napját megelőző – tizenöt napnál nem rövidebb – határidőt állapít meg. A bíróság – mérlegelése alapján – a határidőt követően előterjesztett nyilatkozatot mellőzheti. (60. §)

4.2.5. Bizonyítás elrendelése

A bíróság kérelemre vagy hivatalból már a perelőkészítés szakaszában, azaz az első tárgyalást megelőzően is elrendelhet bizonyítást, az első tárgyalásra tanút vagy szakértőt idézhet, ezzel is elősegítve a közigazgatási per alapjául szolgáló jogvita egy tárgyaláson való elbírálását. Természetesen ez nem jelenti azonban azt, hogy csak a perelőkészítés szakaszában rendelhet el a bíróság bizonyítást, sem pedig azt, hogy ha a perelőkészítés szakaszában bizonyítást rendelt el a bíróság, akkor a későbbiekben, a tárgyalási szakban erre már nem kerülhet sor. A bizonyítás elrendelése a perelőkészítés keretében csupán egy lehetőség, amely a bíróság rendelkezésére áll a perkoncentráció jobb megvalósítása érdekében. (61. §)

4.2.6. Iratok beszerzése

Előfordulhat, hogy olyan iratok beszerzése mutatkozik szükségesnek egy közigazgatási perben, amelyek kiállítója egy másik bíróság, közigazgatási szerv, egyéb hatóság vagy bármely hazai vagy külföldi jog-

alany, és ezen okiratokat a felek és érdekeltek nem tudják beszerezni. Ezért a jogalkotó úgy rendelkezett, hogy ha a keresetlevél vagy a védírat mellékletei nem tartalmazzák azokat az iratokat, amelyek nélkül a jogvita nem dönthető el, és azokat a fél nem tudja beszerezni, a bíróság hivatalból megkeresi az irat kiállítóját a szükséges iratok beszerzése végett. Ha az iratok beszerzése hatvan napnál előreláthatóan hosszabb időt venne igénybe, a bíróság az eljárást az iratok bírósághoz történő beérkezéséig felfüggesztheti. A tárgyalást az iratok beérkezését követően haladéktalanul ki kell tűzni.

Ha a bíróság az iratok beszerzése miatt az eljárást felfüggeszti, az eljárás elhúzódása miatt a jogvédelemre szoruló fél nem szenvedhet hátrányt, ezért a bíróságnak az eljárás felfüggesztése előtt döntenie kell az azonnali jogvédelem iránti kérelemről. (62. §)

4.2.7. Tárgyaláson kívüli meghallgatás

A bíróság meghallgatásra idézi azt a felet, akinek személyes meghallgatása törvény rendelkezése alapján szükséges. A meghallgatásról a bíróság a feleket értesíti. A fél a meghallgatáson képviselővel is eljárhat, nyilatkozatát azonban minden esetben személyesen kell megtennie. Ez nem zárja ki azt, hogy a bíróság rendelkezése alapján a fél meghallgatására elektronikus hírközlő hálózat útján kerüljön sor.

A bíróság a személyes meghallgatásról jegyzőkönyvet készít, amelyet a tárgyaláson ismertet, ha később tárgyalásra is sor kerül. (63. §)

4.2.8. Kísérlet egyezség létrehozására

A jogalkotó úgy döntött, hogy az egyezségkötés lehetőségének megteremtését, az egyezségkötés folyamatának megindítását a közigazgatási perekben a bíróság feladatává teszi. Ennek megfelelően már a perelő-készítési szakaszban is lehetőséget teremt a bíróság számára, hogy megkísérelje a felek között egyezség létrehozását, függetlenül attól,

hogy erre a felek önmaguktól vállalkoznának. A perelőkészítés keretében megkísérelt egyezség vonatkozásában is szem előtt kell tartania a bíróságnak az észszerűség követelményét, valamint az ügy sajátosságait és természetesen a jogszabályi rendelkezéseket, így különösen az egyezség kizártságának eseteit.²⁴

A közigazgatási perekben létrejövő egyezséggel kapcsolatos részletes szabályokat a Kp. XI. fejezete rögzíti. (64. §)

---

²⁴ TóTH (2017): *i. m.*, 238.

5. EGYEZSÉG

5.1. Az egyezségről általában

Az egyezés mint eljárásjogi jogintézmény különös jelentőséggel bír, hiszen számtalan előnnyel rendelkezik a perek hagyományos, ítélettel történő lezárásához képest. Amennyiben ugyanis a felek egyezséget kötnek, az esetek döntő többségében nemcsak az ügy zárul le, hanem a közöttük fennálló konfliktus is feloldódik, illetve amiatt, hogy maguk vettek részt az egyezés létrehozásában, azt sokkal inkább „a magukénak érzik”, ezáltal általában nagyobb hajlandóságot is mutatnak az egyezésben foglaltak teljesítésére, így végrehajtásra az egyezségek vonatkozásában viszonylag szűk körben kerül sor. Fontos szempont emellett, hogy a költségek csökkentése a felek részéről az egyezés megkötésével érhető el talán a legmagasabb fokon, ennek persze feltétele, hogy erre az eljárás kezdetén, lehetőleg a bizonyítási eljárás lefolytatása előtt kerüljön sor. Ha ugyanis a felek az eljárás valamely, viszonylag késői időpontjában, azaz valamelyik folytatólagos tárgyaláson, a bizonyítási eljárások eredményének fényében kerítenek sort az egyezés-kötésre, mintegy „kiegyezve egymással”, az már az eljárás költségeit s így a hatékonyságot nem vagy igen csekély mértékben befolyásolja. Ellenkező esetben azonban nyilvánvalóan csökkennek a perköltségek, és a konszenzus révén lényegében eltűnik a jogalkalmazási hiba lehetősége is,²⁵ ugyanakkor eljárási értelemben a bíróság végzésével jogerősen jóváhagyott egyezés az ítélettel azonos hatállyal bír.

---

²⁵ Az esetlegesen felmerülő hibák orvoslására pedig maga a jogalkotó is gondolt: a bíróság jogszerűségi vizsgálata mellett a fellebbezés és a perújítás megengedésével az egyezséget jóváhagyó végzéssel szemben.

A közigazgatási perekben az alapjukat képező közigazgatási jogviszonyok sajátosságai miatt szűkebb körben van lehetőség egyezség létrehozására, mint a polgári perekben, ahol a normák diszpozitív jellege tág mozgásteret biztosít az egyezsége hajlandó felek számára. Közigazgatási perekben ennek megfelelően csak akkor jöhet létre egyezség, ha az anyagi jog a közigazgatási szerv részére mérlegelési jogkört, ezáltal pedig némi mozgásteret enged. Tehát a közigazgatási perekben arról nem egyezkedhetnek a felek, hogy a bíróság előtt megtámadott közigazgatási cselekmény jogszabálysértő volt-e, avagy sem, arról azonban már igen, hogy a felperes által állított jogsérelmeket hogyan lehetne a jogszabályok által biztosított mérlegelési jogkör keretei között úgy orvosolni, hogy ne kelljen újabb közigazgatási eljárásokat lefolytatni.²⁶ Ez pedig mind a felperes, mind pedig az alperes közigazgatási szerv számára előnyös és kiemelten kezelt cél lehet.²⁷

5.2. Az egyezség létrehozása

Az egyezség jogintézményének fent taglalt előnyei miatt a jogalkotó fontosnak tartotta a lehető leszélesebb körben megteremteni az egyezség létrehozásának perjogi kereteit, és a bíróság kötelezettségévé tenni, hogy előmozdítsa a felek megegyezését. Ennek megfelelően a Kp. előírja, hogy ha a jogvita tárgya lehetővé teszi, és jogszabály nem zárja ki, a bíróság a felek közt egyezség létrehozását kísérli meg, ha erre az ügy körülményei alapján észszerű időn belül esély mutatkozik. A bíróság oldalán ez a feladat nemcsak a közigazgatási perek tárgyalási szakában jelentkezik, hanem a Kp. 64. § alapján már a perelőkészítés szakaszában is lehetősége van a bíróságnak, hogy megkísérelje a felek között az egyezség létrehozását.

²⁶ Részletes indokolás a 65. §-hoz.

²⁷ Vö. SZALAI (2017): *i. m.*, 388–389.

A jogalkotó azonban nem elégedett meg azzal, hogy a bíróságok számára előírta, hogy amennyiben arra lehetőség mutatkozik, törekedjenek a felek közötti egyezség létrehozására, hanem annak módjáról is rendelkezik, konkrét intézkedési javaslatot adva ezáltal a bíróságok kezébe. Így a bíróság – miután megállapította, hogy a szóban forgó ügy alkalmas az egyezségkötésre – az egyezség létrejötte érdekében

- tájékoztatja a feleket az egyezség előnyeiről és feltételeiről,
- tájékoztatja a feleket a közvetítői eljárás lényegéről, igénybevételének lehetőségéről és feltételeiről,²⁸
- az általa javasolt egyezséget (egyezségi tervezet) a tárgyalás előkészítése során írásba foglalva vagy a tárgyaláson jegyzőkönyvbe foglalva a felek elé tárhatja, illetve
- a feleket egyezségi kísérletre idézheti.²⁹ (65. §)

5.3. Az egyezség tartalma

Ahogy fentebb is említettük, a közigazgatási perekben a jogszabály szabta keretek között van lehetőség egyezség kötésére, így az egyezség céljához igazodik az egyezség tartalma. A közigazgatási perekben született egyezségben a felek megállapodhatnak a közigazgatási jogvita vagy valamely vitás kérdés számukra megfelelő lezárásának módjában, ha az nem ütközik jogszabályba. Az egyezségben a felek a közigazgatási tevékenységgel okozott jogsérelem orvoslásának módjában is megállapodhatnak. A jogvita úgynevezett másodlagos kérdéseire is kiterjedhet a felek által kötött egyezség, így például a teljesítés határidejére.³⁰

²⁸ A közvetítői eljárásról részletesen lásd a következő alfejezetet.

²⁹ Egyezségi kísérletre történő idézés esetén a bíróság a felek személyes meghallgatását tartja szükségesnek az általa lehetőségként látott egyezség létrehozásához.

³⁰ ROTHERMEL Erika (2017): Egyezség. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 243.

Az egyezség azonban túlléphet a jogvita tárgyán is: az egyezségben a felek és érdekeltek a per tárgyát képező közigazgatási tevékenységgel összefüggő olyan – akár polgári jogi – kötelezettséget is vállalhatnak, amelyre a vitatott közigazgatási cselekmény nem terjedt ki, illetve amelyre az alperes hatáskörrel nem rendelkezik, továbbá a vitatott közigazgatási cselekmény végrehajtásának mellőzéséről is megállapodhatnak. Természetesen azonban az egyezség ilyen esetben sem érintheti más hatóságok hatáskörét.³¹

Az egyezség létrehozásában nemcsak a feleknek kell részt venniük, hanem az érdekeltnak is. Így az érdekelt egyezség megkötésében való részvétele vagy az egyezség szövegének jóváhagyása hiányában nem érvényes, kivéve, ha az egyezség az érdekelt jogait vagy jogos érdekét a bíróság megítélése szerint nem érinti.

A bíróságnak kell vizsgálnia, hogy a felek által létrehozni kívánt egyezség megfelel-e a jogszabályoknak. Ha az egyezség nem felel meg a jogszabályoknak, a bíróság a jóváhagyást megtagadja, és a közigazgatási pert folytatja. Az egyezség jóváhagyásának megtagadásáról a bíróság végzésben dönt, amely ellen önálló fellebbezésnek van helye. Az egyezség jóváhagyását megtagadó végzés ellen előterjesztett fellebbezésnek az eljárás folytatására nincs halasztó hatálya. (66. §)

5.4. Az egyezséget jóváhagyó végzés

Ha a jogszerűségi vizsgálat keretében azt állapítja meg az eljáró bíróság, hogy az egyezség a jogszabályoknak megfelelő tartalommal jött létre, a bíróság azt végzésbe foglalva hagyja jóvá, ezáltal befejezve az előtte folyó közigazgatási pert.

Az egyezséget jóváhagyó végzés rendelkező részének két fontos tartalmi eleme van: egyrészt maga az egyezség, másrészt pedig annak

³¹ Részletes indokolás a 66. §-hoz.

kifejezett kinyilvánítása a bíróság részéről, hogy a felek egyezségét jóváhagyja. Emellett a bíróságnak az egyezséget jóváhagyó végzés rendelkező részében rendelkeznie kell a vitatott közigazgatási cselekmény sorsáról is, azaz arról, hogy azt megsemmisíti, hatályon kívül helyezi, vagy az egyezségben foglaltaknak megfelelően megváltoztatja. Ezáltal az egyezséget jóváhagyó végzés a megtámadott közigazgatási cselekmény helyébe lép, még hozzá anélkül, hogy az eljáró bíróság döntött volna annak jogszerűségéről.³²

A bíróság által jóváhagyott egyezségnek ugyanaz a hatálya, mint az ítéletnek.³³

Egyezségükben a felek rendelkezhetnek arról is, hogy melyik fél milyen arányban viselje a perrel kapcsolatban felmerült költségeket. Ha azonban az egyezség a perköltség viselésére nem terjed ki, a felek költségeiket maguk viselik. Az állam által előlegezett költségek és a feljegyzett illetékek viseléséről a bíróság a pervesztesség egyezség szerinti arányainak figyelembevételével dönt.

Az egyezséget jóváhagyó végzéssel szemben fellebbezésnek van helye, nem élhetnek fellebbezéssel azonban azok a felek, aki között a jóváhagyott egyezség létrejött. Ezzel szemben az érdekelték számára adott a lehetőség, hogy az egyezséget jóváhagyó végzést fellebbezéssel támadják meg. (67. §)

5.5. Egyezség közigazgatási szerződés esetén

A felek a per során úgy is köthetnek egyezséget, hogy a köztük fennálló hatályos közigazgatási szerződést módosítják, s ez az élő szerződés vonatkozásában fennálló hatályon kívül helyezési okot kiküszöböli.

Amennyiben a felek által a közigazgatási perben megkötött egyezség egy közigazgatási szerződés módosítására irányul, a feleknek

³² ROTHERMEL (2017): *i. m.*, 245.

³³ Az ítéletekről lásd részletesen a *Határozatok* című fejezetben.

célszerű rendelkezniük a módosítás hatálybalépéséről is. Ha erről a felek az egyezségben mégsem rendelkeznek, a bíróság a közigazgatási szerződés módosításának hatályát az egyezséget jóváhagyó végzésben határozza meg. Ilyenkor a bíróságnak figyelemmel kell lennie a közigazgatási szerződés tárgyát képező közfeladat folyamatos és zavartalan ellátásához vagy a beruházás teljesítéséhez szükséges észszerű időtartamra.

A közigazgatási szerződés módosítását mint egyezséget jóváhagyó végzés ellen az általános szabályok szerint van helye fellebbezésnek, azonban a módosítást jóváhagyó végzés elleni fellebbezésnek a módosítás hatálybalépésére nincs halasztó hatálya, azaz a módosítás a fellebbezésre tekintet nélkül hatályba lép. (68. §)

6. BÍRÓSÁGI KÖZVETÍTÉS

6.1. A közvetítésről általában

A közigazgatási perekben – a polgári perekhez hasonlóan – fontos cél, hogy a felek a közöttük fennálló jogvitát békés úton rendezzék: erre a jogalkotó a peres eljárás minden szakaszában, sőt már a közigazgatási eljárás szakasza alatt is lehetőséget teremt.³⁴ Az egyezség létrehozásának sajátos esete, ha egy harmadik személy tesz kísérletet a felek álláspontjainak közelítésére. Ezt nevezzük közvetítésnek.

A közvetítói tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény 2. §-ában található fogalom meghatározás szerint a közvetítés az ezen törvény alapján lefolytatott olyan sajátos permegelőző vagy bírósági, illetve hatósági eljárás befejezését elősegítő, egyeztető, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, amelynek célja a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy (a továbbiakban: közvetítő) bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása. Közvetítói eljárás keretében sor kerülhet a természetes személyek és más személyek személyi és vagyoni jogaival kapcsolatban felmerült azon polgári és közigazgatási jogviták rendezésére, amelyekben a felek rendelkezési jogát törvény nem korlátozza.

A közvetítő legfőbb feladata a 3. § alapján, hogy a közvetítés során pártatlanul, lelkiismeretesen, legjobb tudása szerint közreműködjön a felek közötti vitát lezáró megállapodás létrehozásában.

A közvetítésnek az előnyei gyakorlatilag megegyeznek az egyezségkötés kapcsán bemutatott előnyökkel: a közvetítés esetében azonban

---

³⁴ Vö. F. ROZSNYAI (2010): *i. m.*, 197–201.

a felek között létrejövő konszenzus elősegítése érdekében közreműködik egy, a felektől független harmadik személy, a közvetítő. A közvetítő személye alapján különbséget tehetünk a közvetítői eljárás két nagy típusa között: megkülönböztethetjük ugyanis a bírósági közvetítést azoktól a közvetítői eljárásoktól, amelyekben egy, a bíróság kötelékébe nem tartozó természetes vagy jogi személy végzi a közvetítést.

6.2. A közvetítés feltételei a közigazgatási perekben

A bíróságnak a Kp. 65. § (2) bekezdésében rögzített, az egyezség létrejötte érdekében megvalósítandó intézkedései körében tájékoztatnia kell a közigazgatási perekben a feleket a közvetítői eljárás lényegéről, igénybevételének lehetőségéről és feltételeiről.

A közvetítés – az egyezségkötéshez hasonlóan – az önkéntességen alapul. A Kp. rendelkezései alapján nemcsak a felek, hanem az érdekeltek részvétele is szükséges. Ha ugyanis a felek és az érdekeltek is hozzájárulnak, akkor rendel el a bíróság közvetítést. A közvetítés során a felek és érdekeltek bírósági közreműködéssel folytatott egyeztetés útján kísérlik meg a jogvita rendezését, tehát a közigazgatási perekben a bírósági közvetítésről beszélhetünk. (69. §)

6.3. A közvetítés szabályai a közigazgatási perekben

A közigazgatási perben eljáró bíróság végzésével rendeli el a közvetítést. A végzést a közvetítést elrendelő bíróság székhelye szerint illetékes törvényszéknek mint közvetítési feladatokat ellátó bíróságnak kell megküldeni: ez helyettesíti a felek kérelmét. A bíróság a bírósági közvetítőként eljáró bírósági titkár vagy rendelkezési állományba helyezett bíró nevééről, az első tájékoztató megbeszélés időpontjáról és az eljárásban

történő képviselő lehetőségéről a végzés kézhezvételétől számított nyolc napon belül tájékoztatja a feleket.

A közvetítői eljárás a közigazgatási jogvita kapcsán egy önálló eljárás, nem része a felek között folyamatban lévő közigazgatási pernek, ezért ha a bíróság elrendeli a közvetítést, az előtte folyó közigazgatási pert a közvetítés befejezéséig, de legfeljebb két hónapra felfüggeszti. Az eljárás felfüggesztéséről végzést hoz a bíróság, amely ellen önálló fellebbezésnek van helye, azonban a fellebbezésre jogosultak körét korlátozta a jogalkotó: fellebbezésnek csak olyan személy részéről van helye, aki a közvetítéshez nem járult hozzá. Tekintettel arra, hogy a közvetítéshez szükséges a felek és az érdekelték hozzájárulása is, e körben az élhet fellebbezéssel, akit nem kérdeztek meg a közvetítői eljárás alkalmazásáról, vagy pedig olyan, a feleken és az érdekelten kívüli személy, aki fellebbezésre jogosult.

A bírósági közvetítőre és tevékenységére a közvetítői tevékenységről szóló törvény rendelkezéseit megfelelően alkalmazni kell. Eszerint bírósági közvetítői tevékenységet nem az Igazságügyi Minisztérium által névjegyzékbe vett közvetítők, hanem az Országos Bírósági Hivatal elnöke által – a közvetítői szakmai képzés elvégzésének igazolását követően – kijelölt bírósági titkár, bírósági és rendelkezési állományba helyezett bíró végezhet, a bírósági közvetítő azonban az ügyet tárgyaló tanácsnak nem lehet tagja.

A közigazgatási jogvita kapcsán lefolytatott közvetítői eljárás esetében ugyanaz mondható el, mint az egyezség létrehozása kapcsán: a közvetítői eljárásban részt vevő feleknek nem a közigazgatási per tárgyát képező közigazgatási cselekmény jogszerűsége tárgyában kell kompromisszumra jutniuk, hanem a közöttük fennálló konfliktus feloldására, a jogsérelmek orvoslására kell törekedniük.

A közvetítői eljárásban a közvetítői eljárásról szóló törvény 32. §-a alapján a közvetítő a feleket részletesen meghallgatja, biztosítva, hogy a felek egyenlő elbánásban részesüljenek: ennek során a felek kifejezhetik érdekeik alapján kialakított álláspontjukat, és a rendelkezésükre álló

iratokat is bemutatathatják. A felek megállapodásától függően a közvetítő a közvetítői eljárást a felek együttes jelenlétében vagy külön-külön tartott megbeszélések formájában egyaránt lefolytathatja. A közvetítő az egyik féltől kapott tájékoztatást közölheti a másik féllel annak érdekében, hogy a másik fél ennek figyelembevételével álláspontját kialakíthassa, előadhassa, kivéve, ha a tájékoztatást adó fél nyilatkozata szerint a tájékoztatás nem hozható a másik fél tudomására. A fél és az érdekelt a közvetítés során tudomására jutott információt sem a perben, sem azon kívül nem használhatja fel.

A közvetítői eljárás eredményéről a bírósági közvetítő tájékoztatja a közigazgatási perben eljáró bíróságot, így a közvetítő

- a létrejött egyezséget írásba foglalja, és a perbíróságnak megküldi,
- egyezségkötés hiányában vagy bármely fél kérelmére a perbíróságot a közvetítés eredménytelenségéről értesíti.

A perbíróság az egyezséget megvizsgálja, és – ha az megfelel a jogszabályoknak – ítélet hatályú végzésbe foglalja.

Ha a közvetítés sikeres, és jogszerű egyezség születik annak eredményeként, a bíróság a közvetítés miatt felfüggesztett eljárását megszünteti. Ha azonban a közvetítés eredményeként nem jön létre a felek között egyezség, vagy az nem felel meg a jogszabályoknak, illetőleg ha a közvetítés a jogvita egészére vonatkozó egyezség nélkül fejeződik be, a perbíróság az eljárást az általános szabályok szerint folytatja. Az egyezség megtagadásáról közvetítés esetében is végzéssel dönt a bíróság, amely ellen önálló fellebbezésnek van helye, amelyet mind a felek, mind pedig az érdekelték előterjeszhetnek. Az egyezséget megtagadó végzés ellen benyújtott fellebbezésnek nincs halasztó hatálya az eljárás folytatására.

A közvetítői tevékenységről szóló törvény 38/B. § (2) bekezdése és az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 56. § (4) bekezdése értelmében a bírósági közvetítés díj- és illetékmentes. A közvetítéssel kapcso-

latban felmerült költségek viseléséről azonban a felek az általuk megkötött egyezségben rendelkezhetnek. Ha a közvetítői eljárás eredményeként létrejött egyezség nem tartalmaz döntést ezen költségekről, a felek a közvetítéssel felmerült költségüket maguk viselik, így erről a végzésben a bíróságnak a perköltség viselése körében nem kell rendelkeznie.³⁵ (70. §)

---

³⁵ Részletes indokolás a 70. §-hoz.

7. A TÁRGYALÁS

7.1. Tárgyalás tartása a közigazgatási perekben

A peres eljárások esetében az érdemi tárgyalás az az eljárásjogi jogintézmény, amely a felek, a bíróság és a többi eljárási szereplő együttes jelenlétében zajlik, illetve amely az eljárás gócpontjaként a legtöbb eljárási cselekményt foglalja magában, és az eljárási szereplők és a bizonyítékok rendelkezésre állása által a jogvita eldöntése szempontjából kulcsfontossággal bír. A tárgyalás tartása a perek sajátossága: a nemperes eljárások esetében csak kivételes esetben³⁶ találkozhatunk tárgyalással.

A polgári pereket osztott perszerkezet jellemzi szigorú preklúziós szabályokkal. Ez a közigazgatási perek esetében nincs így: az osztott és az egységes perszerkezet elemei keverednek egymással, hiszen noha a jogalkotó a Kp. 3. § (4) bekezdésében előírta, hogy a bíróságnak arra kell törekednie, hogy az ügyeket lehetőség szerint egy tárgyaláson elbírálják, az érdemi tárgyalást megelőző perelőkészítési szakaszban a felek és a bíróság részéről megtehető eljárásjogi cselekmények esetében nem zárták ki annak lehetőségét, hogy azokra később, akár az érdemi tárgyaláson kerüljön sor. Ilyen értelemben tehát a polgári perekhez képest valamelyest kötetlenebb, a felek akaratautonómiájának nagyobb teret engedő eljárásról beszélhetünk a közigazgatási perek esetében. Ez magában foglalja természetesen azt is, hogy a tárgyaláson is nagyobb mértékben érvényesül a felek rendelkezési joga és a tárgyalási elv a közigazgatási perekben.

---

³⁶ Például hagyatéki eljárásban.

A közigazgatási perekben a bíróság főszabály szerint tárgyaláson kívül, azaz érdemi tárgyalás tartása nélkül bírálja el a felek közötti jogvitát. A kivételes esetekre tartogatott tárgyalás tartásának vannak kötelező és mérlegelhető esetei.

Ha valamelyik fél (vagy érdekelt) kéri a tárgyalás tartását, ez a kérelem köti a bíróságot, így nem mérlegelhet, tárgyalást kell kitűznie. Tárgyalás tartását a felperes a keresetlevélben, az alperes pedig a védíratban kérheti. A felek személyében történő változás esetén is van lehetőség a tárgyalás tartásának kérelmezésére: magában a perbelépési kérelemben, illetve a perbevonástól vagy a perbeállításától számított tizenöt napon belül is kérheti a fél. A tárgyalás tartása iránti kérelem elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

Ugyanígy nincs mérlegelési jogköre a bíróságnak a tárgyalás tartása kapcsán, hanem kötelezően tárgyalást kell kitűznie, ha bizonyítani kell lefolytatni a közigazgatási perben, ez alól azonban kivételt képez az okirati bizonyítás, hiszen ebben az esetben tárgyalás tartása nélkül lefolytatható a bizonyítás. Ha a bizonyítás lefolytatásának szükségessége a tárgyaláson kívüli elbírálás során merül fel, a per elbírálására a bíróságnak tárgyalást kell kitűznie.

A tárgyalás tartásának két mérlegelhető esetét rögzíti a Kp. Ha ugyanis a bíróság az ügy összes körülményének ismeretében bármilyen okból szükségesnek tartja, tárgyalást tarthat. Emellett ha az alperes a keresetet az első tárgyalást megelőzően teljes egészében alaposnak ismeri el, vagy a közigazgatási cselekmény olyan lényeges alaki hiányosságban szenved, amely miatt nem létezőnek kell tekinteni, a bíróság mérlegelésére bízta a jogalkotó, hogy – mivel az ügy érdemi vizsgálátára nincs szükség – a pert tárgyaláson vagy azon kívül bírálja el. (77. §)

7.2. A tárgyalás vezetése

A Kp. szerint a közigazgatási perekben eljáró bírácaknak aktívaccnak, a felekkel együttműködőknek kell lenniük, ez abban is megmutatkozik, hogy a bíróság számára milyen kötelezettségeket támasztott a jogalkotó a tárgyalás és általában a per vezetése kapcsán. A pervezetés és a tárgyalás vezetése is az eljáró bíróság feladata: ezek nem szinonim fogalmak, a pervezetés ugyanis a tárgyalás vezetése mellett magában foglalja az egész peres eljárás alatt, tehát a tárgyalást megelőzően, illetve a tárgyalások között végzett eljárási cselekményeket is.³⁷ A pervezetés célja, hogy biztosítsa a peres eljárás gyorsaságát, törvényességét és hatékonyságát.³⁸ A tárgyalásvezetés – elnevezésének megfelelően – a bíróság tárgyaláson végzendő feladatait takarja, amelyek részint tisztán eljárási cselekmények, részint azonban az ügy érdemére is kihatással bíró cselekmények. A tisztán eljárási cselekmények az alaki tárgyalásvezetés körébe tartoznak, és olyan eljárásjogi cselekményeket, intézkedéseket ölelnek fel, amelyek a felek meghallgatásával, a rendfenn tartással és a jegyzőkönyvvezetéssel kapcsolatosak. Az ügy érdemére kiható tárgyalásvezetést anyagi tárgyalásvezetésnek nevezzük: e körbe sorolható minden olyan bírói tevékenység, amely közvetett vagy közvetlen hatással bír a peranyagra. „A felek perfelvételi nyilatkozatai (jogállítások, tényállítások, kérelmek, bizonyítékok és indítványok) ellentmondásosságának, hiányosságának vagy következetlenségének bírói észlelését, és ennek tisztázására irányuló bírói cselekvést jelent. Célja, hogy a döntéshez szükséges lényeges tények, nyilatkozatok rendelkezésre álljanak, elsősorban a félelőadások tisztázása révén, melynek korlátja a felek rendelkezési joga, eszközei pedig a kérdésés, tájékoztatás és felhívás.”³⁹

³⁷ A legtöbb olyan pervezető eljárási cselekmény, amely nem tartozik tárgyalásvezetés körébe, a perelőkészítés körében valósul meg. Például hiánypótlás, áttétel, a tárgyalás kitűzése, idézés a tárgyalásra stb.

³⁸ BH1999. 142.

³⁹ ROTHERMEL (2017): *i. m.*, 253.

A tárgyalásvezetés a közigazgatási perekben az elnök feladata. Az elnök ennek megfelelően a tárgyalás vezetése körében

- ügyel a tárgyalás méltóságára és rendjére,
- felhívja a figyelmet a tényelődadások tisztázatlanságára, azok értelmezésére, kiegészítésére és az ellentmondások feloldására,
- ügyel arra, hogy a felek és az érdekeltek a tényállításaikat, nyilatkozataikat és bizonyítási indítványukat időben terjesszék elő,
- a jogvita ténybeli és jogi vonatkozásait a felekkel megtárgyalja,
- tájékoztatja a feleket a köztudomásúként ismert, valamint a bíróság hivatalos tudomásának körébe tartozó, az ügy szempontjából lényeges tényekről,
- meghatározza a bizonyítási cselekmények, valamint a felek meghallgatásának sorrendjét, továbbá elsőként tehet fel kérdést a tanúnak és a szakértőnek,
- a tárgyalás során bármikor szót adhat az eljáró tanács tagjainak.

A tárgyalás nyilvánosságára, a felvételkészítésre és a pervezetésre a polgári perrendtartás szabályait rendeli megfelelően alkalmazni a Kp. (71. §)

7.3. A tárgyalás menete

A tárgyalást az elnök nyitja meg. A megnyitás azonban nem annyit jelent, hogy az elnök kijelenti, hogy megkezdte a tárgyalást, hanem az adott közigazgatási per legfőbb azonosító adatait is meg kell jelölnie, így a peres feleket, a per tárgyát, a bírósági ügyszámot, a tárgyalás számát, az eljáró tanácsot, valamint a tárgyalás időpontját és helyszínét. Ezek után következik a jelenlévők számbavétele, személyazonosságuk ellenőrzése, illetve az esetlegesen hiányzó idézetek idézése

szabályszerűségének ellenőrzése. A bíróság a tárgyalás megnyitása után rendelheti el zárt tárgyalás⁴⁰ tartását.⁴¹

A tárgyalás megnyitása után az elnök vagy az általa kijelölt bíró ismerteti a keresetlevelet, a védíratot, valamint a feleknek a tárgyalást megelőzően előterjesztett nyilatkozatait, továbbá a szükséges mértékben az ügy iratait.

Az ismertetés után a felek az elhangzottakra észrevételt tehetnek, további ismertetést kérhetnek, saját beadványaikat ismertethetik, kérelmeiket, nyilatkozataikat kiegészíthetik.

Az eljárás gyorsaságának biztosítása érdekében a felek a tárgyaláson csak szóban nyilatkozhatnak, sőt a bíróság a szóbeli nyilatkozatra az ügy körülményei alapján észszerű időkeretet is megállapíthat. A szóbeliség alól egyetlen kivétel érvényesül a tárgyaláson: ha a bizonyítás még nem zárult le, arra írásban is lehet észrevételt tenni.

Ha a jogvita tárgya és körülményei ezt lehetővé teszik, az iratok ismertetését és a felek nyilatkozatait követően a bíróság a felek között egyezség létrehozását kísérli meg, feltéve, hogy valamennyi fél és érdekelt jelen van, vagy ahhoz előzetesen hozzájárult. Az egyezségkötés kapcsán irányadó szabályokat fentebb már ismertettük.

A közigazgatási perekben a bíróság a felek mulasztása esetén is elbírálhatja a jogvitát: ez nem sérti a felek jogait, hiszen a közigazgatási pereket egy közigazgatási eljárás (megelőző eljárás) előzi meg, így a felek nagy valószínűséggel ismerik egymás érveit, emellett azonban a közigazgatási per elején a Kp. szabályai szerint is egymás tudomására kell hozniuk az álláspontjaikat, hiszen a felperesnek a keresetlevélben

⁴⁰ A zárt tárgyalás tartására vonatkozóan a Kp. nem tartalmaz szabályozást, de a Pp. 231. § (2) bekezdése szerint a bíróság hivatalból vagy a fél indokolt kérelmére az egész tárgyalásról vagy annak egy részéről a nyilvánosságot kizárja, ha az minősített adat védelmében, üzleti titok vagy törvényben meghatározott más titok megőrzése, a közérköcs védelmében, kiskorú védelmében vagy a fél személyiségi jogainak védelme érdekében indokolt. A bíróság a tárgyalásnak a tanúmeghallgatással érintett részéről a nyilvánosságot különösen indokolt esetben akkor is kizárhatja, ha a tanú adatainak zártan kezelését rendelte el, és a zárt tárgyaláson történő meghallgatása a tanú, illetve hozzátartozója életének, testi épségének a megóvása érdekében feltétlenül szükséges.

⁴¹ Részletes indokolás a 72. §-hoz.

a Kp. 37. § (1) bekezdés f) pontja alapján meg kell jelölnie a közigazgatási tevékenységgel okozott jogsérelmet, az annak alapjául szolgáló tények, illetve azok bizonyítékai előadásával; az alperesnek pedig a Kp. 42. § (1) bekezdése szerint az általa előterjesztett védíratban kell rögzítenie a keresetlevélben foglaltakra tett nyilatkozatát, az annak alapjául szolgáló tények és azok bizonyítékainak előadásával. Ilyen előzmények után nem meglepő a Kp. azon szabálya, miszerint a tárgyalást a szabályszerűen idézett felperes, illetőleg alperes távollétében is meg lehet tartani, a mulasztás az ítélet meghozatalát és kihirdetését sem érinti. Ezen szabály alól egyetlen kivétel van, nevezetesen ha a felperes kéri a tárgyalás tartását, ám a tárgyaláson sem ő, sem pedig képviselője nem jelenik meg a szabályszerű idézés ellenére, a bíróság ugyanis ilyen esetekben – mérlegelése szerint – a Kp. 82. §-ára hivatkozással megszüntetheti a közigazgatási pert, ha az alperes nem kéri az eljárás folytatását.⁴² (72. §)

7.4. A tárgyalás elhalasztása

Noha a Kp. 57. § (1) bekezdése előírja, hogy a bíróságnak a tárgyalás előkészítése, valamint az eljárás észszerű időn belüli lefolytatása céljából minden szükséges intézkedést meg kell tennie annak érdekében, hogy a per lehetőleg egy tárgyaláson érdemben elbírálható legyen, szükség lehet további érdemi tárgyalás tartására. Ilyen esetekben a tárgyalás elhalasztására kerül sor, amelynek csak indokolt esetben, az ok megjelölésével van helye. A tárgyalás elhalasztása tehát feltételez egy kitűzött tárgyalást, amely előtt vagy alatt, illőleg azt követően alapos ok merül fel a halasztásra. Ha a tárgyalás előtt vagy azt követően, két tárgyalás között – tehát nem a tárgyaláson – merül fel a halasztásra okot adó körülmény, a bíróság a megidézettek – ha erre mód

⁴² Részletes indokolás a 72. §-hoz.

van – előzetesen értesíti, és egyidejűleg intézkedik az új tárgyalási határnap kitűzéséről.

A tárgyalás elhalasztása a bíróság részéről kötelező vagy mérlegetlően alapuló lehet, valamint megtörténhet hivatalból, de kérelemre is. A tárgyalást kötelezően el kell halasztania a bíróságnak, ha a tárgyalásra szóló idézés vagy idézések nem voltak szabályszerűek. Ugyanígy el kell halasztani a közigazgatási perben tartott érdemi tárgyalást, ha a személyes meghallgatásra szabályszerűen idézett fél a tárgyaláson nem jelenik meg, vagy csak a képviselője van jelen, de a személyes meghallgatás a per érdemi eldöntésének lényeges előfeltétele. Ha azonban ezen fél személyes meghallgatása nem lényeges előfeltétele a per érdemi eldöntésének, akkor nem kell elhalasztani a tárgyalást. Fontos megjegyezni e körben, hogy ha a szabályszerűen idézett fél mulasztása miatt a tárgyalást el kell halasztani, a megismételt tárgyalás költségét – pernyertességre vagy pervesztességre tekintet nélkül – a mulasztó fél viseli.

Szintén nem mérlegetlően a bíróság a tárgyalás elhalasztása kérdésében, ha a bizonyítást a tárgyaláson nem lehet lezárni, ugyanis további kérdések, a bizonyítás kiegészítésének szükségessége merült fel.

A bíróság mérlegetlően jogkörében dönthet a tárgyalás elhalasztásáról, ha a fél képviselője a tárgyaláson képviseleti jogosultságát igazolni nem tudja: ez esetben a bíróság a tárgyalást ebből az okból csak akkor halaszthatja el, ha a per a rendelkezésre álló iratok alapján nem dönthető el. Ha a képviselőként megjelent személy a képviseleti jogosultságát nyolc napon belül nem igazolja, vagy a fél újabb képviselőt nem hatalmaz meg, és személyesen sem jár el, a megismételt tárgyaláson a bíróság – ha ennek feltételei fennállnak – ítéletet hoz.

A felek indokolt közös kérelmére a bíróság egy alkalommal a tárgyalást legfeljebb hatvan napra elhalaszthatja, ha az megítélése szerint a jogvita észszerű időn belüli rendezését elősegíti. Ilyen esetben tehát szintén mérlegetlően dönt a bíróság a tárgyalás elhalasztásáról, amely során leginkább azt kell vizsgálnia, hogy vajon a tárgyalás elhalasztásának kérése mögött nem a per elhúzásának célja áll-e:

ezt értelemszerűen az ügy összes körülményének mérlegelésével képes csak eldönteni.⁴³ (73. §)

7.5. Változás a bírák személyében

A peres eljárásokat jellemző egyik fontos elv a közvetlenség elve, amely szerint a bíróság csak az általa közvetlenül észlelt tényekre és bizonyítékokra alapozhatja döntését. Ha a folytatólagos tárgyaláson az eljáró tanács tagjainak személyében, azaz a bíróság összetételében változás áll be, sértheti a közvetlenség elvét, ezért a Kp. előírja, hogy az elnökök ilyen esetekben ismertetnie kell a felek által előterjesztett kérelmeket, a korábbi tárgyalásokról készült jegyzőkönyveket és a per egyéb iratait. A felek az ismertetésre észrevételt tehetnek, erre a bíróságnak figyelmeztetnie kell a feleket, akik ezen nyilatkozatukban felhívhatják az „új” bíró figyelmét bizonyos kérdésekre, illetve ezáltal egyúttal meg is bizonyosodhatnak, hogy az ügyet átvevő bíró ismeri az ügyet, illetve az iratokat.

Természetesen amennyiben változás következik be az ügy tárgyaló bírák személyében, az nem érinti a korábbi perceselexményeket: azok a bírák személyének változásától függetlenül hatályban maradnak. (74. §)

7.6. Bizonyítás a tárgyaláson

A pervezetési jogosítványa körében a tanács elnöke határozza meg a közigazgatási perekben a bizonyítási cselexmények sorrendjét is, így lehetősége van arra, hogy a tárgyalást megelőzően, a perelőkészítés szakaszában rendeljen el bizonyítást a per gyors befejezése, hatékony-

---

⁴³ ROTHERMEL (2017): *i. m.*, 261–262.

sága érdekében. Ha a bíróság a tárgyalás előkészítése során bizonyítást rendelt el, az elnöknek gondoskodnia kell arról, hogy a bizonyítási eszközök a tárgyaláson rendelkezésre álljanak. Olyan határnapra kell tehát kitűznie a tárgyalást, amikor a bizonyítás befejeződött, a bizonyítékok már rendelkezésre állnak, azaz amikor a szakértő elkészíti szakvéleményét, illetve a tanút, szakértőt megidézi.

A kontradiktórius eljárás elvéből következően a felek a bizonyítás eredményére a tárgyaláson szóban észrevételeket tehetnek. Írásbeli észrevételezési joggal csak akkor bírnak a felek, ha a tárgyalást további bizonyítás szükségessége miatt kell elhalasztani; ilyen esetben a bíróság tizenöt napnál nem rövidebb határidőt állapíthat meg az írásbeli nyilatkozat előterjesztésére. A határidőt a bíróságnak a felmerült kérdések bonyolultságára, súlyára, az elvárt észrevétel terjedelmére és jelentőségére tekintettel kell megállapítania.⁴⁴ (75. §)

7.7. A tárgyalás berekesztése

Ha a közigazgatási perben tartott tárgyaláson az eljáró bíróság úgy ítéli meg, hogy a per alapját képező ügy egésze vagy annak egy elkülöníthető része a határozathozatalra megérett, a bíróság figyelmezteti a feleket, hogy összefoglaló nyilatkozataik⁴⁵ megtételét követően a tárgyalást berekeszti. Ennek megfelelően a jelen lévő felek⁴⁶ nyilatkozatai után a bíróság a per tárgyalását berekeszti, és visszavonul határozathozatalra. A tárgyalás berekesztése tehát az érdemi tárgyalás lezárása, amely után már a döntésre kiható eljárási cselekmény nem történik, hiszen a berekesztés feltétele, hogy a bíróság tagjai részéről minden,

⁴⁴ ROTHERMEL (2017): *i. m.*, 262.

⁴⁵ E körben a felek előadhatják, megismételhetik a per folyamán tett nyilatkozataikat, megérősíthetik a kereseti kérelmüket, illetve bármilyen, a per tárgyához kapcsolódó nyilatkozatot megtehetnek. A polgári perekben ezt a felszólalást nevezik perbeszédnek.

⁴⁶ Az összefoglaló nyilatkozat tételének lehetőségét csak a jelen lévő felek részére kell biztosítania a bíróságnak.

az ügygel kapcsolatos releváns kérdés tisztázott legyen, és megszülessen bennük a döntés tartalmát illetően is az elhatározás.⁴⁷ A tárgyalás berekesztését a perben eljáró tanács elnöke jelenti be: a berekesztést követően a bíróság határozathozatal céljából visszavonul, ami a felek és más jelenlévők (jogi képviselők, hallgatóság stb.) tárgyalóteremből való távozásával valósul meg.⁴⁸

Lehetőség van azonban arra, hogy a berekesztett tárgyalást a határozat kihirdetése előtt újból megnyissa a bíróság, ha valamely kérdés további tárgyalása szükséges. A tárgyalás újbóli megnyitása kötelező a bíróság részéről, ha a tárgyalás berekesztése és a határozathozatal között a bírák személyében változás állt be: ilyen esetben a bíróságnak új tárgyalási határnapot kell kitűznie. (76. §)

---

⁴⁷ ROTHERMEL (2017): *i. m.*, 262.

⁴⁸ BH1995. 421.

8. TÁRGYALÁSON KÍVÜLI ELBÍRÁLÁS

Ahogy azt már rögzítettük, a bíróságok a közigazgatási pereket főszabály szerint tárgyaláson kívül bírálják el: ilyenkor a felek, az érdekeltek és a bíróság írásban kommunikálnak egymással, aminek során azonban figyelemmel kell lennie arra a bíróságnak, hogy ne húzódjon el indokolatlanul hosszú ideig az előtte folyó közigazgatási per.

Fontos ugyanakkor, hogy a felek számára biztosított legyen a jogvitájuk tárgyaláson kívüli elbírálása esetén is, hogy előterjeszthessék nyilatkozataikat, beadványaikat, ezért erre a Kp. minimális határidőt állapít meg. A per tárgyaláson kívül történő elbírálása esetén a bíróságnak ugyanis a védírat közlésével egyidejűleg a felek számára beadványaik benyújtására – legalább tizenöt nap – határidőt kell megállapítania. Az e beadványokra adandó válaszok és egyéb beadványok benyújtására a bíróság szintén legalább tizenöt napos határidőt állapíthat meg, azzal, hogy arra lehetőleg az első tárgyalás kitűzésére irányadó határidőn belül, azaz a keresetlevél bíróságra való beérkezésétől számított hatvan napon belül sor kerüljön.

Azok az eljárási cselekmények, amelyek legkésőbb az első tárgyaláson teljesíthetők, a bíróság által meghatározott, legalább tizenöt napos határidőn belül, ennek hiányában az ítélet meghozataláig teljesíthetők.

Mivel tárgyalásra nem kerül sor, a Kp. biztosítja a bíróság részére annak lehetőségét, hogy a feleket és az érdekeltet egyezségi kísérletre idézze. (77. §)

9. BIZONYÍTÁS

A bizonyítási eljárás célja a per eldöntéséhez szükséges tények megállapítása. A Kp. a bizonyítással kapcsolatos szabályok körében a Pp.-re utal, ugyanakkor a közigazgatási jogviták és a magánjogi jogviták eltérő voltára tekintettel számos sajátos szabályt is megállapít a bizonyítási eljárás tekintetében.

9.1. A bizonyítással kapcsolatos alapvető elvek

A Kp. már I. fejezetében, az alapvető rendelkezések között számos, a bizonyítással kapcsolatos rendelkezést nevesít. A felek kötelezettségként határozza meg a per eldöntéséhez szükséges *peranyag szolgáltatását*. A Kp. 3. §-a szerint a jogvita elbírálásához szükséges tények feltárása és az alátámasztásukra szolgáló adatok és bizonyítékok rendelkezésre bocsátása – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a feleket terheli. Ezzel együtt mondja ki a törvény az *igazmondási kötelezettség* követelményét, amely szerint a felek tényállításaikat és egyéb, tényekre vonatkozó nyilatkozataikat a valóságnak megfelelően kötelesek előadni.

A fél által előadható tények körét tekintve azonban korlátok is érvényesülnek, ami a közigazgatási per jogorvoslati funkciójával áll összefüggésben. Azok az esetek tartoznak ebbe a körbe, amikor a pert megelőzi egy közigazgatási hatósági vagy jogorvoslati eljárás. Ebben az esetben a megelőző eljárás idején fennálló, de a megelőző eljárásban nem értékelt tényre, körülményre a felperes vagy az érdekelt akkor hivatkozhat, ha azt a megelőző eljárásban a közigazgatási szerv arra való hivatkozása ellenére nem vette figyelembe, azt önhibáján kívül

nem ismerte, illetve arra önhibáján kívül nem hivatkozott.⁴⁹ [Kp. 78. § (4) bekezdés]

A Kp. főszabálya szerint a per eldöntése szempontjából jelentős tények feltárása és az azok alátámasztására szolgáló bizonyítékok rendelkezésre bocsátása a felek feladata. A perkoncentráció elvével összhangban a fél nem késlekedhet a bizonyítási indítványai előterjesztésével, illetve bizonyítási eszköz rendelkezésre bocsátásával, arra legkésőbb az első tárgyaláson van lehetőség.

Közigazgatási perben is érvényesül a *tényállás szabad megállapításának elve*, amely szerint a bíróság a perben – törvény eltérő rendelkezése hiányában – alakszerű bizonyítási szabályokhoz, a bizonyítás meghatározott módjához vagy meghatározott bizonyítási eszközök alkalmazásához nincs kötve, szabadon felhasználhatja a felek előadásait, valamint minden bizonyítékot, amely a tényállás megállapítására alkalmas. Ez az elv kifejezi a bizonyítás lefolytatásának formai szabadságát, másrészt annak lehetőségét, hogy a bíróság bármely alkalmas eszközt bizonyítékként felhasználjon.

Fontos, bizonyítással kapcsolatos alapelv a *bizonyítékok szabad mérlegelésének elve*. Ez azt jelenti, hogy a bíróság a bizonyítékokat egyenként és összességükben, a megelőző eljárásban megállapított tényállással összevetve értékeli.

A bizonyítékok szabad mérlegelése során a bíróság értékeli, hogy a felek tényállításait az általuk rendelkezésre bocsátott bizonyítékok alátámasztották-e, vagy sem. A bíróság által meghatározott tényállás akkor felel meg az eljárásjogi jogszabályoknak, ha az összhangban áll a periratokkal, okszerű és helyes következtetéseken nyugszik.

⁴⁹ E korlátozás indokát a Kp. 78. §-ához fűzött indoklás azzal magyarázza, hogy a közigazgatási per nem újabb hatósági ügyintézési szint, ezért a közigazgatási szerv által a megelőző eljárásban elfogadott tényállás tekintetében csak korlátozottan van helye új bizonyítékokra hivatkozásnak. A megtámadási perek esetében a feleknek a közigazgatási eljárás során kell mindent megtenniük annak érdekében, hogy a tényállás teljes mértékben tisztázásra kerüljön, különben a bírósági eljárás parttalan és igen hosszadalmas jogvitává válik. Ezt a célt szolgálja annak a rögzítése, hogy a megelőző eljárásban nem értékelt tényre főszabályként nem lehet hivatkozni.

Közigazgatási perben is főszabályként érvényesül, hogy a perben jelentős tényeket annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valósan fogadja el. Ezt nevezi a törvény *bizonyítási érdekek*. Ez alatt azt értjük, hogy a perben felmerült valamely vitás tény fennállásának bizonyítása melyik fél érdekében áll, melyik fél feladata az azzal kapcsolatos bizonyítási indítványok előterjesztése, bizonyítékok rendelkezésre bocsátása.

A bizonyítás elmaradásának vagy sikertelenségének következményeit a bizonyító fél viseli. Ezt nevezük *bizonyítási tehernek*, vagyis azt, hogy valamely tény bizonyíthatlanságának következményei melyik fél terhére értékelendők.

A Kp. meghatároz olyan eseteket, amikor helye van *hivatalbóli bizonyításnak*. A bíróság hivatalból bizonyítást rendelhet el

- a) az olyan tény, körülmény alátámasztására szolgáló bizonyítékok tekintetében, amelyeket hivatalból kell figyelembe vennie,
- b) a kiskorú vagy fogyatékosági támogatásra jogosult személy érdekeit veszélyeztető jogsértésre való hivatkozás esetén, vagy
- c) ha törvény így rendelkezik.

A bíróság a bizonyítás hivatalbóli elrendeléséről a feleket tájékoztatja, és felhívja őket észrevételeik és az ezekre vonatkozó bizonyítékok – vagy a bíróság által meghatározott bizonyítékok – előterjesztésére. [Kp. 78. § (5) bekezdés]

Vannak olyan esetek, amikor a Kp. a fegyveregyenlőség elvére tekintettel a *bizonyítási érdekekkel ellentétesen* határozza meg a *bizonyítási kötelezettséget*.

Erre ad lehetőséget akkor, amikor a megelőző eljárás hivatalból indult, és a fél az abban megállapított tényállás megalapozatlanságát, hiányosságát vagy iratellenességét valószínűsíti. Ebben az esetben a bíróság a közigazgatási szervet a tényállás valóságának bizonyítására

kötelezi. A másik esetkör a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos perek köre. Itt a közigazgatási szerv köteles bizonyítani

- a) az igény elbírálásához szükséges általános hatályú rendelkezések, utasítások és a jogvita eldöntéséhez szükséges, a közigazgatási szerv működési körében keletkezett iratok tartalmát,
- b) az igényelt juttatással összefüggő, vitatott számítások helyességét, továbbá
- c) bérvita esetén a juttatás megfizetését.

Ez utóbbi szabályozás indoka, hogy bizonyítási szempontból aszimmetrikus helyzet áll elő akkor, amikor az állam vagy az állam nevében eljáró szerv által foglalkoztatott felperes olyan bizonyítékkal kellene, hogy alátámassza állítását, amelynek adott esetben a létezéséről vagy tartalmáról sem rendelkezik megfelelő információval. Ezek a szabályok, amelyek az állam vagy az állam nevében eljáró szerv számára konkrét bizonyítási feladatokat írnak elő, a bíróságnak egyértelmű lehetőséget adnak arra, hogy a bizonyítatlanság következményét reá hárítva a munkavégzésre kötelezett személyt foglalkoztató állami szervet kötelezze az igény elbírálásához szükséges okiratok, nyilvántartások, számítások csatolására. Bérvita esetén a foglalkoztatott személy többnyire csak állítani tudja a kifizetés elmaradását, ezért a törvény szerint ilyen vita esetén a foglalkoztató állami szervet terheli a bizonyítás arra is, hogy a juttatást megfizette. Értelemszerűen ez magában foglalja a kifizetés jogszerű módjának és idejének bizonyítását is. A foglalkoztató állami szervnek csak akkor kell bizonyítania az igényelt juttatással összefüggő számítások helyességét, ha az vitatott.⁵⁰

Ez utóbbi szabályozás a Pp.-be újonnan bevezetett és a Kp. utaló szabálya folytán a közigazgatási perekben is alkalmazandó *bizonyítási szükségshelyzet* [Pp. 265. § (2)–(3) bekezdések] szabályozásával mutat hasonlóságot. A bizonyítási szükségshelyzet azokra a kirívóan infor-

⁵⁰ NAGY Adrienn (2017b): Munkaügyi per. In WOPERA Zsuzsa szerk.: *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata*. Budapest, Wolters Kluwer Kiadó. 606.

mációaszimmetrikus helyzetekre ad szabályozási megoldást, amikor a bizonyító fél ellenfele rendelkezik a releváns bizonyítékok felett, és emiatt képes a bizonyítás eredményességét megnehezíteni, esetleg ellehetetleníteni. Ebben az esetben a bizonyító fél ellenfele rendelkezik a bizonyítási indítványhoz nélkülözhetetlen adatokkal, így a tényállítás bizonyítása a fél számára nem lehetséges. A bizonyítási szükséghelyzet fennállásának törvény szerinti jogkövetkezménye, hogy a félnek a tény fennállását nem kell bizonyítania, mert azt a bíróság valósnak fogadhatja el, ha a bíróban kétely e tekintetben nem merül fel.

Nincs szükség minden esetben bizonyításra a perben jelentős tények megállapításához. A bíróság az ellenérdekű fél által beismert, a felek által egyezően előadott, az ellenfél által bírói felhívás ellenére nem vitatott vagy a törvény értelmében nem vitatottnak tekintendő tényállítást valósnak fogadhatja el, ha annak tekintetében kételye nem merül fel. A bíróság az általa köztudomásúnak tekintett és az olyan tényeket, amelyekről hivatalos tudomása van, akkor is figyelembe veszi hivatalból, ha azokra a felek nem hivatkoztak. A bíróság a törvényes vélelmeket – ideértve a jogszabály szerint az ellenkező bizonyításáig valósnak tekintendő körülményeket – hivatalból veszi figyelembe.

A bíróság köteles a feleket tájékoztatni arról, ha valamely tény fennállását hivatalból veszi figyelembe. E tájékoztatásnak azért van jelentősége, mert törvény eltérő rendelkezése hiányában e tényekkel szemben is van helye ellenbizonyításnak.

9.2. A bizonyítás módjai és eszközei

A közigazgatási perben a bizonyítás történhet tanúbizonyítás, szakértői bizonyítás, okirati bizonyítás és szemle útján, ezeket nevezzük *bizonyítási módoknak*. A bíróság bármilyen olyan egyéb bizonyítást is fogantósíthat, amely a perben jelentős tények megállapítására alkalmas, ha ez a jogvita eldöntése szempontjából célszerűnek mutatkozik.

A tényállás szabad megállapításának elvéből következik, hogy a perben nemcsak a nevesített bizonyítási módok igénybevételére van lehetőség, hanem bármely más, úgynevezett atipikus bizonyítási mód is alkalmazható. Atipikus bizonyítási mód lehet például adatszolgáltatás kérése hatóságoktól vagy magánszemélyektől.

A törvény a *bizonyítás eszközeit* is nevesíti. Bizonyítási eszközként különösen tanú, szakértő, okirat, képfelvétel, hangfelvétel, kép- és hangfelvétel, valamint egyéb tárgyi bizonyítási eszköz vehető igénybe.

A kép- és hangfelvételek külön történő nevesítése a törvényben azért fontos, mert a technikai fejlődés következtében, a digitális kép- és hangrögzítés elterjedésével egyre nagyobb jelentőséget kapnak a perben felvett bizonyítás során. Ezek korábban tárgyi bizonyítási eszközöknek minősültek, a kép- és hangfelvételek azonban minőségileg különböznek az egyéb tárgyi bizonyítási eszközöktől: nem valamilyen dolog jelenbeli állapotát, hanem valamilyen múltbeli eseményt vagy múltbeli állapotot érzékeltetnek.⁵¹

Fontos kiemelni, hogy a *fél nem minősül bizonyítási eszköznek*, így a fél előadását nem bizonyítékként értékeli a bíróság. A tényállás megállapítása, a bizonyítás eredményének mérlegelése körében azonban a bíróság a felek előadását is értékeli, ezért fontos kiemelni a felek igazmondási kötelezettségét.

9.2.1. A jogsértő bizonyítási eszközök

A bizonyítás szabályozása körében jelentős újítás, hogy a Pp. 269. §-a rendelkezik a jogsértő bizonyítási eszközökről és azok felhasználhatóságáról, figyelemmel arra, hogy a gyakorlatban egyre többször merül fel az a kérdés, hogy felhasználhatók-e a jogellenesen készült vagy

⁵¹ NAGY Adrienn (2017a): A bizonyítás. In NAGY Adrienn – WOPERA Zsuzsa szerk: *Polgári eljárásjog I.* Budapest, Wolters Kluwer Kiadó. 297.

jogellenesen megszerzett bizonyítékok.⁵² A leggyakrabban ezek titkos kép- és hangfelvételek formájában jelentkeznek, illetve egyre gyakrabban merül fel az elektronikus kapcsolattartás során a bizalmasan kezelt információk jogellenes felhasználásának, nyilvánosságra hozatalának, így a magánszféra sérelmének a problémája.

A törvény általános jelleggel rögzíti, hogy jogsértő bizonyítási eszközök a perben nem használhatók fel. Ennek indoka, hogy a jogállamban nem alkothatók olyan szabályok, amelyek a jogkeresőket jogellenes cselekményekre ösztönzik.

Abszolút kizárt az olyan bizonyíték felhasználhatósága, amelyet az élethez és a testi épséghez fűződő jog megsértésével vagy erre irányuló fenyegetéssel szereztek meg, vagy így állítottak elő. Más esetekben a bizonyíték befogadhatósága tárgyában a bíróság mérlegelési jogkörben dönt. Ennek körében azt kell mérlegelnie, hogy a fél bizonyításhoz fűződő méltányolható magánérdeke vagy a másik fél személyiségi jogának védelme élvez prioritást. A mérlegelés során azt is figyelembe kell venni, hogy a bizonyíték megszerzése, felhasználása milyen súlyú jogellenességet valósított meg. A jogsértő bizonyítási eszköz befogadása akkor lehet indokolt, ha a fél más módon nem tudja állításait bizonyítani. Ha a bíróság befogadja a jogsértő bizonyítékot, ez önmagában a felet nem mentesíti a büntetőjogi, szabálysértési és polgári jogi felelősség alól.

9.3. A bizonyítás indítványozása, elrendelése

A bizonyítás felajánlása bizonyítási indítvánnyal történik. A bizonyítási indítványban a fél köteles megjelölni a bizonyítani kívánt tényt,

---

⁵² A magyar bírói gyakorlat régóta kezelni próbálja ezt a sajátos érdekmérlegelést igénylő helyzetet, de a perjogi kodifikáció módott adott a tovább nem halogatható törvényi szabályozás megteremtésére.

a bizonyítási eszközt, a bizonyítási módot, és köteles röviden megindokolni azok bizonyításra való alkalmasságát. Az okirat és a tárgyi bizonyítási eszköz rendelkezésre bocsátásakor a fél köteles megjelölni a bizonyítani kívánt tényt, és köteles röviden megindokolni a bizonyításra való alkalmasságát.

Fontos kiemelni, hogy a bíróság a fél által előterjesztett bizonyítási indítványhoz, a bizonyítás felvétele tárgyában hozott határozatához nincs kötve. Mellőzi a bizonyítás elrendelését, ha

- a) a bizonyítási indítványt a fél nem e törvényben foglaltaknak megfelelően terjeszti elő, kivéve, ha törvény eltérően rendelkezik,
- b) a bizonyítással járó költségek előlegezésére kötelezett fél – felhívás ellenére – az előlegezési kötelezettségét nem teljesítette.

A bíróság mellőzi a bizonyítás elrendelését vagy a már elrendelt bizonyítás lefolytatását, ha az a jogvita elbírálása szempontjából szükségtelen.

9.4. A bizonyítás felvétele

A bizonyítás lefolytatására a szóbeliség és közvetlenség elvének érvényesülése érdekében főszabály szerint *tárgyaláson* kerül sor. Fontos kiemelni, hogy a közigazgatási perben a tárgyaláson kívüli elbírálásra a felek erre irányuló kérelme alapján is csak akkor van lehetőség, ha – az okirati bizonyítást ide nem értve – nincs szükség bizonyítás lefolytatására.

Bizonyítási cselekmények azonban már a tárgyalást megelőzően is tehetők. A Kp. lehetőséget biztosít arra, hogy a bíróság már a tárgyalás előkészítése során is bizonyítást rendeljen el. Ebben az esetben az elnök gondoskodik arról, hogy a bizonyítási eszközök a tárgyaláson rendelkezésre álljanak. A felek a bizonyítás eredményére a tárgyaláson észrevételt tehetnek.

A Kp. a fent említett lehetőség mellett az *azonnali jogvédelem körében előzetes bizonyítást* is megenged. Erre akkor kerülhet sor, ha valószínűsíthető, hogy

- a) a bizonyítás a per folyamán vagy annak későbbi szakában már nem lenne sikeresen lefolytatható, illetve jelentős nehézséggel járna, vagy
- b) a bizonyítás előzetes lefolytatása elősegíti a per észszerű időn belül történő befejezését.

Az előzetes bizonyításra egyebekben a bizonyítás szabályait kell megfelelően alkalmazni. Az előzetes bizonyítás eredményét a perben bármelyik fél és érdekelt is felhasználhatja. Az előzetes bizonyítás iránti kérelmet elutasító végzés ellen külön fellebbezésnek van helye.

A tárgyaláson a bíróság a felek bizonyítási indítványainak keretei között szabadon állapítja meg a bizonyítás felvételének módját, eszközeit, és az elnök határozza meg a bizonyítási cselekmények, valamint a felek meghallgatásának sorrendjét.

A felek a bizonyításfelvételnél jelen lehetnek, azzal kapcsolatban észrevételeket és indítványokat tehetnek, a bíróság számára további kérdések feltételét indítványozhatják.

A tárgyaláson az elnök elsőként tehet fel kérdést a tanúnak és a szakértőnek. A bíróság engedélyezheti, hogy egyes kérdéseket a fél közvetlenül tegyen fel a közreműködőnek.

9.5. A tanúbizonyítás

A tanú az a személy, aki mint személyi bizonyítási eszköz a bizonyítandó tényekről rendelkezik tudomással, és azokról tesz vallomást a bíróság előtt. A tanú a *peres felektől különböző személy*, mert senki sem lehet tanú a saját perében („nemo testis auditor in re sua”). A tanú *megtörtént tényekről számol be* a bíróság előtt. Vagyis a tanúbizonyítás

tárgya csak olyan tény, körülmény lehet, amelyről a tanúnak tudomása van.

Mivel a tanú a peres felektől különböző személy, a tanúnak mint bizonyítási eszköznek a perbeli jogállása a peres felektől alapvetően különbözik. A tanút a fél jogai nem illetik meg.

A tanúzási kötelezettségnek négy eleme van:

- megjelenési kötelezettség,
- vallomástételi kötelezettség,
- okirat-felmutatási kötelezettség és
- igazmondási kötelezettség.

Ezek megszegése esetén a közreműködőkkel szemben kiszabható kényszerítő eszközök alkalmazhatók. Az igazmondási kötelezettség megszegése azonban a Btk. 272–275. §-ában szabályozott hamis tanúzás bűncselekményét valósítja meg.

Tanúbizonyítási indítvány esetén be kell jelenteni a tanú nevét és idézhető címét. Ez utóbbi bejelentésére csak akkor kerülhet sor, ha a tanú az adatainak feltüntetéséhez előzetesen hozzájárult, vagy ha az adatokat valamennyi peres fél ismeri, vagy azok valamely közhiteles nyilvántartásból bárki számára megismerhetők.

Ha a tanú ehhez nem járul hozzá, a nevének kívül a tanú egyéb adatait külön lapon kell bejelenteni. A hozzájárulásról vagy az adat ismertségéről az indítványozó félnek a tanúbizonyítási indítványban nyilatkoznia kell.

A külön lapot a bíróság az iratok között elkülönítve, zártan kezeli, annak tartalmát csak a bíróság, a jegyzőkönyvvezető, illetve a leíró és az ügyész jogosult megismerni.

A bíróság a bizonyító fél kérelmére *az ellenfelet is kötelezheti* a tanú nevének és idézhető címének a bejelentésére, ha a bizonyító fél valószínűsíti, hogy az általa nem ismert tanút az ellenfél ismeri vagy ismernie kell. Ebben az esetben az adatok zártan történő kezelését a tanú hozzá-

járulásának hiányában csak akkor lehet megszüntetni, ha a bizonyító fél időközben egyéb úton megismerte a tanú személyi adatait.

A tanút az elnök idézi meg. A tanú idézése *végzéssel* történik, amelyben szükséges megjelölni a tárgyalás (meghallgatás) helyét és időpontját, valamint figyelmeztetni kell a meg nem jelenés jogkövetkezményeire. Az idézésben megjelölhetők azok a körülmények is, amelyekre a tanú meghallgatása irányul, és a tanú felhívható arra, hogy meghatározott feljegyzéseit, iratait vagy a bizonyításnál felhasználható egyéb tárgyait hozza magával.

A szabályszerűen idézett tanú alapvető kötelezettsége, hogy az idézésben megjelölt helyen és időpontban megjelenjen. A tanú abban az esetben is köteles megjelenni, ha tanúként nem hallgatható meg, ezt nevezzük *tanúzási képtelenségnek*, vagy ha a *tanúvallomást megtagadhatja*. E szabály alapvető indoka az, hogy tisztázni szükséges azokat a körülményeket, amelyek alapján a tanúzási képtelenség vagy a tanúvallomás megtagadása fennáll.

Ha a tanú a szabályszerű idézés ellenére a megjelenési kötelezettségének nem tesz eleget, és távolmaradását előzetesen nem menti ki, vele szemben a bíróság a következő szankciókat alkalmazhatja:

- az okozott költségek megtérítésére kötelezi,
- pénzbírsággal sújthatja,
- elrendelheti az elővezetését.

A szankciók együttesen is alkalmazhatók, tehát az sem kizárt, hogy a pénzbírság kiszabása mellett a bíróság elrendelje a tanú elővezetését.

9.5.1. A tanúzási képtelenség

Nem hallgatható meg tanúként, aki

- védőként járt el, olyan kérdésről, amiről védőként szerzett tudomást,

- a titoktartás alól felmentést nem kapott, olyan kérdésről, amely minősített adatnak minősül.

A védőre irányadó tanúzási képtelenségi szabályokat az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény rendezi. E szabály értelmében a védőként eljáró ügyvéd főszabály szerint nem hallgatható meg tanúként, e titoktartási kötelezettség alól felmentés sem adható.

A minősített adat védelmére a 2009. évi CLV. törvény tartalmaz rendelkezéseket. Ha az idézni kért tanút titoktartási kötelezettség terheli minősített adat vonatkozásában, a bíróság hivatalból is megkeresi a felmentésre jogosult szervet, amely megkeresésben meg kell jelölni azokat a kérdéseket, amelyekre a felmentést kérik. Ha a felmentést nem adják meg, vagy az jogszabályi rendelkezés alapján nem adható meg, a titoktartásra köteles személy tanúként nem hallgatható meg.

9.5.2. A tanúvallomás megtagadása

A törvény pontosan meghatározza azt a személyi kört, akik a vallomástételt megtagadhatják, amelyek a következők:

- a) a felek bármelyikének hozzátartozója,
- b) az, aki a tanúvallomás folytán magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná, az azzal kapcsolatos kérdésben,
- c) aki hivatásánál fogva titoktartásra köteles, ha a tanúvallomással titoktartási köteleességét sértené meg, kivéve, ha az érdekelt e köteleesség alól felmentette,
- d) az üzleti titok megtartására köteles személy az olyan kérdésben, amely tekintetében a tanúvallomással titoktartási köteleességét sértené meg, kivéve, ha a tanúvallomással érintett adatok a közérdekű és közérdekből nyilvános adatok megismerhetőségére vonatkozó törvény rendelkezései alapján nem minősülnek üzleti titoknak, vagy ha a per tárgyát annak eldöntése képezi, hogy

- az érintett adatok közérdekű, illetve közérdekből nyilvános adatnak minősülnek-e,
- e) a jogvitával érintett ügyben lefolytatott közvetítói eljárásban eljáró közvetítő, szakértő,
  - f) a médiatartalom-szolgáltató, valamint a vele munkaviszonyban vagy munkavégzésre irányuló egyéb jogviszonyban álló személy, ha a tanúvallomásával a számára a médiatartalom-szolgáltatói tevékenységgel összefüggésben információt átadó személy kilétét felfedné, az azzal kapcsolatos kérdésben.

9.5.3. A tanú meghallgatás főbb szabályai

Amennyiben a tanú a bíróság idézésére megjelenik, őt a tárgyalási napon mindenképp meg kell hallgatni. Ettől eltérni csak rendkívül indokolt esetben lehet. A tanú részrehajló vallomásának elkerülése érdekében garanciális szabály, hogy *a tanú a tárgyaláson és a bizonyítási eljárásnál a meghallgatása előtt nem lehet jelen*, és meghallgatása után is csak a bíróság engedélyével távozhat.

A tanú meghallgatása a személyazonosság megállapításával és a személyes adatok rögzítésével kezdődik. E körben elsődlegesen a bíróságnak nyilatkoznia kell a tanút arról, hogy kívánja-e a neve kivételével (kivételes esetekben pedig nevére vonatkozóan is) egyéb személyi adatainak zártan kezelését. E nyilatkozat azért fontos, mert a tanú válaszában függvényében történik személyi adatainak rögzítése: ha kéri a zártan kezelést, akkor a személyi adatait úgy kell rögzíteni, hogy az ellenérdekű fél azt ne ismerhesse meg (ez a gyakorlatban általában azt jelenti, hogy a bíró külön papírra írja fel a tanú adatait). Ha a tanú nem kéri a személyi adatai zártan kezelését, akkor a bíró a tárgyalási jegyzőkönyvbe diktálja következő adatait: név, születési hely és idő, anyja neve, lakóhelye. Ezeket az adatokat akkor is rögzíteni kell, ha egyébként a tanú jogosult a vallomástételt megtagadni.

A személyazonosság megállapítását és a tanú adatainak rögzítését követően a tanútól meg kell kérdezni, hogy a felekkel milyen viszonyban van, s ennek folytán vagy más okból nem elfogult-e. A tanúnak erre a kérdésre akkor is válaszolnia kell, ha egyébként jogosult a vallomástételt megtagadni. E válaszból derülhet ki ugyanis a legtöbb esetben az, hogy fennáll valamely vallomásmegtagadási ok.

Ha a tanú e kérdésre elfogultnak vallja magát, ez még nem zárja ki a meghallgatását, hiszen őt is terheli az igazmondási kötelezettség, de a bíróságnak e nyilatkozatot a bizonyítékok mérlegelése során mindenképp figyelembe kell vennie.

A tanút a meghallgatás megkezdése előtt figyelmeztetni kell a hamis tanúzás következményeire.

Ezt követően a tanút részletesen meg kell hallgatni a per eldöntése szempontjából lényeges tényekre nézve, tisztázva azt is, hogy az általa előadottakról miként szerzett tudomást.

Ha a tanú vallomása más tanúnak vagy a személyesen meghallgatott félnek az előadásával ellentétben áll, az ellentét tisztázását szükség esetén *szembesítéssel* kell megkísérelni. A szembesítés foganatosítása a gyakorlatban úgy történik, hogy az ellentétesen nyilatkozó személyek a tárgyalóteremben egymással szemben állnak, és állításaikat egymás szemébe kötelesek megismételni. E jogintézmény funkciója leginkább annak pszichológiai hatásában érhető tetten, előfordul, hogy a szembesítés következtében valamelyik fél vagy tanú saját állítását illetően meghátrál, vagy a testi reakciókból vonható le esetleg következtetés arra vonatkozóan, hogy melyik állítás a helytállóbb (például az egyik tanú remegni kezd, vagy nem mer a másik szemébe nézni stb.).⁵³ A kis-korú tanú meghallgatására speciális szabályok vonatkoznak.

⁵³ NAGY (2017a): *i. m.*, 313.

9.6. A szakértői bizonyítás

Az egyre bonyolultabb, különleges szakismeretet igénylő jogvitákban nagy szerephez jut a szakértői bizonyítás. Szakértő alkalmazására akkor kerül sor, ha a perben jelentős tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges.

A fél bizonyítással kapcsolatos kötelezettsége, hogy szakértői bizonyításra tegyen indítványt.

A bíróság feladata ugyanakkor, hogy a feleket tájékoztassa a szakértői bizonyítás szükségességéről, ha azt maguk nem ismerték fel.

A bizonyító fél a szakértői bizonyítással összefüggésben előterjesztett bizonyítási indítványában köteles megjelölni *a szakértői bizonyítás választott módját*.

A szakértő igénybevételének három útja (alkalmazási mód) különböztethető meg, vagyis a perben a fél három úton szolgáltathatja a szakvéleményt:

- a megbízott magánszakértője útján,
- más eljárásban kirendelt szakértő útján (ilyen lehet például a büntetőeljárásban vagy polgári nemperes eljárásban kirendelt szakértő) vagy
- a perben kirendelt szakértő útján.

Hivatalbóli bizonyítás esetén magánszakértő alkalmazására nem kerülhet sor. A közigazgatási pert megelőző eljárásban kirendelt igazságügyi szakértő szakvéleménye a bíróság által kirendelt szakértő szakvéleményének minősül. A perben ugyanazon szakkérdés tárgyában szakértőként elsősorban a megelőző eljárásban kirendelt igazságügyi szakértő alkalmazandó. Ha a megelőző eljárásban kirendelt szakértőt kell alkalmazni, a bíróság a szakértőt kirendeli, és a megelőző eljárásban keletkezett írásbeli szakvéleményt azzal a féllel közli, akivel azt korábban nem közölték. A megelőző eljárásban kirendelt igazságügyi szakértő alkalmazását követően ugyanazon szakkérdés

vonatkozásában magánszakértő vagy más eljárásban kirendelt szakérő alkalmazásának nincs helye.

Az alábbiakban részletesen bemutatjuk a szakértő igénybevételenek fent jelzett három útját. Fontos kiemelni, hogy e három út egyszerre nem vehető igénybe, azok között a bizonyító félnek kell választania.

9.6.1. Magánszakértő alkalmazása

A magánszakértő perbeli helyzete sokáig bizonytalan volt, és a bíróságok a fél által megbízott szakértő véleményét is eltérően ítélték meg a perben.⁵⁴ A Pp. egyértelmű szabályozási kereteket teremt magánszakértői bizonyításra.

Ha jogszabály eltérően nem rendelkezik, a fél a megbízása alapján eljáró szakértő (a továbbiakban: magánszakértő) által készített szakvélemény (a továbbiakban: magánszakértői vélemény) benyújtását

⁵⁴ Az egyik gyakori álláspont, hogy a magánszakértői vélemény a perben legfeljebb az azt beszerző fél személyes előadásaként, álláspontjaként, szakmai véleményeként jelenhet meg, és ebben a minőségében került elbírálásra. Ez jellemzi például a Legfelsőbb Bíróság BH2004. 59. számú eseti döntését. Átmeneti megoldásként értékelhető az a megközelítés, amely megtartja a magánszakértői véleménynek a fél előadásaként történő minősítését, ennek ellenére ahhoz a bíróság által kirendelt igazságügyi szakértő véleményével kapcsolatban valamilyen következményt fűztek. Ez a kettősség figyelhető meg a BH2007. 192. számú eseti döntésben, a indokolása szerint, bár a szakértői vélemény a felperes felkérésére készült, az eljárásnak szabályszerűen a részévé vált, ezért olyan szakmai álláspontként vehető figyelembe, amelyet a bíróság által kirendelt igazságügyi szakértő véleményének bizonyító erejével konkuráljon, és azt leronthassa. Ennek indoka, hogy a Pp. szabályai szerint nincs kötött bizonyítási rendszer, ezért a törvényben felsoroltakon kívül lehetnek további, nem nevesített bizonyítási eszközök is. Ilyen a fél által „beszerzett” szakvélemény is. Az utóbbi években jellemző volt a bírói gyakorlatra, hogy a magánszakértői véleményben foglaltakat nem egyszerűen az azt beszerző fél személyes előadásának tekintették, hanem befogadták azt a perbeli bizonyítékok körébe. Ez a minőségi változás tapasztalható a BDT2001. 181. számú eseti döntésben, amelynek indokolása szerint, ha a szakvélemény aggályosságát az okozza, hogy az adott perben két ellentétes szakvélemény áll rendelkezésre, a szakértők együttes meghallgatása indokolt. Lásd erről bővebben: MOLNÁR Ambrus (2014): *A magánszakértői vélemény perjogi helyzete a polgári peres eljárásban*. In *Összefoglaló vélemény. A szakértői bizonyítás a bírósági eljárásban*. Budapest, Kúria Joggyakorlat-Élemző Csoport. 242–251.

indítványozhatja. Ezt a felperes már a keresetlevélben indítványozhatja, de legkésőbb az első tárgyaláson.

A bizonyító fél (felperes) ellenfele akkor jogosult magánszakértői vélemény benyújtását indítványozni, ha a bizonyító fél magánszakértői vélemény benyújtását indítványozza, tehát csak ebben az esetben lehet egyszerre, ugyanazon szakkérdés vonatkozásában két magánszakértői vélemény a perben, mert egyéb esetben több bizonyító fél (például több felperes), illetve a bizonyító fél több ellenfele ugyanazon szakkérdés vonatkozásában csak egy magánszakértőt alkalmazhat.

Ha a fél szakértő kirendelését vagy más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazását indítványozta, ugyanazon szakkérdés vonatkozásában már nincs helye magánszakértő alkalmazásának. E szabály azt jelenti, hogy a szakértő kirendelésének indítványozását követően a fél már nem vehet igénybe magánszakértőt oly módon, hogy az általa készített szakvélemény a törvény szerinti magánszakértői véleménynek minősüljön.

A magánszakértői vélemény egyoldalúságának kiküszöbölése érdekében a magánszakértő számos kötelezettségnek kell, hogy eleget tegyen. Köteles a megbízója ellenfelét értesíteni a megbízás tárgyáról, a vizsgálandó kérdések köréről, az általa kitűzött helyszíni szemléről és vizsgálatról, lehetővé kell tennie, hogy az ellenfél a megbízás tárgyára vonatkozó nyilatkozatát, észrevételeit előterjessze. A magánszakértőnek szakvéleményét az ellenfél vele közölt nyilatkozatát, észrevételeit is értékelő módon kell elkészítenie, és a tárgyaláson vagy egyébként a bizonyításvételnél a bíróság, a felek, valamint az ellenfél magánszakértőjének a kérdéseire válaszolni.

9.6.2. Más eljárásban kirendelt szakértő

A bizonyító fél indítványozhatja, hogy a szakkérdés megítélésekor más eljárásban keletkezett szakvéleményt használjon fel a bíróság. Ezt a szakértői bizonyítási módot a kirendelés egyik speciális változatának

is tekinthetjük, mert ha a perbe befogadott más eljárásban készült szakvélemény kiegészítése szükséges (például amiatt, hogy a szakértő már figyelembe tudja venni a per adatait), a bíróság ennek érdekében a szakvéleményt eredetileg elkészítő igazságügyi szakértőt fogja kirendelni a perben.

Indokolt ez a szakértői bizonyítási mód különösen akkor, ha a pert megelőzően nemperes eljárásban a bíróság vagy a közjegyző előzetes bizonyítás keretében szakértői bizonyítást foganatosított, és az annak során készült szakvéleményt kívánják felhasználni perben.⁵⁵ Fontos megszorítás, hogy a más eljárásban készített szakvéleményt csak kirendelt szakértő készítheti, magánszakértői vélemény e körben nem vehető figyelembe.

Ha a fél más eljárásban készült szakvélemény felhasználását indítványozza, és a bizonyítási indítványnak a bíróság helyt ad, végzésében felhívja a felet, hogy meghatározott határidőn belül nyújtsa be az írásban készült szakvéleményt, vagy ha célszerű, a bíróság is intézkedhet a szakvélemény beszerzése iránt. A szakvéleményt a bíróság a tárgyaláson ismerteti, arra a felek észrevételeket tehetnek. A felek jogosultak indítványozni a szakértői vélemény kiegészítését is, e körben kérdések megválaszolását is indítványozhatják.

9.6.3. A bíróság által kirendelt szakértő

A bíróság a fél indítványára szakértőt rendel ki, ha az adott szakkérdés vonatkozásában

- a) a bizonyító felek egyike sem indítványozza magánszakértő vagy más eljárásban kirendelt szakértő alkalmazását,
- b) valamennyi magánszakértői vélemény aggályos, vagy
- c) a más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleménye aggályosság kiküszöböléséhez szükséges felvilágosítás megadása vagy

⁵⁵ Lásd erre vonatkozóan a 2005. évi XLVIII. törvény, továbbá a 2008. évi XLV. törvény rendelkezéseit.

a feltenni indítványozott kérdések megválaszolása érdekében szükséges.

A magánszakértői vélemény az alábbi esetekben aggályos:

- hiányos, illetve nem tartalmazza a szakvélemény jogszabályban előírt kötelező tartalmi elemeit,
- homályos,
- önmagával, illetve a perbeli adatokkal ellentétes,
- egyébként a helyességéhez nyomatékos kétség fér,
- a magánszakértő e törvény szerinti perbeli kötelezettségeit nem teljesítette,
- annak kiegészítése az ellenfél kérdései vonatkozásában nem történt meg,
- annak kiegészítése az ellenfél magánszakértői véleményével szemben a szakkérdés vonatkozásában fennálló ellentét indokai tekintetében, szóban nem történt meg, vagy
- közte és az ellenfél magánszakértői véleménye között szakkérdésben ellentét áll fenn.

A szakértő kirendelésére irányuló indítványban fel kell tüntetni azokat a határozott kérdéseket, amelyeket a szakértőnek a szakvéleményében meg kell válaszolnia, de a szakértőt kirendelő végzés tartalmazza azokat a kérdéseket, amelyekre a szakértőnek választ kell adnia, vagyis a felek közvetlenül a szakértőhöz kérdést nem intézhetnek.

A bíróság ugyanazon szakkérdésre rendszerint egy szakértőt rendel ki. Megállapodás hiányában a szakértő személyéről a bíróság dönt.

A bíróság a felek által feltüntetett kérdésekkel érintett tényállítások tekintetében tehet fel a szakértőnek kérdést, és a kirendelésből mellőzi az ügyre, valamint a szakértő szakismereteinek a körébe nem tartozó kérdéseket.

A bíróság a kirendelésben a szakértőt a szakvélemény írásbeli előterjesztésére vagy kiegészítésére hívja fel. Kivételesen, ha az célszerűnek látszik, a szakértőt a tárgyalásra idézi. A szakértő idézésének a tárgyalásra különösen akkor van helye, ha a jogvita kereteinek vagy a véleménynyilvánításhoz szükséges adatoknak a meghatározása a szakértő tárgyaláson való jelenlétét indokolja.

A kirendelt szakértő a tárgyaláson vagy egyébként a bizonyításfelvételnél jelen lehet, a felekhez és a közreműködőkhöz kérdések feltevését indítványozhatja. A bíróság a kirendelt szakértő írásbeli szakvéleményét a felek részére kézbesíti, akik a szakvéleményre vagy a szakértővel nem közölt, lényeges perbeli adatokra vonatkozóan a szakértőhöz kérdések feltevését indítványozhatják, és azt, hogy a szakértő a szakvélemény aggályossága kiküszöböléséhez szükséges felvilágosítást adja meg.

Ha a kirendelt szakértő szakvéleménye aggályos, és az aggályosság a szakértő által adott felvilágosítás ellenére sem volt kiküszöbölhető, a bíróság indítványra új szakértőt rendel ki.

9.7. Az okirati bizonyítás

Az okiratoknak a bizonyítási eljárásban kiemelt szerep jut. Olyan tényre vonatkozóan, amely okirattal bizonyítható, a bíróság az egyéb bizonyítást mellőzheti. Okirat alatt nemcsak a papíralapú, hanem az elektronikus okiratokat is értjük.

Ha a fél tényállításait okirattal kívánja bizonyítani, az okiratot beadványához csatolnia kell, vagy a tárgyaláson be kell mutatnia. A rendelkezésre bocsátott okiratot a bíróság főszabály szerint a per irataihoz rendeli csatolni, így az a peres iratok részévé válik. Kivételesen fordul elő, hogy az okiratok csatolására nincs lehetőség vagy szükség: ez esetben a bemutatott vagy megsemmisített okirat tartalmát a bíróság a jegyzőkönyvben rögzíti. Idegen nyelvű okirathoz csatolni kell annak legalább egyszerű magyar nyelvű fordítását is.

A Kp. 37. § (2) bekezdése szerint a keresetlevélhez csatolni kell azt az okiratot vagy annak másolatát,

- a) amelyre a felperes bizonyítékként hivatkozik,
- b) amely a képviselővel való eljárás esetén a képviseleti jogosultságot igazolja, illetve
- c) amely a bíróság által hivatalból figyelembe veendő tény igazolásához szükséges.

A bíróság a bizonyító fél kérelmére az ellenérdekű felet kötelezheti a birtokában lévő olyan okirat rendelkezésre bocsátására, amelyet a polgári jog szabályai szerint egyébként is köteles kiadni vagy bemutatni. Ilyen kötelezettség az ellenérdekű felet különösen akkor terheli, ha az okiratot a bizonyító fél érdekében állították ki, vagy az rá vonatkozó jogviszonyt tanúsít, vagy ilyen jogviszonnyal kapcsolatos tárgyalásra vonatkozik.

Az okiratokat különböző szempontokból csoportosíthatjuk. Az okirathoz fűződő bizonyító erő szempontjából megkülönböztethetünk *közokiratot, teljes bizonyító erejű magánokiratot és egyszerű magánokiratot*.

9.7.1. A közokirat

Az okiratok bizonyító erejének fokozatai meghatározott alakszerűségekhez vannak kötve. A közokirati minőség elsősorban az irat keletkezésének körülményeitől függ.⁵⁶

A közokirat olyan papíralapú vagy elektronikus okirat, amelyet bíróság, közjegyző vagy más hatóság, illetve közigazgatási szerv ügykörén belül, a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelő módon állított ki.

⁵⁶ Lásd erről bővebben: PARTI Tamás (2017): Okiratok. In WOPERA Zsuzsa szerk.: *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó. 558.

A közokirathoz a *valódiság megdönthető vélelme* fűződik: a közokiratot az ellenkező bizonyításáig valódinak kell tekinteni, ugyanakkor a közokirattal szemben is van helye ellenbizonyításnak, kivéve, ha azt törvény kizárja vagy korlátozza.

A közokirat teljes bizonyító erővel bizonyítja

- a) hogy a kiállító a benne foglalt intézkedést megtette, vagy határozatot a benne foglalt tartalommal meghozta,
- b) a közokirattal tanúsított adatok és tények valóságát,
- c) a közokiratban foglalt nyilatkozat megtételét, annak idejét és módját.

Elektronikus közokirat kiállításához az is szükséges, hogy a közokirat kiállítására jogosult az elektronikus okiraton – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírást vagy bélyegzőt, és amennyiben jogszabály így rendelkezik, időbélyegzőt helyezzen el.

Jogszabály egyéb okiratot vagy – adathordozótól függetlenül – más dolgot közokirattá nyilváníthat. Ilyen például a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény 51. § (5) bekezdése alapján a felsőoktatási intézmény által kiállított oklevél.

Valódinak akkor tekinthetjük az okiratot, ha a benne feltüntetett kiállítótól származik. Az okirat akkor *hamis*, ha nem a benne feltüntetett kiállítótól származik. *Hamisított* akkor, ha a benne feltüntetett kiállítótól származik ugyan, de tartalmát utólag jogellenesen megváltoztatták. Az ellenkező bizonyításáig azonban úgy kell tekinteni a közokiratot, hogy az a benne feltüntetett kiállítótól származik. Ha például a felperes birtokában van egy közokirat, amelynek valódiságát az alperes kétségbe vonja, akkor az alperesnek kell bizonyítania azt, hogy az okirat hamis vagy esetleg hamisított. Amennyiben az eljáró bíróságnak kétsége van a közokirat valódisága tekintetében, megkeresheti az okirat kiállítóját, hogy az okirat valódiságáról nyilatkozzon. Ezt a megkeresett szerv teljesítheti oly módon, hogy egy kiadmányt küld

meg a bíróságnak, vagy olyan nyilatkozatot is tehet, hogy a közokiratot az adott szerv soha nem állította ki.⁵⁷

9.7.2. A teljes bizonyító erejű magánokirat

A teljes bizonyító erejű magánokirat az ellenkező bebizonyításáig teljes bizonyítékul szolgál arra, hogy kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, elfogadta, vagy magára kötelezőnek ismerte el, feltéve, hogy az alábbi feltételek valamelyike teljesül:

- a) a kiállító az okiratot saját kezűleg írta és aláírta;
- b) két tanú igazolja, hogy az okirat aláírója a részben vagy egészben nem általa írt okirat előttük írta alá, vagy aláírását előttük saját kezű aláírásának ismerte el; igazolásként az okiratot mindkét tanú aláírja, továbbá az okiraton a tanúk nevét és – ha törvény eltérően nem rendelkezik – lakóhelyét, ennek hiányában tartózkodási helyét olvashatóan is fel kell tüntetni;
- c) az okirat aláírójának aláírását vagy kézjegyét az okiraton bíró vagy közjegyző hitelesíti;
- d) az okiratot a jogi személy képviselőjére jogosult személy a rá vonatkozó szabályok szerint megfelelően aláírja;
- e) ügyvéd vagy kamarai jogtanácsos az általa készített okirat szabályszerű ellenjegyzésével bizonyítja, hogy az okirat aláírója a más által írt okirat előtt írta alá, vagy aláírását előtt saját kezű aláírásának ismerte el;
- f) az elektronikus okiraton az aláíró a minősített vagy minősített tanúsítványon alapuló fokozott biztonságú elektronikus aláírását vagy bélyegzőjét helyezte el, és – amennyiben jogszabály úgy rendelkezik – azon időbélyegzőt helyez el;
- g) az elektronikus okiratot az aláíró a Kormány rendeletében [451/2016. (XII. 19.) Korm. rendeletben] meghatározott azono-

⁵⁷ NAGY (2017a): *i. m.*, 328.

sításra visszavezetett dokumentumhitelesítés szolgáltatással hitelesíti;

- h) olyan, törvényben vagy kormányrendeletben meghatározott szolgáltatás keretében jött létre, ahol a szolgáltató az okiratot a kiállító azonosításán keresztül a kiállító személyéhez rendeli, és a személyhez rendelést a kiállító saját kezű aláírására egyértelműen visszavezethető adattal együtt vagy az alapján hitelesen igazolja; továbbá a szolgáltató az egyértelmű személyhez rendelésről kiállított igazolást elektronikus dokumentumba kapcsolt, elválaszthatatlan záradékba foglalja, és azt az okirattal együtt legalább fokozott biztonságú elektronikus bélyegzővel és legalább fokozott biztonságú időbélyegzővel látja el (a biometrikus aláírással ellátott magánokirat).

A teljes bizonyító erejű magánokirat esetén nem áll fenn a közokirat részére biztosított valóság vélelme, mert a közokirattal szemben a vélelem a *nyilatkozat megtételéhez* és nem a nyilatkozat tartalmának a valóságához kapcsolódik. Például amennyiben a szerződő felek az ügyvéd által ellenjegyzett adásvételi szerződésben lenyilatkozzák a vételár korábbi megfizetésének tényét, a teljes bizonyító erejű magánokirathoz fűződő bizonyító erő alapján nem azt kell vélelmezni, hogy a vételár megfizetése ténylegesen megtörtént, hanem csak azt, hogy a felek ilyen tartalmú nyilatkozatot tettek.

Ellenbizonyításnak van helye a teljes bizonyító erejű magánokirattal szemben is, amely jellemzően arra irányul, hogy az okiratban rögzített nyilatkozatot nem az abban foglalt tartalommal tették meg (jellemzően tévedés vagy hamisítás folytán).⁵⁸

A közokirattal szemben a *törvény nem állít fel vélelmet a teljes bizonyító erejű magánokirat valóságára mellett*. A teljes bizonyító erejű magánokirat valóságát azonban a félnek csak akkor kell bizonyítania,

⁵⁸ PRIBULA László (2013): A bizonyítás általános szabályai. In OSZTOVITS András szerk.: *Polgári eljárásjog I.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 370.

ha azt az ellenfél kétségbe vonja, vagy a valódiság bizonyítását a bíróság szükségesnek találja.

A teljes bizonyító erejű magánokirathoz a Pp. a *hamisítatlanság vélelmét* kapcsolja, amely azt jelenti, hogy ha a papíralapú vagy elektronikus teljes bizonyító erejű magánokiraton szereplő aláírás valódisága nem vitás vagy bizonyított, az aláírást megelőző szöveget az ellenkező bizonyításáig meg nem hamisítottak kell tekinteni, kivéve, ha az okiratnak olyan rendellenességei vagy hiányai vannak, amelyek e vélelmet megdöntik.

9.7.3. Az egyszerű magánokirat

Ha valamely magánokirat nem felel meg a teljes bizonyító erejű magánokiratokkal szemben támasztott törvényi feltételeknek, akkor egyszerű magánokiratnak minősül, amelyhez törvényi vélelem nem fűződik, illetve amelynek bizonyító erejét a bíróság főszabály szerint a tényállás szabad megállapításának elve és a bizonyítékok szabad mérlegelésével veszi figyelembe. E főszabály alól kivételt jelent, ha jogszabály az adott magánokirat bizonyító erejét másként szabályozza, vagy az okirati bizonyításhoz meghatározott alakban kiállított okiratot ír elő.

9.8. A szemle

A szemle a bizonyításnak az a módja, amely során a bíróság *közvetlen érzékeléssel* szerez meggyőződést valamely perben jelentős tény fennállásáról vagy annak hiányáról. Ha a perben jelentős tény megállapításához személy, tárgy, helyszín vagy esemény közvetlen megvizsgálása, illetve megfigyelése szükséges, a bíróság szemlét rendel el. Szemlét rendel el a bíróság például a baleset helyszínének megtekintése, hangfelvétel meghallgatása vagy videófelvétel lejátszása érdekében. Ha valamelyik fél olyan okiratra hivatkozik a bizonyítás keretében, amely

a peres feleken kívül álló harmadik személy birtokában van, annak megtekintése végett is szemlét rendel el a bíróság.⁵⁹

A szemlét a bíróság nemcsak saját maga foganatosíthatja közvetlenül, hanem elrendelheti a szemle elektronikus hírközlő hálózat útján történő lefolytatását is.

Nem rendelhető el a szemle, ha az minősített adat védelmét sértené, diplomáciai sérthetlenségbe, védelembe, mentességbe ütközne, továbbá mindazon okokból, amelyek miatt a szemletárgy birtokosát tanúként meghallgatni nem lehetne.

A szemletárgy birtokosát a bíróság felhívja a szemle tárgyának bemutatására vagy a szemle foganatosításának lehetővé tételére, egyúttal tájékoztatja arról, hogy az emiatt felmerülő költségei és kára megtérítését igényelheti.

A szemletárgy birtokosa megtagadhatja a szemle tárgyának bemutatását vagy a szemle foganatosításának lehetővé tételét minősített adat védelmére hivatkozva, vagy ha a tanúvallomás megtagadásának lenne helye. Egyéb esetekben a megtagadás alaposságáról a bíróság mérlegeléssel dönt.

A bíróság a szemléhez rendőrség közreműködését is igénybe veheti a végrehajtási kényszer alkalmazásának szabályai szerint. A rendőri intézkedés költségét az illetékes rendőri szerv felszólítására a szemlét akadályozó személy köteles megtéríteni.

A helyszíni szemle foganatosításáról, az annak során elhangzott nyilatkozatokról és észrevételekről, valamint a bíróság által észlelt tényekről a bíróság jegyzőkönyvet készít.

---

⁵⁹ NAGY (2017a): *i. m.*, 332.

10. AZ ELJÁRÁS MEGSZÜNTETÉSE

10.1. Az eljárás megszüntetéséről általában

A közigazgatási per megindulása után, az eljárás folyamán is észlelheti a bíróság, hogy már a felperes által benyújtott keresetlevél olyan hibában, hiányosságban szenvedett, amely nem orvosolható, illetőleg maga az eljárás során merült fel ilyen ok vagy körülmény. Ebben az esetben a bíróság – mivel a késői észlelés miatt a keresetlevél visszautasításának már nincs helye – megszünteti az előtte folyó eljárást, ezzel egyúttal be is fejezve azt, tehát az ügyben nem születik érdemi döntés.

Az eljárás megszüntetésének vannak kötelező és mérlegelhető esetei.

10.2. Az eljárás megszüntetésének esetei

10.2.1. Nem mérlegelhető esetek

A közigazgatási perben nem mérlegelhet a bíróság, hanem kötelezően meg kell szüntetnie az előtte folyó eljárást annak bármely szakaszában, ha

- már eleve a keresetlevél visszautasításának lett volna helye az alábbi okok valamelyike miatt:
  - a perre a magyar bíróság joghatósága kizárt,
  - a kereseti kérelem elbírálása más bíróság vagy más hatóság hatáskörébe tartozik, vagy a perre más bíróság illetékes, de az áttétel szabályai a szükséges adatok hiányában nem alkalmazhatók,
  - a pert nem a jogszabályban erre feljogosított személy indítja,

- a felperes olyan közigazgatási tevékenység jogszerűségét vitatja, amelynek vizsgálatát törvény kizárja,
- a felperes anélkül indít pert, hogy bármely fél a vitatott tevékenységgel szemben jogszabály által biztosított közigazgatási jogorvoslatot kimerítette volna, vagy a pert más közigazgatási eljárásnak kell megelőznie,
- a felek között ugyanazon közigazgatási tevékenység jogszerűségének vizsgálatára – akár ugyanazon bíróság, akár más közigazgatási ügyben eljáró bíróság előtt – per már folyamatban van (perfüggőség),
- a vitatott közigazgatási tevékenység jogszerűségére nézve ugyanazon a jogalapon már jogerős ítéletet hoztak (res iudicata),
- a félnek nincs perbeli jogképessége, vagy a fél törvényes képviselőjét mellőzték, és e hiányt a kitűzött határidő alatt sem pótolták,
- a felperes a keresetindítási határidőt elmulasztja, és igazolási kérelmet nem terjeszt elő, vagy azt a bíróság elutasítja;
- a felperes törvényes képviselőjét mellőzték, és e hiányt a kitűzött, illetve meghosszabbított határidő alatt vagy legkésőbb az annak lejártát közvetlenül követő tárgyalás berekesztéséig sem pótolták: ilyen esetben a perindítás joghatásai fennmaradnak, ha a felperes a megszüntető végzés jogerőre emelkedésétől számított nyolc napon belül a keresetlevelet szabályszerűen újra benyújtja. E határidő elmulasztása esetén igazolásnak helye nincs;
- a felperes keresetétől elállt;
- a felperes halála vagy megszűnése esetén a bíróság a perbelépésre vagy perbevonásra irányuló kérelmet elutasítja;
- a meghalt vagy megszűnt felperesnek nincs jogutódja, a jogutód nem lép perbe, vagy őt nem vonják perbe;

- a jogi képviselő közreműködésével eljárni köteles felperes a hiányzó vagy megszűnt jogi képviselőnek pótlásáról felhívás ellenére a törvényben meghatározott vagy bíróság által megállapított határidő alatt nem gondoskodik;
- a közigazgatási szerv vagy jogorvoslati szerve a jogsérelmet a kereseti kérelemnek eleget téve orvosolta;
- a bíróság az alperes kérelmére a külföldi felperest a perrel felmerülő költségek fedezése végett biztosítékadásra kötelezte, de a felperes a kitűzött, illetve meghosszabbított határidő alatt vagy legkésőbb az annak lejártát közvetlenül követő tárgyalás berekesztéséig biztosítékot nem adott;⁶⁰
- az eljárás során hatáskör vagy illetékesség hiánya miatt átételnek van helye: ebben az esetben az eljárást megszünteti, és az áttétel szabályainak alkalmazásával jár el.

10.2.2. Mérlegelhető eset

A bíróság mérlegelésére bizza a Kp. az eljárás megszüntetését, ha a felperes a kérelmére kitűzött tárgyalást elmulasztja, vagy a megadott elérhetőségein nem tartható a felperessel kapcsolat, és az alperes az eljárás folytatását nem kéri. Ez esetben tehát az eljárás megszüntetése egy vélelmen alapul, miszerint a felperes, „az ügy ura” nem kívánja az eljárás folytatását, illetve ehhez kapcsolódik az a bíróság mérlegelési

⁶⁰ A Kp. 36. § (1) bekezdés k) pontja alapján a biztosítékadásra a polgári perrendtartás szabályait kell alkalmazni. A Pp. 595. § (1) bekezdése szerint az a felperes, akinek lakóhelye, székhelye vagy szokásos tartózkodási helye nem az Európai Unió tagállamában, az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes államban, valamint nemzetközi szerződés alapján velük egy tekintet alá eső államban van, az alperes kérelmére, az alperes perkoltsége fedezése céljából biztosítékot köteles adni, kivéve, ha a magyar állam által kötött nemzetközi megállapodás másként rendelkezik, a felperes személyes költségmentességben részesült, vagy a felperesnek az alperes által elismert követelése vagy a belföldi ingatlan- vagy egyéb közhitelű nyilvántartásba bejegyzett vagyona megfelelő biztosítékul szolgál. A Kp. a biztosítékadást kettő esetben teszi lehetővé emellett: az azonnali jogvédelem iránti kérelem bíróság általi teljesítésének [51. § (4) bekezdés], illetőleg a határozatok előzetes végrehajthatósága elrendelésének [98. § (4) bekezdés] feltétele is lehet.

jogkörét befolyásoló körülmény, hogy az alperesnek hozzá kell járulnia az eljárás megszüntetéséhez. (82. §)

10.3. Döntés az eljárás megszüntetéséről

A bíróság az eljárás megszüntetése előtt az ügyészséget a keresetlevél és a védirat megküldésével perbelépésre hívhatja fel, egyidejűleg tájékoztatja a hivatalbóli vizsgálat elrendelésének körülményeiről, ha az eljárás megszüntetésére az ad okot, hogy a felperes keresetétől elállt, illetőleg hogy a felperes halála vagy megszűnése esetén a bíróság a perbelépésre vagy perbevonásra irányuló kérelmet elutasítja, vagy a meghalt vagy megszűnt felperesnek nincs jogutódja, a jogutód nem lép perbe, vagy őt nem vonják perbe, valamint hogy a jogsérelmet közigazgatási eljárásban orvosolták. Ilyen esetben az ügyészség perbelépésre való felhívásának további feltétele, hogy a bíróság hivatalbóli vizsgálatot vagy bizonyítást rendelt el. Ha az ügyészség a felhívásban meghatározott határidőn belül nem lép be a perbe, a bíróság az eljárást megszünteti. A perbelépésre megállapított határidő elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

A bíróság az eljárás megszüntetéséről végzésben dönt, amely ellen a Kp. 81. § (5) bekezdése szerint fellebbezésnek van helye. Kivételt ez alól egyedül az az eset képez, ha az eljárás során hatáskör vagy illetékesség hiánya miatt áttételnek van helye, hiszen ilyenkor a bíróság az eljárást megszünteti, és az áttétel szabályainak alkalmazásával jár el, az áttételt elrendelő végzés ellen azonban a Kp. nem enged önálló fellebbezést, azt csak az eljárást lezáró határozattal szemben előterjesztett fellebbezésben lehet megtámadni.

10.4. A jogsérelem orvoslása közigazgatási eljárásban

A Kp. részletesen szabályozza azt az esetet, amikor a felperes által állított jogsérelem orvoslása érdekében maga a közigazgatási szerv vagy annak jogorvoslati szerve indít eljárást: erre közvetlenül a keresetlevél benyújtása után, de a közigazgatási per folyamán is lehetősége van. Ha a közigazgatási szerv a jogsérelmet a keresetlevél benyújtása után közvetlenül, a védírat felterjesztésére nyitva álló határidőn belül orvosolja, a védíratban erre utalni és a jogsérelem orvoslása érdekében tett döntés másolatát vagy a cselekményt egyéb módon alátámasztó iratot a védíratához csatolni kell. Ha a keresetlevélben állított jogsérelem orvoslása érdekében az arra jogosult közigazgatási szerv a keresetlevél bírósághoz való felterjesztése után eljárást indít, erről haladéktalanul értesítenie kell a bíróságot: ezt legkésőbb az első tárgyaláson, hivatalbóli vizsgálat vagy bizonyítás elrendelése esetén az elrendelés közlésétől számított tizenöt napon belül jelentheti be. A bíróság ebben az esetben az előtte folyó eljárást a közigazgatási eljárás befejezéséig felfüggeszti.

A közigazgatási szervnek a jogsérelem orvoslása érdekében tett cselekményéről haladéktalanul értesítenie kell a bíróságot: az értesítéshez csatolni kell a döntés másolatát vagy a cselekményt egyéb módon alátámasztó iratot. Az eljárás észszerű időn belül való befejezése érdekében a Kp. harminc napot határozott meg a közigazgatási szerv számára a jogsérelem orvoslására. Ha a közigazgatási szerv a jogsérelem orvoslása érdekében indított eljárást harminc napon belül nem fejezi be, erről és a megtett eljárási cselekményekről kell tájékoztatnia a bíróságot. A tájékoztatás tartalma alapján vagy annak elmaradása esetén a bíróság az eljárást folytathatja, de dönthet akként is, hogy bevárja a közigazgatási szerv részéről a jogsérelem orvoslását. Ha a közigazgatási szerv a felfüggesztő végzés közlésétől számított harminc napon belül nem ad tájékoztatást, a bíróság az eljárást folytatja. A tájékoztatás elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

A közigazgatási szerv jogsérelem orvoslására tett cselekményét a felperes nyilatkozatának fényében értékeli a bíróság, ezért a bíróság a közigazgatási szervnek a jogsérelem orvoslására tett cselekményére tekintettel nyilatkozattételre hívja fel a felperest. Ha a felperes nyilatkozata szerint a cselekmény a kereseti kérelemnek nem tesz eleget, a felperes a keresetét a jogsérelem orvoslása érdekében tett cselekményre is kiterjesztheti. Ha a felperes a bíróság által meghatározott határidőn belül nem nyilatkozik, és a jogsérelem orvoslása érdekében tett cselekmény a kereseti kérelemnek eleget tett, a bíróság az eljárást megszünteti, és az alperest a felperes, valamint a felperest támogató érdekelt perköltségének megfizetésére kötelezi. Az eljárás részben való megszüntetése folytán a közigazgatási szervet terhelő költségek megfizetéséről a bíróság az eljárást befejező határozatában dönt. (83. §)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- FEHÉR Zoltán – NÉMETH Gyula – PÉCSVÁRADI János (2009): Jogorvoslati rendszer a közigazgatási eljárásban. In LŐRINCZ Lajos szerk.: *Közigazgatási eljárásjog*. Második, átdolgozott kiadás. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 285–352.
- F. ROZSNYAI Krisztina (2010): *Közigazgatási bíráskodás Prokrusztész-ágyban*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó.
- KENGYEL Miklós (2014): *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó.
- KURUCZ Krisztina (2017): Intézkedések a keresetlevél alapján. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 199–212.
- MOLNÁR Ambrus (2014): A magánszakértői vélemény perjogi helyzete a polgári peres eljárásban. In *Összefoglaló vélemény. A szakértői bizonyítás a bírósági eljárásban*. Budapest, Kúria Joggyakorlat-Elemző Csoport. 242–251.
- MÓRA Mihály (1958): A kereset és a keresetlevél. In BACSÓ Ferenc – BECK Salamon – MÓRA Mihály: *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Tankönyvkiadó. 269–293.
- MUDRÁNÉ LÁNG Erzsébet (2017): Azonnali jogvédelem. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 212–223.
- NAGY Adrienn (2017a): A bizonyítás. In NAGY Adrienn – WOPERA Zsuzsa szerk.: *Polgári eljárásjog I*. Budapest, Wolters Kluwer Kiadó. 293–336.
- NAGY Adrienn (2017b): Munkaügyi per. In WOPERA Zsuzsa szerk.: *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény magyarázata*. Budapest, Wolters Kluwer Kiadó. 592–608.
- PARTI Tamás (2017): Okiratok. In WOPERA Zsuzsa szerk.: *Kommentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez*. Budapest, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó.
- PATYI András (2012): A bírósági felülvizsgálat és a közigazgatási per alapjai a hatósági eljárásjogban. In PATYI András szerk.: *Hatósági eljárásjog a közigazgatásban*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó. 471–495.

- PRIBULA László (2013): A bizonyítás általános szabályai. In OSZTOVITS András szerk.: *Polgári eljárásjog I.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 338–380.
- ROTHERMEL Erika (2017): Egyezség. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 238–246.
- SZALAI Éva (2017): A közigazgatási per. In FAZEKAS Marianna szerk.: *Közigazgatási jog. Általános rész III.* Második, átdolgozott kiadás. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 323–432.
- TÓTH Kincső (2017): Perelőkészítés. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 223–238.

IV. HATÁROZATOK

Wopera Zsuzsa

1. A HATÁROZATOKRÓL ÁLTALÁBAN, A HATÁROZATOK FAJTÁI

A Kp. XVI. fejezete a bírósági határozatok tekintetében a Pp. rendelkezéseire ad utaló szabályt, ugyanakkor a polgári per és a közigazgatási per eltéréseire tekintettel számos különös szabályt is megállapít.

A bíróság eljárási cselekményei közül a *döntés* a legfontosabb. A bíróság döntései mindig valamilyen határozat formájában öltenek testet. A bírósági határozat olyan hatósági akaratkijelentést tartalmaz, amelylyel a bíróság a felek magatartását valamilyen irányban befolyásolhatja.¹

A bíróság a *per érdemében ítélettel*, a per során felmerült minden *más kérdésben végzéssel* határoz. Ez a törvényi elhatárolás akként is felfogható, hogy főszabály szerint a bíróság *anyagijogi kérdésben ítélettel, eljárásjogi kérdésben végzéssel* határoz.² Ez alól azonban a Kp. is ad kivételt, például a felek közti egyezség jóváhagyásáról végzéssel határoz a bíróság. [Kp. 67. § (1) bekezdés, 70. § (3) bekezdés]

---

¹ KENGYEL Miklós (2014): *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó. 344.

² Magyary Géza szerint az ügydöntő bírói határozat mindig parancs vagy tilalom, míg a pervezető határozatok sokszor csak engedélyt adnak a cselekvésre. Lásd MAGYARY Géza (1898): *A magyar polgári peres eljárás alaptanai (A perbeli cselekmények tana)*. Budapest, Franklin Társulat. 33.

2. AZ ÍTÉLET

Az ítélet a bíróságnak a peres eljárás végén hozott, az ügyet lezáró, érdemi határozata. Az ítélet mindig befejező határozat abban az értelemben, hogy a bíróság abban a tárgyban, amelyben az ítéletet hozta, nem folytatja tovább a jogvitát.³

Az ítéleteket többféle szempont szerint osztályozhatjuk:

- az *ítéleti rendelkezés tartalma* szerint megkülönböztetünk: helyt adó, elutasító, illetve vegyes (a kereseti kérelmet részben elutasító, részben annak helyt adó) ítéletet,
- a *kereseti kérelem fajtája*⁴ szerint az ítélet lehet: marasztaló, megállapító (a polgári perben jogalakító),
- a *kereseti kérelem terjedelméhez* való viszonya alapján: ítéletet, részítéletet, közbenső ítéletet és kiegészítő ítéletet,
- *joghatás szempontjából* elsőfokú és másodfokú ítéletet.⁵

Ezek a polgári perekre meghatározott osztályozási szempontok a közigazgatási perek eltéréseire tekintettel, kisebb módosításokkal vonatkoztathatók a Kp. hatálya alá tartozó ügyekben hozott ítéletekre is.

Az alábbiakban a fent jelzett egyes osztályozási szempontok mentén mutatjuk be az ítélettípusokat.

---

³ KENGYEL (2014): *i. m.*, 351.

⁴ Figyelemmel arra, hogy milyen tartalmú kereseti kérelmet nyújtottak be. Lásd a tankönyv első fejezetét.

⁵ Lásd például KENGYEL (2014): *i. m.*, 352–353.

2.1. Ítélet típusok a kereseti kérelem terjedelméhez képest

Az alapján, hogy az ítélet mennyiben meríti ki a kereseti kérelmet (kérelmeket), különböző típusú ítéleteket határozhatunk meg. Közigazgatási perben is főszabályként érvényesül az *ítélet teljességének elve*, amely pozitív oldalról közelíti meg a bíróság kereseti kérelem szerinti döntési kötelezettségét, amikor kimondja, hogy az ítéletben a perben érvényesített valamennyi kereseti kérelemről döntést kell hozni. A bíróságot tehát a kereseti kérelem kimerítésének kötelezettsége terheli.

A kérelemhez kötöttségből következő *túlterjeszkedés tilalma* negatív oldalról határozza meg a kereseti kérelem és a bírósági döntés határait, amikor kimondja, hogy a bíróság döntése nem terjedhet túl a kereseti kérelmen, ellenkérelmen. A bíróság a közigazgatási tevékenység jogszerűségét a kereseti kérelem korlátai között vizsgálja. Ez az alapelv a közigazgatási bíráskodás szubjektív jogvédelmi funkcióját juttatja kifejezésre. A bíróság a közigazgatási tevékenység jogszerűségét – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a megvalósításának időpontjában fennálló tények alapján vizsgálja.

Az ítélet teljességének elve alól jelent kivételt a *részítélet* és a *közbenső ítélet*.

2.1.1. A részítélet

A bíróság egyes kereseti kérelmekről vagy a kereseti kérelemnek önállóan elbírálható egyes részeiről részítélettel is határozhat, ha ebben a vonatkozásban további tárgyalásra nincs szükség. Pergazdaságossági okból célszerű, a felperes számára pedig kedvező, hogy amennyiben a per folyamán egyes kérdések döntésre megértek, azokról a bíróság határozzon, míg a további kérelmek tárgyában további tárgyalásra, bizonyításra van szükség.

Részítélet hozatalának egyaránt helye lehet akkor, ha a felperes több kereseti kérelmet terjeszt elő, vagy a kereset egyes részei önállóan elbírálhatók.

A részítélet ellen külön fellebbezésnek van helye, azonban a bíróságnak a jogerő bevárása nélkül kell folytatnia a tárgyalást a többi kereseti kérelem vagy az el nem bírált keresetrészek tekintetében.

A Pp. főszabálya szerint a részítélet a később hozott ítélettel az alperes által előterjesztett beszámítás, illetve a viszontkereset elbírálásának eredményéhez képest hatályon kívül helyezhető, hatályában fenntartható vagy megfelelően megváltoztatható, ami azt jelenti, hogy a részítélet feltételesen emelkedik jogerőre. A Kp. a beszámítás és a viszontkereset előterjesztését kizárólag marasztalási perben teszi lehetővé (lásd később), így a Pp. fent idézett szabálya is itt értelmezhető a fent jelzett tartalommal.

A Kp. lehetővé teszi a *látszólagos tárgyi keresethalmazat* mindkét formáját, az egymással eshetőleges⁶ vagy vagylagos⁷ viszonyban álló több kereseti kérelem előterjesztését, ha azok ugyanabból a jogviszonyból erednek, és ugyanazon alperessel vagy alperesekkel szemben terjesztik elő. [Kp. 38. § (4) bekezdés] Ebben az esetben lehetőség van arra, hogy a bíróság a látszólagos halmazatban álló kereset (például elsődleges kereset) elutasításáról részítélettel határozzon, és csak ennek jogerőre emelkedését követően kezdje tárgyalni a további keresetet vagy kereseteket. Ebben az esetben tehát a bíróságnak – a főszabálytól eltérően – be kell várni a részítélet jogerőre emelkedését.

⁶ Eshetőleges kereset esetén a felperesnek úgy van több keresete, hogy a keresetek létezése egymástól függ, mert a felperes feltételesen kért keresetének alaptalansága esetére terjeszt elő másik (másodlagos) vagy további (harmadlagos stb.) kereseteket. A felperes csak a sorrendben előbb megjelölt keresetének elutasítása esetén kéri a további keresete(i) elbírálását, és az előterjesztett keresetei közül csak egyiknek megfelelő ítéleti rendelkezést kér.

⁷ Vagylagos kereset esetén a felperesnek több, egymást kölcsönösen kizáró keresete van úgy, hogy kereseteinek elbírálási sorrendjét nem határozza meg.

2.1.2. A közbenső ítélet

A bíróság a közigazgatási tevékenység jogszabályszerűségéről közbenső ítélettel előzetesen dönthet, vagy a perben érvényesített jog fennállását (jogalap) előzetesen megállapíthatja, ha a közigazgatási tevékenység jogszabályszerűsége vagy a keresettel érvényesített jog fennállása és az ennek alapján a felet megillető követelés vagy őt terhelő fizetési kötelezettség összege tekintetében a vita elkülöníthető.

Ebben az esetben a tárgyalás a követelés vagy a felet terhelő fizetési kötelezettség összegére (mennyiségére) vonatkozóan csak a közbenső ítélet jogerőre emelkedése után folytatható. A közbenső ítélet tehát mindig pozitív tartalmú, nincs értelme a negatív tartalmú közbenső ítélet meghozatalának.

A közbenső ítélet ellen is önálló fellebbezésnek van helye. Ebben az esetben azonban a tárgyalás a követelésösszegekre vonatkozóan csak a közbenső ítélet jogerőre emelkedése után folytatható. A jogerős közbenső ítélethez anyagi jogerőhatás fűződik, tehát a jogalapot a felek egymás között ismételten vitássá már nem tehetik. Ebből következően a bíróság a közbenső ítélettől utóbb akkor sem térhet el, ha a követelés összegének (mennyiségének) megállapítása iránt folytatott eljárás során felvett bizonyítás anyaga erre alapot adna.

2.1.3. Kiegészítő ítélet

Ha a bíróság nem határozott valamely kereseti kérelemről vagy annak valamely része felől, továbbá – habár annak helye lett volna – a perköltség viseléséről vagy az ítélet előzetes végrehajthatósága felől, akkor az ítélet kiegészítésének van helye. E kötelezettség a kereseti kérelem ki-merítésének követelménye miatt terheli a bíróságot. Az ítélet kiegészítésére sor kerülhet *kérelemre* vagy *hivatalból*. (Lásd később részletesen.)

2.2. Ítélettípusok az ítéleti rendelkezés tartalma szerint

Aszerint, hogy a bíróság miként dönt a kereseti kérelemről, megkülönböztethetünk keresetet elutasító, keresetnek helyt adó ítéletet, illetve részben elutasító vagy részben helyt adó ítéletet.

2.2.1. A keresetet elutasító ítélet

A bíróság a keresetet akkor utasítja el, ha

- a) a kereset alaptalan,
- b) a felperes jogának vagy jogos érdekének közvetlen sérelme nem állapítható meg,
- c) olyan eljárási szabályszegés történt, amelynek az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatása nem volt.

Ha a bíróság a keresetet a c) pont alapján utasította el, a költségek viseléséről ennek figyelembevételével dönt.

A Kp. 4. § (1) bekezdése szerint a közigazgatási jogvita tárgya a közigazgatási szerv közigazgatási jog által szabályozott, az azzal érintett jogalany jogi helyzetének megváltoztatására irányuló vagy azt eredményező cselekményének vagy a cselekmény elmulasztásának (közigazgatási tevékenység) jogszerűsége.

Erre tekintettel a felperesnek a keresetlevelében pontosan meg kell határoznia a közigazgatási tevékenységgel okozott jogsérelmet, az annak alapjául szolgáló tények és azok bizonyítékainak előadásával, és azt, hogy erre tekintettel a bíróságtól milyen jogvédelmet kér, továbbá annak terjedelmét. A bíróság a perben tehát – leegyszerűsítve – erről dönt, és ha a fent jelzett eredményre jut, a felperes keresetét ítélettel elutasítja.

A Kp. miniszteri indokolása szerint „a jogszabálysértés hiánya mellett a keresetösségi jog hiánya, illetve a csupán az ügy érdemére ki nem ható eljárási szabályszegésre hivatkozás eredményezheti a kereset

érdemi elutasítását. Az ügy érdemére ki nem ható szabályszegés miatti elutasítás esetén a bíróság azt a tényt, hogy volt szabályszegés, tehát a perre a közigazgatási szerv okot adott, a költségviselésről szóló döntésénél figyelembe veszi, de ez nem eredményezi automatikusan azt, hogy a közigazgatási szervet köteleznék azok viselésére.”

A fél a közigazgatási szerv határozatának felülvizsgálatát jogszabálysértésre hivatkozva kérheti; keresetében anyagi és eljárási jogszabálysértésre hivatkozhat, és arra is, hogy a határozat meghozatalakor az alkalmazott jogszabályt tévesen értelmezték. Ezekben a perekben a bíróság elsősorban azt vizsgálja: a határozat megfelel-e az anyagi jogszabályoknak. Önmagában eljárási jogszabálysértés miatt csak akkor van helye hatályon kívül helyezésnek, ha az eljárási jogszabálysértés a döntés érdemére is kihatott. Ugyanakkor a közigazgatási ügy tárgyával közvetlen összefüggésben nem lévő eljárási szabálysértés is kihathat az ügy érdemére.⁸

A keresetőségi jog, amelynek hiánya a kereset elutasításához vezethet, azt jelenti, hogy a keresettel fellépő felperes nem jogosult a perbeli igény érvényesítésére. A keresetőségi jog azt határozza meg, hogy a perbeli jog a konkrét felperest az adott tényállás alapján konkrét alperessel szemben megilleti-e, avagy sem.

2.2.2. A keresetnek helyt adó ítélet

Ha a bíróság a jogsértést – a kereset alapján vagy hivatalból – megállapítja,

- a) a közigazgatási cselekményt megváltoztatja, megsemmisíti vagy hatályon kívül helyezi,
- b) szükség esetén a közigazgatási cselekmény megsemmisítése vagy hatályon kívül helyezése mellett a közigazgatási szervet új eljárásra kötelezi,
- c) a közigazgatási szervet marasztalja.

⁸ Lásd erre vonatkozóan: 1/2011. (V. 9.) KK vélemény a közigazgatási szervek határozatai felülvizsgálatának egyes kérdéseiről.

A bíróság a fenti jogkövetkezményeket együttesen is alkalmazhatja. Törvény más jogkövetkezmény alkalmazását is előírhatja.

A jogsértés megállapítása esetén a bíróság hivatalból kötelezi a közigazgatási szervet a tevékenység jogsértő következményének elhárítására.

A közigazgatási per tárgya a közigazgatási tevékenység jogszerűségének elbírálása. Ha a felperes keresetének a bíróság helyt ad, és a jogsértést megállapítja, különböző jogkövetkezmények alkalmazása mellett dönthet. Van, amikor döntése nem terjedhet túl a megállapításon, mert „például már teljesedésbe ment a cselekmény, vagy nem létezik már, tehát nincs mit megváltoztatni vagy megsemmisíteni, de a felperesnek fontos érdeke fűződik a jogsértés deklarálásához”.⁹

2.3. Ítélettípusok a megtámadási keresetnek helyt adó ítéleti jogkövetkezmény alapján

A közigazgatási perben leggyakrabban előterjesztett kereset a megtámadási kereset, amellyel a fél a számára sérelmes határozatot a bíróság előtt megtámadja, kérve a megtámadott közigazgatási cselekmény hatályon kívül helyezését, megsemmisítését vagy megváltoztatását. Amennyiben a bíróság helyt ad a keresetnek, a jogsértés megállapításán túl valamely jogkövetkezmény alkalmazásáról határoz: a bíróság a közigazgatási cselekményt megváltoztatja, megsemmisíti vagy hatályon kívül helyezi.

2.3.1. Megváltoztató ítélet

A Kp. hatálybalépését megelőzően a közigazgatási perekben a bíróságnak főszabály szerint kasszációs jogköre volt, a jogszabálysértő

⁹ A Kp. 89. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

határozatot hatályon kívül helyezte, és szükség szerint az ügyben eljáró közigazgatási szervet új eljárásra kötelezte. Ennek indoka az volt, hogy a közigazgatási útra tartozó ügyeket – a hatáskörelvonás tilalma miatt – a közigazgatási hatóságnak kellett érdemben elbírálnia, és törvényben meghatározott esetekben volt lehetőség a megtámadott határozat megváltoztatására.

A Kp. új alapokra helyezi a közigazgatási bíróság megváltoztató, azaz reformatórius jogkörét. Nem kivételes lehetőség a továbbiakban, amelynek megadásáról külön törvény, illetve enumeráció dönt, hanem egy általános döntési alternatíva. A megváltoztatás lehetősége elsősorban az ügy természetéhez köthető, nem pedig konkrét ügyjellemzőkhöz. Az ügy jellemzői pedig nem merülnek ki abban, hogy mérlegelési jogkörben hozott ügyről van-e szó, vagy sem. Sokkal inkább arról van szó, hogy azt kell vizsgálni: elvonná-e a közigazgatási döntési szabadságát a bíróság megváltoztató döntése. Ha nincs például mérlegelési jogkör, vagy a jogszabály értelmében lenne ugyan, de a tények vagy alkotmányos körülmények miatt egy lehetséges döntésre redukálódik a jogszerűen meghozható döntések száma, az ügy természete lehetővé teszi a megváltoztatást. A másik oldalról, jogilag teljesen kötött döntések esetében sem teszi az ügy természete faktikus okokból egyes esetekben lehetővé a megváltoztatást. Mindig az ügyfajtától és a konkrét körülményektől függ tehát, hogy az ügy természete lehetővé teszi-e a megváltoztatást.¹⁰

A bíróság a jogsértő közigazgatási cselekményt megváltoztatja, ha az ügy természete azt megengedi, a tényállás megfelelően tisztázott, és a rendelkezésre álló adatok alapján a jogvita véglegesen eldönthető.

Ha az ügy természete azt megengedi, a bíróság a közigazgatási cselekményt akkor is megváltoztatja, ha a megismételt eljárásban a közigazgatási szerv a bíróság jogerős ítéletével ellentétes cselekményt tett.

---

¹⁰ A Kp. 90. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

Nincs helye megváltoztatásnak

- a) az egyedi ügyben alkalmazandó – a jogalkotásról szóló törvény hatálya alá nem tartozó – általános hatályú rendelkezés esetén,
- b) méltányossági jogkörben hozott közigazgatási cselekmény esetén,
- c) mérlegelési jogkör gyakorlásán alapuló,¹¹ a költségvetést érintő kifizetésre vonatkozó közigazgatási cselekmény esetén, vagy
- d) ha azt törvény kizárja.

Megváltoztatásnak úgy is helye van, hogy a bíróság a fizetési kötelezettség megváltoztatott összegének megállapítása nélkül, annak kiszámítására az ítéletben pontos iránymutatást ad. A megváltoztatási jogkör gyakorlásának technikai nehézségeit azzal kívánja a Kp. egyes esetekre nézve kiküszöbölni, hogy lehetőséget ad arra, hogy a bíróság az ítéletben a fizetési kötelezettség helyes összegének megállapítására csak pontos iránymutatást adjon. Ebben az esetben annak meghatározása az eljárt közigazgatási szerv feladata.¹²

A közigazgatási szerv a bíróság ítéletének közlését követően haladéktalanul, de legkésőbb tizenöt napon belül kiszámítja a fizetési kötelezettség pontos összegét, és arról tájékoztatja a bíróságot, a felperest és az érdekeltet. A felperes és az érdekelt nyolc napon belül vitathatja a számítás helyességét, annak megalapozottsága esetén a bíróság a kötelezettség ismételt kiszámítását rendelheti el.

Ha a felperes vagy az érdekelt vitatja a számítás helyességét, a bíróság megvizsgálja azt, és szükség esetén az ismételt kiszámítást rendeli el, ellenkező esetben végzésével jóváhagyja a számítást. A jóváhagyó végzés közlésével az ítélet részévé válik a számítás, ezt követően az ítélettel együtt támadható. Erre tekintettel a perorvoslati kérelem

¹¹ A Kúria Közigazgatási és Munkaügyi Kollégiuma 2/2015. (XI. 23.) KMK véleményében összefoglalta és értelmezte a mérlegelési jogkörben hozott közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatával kapcsolatos szempontokat, amelyekre a későbbiekben kitérünk.

¹² A Kp. 91. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

benyújtására nyitva álló határidő a számítás jóváhagyásáról szóló végzés közlését követő napon kezdődik. E szabályozás az eljárás feszeítését, az új eljárásra kötelezés elkerülését célozza tehát elsősorban.¹³

2.3.2. Megsemmisítő vagy hatályon kívül helyező ítélet

A bíróság a közigazgatási cselekményt – a közlésére visszamenőleges hatállyal – megsemmisíti, ha

- a) a közigazgatási cselekmény semmis vagy jogszabályban meghatározott okból érvénytelen, vagy olyan lényeges alaki hiányosságban szenved, amely miatt nem létezőnek kell tekinteni,
- b) a megelőző eljárás lényeges szabályainak megszegésével okozott jogsérelem a perben nem orvosolható,
- c) a közigazgatási szerv cselekményét kizárólag az ügyben nem alkalmazható jogszabályi rendelkezésre alapította, vagy
- d) a közigazgatási cselekmény megváltoztatásának nincs helye.

Ha a közérdek védelme, a jogbiztonság vagy az ítélettel érintett személyek különösen fontos érdeke indokolja, a bíróság a közigazgatási cselekményt a hatályvesztés időpontjának pontos megjelölésével helyezi hatályon kívül. Ahol e törvény megsemmisítést említ, azon hatályon kívül helyezést is érteni kell.

A Kp. a fentiek szerint foglalja össze azon eseteket, amelyekben meg kell semmisíteni a közigazgatási cselekményt. Feltétlen megsemmisítési ok a cselekmény semmissége, illetve a törvényben kifejezetten ilyenként meghatározott más érvénytelenségi ok, továbbá a közigazgatási cselekmény nem létező jellege. Továbbra is feltétlen megsemmisítési ok a jogalap téves megválasztása, illetve a bírósági eljárásban nem orvosolható jogsértés fennállása. Ezen túl akkor van hatályon kívül helyezésnek, illetve megsemmisítésnek helye, ha a megváltoztatási

¹³ A Kp. 91. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

jogkör nem gyakorolható. Újdonságként a törvény megkülönbözteti az ex tunc hatályú megsemmisítést a hatályon kívül helyezéstől, amely mind ex tunc, mind ex nunc, mind pro futuro történhet. A különbség tehát a hatályon kívül helyezés hatályában van: a közigazgatási cselekmény megvalósításának időpontjára visszamenőleges hatállyal kerülhet sor a megsemmisítésre, és amennyiben ez fontos közérdeket, a jogbiztonságot vagy a cselekmény által érintett – elsősorban harmadik – személyek érdekeit sérti, a bíróságnak lehetősége van a hatályon kívül helyezés ettől eltérő időpontban való meghatározására. Ez főleg a multipoláris, illetve más okból komplex (például egymásra épülő közigazgatási cselekmények) jogviszonyokban fontos, illetve azért, hogy egyértelmű legyen: a bíróságnak a megsemmisítés mellett az eredeti állapot helyreállításának kérdéseiről is rendelkeznie kell. A keresetnek való helyt adásnál – a keresethalmazat megengedettségéből is következően – a bíró a megsemmisítés mellett tehát az eredeti állapot helyreállítása érdekében is marasztalhatja az alperest.¹⁴

2.4. Ítélettipusok a kereseti kérelem fajtái szerint

A Kp. 38. §-a szerint egyaránt előterjeszhető olyan kereseti kérelem, amely valamely jogsértés megállapítására irányul, illetve olyan, amely marasztalás iránti kérelmet tartalmaz. E szerint megkülönböztetünk megállapító és marasztaló ítéletet.

2.4.1. Megállapító ítélet

A Kp. 38. §-a szerint a keresetben kérhető a közigazgatási cselekmény elmulasztásának megállapítása, továbbá a közigazgatási tevékenységgel előidézett jogsértés tényének vagy a közigazgatási jogviszony

¹⁴ A Kp. 92. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

szempontjából lényeges egyéb ténynek a megállapítása. Ennek feltétele, hogy marasztalás iránti kereset előterjesztése, a cselekmény megváltoztatása, megsemmisítése nem lehetséges, és a kért megállapítás a felperes jogainak az alperessel szemben történő megvédése szempontjából szükséges. A Kp. a határozatokról szóló fejezetében ehhez igazodóan külön nevesíti a megállapító ítéletet, ha a megállapításhoz a felperesnek vagy az érdekeltnek fontos érdeke fűződik, vagy a jogsérelem így elhárítható. (Kp. 93. §)

2.4.2. Marasztaló ítélet

A Kp. 38. §-a szerint a keresetben kérhető a közigazgatási jogviszonyból eredő kötelezettség teljesítésére kötelezés, a közigazgatási szerződéses jogviszonnyal vagy a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatban okozott kár megtérítésére kötelezés. Marasztaló ítéletben a bíróság az alperest teljesítésre, helytállásra, valaminek a tevésére, a megsértett jogának helyreállítására kötelezi. A marasztalás iránti perek különös szabályait a Kp. XXIII. fejezete tartalmazza, a további szabályokat a tankönyv marasztalási pereket tárgyaló fejezete alatt ismertetjük.

2.5. A bíróság döntési jogkörének keretei az ítélelhozatal során

Ahogy arra a fentiekben már többször utaltunk, közigazgatási perben is főszabályként érvényesül a kérelemhez kötöttség elve: a bíróság a közigazgatási tevékenység jogszerűségét a kereseti kérelem korlátai között vizsgálja. [Kp. 85. § (1) bekezdés]

A közigazgatási perben a felek rendelkezési joga mellett azonban fontos kiegészítő szerep jut a hivatalbóliság elvének is az objektív

jogvédelmi funkció biztosítása céljából,¹⁵ ezért a Kp. lehetővé teszi, hogy a fél erre irányuló kérelme hiányában is a bíróság hivatalból vegyen figyelembe törvényben meghatározott tényeket, körülményeket. Emellett a Kp.-nak szempontokat kellett meghatározni a mérlegelési jogkörben megvalósított közigazgatási cselekmény jogszerűségének megítéléséhez.

2.5.1. Az ítéletben hivatalból figyelembe veendő tények, körülmények; kivétel a kereseti kérelem korlátai alól

A bíróság hivatalból veszi figyelembe

- a) a vitatott közigazgatási cselekmény semmisségi vagy törvényben meghatározott más érvénytelenségi okát, illetve az olyan lényeges alaki hiányosságot, amely miatt a közigazgatási cselekmény nem létezőnek kell tekinteni,
- b) a közigazgatási cselekménynek az ügyben nem alkalmazandó jogszabályi rendelkezésre alapítását,
- c) a törvényben meghatározott egyéb tényt vagy körülményt.

A bíróság a hivatalbóli vizsgálat elrendeléséről a feleket tájékoztatja, egyúttal felhívja a feleket, hogy észrevételeiket és az azokra vonatkozó bizonyítékokat – vagy a bíróság által meghatározott bizonyítékokat – terjesszék elő. [Kp. 85. § (3)–(4) bekezdések]

2.5.2. Mérlegelési jogkörben hozott döntés

A mérlegelési jogkörben hozott döntéseknél a jogalkalmazó több jogszerű döntés közül választhat,¹⁶ a bíróságnak a mérlegelési jogkör gyakorlásának jogszabályszerűségét kell vizsgálnia, azt, hogy a közigazgatási szerv hatáskörét a mérlegelésre való felhatalmazásának

¹⁵ A Kp. 85. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

¹⁶ A Kp. 85. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

keretei között gyakorolta-e, a mérlegelés szempontjai és azok okszerűsége a közigazgatási cselekményt tartalmazó iratból megállapíthatók-e.

A Kúria Közigazgatási és Munkaügyi Kollégiuma 2/2015. (XI. 23.) KMK véleményében foglaltak szerint „[m]érlegelési jogkörben hozott közigazgatási határozatnak minősül az a határozat, amelyben a hatóság döntését olyan jogszabályra alapozza mely kizárólag a döntés kereteit jelöli ki. Mérlegelési jogkörben hozott határozat az is, ahol a döntési lehetőségeket meghatározó jogszabályi rendelkezés a döntés meghozatalának feltételeit és szempontjait nem jelöli meg. Az a közigazgatási határozat nem minősül mérlegelési jogkörben hozott határozatnak, amelyben a hatóság a határozathozatalhoz szükséges bizonyítékok értékelése alapján döntési lehetőségeket nem biztosító jogszabály alkalmazásával dönt. A mérlegelési jogkörben hozott közigazgatási határozat felülvizsgálatának célja – a közigazgatási perek általános céljával összhangban – a határozat törvényességének elbírálása. Amennyiben a jogszabály a mérlegelési tevékenységhez feltételeket határoz meg, a hatósági határozat törvényességének alapja ezek vizsgálata. Ha a bíróság azt állapítja meg, hogy a mérlegeléshez szükséges feltételeket a hatóság nem vizsgálta, az ahhoz szükséges bizonyítást nem folytatta le, úgy szükségtelen a mérlegelési tevékenység közvetlen vizsgálata. Mérlegelési szempontoknak azok a körülmények tekinthetők, amelyeket a hatóságnak az érdemi mérlegelési tevékenység során kötelezően figyelembe kell venniük. A mérlegelési szempontok vizsgálatának elmulasztása szintén a határozat megalapozatlanságát eredményezi. Téves vagy az ügy érdemével össze nem függő mérlegelési szempont alkalmazása esetén a mérlegelés jogsértőnek minősülhet.”¹⁷

¹⁷ A Kúria Közigazgatási és Munkaügyi Kollégiuma 2/2015. (XI. 23.) KMK véleményének rendelkező része.

2.5.3. Más hatóság határozatához kötöttség

A szabad bizonyítás talaján álló közigazgatási perben is léteznek kötött bizonyítási elemek. Abszolút kötöttséget jelent a büntetőbíróság határozatához kötöttség, amely szerint, ha jogerősen elbírált bűncselekmény következményeiről közigazgatási perben kell határozni, a bíróság nem állapíthatja meg, hogy az elítélt a terhére rótt bűncselekményt nem követte el.

A bíróságot ugyanakkor határozatának meghozatalában más hatóság döntése vagy a fegyelmi határozat, illetve az azokban megállapított tényállás nem köti.

2.6. Ítélet közigazgatási szerződéssel kapcsolatos perben

A Kp. speciális szabályokat állapít meg a közigazgatási szerződéssel¹⁸ összefüggő perben hozott ítéletre, tekintettel arra, hogy a közigazgatási szerződéssel kapcsolatos perben hozott ítélet hatálya is eltér az általánostól, az kiterjed ugyanis az úgynevezett párhuzamos szerződésekre is. A bíróság a kereseti kérelemhez pedig annyiban nincs kötve, hogy azon túlterjeszkedve, szoros összefüggés miatt a szerződés nem támadott kikötését is hatályon kívül helyezheti.¹⁹

Ha a közigazgatási szerződésre vonatkozó jogszabályok jogkövetkezmenyt nem állapítanak meg, a bíróság a jogsértés megállapítása esetén, az érintettek jogos érdekeire, valamint a közfeladat ellátásának biztonságához és folyamatosságához fűződő közérdekre figyelemmel

- a) a jogellenes közigazgatási szerződést vagy annak valamely kikötését hatályon kívül helyezi vagy megváltoztatja,

¹⁸ A Kp. 4. § (7) bekezdés 2. pontja szerint közigazgatási szerződés: a magyar közigazgatási szervek között közfeladat ellátására kötött szerződés vagy megállapodás, továbbá az a szerződés, amelyet törvény vagy kormányrendelet annak minősít.

¹⁹ A Kp. 94. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

- b) a közigazgatási szerződést semmisségi ok fennállása miatt megsemmisíti, ha a szerződő közigazgatási szerv a közigazgatási szerződés megkötésére nem rendelkezett hatáskörrel, vagy a közigazgatási szerződést képviseleti joggal nem rendelkező személy írta alá,
- c) a közigazgatási szerződés jogszerúségének helyreállítására, a közigazgatási szerződés teljesítésére kötelez, vagy
- d) a közigazgatási szerződéses jogviszonnyal összefüggésben okozott kár megtérítésére kötelez.

A bíróság a hatályon kívül helyezéssel érintett, azzal szorosan összefüggő szerződéses rendelkezést is hatályon kívül helyezhet.

A bíróság a közigazgatási szerződés vagy annak valamely kikötése megváltoztatásának hatályát a közigazgatási szerződés tárgyát képező közfeladat folyamatos és zavartalan ellátásához vagy a beruházás teljesítéséhez szükséges észszerű időtartamot figyelembe véve határozza meg.

A bíróság ítéletének hatálya kiterjed a szerződő közigazgatási szerv által a megtámadott szerződéssel azonos tárgyú közigazgatási szerződés megkötésére irányuló, párhuzamosan zajlott szerződéskötési eljárásokra. A bíróság ítéletében jogellenessé nyilvánított szerződési kikötés nem alkalmazható, a megkötött közigazgatási szerződést a felek kötelesek a bíróság ítéletének megfelelően módosítani. Ennek hiányában bármely fél, illetve érdekelt a mulasztás tudomására jutásától számított harminc napon belül, de legkésőbb a bíróság ítéletének jogerőre emelkedésétől számított hat hónapon belül a bíróság előtt pert indíthat.

Ha a bíróság a megkötött közigazgatási szerződés jogellenességét megállapítja, azonban a közigazgatási szerződés teljesítéséhez kiemelkedően fontos közérdek fűződik, a közigazgatási szerződést megkötésének időpontjára visszamenőleges hatállyal jogszerűvé nyilváníthatja.

Semmisségi ok fennállása esetén a közigazgatási szerződés nem nyilvánítható jogszerűvé.

Nem tekinthető kiemelkedően fontos közérdeknek a közigazgatási szerződéshez közvetlenül kapcsolódó gazdasági érdek, így különösen a késedelmes teljesítésből, az új szerződéskötési eljárás lefolytatásából, a szerződő fél esetleges változásából származó költség vagy a jogellenességből következő fizetési kötelezettség. A szerződés jogszerűségéhez fűződő további gazdasági érdekek akkor tekinthetőek kiemelkedően fontos közérdeknek, ha a közigazgatási szerződés jogellenességének megállapítása súlyosan aránytalan következményekkel járna.

Nincs helye megsemmisítésnek, ha a közigazgatási szerződés megkötésére hatáskörrel rendelkező szerv, illetve a képviseleti joggal rendelkező személy a közigazgatási szerződést azonos tartalommal utólag jóváhagyja.

2.7. Ítélet a Közszolgálati Döntőbizottság határozatával szemben indított perben

A Közszolgálati Döntőbizottság határozatával szemben indított pert első fokon a marasztalási per szabályai szerint kell lefolytatni, annak ellenére, hogy formailag egy megtámadási keresetről van szó. A kereseti kérelemhez kapcsolódóan az ítélet azonban megtámadási ítélet lesz, ezért szabályait a határozatokra vonatkozó általános szabályok között állapítja meg a perrendtartás. Az eljárás marasztalási jellegére is tekintettel a Döntőbizottság határozatának megsemmisítésére csak nagyon szűk körben van lehetőség. A kötelező megsemmisítési esetkörökön kívül érdemben el kell bírálni a keresetet, ami vagy megváltoztatást, vagy a kereset elutasítását jelentheti. Mivel a Döntőbizottság a perben nem fél, ugyanakkor a bírói gyakorlat alakulásának figyelemmel kísérése saját

joggyakorlatának alakítása szempontjából elengedhetetlen, a bíróság jogerős ítéletét a Döntőbizottságnak is megküldi.²⁰

A Kp. 95. §-a értelmében:

- (1) A bíróság ítéletével a jogvitát érdemben eldönti, a Közzolgálati Döntőbizottságot – az alábbi kivételekkel – új eljárásra nem kötelezheti.
- (2) A bíróság a Közzolgálati Döntőbizottság határozatát
  - a) megsemmisíti és a Közzolgálati Döntőbizottságot új eljárásra kötelezi, ha az eljáró tanács nem volt szabályszerűen megalakítva, vagy a határozat meghozatalában kizárt személy vett részt,
  - b) a jogsértéssel érintett részében megsemmisíti, és szükség esetén a Közzolgálati Döntőbizottságot új eljárásra kötelezi, ha az a hatáskörét túllépte, illetve hatáskörének hiányát jogsértően állapította meg.
- (3) A bíróság a jogerős ítéletet megküldi a Közzolgálati Döntőbizottságnak.

2.8. Az ítélet felépítése, tartalma

Az írásba foglalt ítélet öt részre tagolódik: bevezető részre, rendelkező részre, perorvoslati részre, indokolásra és záró részre.

A *bevezető rész* tartalmazza

- a) a bíróság megnevezését,
- b) az ügy számát,
- c) a képviselet fajtájára utalással a felet képviselő személy nevét és lakóhelyét, székhelyét, képviselet hiányában a személyes eljárásra utalást,

²⁰ A Kp. 95. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

- d) a fél nevét és lakóhelyét, székhelyét,
- e) a fél perbeli állását és
- f) a per tárgyának a megnevezését.

A *rendelkező rész* tartalmazza a bíróság döntése szerinti rendelkezést. A bíróság döntésének kereteit az ítélet teljességének elve és a kereseti kérelemhez kötöttség elve pozitív és negatív értelemben is behatárolja. A kérelemhez kötöttség elvét a kereseti kérelmen való túlterjeszkedés kivételes lehetőségei ugyanakkor több helyen áttörik. A kereseti kérelmen való túlterjeszkedés két okból lehetséges: a hivatalbóli döntés kötelezettsége miatt, amely alapulhat anyagi és eljárásjogi rendelkezésen, a „többen a kevesebb” elvén alapuló bírói gyakorlat révén. A bíróságnak hivatalból (tehát erre irányuló kereseti kérelem hiányában is) döntenie kell például: a felszámított perköltség viseléséről, a meg nem fizetett illeték, valamint az állam által előlegezett költség államnak történő megfizetéséről, az előzetes végrehajthatóság tárgyában. Az ítélet *rendelkező részének* olyan világosan érthetőnek és minden kétséget kizárónak kell lennie, hogy annak szövege a végrehajtás során ne okozzon nehézséget (BH1985. 325).

A *rendelkező rész* nemcsak a bíróságnak a per főtárgyában való döntését tartalmazza, hanem a kamatról, perköltségről való döntést, a teljesítési határidővel kapcsolatos rendelkezést, és ha annak helye van, az előzetes végrehajthatóság tárgyában való döntést. Ennek alapján különböztetjük meg a *rendelkező rész* kötelező és eshetőleges tartalmi elemeit.

A *perorvoslati rész* tartalmazza, hogy az ítélet ellen van-e helye fellebbezésnek, azt hol és mennyi idő alatt lehet benyújtani, továbbá a fellebbezési tárgyalás tartására irányuló kérelem szabályairól történő tájékoztatást.

Az *indokolás* a bíróság által megállapított tényeket, a feleknek a per tárgyára vonatkozó kérelmét, illetve nyilatkozatát és azok alapjának

rövid ismertetését, az érdemi rendelkezés tartalmára történő utalást, továbbá a jogi indokolást tartalmazza.

A jogi indokolás tartalmazza az ítélet alapjául szolgáló jogszabályokat és szükség esetén azok értelmezését, a megállapított tényekre vonatkozó bizonyítékokat azokkal a körülményekkel együtt, amelyeket a bíróság a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett, a tények megállapításának egyéb körülményeit, továbbá azokat az okokat, amelyek miatt a bíróság valamely tényállítást nem talált bizonyítottnak, vagy amelyek miatt a feljánlott bizonyítást mellőzte.

Az ítélet a jogi indokolást követően az eljárás folyamán hozott végzés indokolását akkor tartalmazza, ha e törvény szerint a végzés külön fellebbezéssel nem támadható, de a bíróság azt a törvény szerint köteles indokolni, és arra az ítélet meghozataláig nem került sor.

A Kp. lehetővé teszi az ítélet indokolásának rövidítését, *egyszerűsített ítélet* meghozatalát. Erre akkor van lehetőség, ha a perben a közigazgatási cselekményben megállapított tényállást nem vitatták, és a bíróság hivatalbóli vizsgálatot vagy bizonyítást sem rendelt el. Ekkor az ítélet indokolásából mellőzhető a tényállás ismertetése. Az egyszerűsített ítéletben az indokolás elemeinek mellőzését lehetővé tevő körülményekre és az egyszerűsített ítélet meghozatalának jogalapjára kifejezetten hivatkozni kell. Az iratok között az egyszerűsített ítélettel együtt kell kezelni azt a közigazgatási cselekményt, amelynek tényállását a bíróság ítélezésének alapjául fogadta el.

A *záró rész* tartalmazza az ítélelhozatal helyének és idejének megfelelő keltezését, továbbá az egyesbírónak vagy a tanács elnökének és tagjainak nevét és aláírását. Ha valamelyikük az aláírásban akadályozva van, a záró rész ezt és az akadály megjelölését is tartalmazza.

A bíróság a közigazgatási szervnek határozott, a megállapított jogsértés orvoslásának valamennyi lényeges pontjára kiterjedő iránymutatást ad az ítéletben elrendelt új eljárás (a megismételt eljárás) lefolytatására vagy cselekmény megvalósítására vonatkozóan.

2.9. A határozatok teljesítése

A bíróság a határozatban megállapított kötelezettség teljesítésére határidőt állapíthat meg (teljesítési határidő). Ebben az esetben a határozat a teljesítési határidő leteltétől kezdve végrehajtható. A határozatban foglaltak teljesítésére nyitva álló határidő a határozat jogerőre emelkedését követő napon kezdődik. Ha a bíróság nem állapít meg teljesítési határidőt, akkor azt a jogerőre emelkedést követő napon kell teljesíteni, és a jogerőre emelkedésétől kezdve végrehajtható.

Marasztalási perben az ítélet rendelkező részének kötelező tartalmi eleme a teljesítési határidő meghatározása.

3. VÉGZÉSEK

A bíróság a per érdemén kívül minden más kérdésben végzéssel dönt, azaz a Kp. a végzés mint önálló határozati kategória fogalmát negatív határozza meg. A végzések ölthetnek önálló formát (például pénzbírságot kiszabó végzés), valamint – a tárgyaláson hozott végzések – a tárgyalási jegyzőkönyvbe is foglalhatók.

A végzéseket az alábbi szempontok szerint osztályozhatjuk:

- *eljárást befejező végzések* (például keresetlevelet visszautasító vagy eljárást megszüntető végzés) vagy *az eljárás folyamán hozott ügynevezett pervezető végzések*,
- *fellebbezhető vagy nem fellebbezhető végzések*,
- a bíróság a *végzéséhez kötve* van, vagy nincs kötve ahhoz. Ha a bíróság a végzéséhez nincs kötve, azt maga is megváltoztathatja, tehát például fellebbezés esetén azt nem kell felterjeszteni a másodfokú bírósághoz. Lásd később részletesen.

A végzésre az ítéletre vonatkozó szabályok irányadók, a következő eltérésekkel:

- A végzés a képviseletre vonatkozó adatokat és a felek lakóhelyét csak a szükséghez képest tartalmazza (akkor, ha a végzést kézbesíteni kell a félnek).
- Nem tartalmaz indokolást az egyezséget jóváhagyó végzés, továbbá az a végzés, amely ellen külön fellebbezésnek nincs helye, kivéve, ha törvény eltérően rendelkezik.
- A tárgyaláson hozott végzést a bíróság jegyzőkönyvbe foglalja. Ebben az esetben a végzés csak a rendelkező részt, a perorvoslati részt és az indokolást tartalmazza.

4. A HATÁROZATOK MEGHOZATALA

A bíróság a határozatát – ha tanácsban jár el – zárt tanácskozás után szavazással hozza meg, egyhangúság hiányában szavazattöbbséggel dönt. A fiatalabb bíró az idősebbet megelőzően, az elnök utolsóként szavaz. A szavazásnál kisebbségben maradó bíró az írásba foglalt különvéleményét zárt borítékban a határozathoz csatolhatja. A különvéleményt csak a perorvoslat tárgyában eljáró bíróság, a fegyelmi eljárás kezdeményezésére jogosult személy, – fegyelmi eljárás során – a szolgálati bíróság, valamint a Kúria jogegységi eljárás kezdeményezésére jogosult, illetve a jogegységi eljárást lefolytató tanácsa tekintheti meg.

Ha a per vagy valamely külön eldöntésre alkalmas kérdés a határozathozatalra megérett, a bíróság a *tárgyalást berekeszti*. A tárgyalás berekesztése előtt az elnök a feleket erre figyelmezteti. A bíróság a berekesztett tárgyalást a határozat kihirdetése előtt újból megnyithatja, ha valamely kérdés további tárgyalása szükséges.

5. A HATÁROZATOK KÖZLÉSE

A határozatról való értesülés, így a jogorvoslathoz való jog gyakorlása szempontjából a közlés kiemelt fontosságú eljárás cselekmény.

A bírósági határozatok közlésének két módja van: a *kihirdetés* (szóbeli közlés) és a *kézbesítés* (írásbeli közlés). Főszabályként érvényesül, hogy azokat a határozatokat, amelyeket nem kell a feleknek (érdekeltnek) kézbesíteni, a kihirdetéssel közöltnek kell tekinteni.

A szóbeliség és közvetlenség elvének megfelelően a tárgyalás folyamán hozott határozatokat a tárgyaláson, a tárgyalás berekesztése következtében hozott határozatokat pedig legkésőbb a tárgyalás napján kell szóban az érdekeltek tudomására hozni, azaz kihirdetni. Ez alól kivételt jelent, ha a bíróság a tárgyalás berekesztését követően az ítélet meghozatalát és kihirdetését – legfeljebb harminc napra – elhalaszthatja.

A tárgyaláson hozott határozat kihirdetése a rendelkező rész ismertetéséből, a határozat elleni fellebbezés lehetőségéről, benyújtásának a helyéről és a határidejéről történő tájékoztatásból és az indokok ismertetéséből áll.

A tárgyalás berekesztése folytán hozott határozat rendelkező részét a határozat kihirdetése előtt le kell írni, és azt az egyesbírónak vagy a tanács elnökének és tagjainak alá kell írniuk. A határozat kihirdetése a rendelkező rész felolvasásából, a határozat elleni fellebbezés lehetőségéről, benyújtásának a helyéről és a határidejéről történő tájékoztatásból és az indokok rövid ismertetéséből áll.

A határozat kihirdetése során az indokok ismertetése elmarad, ha a határozatot a törvény szerint nem kell megindokolni.

A bíróság a kihirdetett ítélet rendelkező részét a kihirdetést követő munkanaptól a bíróság kezelőirodáján a felek számára elérhetővé teszi.

A kézbesítés célja, hogy a feleket és az érdekelteket precízen tájékoztassa a bírósági határozat tartalmáról. E nélkül a teljes megismerés nem lenne biztosítható, és megnehezítené a jognyilatkozatok (például fellebbezés) megtételét. A törvény taxatív meghatározza, hogy mely határozatokat kell kézbesíteni.²¹

Az alábbi határozatokat *kézbesítés útján* kell közölni a felekkel:

- a) az ítéletet,
- b) a tárgyaláson hozott végzést azzal a féllel, aki a tárgyalásra nem volt szabályszerűen megidézve,
- c) a tárgyaláson hozott olyan végzést, amely új határnap kitűzésére vonatkozik, vagy amely ellen külön fellebbezésnek van helye, azzal a féllel, aki a tárgyalást elmulasztotta,
- d) a tárgyaláson kívül hozott végzést az érdekelt féllel és
- e) az eljárás során hozott minden határozatot azzal a személlyel, akinek érdekében az ügyész, valamint a perindításra feljogosított személy az eljárást megindította.²²

Ahhoz, hogy a határozat kézbesíthető legyen, azt *írásba kell foglalni*. A bíróság a határozatot – kivéve, ha az ítélet meghozatalát és kihirdetését elhalasztotta – annak meghozatalától számított legkésőbb *harminc napon belül* írásba foglalja, és az írásba foglalást követő három napon belül elrendeli annak kézbesítését. Ha a bíróság az ítélet meg-

²¹ JUHÁSZ Imre (2015): Határozatok. In UDVÁRY Sándor szerk.: *Polgári eljárásjog II.* Budapest, Patrocínium Kiadó. 26.

²² A Legfelsőbb Bíróság 8/2010. (XI. 8.) KK véleményében, amely a közigazgatási perben hozott ítélet kézbesítéséről szól, kimondta, hogy az ítéletet kézbesíteni kell annak a személynek is, akire nézve a bíróság ítélete közvetlenül rendelkezést tartalmaz, bár a perben sem félként, sem beavatkozóként (a Kp. szerint érdekeltként) nem vett részt. Ilyen személy lehet az ügyészen kívül más személy is, akiket a határozat közvetlenül érintett, például a tanú, a szakértő, a szemletárgy birtokosa, akikre vonatkozóan a határozat – többnyire végzés formájában – rendelkezést is tartalmazhat. Ha a közigazgatási perben hozott ítélet rendelkező részében név szerint szerepel olyan érdekelt, aki a perben sem félként, sem beavatkozóként nem vett részt, a konkrét ügyben hozott ítéleti rendelkezéstől függően kerülhet sor az ítélet részére történő kézbesítésére.

hozatalát és kihirdetését elhalasztotta, az írásba foglalt ítéletet a kihirdetéskor jelen lévő feleknek nyomban kézbesíti, a meg nem jelent felek részére pedig három napon belül elrendeli a kézbesítését. A felek részére a határozatnak nemcsak a rendelkező részét, hanem indoklását is kézbesíteni kell, kivéve, ha a határozatot a törvény szerint nem kell megindokolni.

6. A HATÁROZATOK KIJAVÍTÁSA, KIIGAZÍTÁSA, KIEGÉSZÍTÉSE

A határozatok meghozatala során történt hibák, illetve a határozatok fogyatékoságainak kiküszöbölését szolgálja a kijavítás, kiigazítás és a kiegészítés.

Ha a határozat névcserét, hibás névírást, szám- vagy számítási hibát, illetve más hasonló elírást tartalmaz, a bíróság azt kérelemre vagy hivatalból bármikor *kijavíthatja*. A bíróság a feleket a kijavítás tárgyában szükség esetén meghallgatja.

A kijavító határozatot a kijavított határozatra és lehetőleg annak kiadmányaira is fel kell jegyezni.

A kijavítás tárgyában hozott határozat ellen külön fellebbezésnek akkor van helye, ha a bíróság az önálló fellebbezéssel támadható határozat rendelkező részét javítja ki, vagy a határozat rendelkező részének kijavítása iránt előterjesztett kérelmet utasítja el.

A határozat *kiigazítására* akkor kerülhet sor, ha a fellebbezéssel nem támadható, illetve felülvizsgálatból kizárt ítélet indokolása homályos vagy ellentmondásos. Ekkor a bíróság azt a fél kérelmére kiigazíthatja. A kérelem az ítélet közlésétől számított tizenöt napon belül terjeszthető elő. A kiigazítás iránt határozott kérelmet kell előterjeszteni, és abban meg kell jelölni, hogy a kiigazításnak milyen okból és mennyiben van helye. A kiigazításra egyebekben a kijavítás szabályait kell alkalmazni.

A *kiegészítésről* a kiegészítő ítélet kapcsán korábban röviden már írtunk. A bíróság az ítéletet *kérelemre* kiegészítheti, ha abban nem határozott valamely kereseti kérelemről vagy annak valamely része felől, továbbá – habár annak helye lett volna – a perköltség viseléséről vagy az ítélet előzetes végrehajthatósága felől.

Ha a bíróság az ítéletben nem rendelkezett olyan kérdésről, amelyről a rendelkezés jogszabály értelmében *hivatalból kötelező*, a mulasztást a hiányosság észlelését követően haladéktalanul pótolja. Ekkor az ítélet hivatalból történő kiegészítésének van helye.

A fél a kiegészítés iránti kérelmet az ítélet közlésétől számított tizenöt nap alatt terjesztheti elő, amelyben meg kell jelölni, hogy a kiegészítésnek milyen okból és mennyiben van helye. Ha az ítélet kiegészítésének van helye, a bíróság kiegészítő ítéletet hoz, a kérelmet ellenkező esetben végzéssel elutasítja. A végzés ellen külön fellebbezésnek van helye. A kiegészítő ítéletet az eredeti ítéletre és lehetőleg annak kiadmányaira is fel kell jegyezni. Az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év elteltével nincs helye kiegészítésnek.

A végzések ellen a fenti perorvoslatok azzal az eltéréssel vehetők igénybe, hogy a bíróság kiegészítés esetén is végzéssel határoz, a felek meghallgatását pedig mellőzheti.

7. A HATÁROZATOK JOGHATÁSAI

A bíróság által meghozott határozathoz különböző időpontokban különféle joghatások fűződnek. Ezek a következők: egyszerű kötőerő, alaki jogerő és anyagi jogerő.

A határozatokhoz fűződő joghatásokkal, különösen a jogerő intézményével, behatóan foglalkozott az Alkotmánybíróság már működésének kezdeti szakaszában is, a 9/1992 (I. 30.) AB határozatában, amely megsemmisítette a törvényességi óvás jogintézményét. Ebben a határozatban az AB rámutatott arra, hogy „[a] jogerő intézménye, alaki és anyagi jogerőként való pontos meghatározottsága a jogállamiság részeként alkotmányos követelmény. Az Alkotmánynak megfelelően biztosított jogorvoslati lehetőségek mellett beállott jogerő tiszteletben tartása a jogrend egészének biztonságát szolgálja. A jogerős határozatok megváltoztathatatlanságához és irányadó voltához alapvető alkotmányos érdek fűződik. A jogállamiság lényeges eleme, hogy a törvénynek egyértelműen meg kell határoznia, mikor támadható meg egy bírósági határozat rendes fellebbviteli jogorvoslattal, illetve, hogy a jogerőssé vált határozat megtámadására milyen feltételek alapján van lehetőség, s hogy mikor következik be az az állapot, amikor a jogerős határozat már semmiféle jogorvoslattal nem támadható. A jogbiztonság megköveteli, hogy a jogerős határozat – az eldöntött kérdés személyi és tárgyi keretei között – irányadóvá váljék mind az eljárásban résztvevőkre, mind a később eljáró bíróságra, illetőleg más hatóságra. Ha a jogerő beálltához előírt feltételek teljesültek, akkor annak hatálya a határozat tartalmi helyességétől függetlenül beáll.”

7.1. Az egyszerű kötőerő

Az egyszerű kötőerő azt jelenti, hogy a bíróság az általa hozott határozathoz – abban a perben, amelyben hozta – kötve van, még hozzá a határozat kihirdetésétől, ennek hiányában a közlésétől kezdve, ami azt jelenti, hogy ettől az időponttól a bíróság a határozatát nem változtathatja meg, nem vonhatja vissza.

Az egyszerű kötőerő a határozatot hozó bíróságra vonatkozik, és megakadályozza a bíróságot abban, hogy saját határozatától az adott perben eltérjen. Az egyszerű kötőerőt a bírósági eljárás komolysága, a felek biztonsága teszi szükségessé.

Az egyszerű kötőerő tehát azt eredményezi, hogy a bíróság a kihirdetett határozatától nem térhet el, akkor sem, ha a meghozatala és kihirdetése után észleli, hogy a határozat valamilyen hibában szenved. Ilyen esetben ugyanis a határozat kijavításának van helye, amit hivatalból bármikor elrendelhet (BH1994. 597.).

Az egyszerű kötőerővel rendelkező határozat ellen a felek rendes perorvoslattal élhetnek, hiszen az még nem emelkedett jogerőre, de a bíróság azt már nem módosíthatja.

Az egyszerű kötőerő hatálya addig tart, míg a fél által perorvoslattal megtámadott határozatot a másodfokú bíróság hatályon kívül nem helyezi, vagy meg nem változtatja. Ha a határozatot a felek nem támadják meg perorvoslattal (például fellebbezéssel), a jogorvoslatra nyitva álló határidő eltelte után a határozat kötőereje beleolvad a jogerőbe.

A bíróság ugyanakkor nincs kötve a pervezetésre vonatkozó, valamint az egyoldalú kérelmet visszautasító vagy elutasító végzéshez, az olyan végzést azonban, amely határidőhöz kötött perbeli cselekményt utasít el, csak annak jogerőre emelkedése előtt változtathat meg.

Az egyoldalú kérelmet elutasító végzés tipikus esete, amikor a bíróság a korábban visszautasított vagy elutasított költségkedvezmény engedélyezése iránti kérelemnek helyt ad. A határidőhöz kötött perbeli

cselekményt elutasító végzések körébe tartozik például az igazolási kérelmet, kézbesítési kifogást elutasító végzés.

Ezek mellett maga a törvény nevesítve is megállapít kivételeket az egyszerű kötőerő alól mind ítélet, mind végzés esetén.

Ítélet esetében igazolási kérelem eredményes előterjesztését követően, részítélet hozatalát követően a később hozott ítélettel vagy az ítélet kiegészítése esetén.

Végzések esetén a bíróság nincs kötve például

- az eljárás félbeszakadását megállapító végzéséhez,
- az alperest perbeállító vagy a perből elbocsátó végzését a bíróság módosíthatja vagy visszavonhatja [Kp. 25. § (8) bekezdés],
- a bíróság a pénzbírságot kiszabó végzését módosíthatja vagy visszavonhatja [Kp. 30. § (3) bekezdés],
- a bíróság az azonnali jogvédelem tárgyában hozott végzését – a felek lehetőség szerinti meghallgatását követően – legkésőbb a végzés elleni fellebbezés felterjesztéséig módosíthatja vagy visszavonhatja [Kp. 51. § (6) bekezdés].

7.2. Az alaki jogerő

Az alaki jogerő az egyszerű kötőerőnél többet jelent, mert ez már nemcsak a bíróságot köti, hanem a feleket is. Az alaki jogerő a határozat *rendes jogorvoslattal*²³ való *megtámadhatatlanságát* jelenti.

Ez ítéletek és végzések esetében a fellebbezéssel való megtámadhatatlanságot, fizetési meghagyás esetében az ellentmondással való megtámadhatatlanságot jelenti.

²³ Azokat a perorvoslatokat, amelyeket jogerőre még nem emelkedett határozatok ellen lehet igénybe venni, rendes perorvoslatoknak nevezzük, azokat a perorvoslatokat pedig, amelyek a jogerőt oldják fel, azaz már jogerőre emelkedett határozatok ellen vehetők igénybe, rendkívüli perorvoslatoknak.

Az alaki jogerő szempontjából a legfontosabb annak megállapítása, hogy a határozat mely időpontban, mikor emelkedik jogerőre:

Az a határozat, amely ellen nincs helye fellebbezésnek, a kihirdetésével emelkedik jogerőre; azok a határidők azonban, amelyeket a határozat jogerőre emelkedésétől kell számítani, a határozatnak a féllel történt közlésétől kezdődnek. Így például a másodfokon hozott ítélet – mivel fellebbezéssel nem támadható – a kihirdetéssel jogerőssé válik.

- A fellebbezéssel megtámadható határozat a fellebbezési határidő leteltét követő naptól kezdve jogerős, ha az arra jogosultak egyike sem nyújtott be fellebbezést, vagy a benyújtott valamennyi fellebbezést a bíróság jogerősen visszautasította. Például ha 15 napos fellebbezési határidőt állapít meg jogszabály, akkor a 16. napon válik jogerőssé a határozat.
- A határozat a fellebbezési határidő leteltét követő napon emelkedik jogerőre, ha a fél fellebbezéssel élt ugyan, de azt, például elkészttség okából, az első- vagy másodfokú bíróság visszautasította.
- A fellebbezésre jogosult a fellebbezési jogáról a határozat kihirdetését, kihirdetés hiányában annak közlését követően lemondhat. A lemondó nyilatkozat nem vonható vissza. A lemondás csak akkor hatályos, ha azt valamennyi fellebbezésre jogosult bejelenti. Ha valamennyi arra jogosult a fellebbezési jogáról a határozat kihirdetését követően lemond, a határozat a bejelentés napján, egyébként az utolsó bejelentésnek a bírósághoz érkezését követő naptól kezdve jogerős. Például ha a tárgyaláson, a határozat kihirdetését követően a felek valamennyien akként nyilatkoznak, hogy fellebbezési jogukról lemondanak, a határozat még azon a napon jogerőssé válik. Ha a felek a határozat kihirdetése után külön-külön mondanak le a fellebbezési jogukról, a határozat az utolsó bejelentésnek a bírósághoz érkezését követő nappal válik jogerőssé.

A határozat jogerőre emelkedésére a határidőben benyújtott fellebbezésnek halasztó hatálya van. Az egyik pertárs fellebbezésének, csatlakozó fellebbezésének a hatálya a többi pertársra csak a kényszerű pertársaság és a célszerűségi pertársaság azon esetében terjed ki, amikor a perben hozott ítélet a pertársra a perben való részvétel nélkül is kiterjed. [Pp. 36. § és 37. § a) pont]

Ha a fellebbezésre jogosult a határozatnak csak valamely része vagy rendelkezése ellen él fellebbezéssel, a határozatnak a fellebbezéssel nem érintett része vagy rendelkezése jogerőre emelkedik. Jogerőre emelkedik a határozatnak az a része is, amely ellen nincs helye fellebbezésnek. Ezt nevezzük *részjogerőnek*.

Ha a fél élt a határozat ellen fellebbezéssel, amelynek a jogerőre emelkedésre halasztó hatálya van, de a fellebbezését utóbb visszavonja, akkor a határozat a fellebbezés visszavonására vonatkozó bejelentésnek a bírósághoz történő beérkezése napján válik jogerőssé, feltéve, hogy a fellebbezési határidő minden más fellebbezésre jogosulttal szemben már lejárt. Ha viszont a fellebbezési határidő a fellebbezésre jogosultakkal szemben még nem járt le, a határozat a fellebbezési határidő leteltét követő naptól kezdve jogerős.

7.3. Az anyagi jogerő

Egyes alaki jogerős határozatokhoz anyagi jogerőhatás is fűződik, így az ítélethez, a fizetési meghagyáshoz, továbbá az egyezséget jóváhagyó végzéshez.

Az anyagi jogerő legfontosabb hatása, hogy a határozat a felek között felmerült jogvitát *végérvényesen lezárja*, vagyis a perbe vitt jogviszony körében a feleket megillető jogokat és az őket terhelő kötelezettségeket véglegesen meghatározza.

A bíróság a felek jogvitáit véglegesen bírálja el. A tankönyv első fejezetében hivatkozott úgynevezett végleges vitarendezés elvét, a bírósági

döntés végleges jellegét a Bszi. is rögzíti [2. § (1) bekezdés]. A véglegesség azt jelenti, hogy a felek ugyanabból a ténybeli alapból, ugyanazon jog érvényesítése iránt újabb pert már nem indíthatnak, a jogerősen elbírált jogot egymással szemben többé nem tehetik vitássá. Az anyagi jogerőhatás a Kp. szerinti marasztalás iránti perben kiterjed az alperes által a perben beszámításként érvényesített és ítélettel érdemben elbírált ellenkövetelésre is.

Az anyagi jogerő *negatív hatása* azt jelenti, hogy a közigazgatási tevékenység jogszerűségének vizsgálata tárgyában hozott ítélet jogereje kizárja, hogy ugyanazon közigazgatási tevékenység jogszerűségének vizsgálatára a felek vagy az érdekeltek új keresetet indíthassanak, vagy azt egyébként vitássá tehesék.

Az anyagi jogerő *pozitív hatása* azt jelenti, hogy az anyagi jogerős határozathoz mind a bíróság, más hatóság, mind a felek kötve vannak, ítélt dolgot (res iudicatát) eredményez, amely határozat tartalmát irányadónak kell tekinteni.

Az anyagi jogerő *alanyi terjedelme* kiterjed a felekre, jogutód-jaikra, valamint az érdekeltekre is. Hatálya kiterjed arra a félre is, akinek az érdekében eljáró ügyész, illetőleg a külön jogszabállyal erre feljogosított szervezet keresete alapján hozott a bíróság ítéletet, feltéve, hogy a fél részére az ítéletet szabályszerűen kézbesítették, és az vele szemben is jogerőre emelkedett.²⁴

Az anyagi jogerő fennálltát a bíróságnak hivatalból figyelembe kell vennie, de erre kifogásként a felek is hivatkozhatnak. A bíróság a keresetlevelet visszautasítja, ha a vitatott közigazgatási tevékenység jogszerűségére nézve ugyanazon a jogalapon már jogerős ítéletet hoztak [Kp. 48. § (1) bekezdés g) pont], vagy ez okból a bíróság az eljárás bármely szakaszában az eljárást megszünteti [Kp. 81. § (1) bekezdés a) pont], de a res iudicatára való hivatkozás perújítási kérelem alapjául is szolgálhat.

²⁴ Lásd erről bővebben: PÁKOZDI Zita (2016): *A jogerő tárgyi terjedelme a polgári perben. Az érvényesített jog és a jogerő összefüggései*. Szeged, Pólay Elemér Alapítvány – Iurisperitus Kiadó.

8. AZ UTÓPER

Kivételes esetekben a törvény kivételt ad az anyagi jogerőhatás alól. Erre akkor van lehetőség, ha az ítélet az egyik felet olyan szolgáltatásra kötelezi, amely az ítélet meghozatala után jár le. Ekkor az anyagi jogerőhatás nem gátolja, hogy a felek bármelyike keresetet indíthasson a szolgáltatás mennyiségének vagy időtartamának megváltoztatása iránt, ha azok a tények, amelyekre a bíróság az ítéletét alapította, utóbb lényegesen megváltoztak. Az utóper folyamatban léte alatt a másik fél által indított ugyanilyen perre a folyamatban lévő per bírósága kizárólagosan illetékes. A bíróság az utóperben a korábbi ítélettel megállapított szolgáltatást legfeljebb a kereset megindítását megelőző hat hónaptól kezdődő időre változtathatja meg.

A polgári perek körében utóperre tipikusan a tartásdíjra vagy más időszakos szolgáltatásra kötelező ítélet esetén kerül sor, ahol a bíróság a marasztalást a jövőre nézve is megállapítja, ha azok a feltételek, amelyekre a bíróság az ítéletét alapította, utóbb lényegesen megváltoztak (például a tartásra kötelezett személy munkanélkülivé vált). A Kp. XXIII. fejezete alatt szabályozott marasztalási perek az utóper tekintetében visszautalnak a Pp. szabályaira [Kp. 133. § (2) bekezdés].

9. A JOGERŐ TANÚSÍTÁSA

Az első fokon eljáró tanács elnöke a jogerő időpontját a határozat eredeti példányára vezetett vagy külön határozatban tanúsítja. Ha az első fokon eljáró bíróság határozatának csak egyes személyekre vonatkozó vagy bizonyos tárgyú részei emelkedtek jogerőre, a bíróság a végzésben ezt is kifejezésre juttatja.

A bíróság a határozat jogerőre emelkedéséről a felet, illetve az egyéb érdekeltet a jogerőre emelkedéstől számított tizenöt napon belül értesíti. Az értesítés a jogerőt tanúsító végzés, ha pedig a fél, illetve az egyéb érdekelt részére a határozatot még nem kézbesítették, a határozat jogerőt tanúsító végzést tartalmazó kiadmányának kézbesítésével történik.

Ha a részjogerő valamely okból csak az iratoknak a másodfokú bírósághoz történő felterjesztése után állapítható meg, az előzőekben írt intézkedést a másodfokú bíróság teszi meg.

10. VÉGREHAJTHATÓSÁG

A jogerő fogalma gyakran összekapcsolódik a végrehajthatósággal, tekintettel arra, hogy a jogerő egyik legfontosabb következménye, hogy a határozat végrehajthatóvá válik.

A végrehajthatóság a bírósági határozatok azon tulajdonsága, amely lehetővé teszi, hogy a jogosult akkor is hozzájusson a jogerős döntés alapján őt megillető követeléshez, ha a marasztalt fél az abban foglaltaknak önként nem tesz eleget. A jogalkotó tehát biztosítja, hogy a jogerős bírósági határozatok végső soron állami úton is kikényszeríthetők legyenek. Ez az állami út a bírósági végrehajtási eljárás, amelyet külön törvény, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) alapján az önálló bírósági végrehajtó fogatosít.²⁵

Természetesen léteznek olyan határozatok, ahol a végrehajtás fogalmilag kizárt (a megállapító ítéletek jellemzően ide tartoznak), de előfordulnak olyan esetek, amikor a jogerőre még nem emelkedett határozatok is végrehajthatók. Ez utóbbit nevezzük előzetes végrehajthatóságnak.

A határozatok végrehajtásának általános feltételeit a Vht. tartalmazza. Eszerint a végrehajtást akkor lehet elrendelni, ha a végrehajtható határozat

- a) kötelezést (marasztalást) tartalmaz,
- b) jogerős vagy előzetesen végrehajtható, és
- c) a teljesítési határidő letelt.

---

²⁵ PÁKOZDI Zita (2017): Határozatok. In NAGY Adrienn – WOPERA Zsuzsa szerk.: *Polgári eljárásjog I.* Budapest, Wolters Kluwer Kiadó. 366.

A Kp. XXVI. fejezete ugyanakkor megállapít speciális szabályokat azokra az esetekre, amikor a bíróság új eljárásra kötelezte a közigazgatási szervet, vagy mulasztását állapította meg, és a közigazgatási szerv nem teljesíti az ítéletben foglaltakat. A Kp. az ilyen esetekre alkalmazandó szabályokat a teljesítés kikényszerítésére irányuló eljárásként a törvény különös részében helyezte el, amelyek akkor alkalmazandók, ha a jogerős határozatban foglalt kötelezés kikényszerítése nem tartozik a Vht. hatálya alá. Az eljárás részletes szabályait a tankönyv VI. fejezetének 6. pontja tartalmazza.

11. ELŐZETES VÉGREHAJTHATÓSÁG

Az előzetesen végrehajthatóvá nyilvánított határozat a jogerőre emelkedést megelőzően végrehajtható.

A bíróság hivatalból előzetesen végrehajthatóvá nyilvánítja a határozatot, ha azt törvény elrendeli. A bíróság kérelemre az azonnali jogvédelem szabályainak megfelelő alkalmazásával nyilvánítja előzetesen végrehajthatóvá határozatát.

Az ítélet előzetes végrehajtásának elrendeléséről az ítéletben kell rendelkezni.

Az előzetes végrehajtás elrendelése biztosíték adásához köthető. A biztosítékot a határozat jogerőre emelkedésekor vagy az előzetes végrehajtás megszüntetésekor vissza kell téríteni.

Az előzetes végrehajtást elrendelő határozat ellen nyolc napon belül fellebbezésnek van helye.

Nem rendelhető el olyan határozat előzetes végrehajtása, amelyet nem jogerősen már hatályon kívül helyezett vagy megváltoztatott az arra jogosult bíróság.

Ha a másodfokú bíróság hatályon kívül helyezi vagy megváltoztatja azt a határozatot, amelynek előzetes végrehajtását elrendelték, az előzetes végrehajtással kialakult helyzet rendezéséről is határoz.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- JUHÁSZ Imre (2015): Határozatok. In UDVARY Sándor szerk.: *Polgári eljárásjog II.* Budapest, Patrocinium Kiadó. 9–53.
- KENGYEL Miklós (2014): *Magyar polgári eljárásjog.* Budapest, Osiris Kiadó.
- MAGYARY Géza (1898): *A magyar polgári peres eljárás alaptanai (A perbeli cselekmények tana).* Budapest, Franklin Társulat.
- PÁKOZDI Zita (2016): *A jogerő tárgyi terjedelme a polgári perben. Az érvényesített jog és a jogerő összefüggései.* Szeged, Pólay Elemér Alapítvány – Iurisperitus Kiadó.
- PÁKOZDI Zita (2017): Határozatok. In NAGY Adrienn – WOPERA Zsuzsa szerk.: *Polgári eljárásjog I.* Budapest, Wolters Kluwer Kiadó. 337–367.

V.
PERORVOSLATOK

Horváth E. Írisz

1. A PERORVOSLATOKRÓL ÁLTALÁBAN

1.1. A perorvoslatok fogalma

Korábbi Alkotmányunk 57. § (5) bekezdése és az azt felváltó Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése értelmében¹ Magyarországon a törvényben meghatározottak szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.²

A jogorvoslathoz való jogot több nemzetközi jogforrás is rögzíti. Így az ENSZ Közgyűlésének 217 A (III) határozata alapján 1948. december 10-én elfogadott és kihirdetett *Az emberi jogok egyetemes nyilatkozata* 8. cikke kimondja, hogy minden személynek joga van az alkotmányban vagy a törvényben részére biztosított alapvető jogokat

¹ A (per)hatékonyság érdekében az Alkotmány lehetővé tette a jogorvoslati jog korlátozását, mikor szintén az 57. § (5) bekezdésében rögzítette, hogy a jogorvoslati jogot – a jogviták észszerű időn belüli elbírálásának érdekében, azzal arányosan – a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával elfogadott törvény korlátozhatja. Ezen korlátozási lehetőséget az Alaptörvény nem említi.

² A jogorvoslati joggal „mindenki” élhet, akinek a döntés „jogát vagy jogos érdekét sérti”. A jogorvoslati jog jogosulti körébe tehát minden természetes és jogi személy is beletartozik, feltéve, hogy a döntés sérti a jogát vagy jogos érdekét. Az Alkotmánybíróság több határozatában ezzel kapcsolatban utalt arra, hogy nem feltétlenül szükséges a tényleges sérelem: elég annak elvi fennállása. [22/1995. (III. 31.) AB határozat. Indokolás II. 2. pont] Éppen ezért a jogorvoslati jog alanyi körének meghatározása kapcsán az Alkotmánybíróság – az alkotmányjogi panasz jogintézményének korábbi értelmezésére is visszautalva, illetve annak analógiájára [38/1993. (VI. 11.) AB határozat. Indokolás IV. pont] – rámutatott arra, hogy akinek még elvben sincs olyan joga vagy jogos (a jog által védett és elismert) érdeke, amelynek sérelmét állíthatná, nem tartozik, nem tartozhat a jogorvoslati jogosultak közé. [22/1995. (III. 31.) AB határozat. Indokolás II. 2. pont] Ahhoz azonban, hogy a jogorvoslat az alkotmányos szerepét képes legyen betölteni, az Alkotmánybíróság szerint az „érintetteknek meghatározott, feltételekhez kötött alanyi joggal kell rendelkezniük arra, hogy az általuk állított jogsérelmet a jogorvoslati fórum érdemben és rájuk kiható hatállyal bírálja el”. [9/1992. (I. 30.) AB határozat. Indokolás V. 4. pont; 22/1995. (III. 31.) AB határozat. Indokolás II. 2. pont]

sértő eljárások ellen a hazai bíróságokhoz tényleges jogorvoslatért folyamodni.³

Az Európa Tanács által 1950. november 4-én elfogadott, Magyarországon az 1993. évi XXXI. törvény által kihirdetett, 1992. november 5-étől alkalmazandó *Az emberi jogok európai egyezményének* 13. cikke szerint pedig bárkinek, akinek az egyezményben meghatározott jogait és szabadságait megsértették, joga van ahhoz, hogy a hazai hatóság előtt a jogsérelem hatékony orvoslását kérje az esetben is, ha e jogokat hivatalos minőségben eljáró személyek sértették meg.

Emellett a Magyarországon az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott *Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmánya* két helyen is tartalmaz rendelkezéseket a jogorvoslathoz való jogra vonatkozóan. Így a 2. cikkének 3. pontja szerint az Egyezségokmányban részes minden állam kötelezi magát annak biztosítására, hogy minden olyan személy, akinek az Egyezségokmányban elismert jogai vagy szabadságai sérelmet szenvednek, hatékony jogorvoslattal élhessen akkor is, ha a jogok megsértését hivatalos minőségben eljáró személyek követték el (a); a jogorvoslattal élő személy jogai tekintetében az illetékes bírói, államigazgatási vagy törvényhozó hatóság vagy az állam jogrendszere szerint illetékes más hatóság határozzon, és fejlessze a bírói jogorvoslat lehetőségeit (b); és az illetékes hatóságok a helytállónak elismert jogorvoslatnak érvényt szerezzenek (c). A 14. cikkének 5. pontja pedig a büntetőeljárás vonatkozásában biztosítja a jogorvoslati jog igénybevételi lehetőségét, amikor kimondja, hogy a bűncselekmény elkövetésében bűnösnek nyilvánított minden személynek joga van arra, hogy bűnösnek nyilvánítását és elítélését felsőbb bíróság a törvénynek megfelelően felülvizsgálja.

³ Az emberi jogok egyetemes nyilatkozata 8. cikkének a magyar jogrendszerre gyakorolt hatásáról lásd VARGA Zs. András (2009): *Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának hatása jogszemléletünkre. A közhatalom perlése mint alapvető jog. Iustum Aequum Salutare*, 5. évf. 2. sz. 106–108.

Mindezek alapján könnyen belátható tehát, hogy a jogorvoslatához való jog alapvető emberi jognak is tekinthető: ezt az Alkotmánybíróság több határozatában is kiemelte.⁴

Ahogy azt már fentebb is említettük, a jogorvoslati jog igénybevételi lehetősége nem korlátozódik kizárólag az igazságszolgáltatás, a bírósági eljárások területére, hanem annak biztosítása megkívánt a közigazgatási és más hatósági eljárásokban okozott jogsérelmek orvoslása esetén is. Éppen ennek okán a magyar jogrendszerben igénybe vehető jogorvoslatok köre sem határozható meg teljes pontossággal.⁵

Abban azonban egységes a jogirodalom álláspontja, hogy a jogorvoslati lehetőségek között egy szűkebb csoportot képez a perorvoslatok köre: azon jogorvoslatok tartoznak ide, amelyek a polgári perekben, a közigazgatási perekben, illetve a büntetőeljárásokban alkalmazhatóak.⁶ A perorvoslat meghatározása kapcsán a jogirodalomban számtalan megfogalmazással találkozhatunk. A kiváló jogtudós, Magyary szerint: „Midőn a fél a bíróságnak valamely jogellenes határozata vagy pedig a saját mulasztása által jogi hátrányt szenved, a törvény ezt sokszor azáltal orvosolja, hogy valamely bíróság – magasabb vagy

⁴ A jogorvoslati joggal az Alkotmánybíróság több alkalommal, több határozata keretében is foglalkozott. Ezek közül kiemelkedik a polgári peres eljárásokban a másodfokú bíróság határozatai elleni jogorvoslati jog biztosítása kapcsán született 22/1995. (III. 31.) AB határozat, amely példátlan részletességgel tárta fel a jogorvoslati jog tartalmi elemeit.

Ezen határozatában az Alkotmánybíróság kiemelte, hogy „jogorvoslat” szó alatt az a jog értendő, amelyet az Alkotmány 57. § (5) bekezdése szabályozott, azaz az eljárási jogtudományban jogorvoslatnak nevezett eszközök – az elnevezésük ellenére – tartalmilag nem feltétlenül azonosak az alapvető jogi értelemben vett jogorvoslattal.

Az Alkotmány a jogorvoslati jog egyik korlátjaként rögzíti, hogy azzal „a törvényben meghatározottak szerint” lehet élni. Az Alkotmánybíróság szerint ezzel a jogalkotó az egyéb, eltérő szabályozási lehetőségekre kívánt utalni. [22/1995. (III. 31.) AB határozat. Indokolás II. 2. pont] Így például arra, hogy a jogorvoslatnak többféle formája is lehet [1636/D/1991. AB határozat. Indokolás II. pont; 22/1995. (III. 31.) AB határozat. Indokolás II. 2. pont], ahogy azt az 5/1992. (I. 30.) AB határozat a büntetőeljárás jogorvoslatok körében kifejtette. (Vö. SÓLYOM László [2001]: *Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon*. Budapest, Osiris Kiadó. 576–577.)

⁵ KISS Daisy (2010): Fellebbezés. In NÉMETH János – KISS Daisy szerk.: *A polgári perrendtartás magyarázata 2*. Harmadik (átdolgozott) kiadás. Budapest, CompLex Kiadó. 876.

⁶ Vö. CSERBA Lajos – GYEKICZKY Tamás – KORMOS Erzsébet – NAGY Adrienn – NAGY Andrea – WOPERA Zsuzsa (2008): *Polgári perjog. Általános rész*. Budapest, CompLex Kiadó. 456.; KENGYEI Miklós (2014): *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó. 377.; KISS (2010): *i. m.*, 876–877.

ugyanazon bíróság, amelynél a hiba történt – oly határozatot hoz, mely a hátrányt a féltől közvetlenül a perre visszahatólag elhárítja. Ez a határozat a perorvoslat.”⁷ Magyary meghatározásához képest Sárffy Andor megközelítésében „perorvoslatnak nevezük a félnek olyan cselekményét, amelynek az a célja, hogy a bíróság határozatán vagy intézkedésén alapuló sérelmes perjogi helyzetet elhárítson, mégpedig oly módon, hogy magán a perbeli helyzeten változtasson”.⁸ A perorvoslat kategóriájának elméleti megközelítésével és elemzésével igen sokat foglalkozó professzor, Németh János az 1970-es években megalkotott, általánosan elfogadott meghatározása szerint perorvoslatnak tekinthetjük „[...] azt a bírósághoz intézett kérelmet, amely a polgári peres eljárás során hozott, illetőleg azzal azonosnak minősülő, a törvénynek meg nem felelő vagy meg nem felelőnek vélt bírósági határozat ellen irányul abból a célból, hogy az okozott jogsérelmet egy újabb bírósági határozat, közvetlenül a sérelmezett határozatra visszaható módon megszüntesse”.⁹

A perorvoslat alanya az a személy, aki jogosult a perorvoslati kérelmet előterjeszteni.

A perorvoslat címzettje az a bíróság, amelyet a Kp. feljogosít a perorvoslati kérelem elbírálására.

A perorvoslat tárgya az a határozat, amelyet a perorvoslati kérelemmel megtámadnak. Fontos, hogy csak az a határozat lehet perorvoslat tárgya, amely ellen a Kp. önálló perorvoslatot biztosít.

A perorvoslat alapja egy objektív vagy szubjektív (anyagi vagy eljárási) jogsérelm, amelyet a perorvoslati kérelmet előterjesztő fél állít, és amelyre hivatkozással a perorvoslat tárgyát képező határozat törvénytörtő vagy megalapozatlan voltának megállapítását kéri.

⁷ MAGYARY Géza (1939): *Magyar polgári perjog*. Harmadik kiadás. Budapest, Franklin Társulat. 516.

⁸ SÁRFFY Andor (1946): *Magyar polgári perjog*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadó. 371.

⁹ NÉMETH János (1975): *Rendkívüli perorvoslatok a magyar polgári eljárásban*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 44.

A perorvoslat célja a megtámadott határozat törvénytörtő vagy megalapozatlan voltának orvoslása.

A perorvoslat eredménye egy új bírósági határozat, amelyben a perorvoslati kérelem elbírálására feljogosított bíróság megállapítja a perorvoslat tárgyát képező határozat törvénytörtő vagy megalapozatlan voltát, és ezt orvosolja, illetőleg amelyben a bíróság a megtámadott határozat törvényes és megalapozott volta miatt elutasítja a perorvoslati kérelmet előterjesztő fél kérelmét.

1.2. A perorvoslatok csoportosítása

A perorvoslatokat többféle szempont alapján lehet csoportosítani.¹⁰

A jogerő és a megtámadhatóság alapján megkülönböztethetünk *rendes és rendkívüli perorvoslatokat*. Rendes perorvoslat alatt azokat a perorvoslatokat értjük, amelyeket a jogerőre nem emelkedett határozatok ellen lehet igénybe venni. A rendkívüli perorvoslatok ehhez képest a jogerős bírósági határozatok megtámadásának eszközei. Emellett léteznek olyan perorvoslatok is, amelyek mind a nem jogerős, mind pedig a jogerős határozatok ellen igénybe vehetők.

A Kp. szabályai szerint rendes perorvoslatnak minősül a fellebbezés és a csatlakozó fellebbezés, míg rendkívül perorvoslat a felülvizsgálat és a perújítás. A jogerős és nem jogerős határozatok ellen is igénybe vehető perorvoslatok közé a határozat kiegészítése, illetőleg kijavítása iránti kérelem tartozik.

A perorvoslatok önállóságát illetően különbséget tehetünk *önálló és járulékos perorvoslatok* között. Az önálló perorvoslatok más perorvoslatoktól függetlenül vehetők igénybe, ezzel szemben a nem önálló, járulékos perorvoslatok esetében a függőség elve érvényesül, azaz a nem önálló perorvoslatok mindig feltételeznek egy másik, önálló

¹⁰ Vö. SZALAI Éva (2017): A közigazgatási per. In FAZEKAS Marianna szerk.: *Közigazgatási jog. Általános rész III.* Második, átdolgozott kiadás. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 411–412.

perorvoslatot, és a járulékos perorvoslat sorsa ezen önálló perorvoslat sorsától függ: ha az önálló perorvoslat valamilyen okból (visszautasítás vagy visszavonás) megszűnik létezni, a járulékos perorvoslatról sem beszélhetünk a továbbiakban.

A Kp. által szabályozott perorvoslatok mindegyike önálló perorvoslatnak minősül, a csatlakozó fellebbezés kivételével, hiszen annak jogi sorsa főszabály szerint osztja a fellebbezés sorsát.

A perorvoslati kérelemnek a megtámadott határozat végrehajthatóságára gyakorolt hatása alapján *halasztó hatályú és halasztó hatállyal nem bíró perorvoslatok* léteznek. A halasztó hatályú perorvoslat előterjesztése – nevének megfelelően – a megtámadott határozat végrehajtására halasztó hatállyal bír, így a perorvoslati kérelem előterjesztése megakasztja a határozat végrehajtását. Ezzel szemben a halasztó hatállyal nem bíró perorvoslatok előterjesztése nem gyakorol hatást a megtámadott határozat végrehajtására, az a perorvoslati eljárástól függetlenül zajlik tovább.

A Kp. szerinti perorvoslatok közül halasztó hatályú a fellebbezés, a csatlakozó fellebbezés, míg a felülvizsgálat, a perújítás, valamint a határozat kiegészítésére, illetőleg kijavítására irányuló kérelem nem bír halasztó hatállyal a végrehajtásra.

A perorvoslat címzettje, azaz a perorvoslati kérelem elbírálására jogosult bírói fórum szempontjából *fellebbviteli és nem fellebbviteli perorvoslatokról* beszélhetünk. A fellebbviteli perorvoslatok esetében a megtámadott határozatot hozó bírósághoz képest egy, a bírósági szervezetrendszerben felsőbb szinten lévő bíróság bírálja el a perorvoslati kérelmet. A nem fellebbviteli perorvoslatok elbírálására a megtámadott határozatot hozó bírósággal azonos szintű, illetőleg alacsonyabb szintű bíróság jogosult: ide tartozik az az eset is, amikor a megtámadott határozatot hozó bíróság saját maga jogosult a perorvoslati kérelem alapján a korábbi határozatának a megvizsgálására.

A Kp. szerinti perorvoslatok közül fellebbviteli jellegű a fellebbezés, a csatlakozó fellebbezés és a felülvizsgálat, míg nem bír fellebb-

viteli jelleggel a perújítás, valamint a határozat kiegészítése, illetőleg kijavítása iránti kérelem.

A perorvoslati kérelmet elbíráló fellebbviteli fórum döntési jogköre alapján *átszármaztató hatályú (devolutív) és nem átszármaztató hatályú perorvoslatok* vannak. Átszármaztató hatály esetén a perorvoslati kérelemmel megtámadott határozatot hozó bíróság döntési jogköre részben vagy teljesen átszáll a kérelem elbírálására jogosult bíróságra, azaz a perorvoslat címzettje jogosult a megtámadott határozatot megváltoztatni, vagyis orvosolni a jogszabálysértő vagy megalapozatlan voltát. A részben, illetve teljes mértékben átszálló döntési jogkör tehát egy újabb differenciálási szempont lehet az átszármaztató hatályú perorvoslatok vonatkozásában. Akkor beszélünk teljes átszármaztató hatályról, ha a perorvoslat elbírálására feljogosított bíróság hivatott mind tény-, mind pedig jogkérdésben felülbírálni a megtámadott határozatot, azaz sem a korábban megállapított tényálláshoz, sem pedig annak jogi minősítéséhez nincs kötve, azokat megváltoztathatja. A részben átszármaztató hatályú perorvoslatok esetében a perorvoslati fórumként eljáró bíróság kötve van a megtámadott határozatban megállapított tényálláshoz, annak jogi minősítése tekintetében azonban a korábban eljáró bíróság döntési jogosítványai átszállnak rá, így a korábban megállapított tényállás jogi minősítését maga határozza meg, ezzel akár meg is változtatva a korábbi jogi minősítést.

Az átszármaztató hatállyal nem bíró perorvoslatok esetében a perorvoslati kérelmet elbíráló bíróság semmilyen módon nem jogosult a megtámadott határozat felülbírálatára: az egyetlen, amire a döntési jogköre kiterjed, hogy megállapítsa annak jogszabálysértő vagy megalapozatlan voltát. Tehát a nem átszármaztató hatályú perorvoslattal nem orvosolható a perorvoslat alapja, ahhoz egy új(abb) eljárás szükséges.

A Kp. által szabályozott perorvoslatok közül teljes átszármaztató hatályú a fellebbezés, míg részleges átszármaztató hatállyal a felülvizsgálat bír.

1.3. Perorvoslati rendszerek

Egy adott jogrendszerben érvényesülő perorvoslati eljárások rajzolják ki a jogrendszer perorvoslati rendszerét.

Tág értelemben a perorvoslati rendszert az adott jogrendszerben érvényesülő perorvoslatok egymáshoz való viszonya határozza meg.¹¹ A magyar jogirodalom a perorvoslati rendszert a szűkebb értelmében használja. Németh János szerint „valamely perorvoslati rendszer igazi jellegét a fellebbviteli perorvoslatok kérdésében elfoglalt álláspontja határozza meg”,¹² Szilbereky Jenő pedig a perorvoslati rendszert a fellebbviteli rendszerrel azonosította.¹³

A *fellebbviteli rendszert* (és ezáltal a perorvoslati rendszert is) a rendelkezésre álló perorvoslati lehetőségek, másfelől pedig az átszármaztató hatály, azaz a fellebbviteli bíróság felülbírálati jogköre határozza meg.

A rendelkezésre álló *perorvoslati lehetőségek* alapján azt vizsgáljuk, hogy az első fokon hozott határozat ellen hány alkalommal biztosít a jog rendes perorvoslatot. Eszerint egy perorvoslati rendszer lehet egyfokú vagy kétfokú. Egyfokú perorvoslati rendszer esetén csak első- és másodfokról beszélhetünk, míg kétfokú perorvoslati rendszer esetén harmadfokról is.

A Kp. által meghonosított fellebbviteli rendszer egyfokú.

A *fellebbviteli bíróság felülbírálati jogköre* szerint megkülönböztethetünk reformatórius, revíziós és kasszációs fellebbviteli rendszert.

Reformatórius fellebbviteli rendszer esetén teljes átszármaztató hatályról beszélünk, azaz a perorvoslati kérelem elbírálására feljogosított bíróság a megtámadott határozatot mind tény-, mind pedig jogkérdésben felülbírálhatja, hiszen nincs kötve az abban megállapítottakhoz.

¹¹ KENGYEL (2014): *i. m.*, 382.

¹² NÉMETH (1975): *i. m.*, 55.

¹³ SZILBEREKY Jenő (1967): Perorvoslatok. In SZILBEREKY Jenő – NÉVAI László: *A polgári perrendtartás magyarázata*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó. 448.

Reformatórius jogkör esetén tehát lényegében akár meg is ismétlődhet az elsőfokú eljárás a másodfokú bíróság előtt.

Revíziós fellebbviteli rendszer esetén az átszármaztató hatály csak részleges, így a perorvoslati kérelem alapján eljáró bírói fórum csak a jogi kérdésekben vizsgálhatja meg és változtathatja meg a megtámadott határozatot, az abban megállapított tényállás azonban köti őt (is).

A kasszációs fellebbviteli rendszer esetén a perorvoslat nem bír átszármaztató hatállyal, a megtámadott határozat nem változtatható meg, így amennyiben a perorvoslati eljárás eredményeként azt állapítja meg a bíróság, hogy a megtámadott határozat valóban jogszabálysértő vagy megalapozatlan, az egyetlen eszköz, amit a jogalkotó a kezébe ad, hogy kötelezheti az elsőfokú bíróságot, hogy az folytasson le új eljárást, és ehhez az eljáráshoz bizonyos iránymutatásokat is adhat.

A bemutatott három fellebbviteli rendszer egyike sem alkalmas arra, hogy a maga „tiszta valójában” lehessen jelen egy jogrendszerben, így kivétel nélkül minden jogrendszerben úgynevezett vegyes rendszerről beszélünk. A Kp. perorvoslati rendszere is vegyes jellegű, amelyben találhatóak reformatórius, revíziós és kasszációs elemek is.

2. FELLEBBEZÉS

2.1. A fellebbezés fogalma

A közigazgatási perekben a fellebbezés a jogszabályban meghatározott, nem jogerős bírósági ítéletek és bírósági végzések elleni, jogszabálysértésen alapuló rendes perorvoslat, amelynek elbírálására a másodfokú bíróság jogosult.

2.2. A fellebbezés alanyai

Fellebbezés alanyai azon személyek lesznek, akiket a Kp. feljogosít fellebbezési kérelem benyújtására. A közigazgatási perekben fellebbezésre jogosult a fél, az érdekelt, valamint a rendelkezés rá vonatkozó része ellen az, akire a megtámadott határozat rendelkezést tartalmaz.

A fellebbezési jog önálló a fél vonatkozásában, nem függ a többi fellebbezésre jogosult személy fellebbezésétől, így pertársaság esetén sem korlátozott, nem függ a többi pertárs fellebbezésétől. Az érdekelt fellebbezési joga, tekintettel arra, hogy a Kp. 20. § (2) bekezdése alapján az érdekeltet a féllel azonos eljárási jogok illetik meg, szintén önálló. Korlátozott azonban a fellebbezési joga azon személynek, akire nézve a megtámadott határozat rendelkezést tartalmaz, hiszen ő csak a határozat rá vonatkozó része ellen élhet fellebbezéssel.¹⁴

Fontos megjegyezni, hogy a Kp. 27. § (1) bekezdése alapján a másodfokú eljárások lefolytatására jogosult bíróságok, így a törvényszékek

---

¹⁴ KÁRPÁTI Magdolna (2017a): Fellebbezés. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 339.

és a Kúria előtt kötelező a jogi képviselő. Ennek megfelelően a fellebbezési kérelmet jogi képviselő útján kell előterjeszteni.

2.3. A fellebbezés alapja

A fellebbezést jogszabálysértésre hivatkozással lehet előterjeszteni. A jogszabálysértés kategóriáját nem határozta meg pontosabban a jogalkotó, így mindenképpen érteni kell alatta az anyagi és eljárásjogi szabályok megsértését is.

2.4. A fellebbezés tárgya

Fellebbezéssel – rendes perorvoslat lévén – a nem jogerős határozatokat lehet megtámadni.

A határozatok fajtáit illetően elmondható, hogy mind az ítéletek, mind pedig a végzések ellen lehet fellebbezéssel élni, ha azt a Kp. lehetővé teszi.

2.5. Fellebbezés ítélet ellen

2.5.1. A fellebbezés tárgya

Fellebbezéssel a törvényszék első fokon hozott ítéletei támadhatók meg a közigazgatási perekben, ha törvény eltérően nem rendelkezik. A jogalkotó tehát a közigazgatási ügyek teljes döntéshozatali folyamatának bővítése, így különösen a felesleges bürokrácia növelésének elkerülése érdekében meghagyta saját magának azt a jogot, hogy törvényi rendelkezéssel bizonyos esetekre kizárja a fellebbezés jogát a törvényszék elsőfokú ítéletei esetében is. A Kp. indokolása szerint ugyanis az Ákr. széles körben biztosítja a közigazgatási határozat ellen a fellebbezési

lehetőséget, ezért nem feltétlenül indokolt, hogy a közigazgatási hatóság eljárását kétfokú bírósági eljárás kövesse.¹⁵ [99. § (1)–(2) bekezdés]

A fellebbezési jog terjedelme az ítéletek vonatkozásában nem korlátozott, így az ítélet egésze, de akár annak csak egy része ellen is előterjeszthető a fellebbezés, így nincs akadálya annak, hogy a fellebbező fél csak az ítélet rendelkező részét vagy annak csak az indokolását támadja meg a másodfokú bíróság előtt.¹⁶

2.5.2. A fellebbezés eljárási szabályai

A fellebbezési kérelem nyomán létrejövő másodfokú eljárásra az elsőfokú eljárásra és a határozatokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni azzal, hogy amennyiben a Kp. fellebbezésre vonatkozó XVIII. fejezetében szabályoznak egy kérdést, az elsőbbséget élvez, azaz el kell térni az elsőfokú eljárásra és a határozatokra vonatkozó szabályoktól, és azokat kell alkalmazni. [99. § (3) bekezdés]

2.5.3. A fellebbezési kérelem előterjesztése és tartalma

A fellebbezést – ha törvény eltérően nem rendelkezik – az ítélet közlésétől számított tizenöt napon belül az elsőfokú bíróságnál kell benyújtani. A Kp. a határozatok kapcsán visszautal a Pp.-re: a Pp. 351. § (2) bekezdés a) pontja alapján az ítéleteket kézbesítés útján kell közölni, ezért a közigazgatási perekben is az ítéletek elleni fellebbezésre nyitva álló tizenöt napos határidő nem az ítélet kihirdetésétől, hanem a kézbesítéstől kezdődik.

¹⁵ Részletes indokolás a 99. §-hoz.

¹⁶ KÁRPÁTI (2017a): *i. m.*, 340.

A fellebbezésnek a beadványokra vonatkozó általános szabályokon túlmenően további elemeket is tartalmaznia kell, így

- a fellebbezéssel támadott ítélet számát,
- a fellebbezést megalapozó jogszabálysértést, a jogszabályhely pontos megjelölésével¹⁷ és
- a másodfokú bíróság döntésére vonatkozó határozott kérelmet.

A tényállást a közigazgatási eljárásban már tisztázni kellett, illetve a felperesnek már a közigazgatási per elején, a keresetlevélben fel kellett tüntetnie a Kp. 37. § (1) bekezdés f) pontja alapján a közigazgatási tevékenységgel okozott jogsérelem alapjául szolgáló tényeket és bizonyítékokat. Ezért a jogalkotó kizárta, hogy a fellebbezési kérelemben új tény vagy bizonyíték előadására kerüljön sor; ez alól csak két kivételt engedett. A fellebbezésben új tény vagy bizonyíték előadására ugyanis akkor van lehetőség, ha az az elsőfokú ítélet meghozatalát követően jutott a fellebbező fél tudomására, és elbírálása esetén reá kedvezőbb határozatot eredményezett volna. Akkor is lehetőség van a fellebbezésben új tény vagy bizonyíték előadására, illetve az elsőfokú bíróság által mellőzött bizonyítás indítványozására, ha az az elsőfokú ítélet jogszabálysértő voltának alátámasztására irányul. Ha a fenti két eset valamelyike fennállása okán a fellebbező fél új tényre vagy bizonyítékra hivatkozik, akkor a fellebbezési kérelemben elő kell adni azokat a tényeket és bizonyítékokat is, amelyek lehetővé teszik az új tényre vagy bizonyítékra való hivatkozást.

A fellebbezést a fellebbezési határidő leteltét követően nem lehet megváltoztatni, illetve a fellebbezéssel nem érintett kérdésekre kiterjeszteni.

¹⁷ A Kp. indokolása szerint a jogszabálysértés megjelölése körében hiánypótlásnak nincs helye, ennek oka az, hogy megakadályozza az eljárásnak a fellebbezési szándékot igen, de annak érdemi alátámasztását már nem tartalmazó kérelmekkel való elhúzását. Vö.: Részletes indokolás a 100. §-hoz.

A fellebbezés azonban visszavonható egészen addig, amíg a másodfokú bíróság a határozatát meg nem hozta, illetve – tárgyalás tartása esetén – a határozathozatal céljából vissza nem vonult. Az ezzel kapcsolatban felmerült költségek viseléséről a másodfokú bíróság határoz.

A fellebbezés benyújtása halasztó hatállyal bír az ítélet végrehajtására, kivéve ha törvény eltérően rendelkezik.

A fellebbezéssel egyidejűleg azonnali jogvédelem iránti kérelem is előterjeszthető, amely a halasztó hatályt feloldja. Az azonnali jogvédelem iránti kérelem tárgyában hozott végzés a másodfokú bíróság határozatának közléséig maradhat hatályban.¹⁸ (100. §)

2.5.4. Ugró fellebbezés

Ha a határozatot első fokon a közigazgatási és munkaügyi bíróság hozta, a felek a határozat elleni fellebbezéshez mellékelt közös kérelemben indítványozhatják, hogy az anyagi jogszabály megsértésére alapított fellebbezést közvetlenül a Kúria¹⁹ bírálja el. Ilyen esetben ugró (vagy közvetlen) fellebbezésről beszélünk, amelynek célja, hogy biztosítsa a felek számára annak lehetőségét, hogy az ügyüket a Kúria elé vihessék az olyan ügyekben is, amelyekben nem áll fenn a felülvizsgálat befogadására okot adó jogszabálysértés, vagy eleve kizárt a felülvizsgálat.²⁰

¹⁸ Részletes indokolás a 100. §-hoz.

¹⁹ 2018 decemberében az Alaptörvény 25–28. cikkeinek a közigazgatási bíráskodásra vonatkozó rendelkezései alapján elfogadták a közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. törvényt, amely az önálló közigazgatási bíráskodás megteremtése érdekében közigazgatási bíróságként a közigazgatási törvényszékeket és a Közigazgatási Felsőbíróságot jelöli meg. Ennek megfelelően a törvény 2020. január 1-jei hatálybalépésével a Közigazgatási Felsőbíróság lesz a Kp. hatálya alá tartozó eljárásokban a legfelsőbb szintű bírói fórum. A jelen jegyzet kéziratának lezárásakor még nem született meg a Kp.-nak a közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. törvénnyel való összhangját megteremtő törvény, így csak az állítható, hogy az ugró fellebbezés elbírálása 2020. január 1-jétől nagy valószínűséggel a Közigazgatási Felsőbíróság hatáskörébe fog tartozni.

²⁰ Részletes indokolás a 101. §-hoz.

Tekintettel a Kp. 27. § (1) bekezdésére, miszerint a Kúria előtt kötelező a jogi képviselő, az ugró fellebbezés is csak jogi képviselő útján terjeszthető elő.

Az ugró fellebbezést a Kúria csak akkor fogadja be, ha a fellebbezés olyan anyagi jogsértésen alapul, amely a joggyakorlat egységének biztosítása szempontjából alapvető jelentőségű.

Az ugró fellebbezés befogadásáról a Kúria tanácsban, harminc napon belül végzéssel dönt, amely ellen a Kp. 112. § (2) bekezdése alapján nincs helye fellebbezésnek.

Befogadás esetén a fellebbezést a Kúria érdemben elbírálja. Ha a Kúria az ugró fellebbezést nem fogadja be, azt a másodfokú bíróságnak, azaz a törvényszéknek küldi meg elbírálásra. (101. §)

2.5.5. Az elsőfokú bíróság intézkedései a fellebbezés alapján, a fellebbezés visszautasítása

Elsőként az első fokon eljáró bíróság vizsgálja meg a hozzá benyújtott fellebbezési kérelmet, és teszi meg a szükséges intézkedést. Így amennyiben a fellebbezési kérelem eleget tesz a Kp.-ban rögzített feltételeknek, felterjeszti azt a másodfokon eljáró bírósághoz, ha azonban a fellebbezési kérelem olyan objektív hibában szenved, amely nem orvosolható, érdemi vizsgálat nélkül visszautasítja azt.

Az elsőfokú bíróság a fellebbezést visszautasítja, ha

- azt nem az arra jogosult nyújtotta be,
- az olyan határozat ellen irányul, amely ellen a fellebbezést törvény kizárja,
- a fellebbezés elkésett, és az erre jogosult igazolási kérelmet nem terjesztett elő,
- a beadványok elektronikus előterjesztésére köteles fellebbezésre jogosult a fellebbezést nem elektronikus úton, nem a kötelezően használandó elektronikus űrlapon vagy elektronikus elérhetősége megjelölése nélkül terjeszti elő. (102. §)

A fellebbezés visszautasításáról az elsőfokú bíróság végzést hoz, amely ellen fellebbezésnek van helye.

2.5.6. A fellebbezés felterjesztése

Ha a fellebbezés benyújtására nyitva álló határidő lejárt, vagy a fellebbezést valamennyi arra jogosult benyújtotta, az elsőfokú bíróságnak azt az ügy irataival együtt nyolc napon belül kell felterjesztenie a másodfokú bírósághoz, ha nincs helye a fellebbezés visszautasításának. A felterjesztés előtt tehát az elsőfokú bíróságnak ellenőriznie kell, hogy nincs-e helye a fellebbezés visszautasításának, valamint hogy a fellebbezési határidő valamennyi fellebbezésre jogosulttal szemben letelt-e. Ha ugyanis valamely fellebbezésre jogosult vonatkozásában még nem telt le a fellebbezési határidő, a fellebbezés nem terjeszthető fel. Ez alól egyetlen kivétel van: ha azonnali jogvédelem iránti kérelmet terjesztettek elő, a fellebbezést a beérkezését követő három napon belül fel kell terjeszteni.

Az ítélet ellen előterjesztett fellebbezéssel együtt a per összes iratát fel kell terjeszteni a másodfokú bírósághoz.

A fellebbezés felterjesztéséről, illetve előzetesen annak befogadásáról nem kell külön végzést hoznia az első fokon eljáró bíróságnak.²¹

Ha a fellebbezés mellett a fél vagy az érdekelt a határozathozatalt megelőző tárgyalás vagy határidő elmulasztása miatt igazolással is él, a fellebbezést csak az igazolási kérelem elutasítása esetén kell a másodfokú bírósághoz felterjeszteni. (103. §)

2.5.7. A másodfokú bíróság intézkedései a fellebbezés alapján

A másodfokú bíróság először szintén megvizsgálja a hozzá felterjesztett fellebbezést. A másodfokú bíróság a fellebbezés vizsgálata során

²¹ KÁRPÁTI (2017a): *i. m.*, 343.

a keresetlevél vizsgálatának szabályai szerint jár el, így a keresetlevél alapján megtehető intézkedésekre vonatkozó szabályokat is értelem-szerűen alkalmazni lehet e körben. Ennek megfelelően a másodfokú bíróságnak lehetősége van a fellebbezési kérelem vonatkozásában hiánypótlást elrendelni, de a fellebbezési kérelmet visszautasítani is az elsőfokú eljárás vonatkozásában rögzített szabályok szerint, illetve erre irányuló kérelem esetén dönt az azonnali jogvédelem kérdésében is.

A fellebbezés vizsgálata keretében a másodfokú bíróság ellenőrzi a Kp. 100. § (2) bekezdése alapján a fellebbezési kérelemben kötelezően feltüntetendő tartalmi elemeket is, illetve hogy más okból kiegészítésre, kijavításra szorul-e a fellebbezési kérelem, és szükség esetén az elnök – végzésben – intézkedik a hiányok pótlása iránt. Ha azonban a fellebbezési kérelemben nem tüntette fel a fellebbező fél a fellebbezést megalapozó jogszabálysértést a jogszabályhely pontos megjelölésével, ebben a tekintetben nincs helye hiánypótlásnak. Ha a fellebbezésben tartalmilag helyesen történik hivatkozás a jogszabálysértés tényére, de a megsértett jogszabályhely megjelölése téves, ezen okból a fellebbezés nem utasítható vissza. (104. §)

2.5.8. Fellebbezési ellenkérelem és csatlakozó fellebbezés

A fellebbezést előterjesztő fél ellenfele és az érdekelt a fellebbezés közlésétől számított nyolc napon belül fellebbezési ellenkérelmet vagy csatlakozó fellebbezést terjeszthet elő.

A fellebbezési ellenkérelem – az elsőfokú eljárásban benyújtandó védíráshoz hasonlóan – tulajdonképpen a fellebbező ellenfelének a fellebbezési kérelemre adott válasza, nyilatkozata, amelyben a fellebbezési kérelemben foglaltak teljes vagy részleges alaptalanságára hivatkozással kéri a fellebbezés elutasítását. A fellebbezési ellenkérelemben tehát nem kérhető a fellebbezéssel magtámadott határozat megváltoztatása vagy hatályon kívül helyezése, illetve bármilyen okból és módon sem vitatható az. Amennyiben ugyanis a fellebbező ellenfele ilyen tartalmú

beadványt nyújt be, az nem fellebbezési ellenkérelemnek, hanem csatlakozó fellebbezésnek tekintendő.²²

A fellebbezési ellenkérelem és csatlakozó fellebbezés osztja a fellebbezés jogi sorsát, így a fellebbezés visszautasítása vagy visszavonása esetén a fellebbezéssel szemben előterjesztett fellebbezési ellenkérelem, illetve csatlakozó fellebbezési kérelem hatálytalanná válik. Kivételt képez ez alól, ha a fellebbezés benyújtására nyitva álló határidő alatt terjesztik elő a csatlakozó fellebbezési kérelmet, ilyenkor ugyanis az a fellebbezés visszavonása esetén önálló fellebbezésnek minősül, amely alapján sor kerül a másodfokú eljárásra.

A csatlakozó fellebbezési kérelemre a fellebbezésre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni, így annak tartalmaznia kell a fellebbezési kérelem vonatkozásában rögzített kötelező tartalmi elemeket is. (105. §)

2.5.9. Az eljárás felfüggesztése

Az általános felfüggesztési okok²³ mellett a másodfokú bíróság az elsőfokú ítélet kiegészítése, illetve kijavítása, valamint valamely, az elsőfokú eljárásban irányadó határidő vagy elsőfokú tárgyalás elmulasztása miatti következmény alóli mentesülés iránt benyújtott igazolási kérelem miatt is felfüggesztheti az eljárását. Ha ugyanis az elsőfokú bíróság előtt az ítélet kijavítása, illetve kiegészítése iránt előterjesztett kérelem vagy igazolási kérelem folytán eljárás van folyamatban, a másodfokú bíróságnak lehetősége van (tehát nem kötelező) az eljárását a kijavítás, a kiegészítés vagy az igazolás tárgyában hozott határozat jogerőre emelkedéséig felfüggeszteni.

Felfüggesztés esetén a másodfokú bíróságnak az ügy összes iratát vissza kell küldenie az elsőfokú bíróság részére. (106. §)

²² KÁRPÁTI (2017a): *i. m.*, 344.

²³ Lásd Kp. 32. §.

2.5.10. Tárgyalás

A közigazgatási perekben a másodfokú eljárás – az elsőfokú eljárással ellentétben – nem különül el perelőkészítési és érdemi tárgyalási szakra, de ahogy az elsőfokú eljárásban, a másodfokú eljárásban is kérni kell a bíróságtól a tárgyalás tartását. Tárgyalás tartását a fél, illetőleg az érdekelt a fellebbezésben, illetve a fellebbezési ellenkérelemben vagy a csatlakozó fellebbezésben kérheti: erről a fellebbező fél ellenfelét a fellebbezés megküldésével egyidejűleg tájékoztatnia kell a másodfokú bíróságnak. A határidő elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye. A bíróság akkor rendelheti el maga a tárgyalás tartását, ha ő maga szükségesnek tartja azt, valamint ha – az okirati bizonyítás kivételével – bizonyítást kell lefolytatni a másodfokú eljárásban.

Ha az ügy körülményei ezt nem zárják ki, a tárgyalást úgy kell kitézni, hogy a tárgyalás a fellebbezés felterjesztését követő három hónapon belül megtartható legyen. A tárgyalásra meg kell idézni a feleket, az érdekelteket és mindazon személyeket, akiknek jelenlétét a másodfokú bíróság szükségesnek tartja a fellebbezési kérelem elbírálásához. Az idézésben figyelmeztetni kell azonban az idézetteket, hogy távolmaradásuk a fellebbezés elintézését nem gátolja, valamint arra is, hogy a Kp. 27. § (1) bekezdése alapján a másodfokú bíróságként eljáró törvényszékek és a Kúria előtt kötelező a jogi képviselőt.

A fellebbezési tárgyalásra szabályszerűen idézett mulasztása miatt igazolásnak nincs helye. Ha azonban a bíróság a meg nem jelentek valamelyikének meghallgatását szükségesnek tartja, a tárgyalást egy alkalommal, új tárgyalási határnap kitézésével elhalaszthatja.

A fellebbezési tárgyalás hasonlóan zajlik, mint az elsőfokú eljárás keretében tartott érdemi tárgyalás, így a fellebbezési tárgyalás megnyitása után az elnök vagy az általa kijelölt bírő ismerteti az elsőfokú bíróság ítéletében, ezt követően a fellebbezésben, a fellebbezési ellenkérelemben, illetve a csatlakozó fellebbezési kérelemben foglaltakat. Természetesen a bíróság bármely tagja, illetve a felek és érdekeltek bármelyike további ismertetést kérhet az iratokból a tárgyaláson.

Mivel a Kúria döntései ellen a Kp. kizárja a további jogorvoslatot, a másodfokú eljárásban az olyan végzést, amellyel szemben az elsőfokú eljárás szabályai szerint fellebbezésnek lenne helye, továbbá a fellebbezést visszautasító végzést a Kúria tanácsban, indokolással ellátva hozza meg.

Ha a másodfokú eljárásban a jóhiszemű eljárás követelményének megsértése miatt pénzbírság kiszabásának lenne helye, a másodfokú bíróság pénzbírság kiszabása helyett a jóhiszemű eljárás követelményét sértő cselekményt figyelmen kívül hagyhatja. (107. §)

2.5.11. A másodfokú vizsgálat korlátai

A kérelemhez kötöttség elve okán a másodfokú bíróság az ítéletet csak a fellebbezés, a csatlakozó fellebbezési kérelem és a fellebbezési ellenkérelem keretei között vizsgálhatja felül. Kivételt képez azonban ez alól, ha a másodfokú bíróság hivatalból rendel el bizonyítást vagy vizsgálatot, mert fennáll a Kp. 78. § (5) bekezdésében rögzített, hivatalbóli bizonyítás alapjául szolgáló okok vagy a Kp. 85. § (3) bekezdésében rögzített, a bíróság által a határozatának meghozatala során hivatalból figyelembe veendő esetek valamelyike. Ugyanígy nem köti a bíróságot a fellebbezés, a csatlakozó fellebbezési kérelem és a fellebbezési ellenkérelem, ha a közigazgatási per megszüntetésének van, illetőleg lett volna már korábban helye, valamint ha abszolút hatályon kívül helyezési ok áll fenn a Kp. 110. § alapján.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletével együtt a perben meghozott egyéb határozatokat is felülbírálja, kivéve azokat, amelyek ellen külön fellebbezésnek van helye, azokra ugyanis a végzések elleni fellebbezésre vonatkozó szabályok az irányadók. (108. §)

2.5.12. Döntés az ügy érdemében

Ha a másodfokú bíróság megítélése szerint nincs szükség az ítélet hatályon kívül helyezésének az elsőfokú bíróság új eljárásra való egyidejű kötelezése vagy a közigazgatási per megszüntetése mellett, a bíróság érdemben dönt a fellebbezéssel támadott ítélet vonatkozásában.

Ha a megtámadott ítélet *megfelel* az alapjául szolgáló anyagi jogi jogszabályoknak, vagy olyan eljárási szabályszegés történt, amely az ügy érdemi elbírálására nem hatott ki, a másodfokú bíróság a megtámadott ítéletet helybenhagyja.

Ha az elsőfokú ítélet megfelel a jogszabályoknak, a másodfokú bíróság egyszerűsített ítéletet hoz, amelynek indokolásában – az alkalmazott jogszabályok feltüntetése mellett – csak erre a körülményre kell utalni, nem szükséges tehát megismételni az elsőfokú bíróság azon indokolását, amellyel a másodfokú bíróság egyetért, és amely a jogszabályoknak és a bírósági gyakorlatnak is megfelel.²⁴

Jogszabálysértés esetén a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét egészében vagy részben megváltoztatja. Amennyiben a másodfokú bíróság úgy ítéli meg, hogy a megtámadott ítélet megváltoztatására csak részben van szükség, ítéletében egyértelműen azonosítható módon fel kell tüntetnie, hogy az elsőfokú ítélet mely rendelkezéseit hagyja helyben, illetőleg helyezi hatályon kívül. (109. §)

A másodfokú bíróság *részítéletet és közbenső ítéletet* is hozhat a közigazgatási perben, ha annak feltételei a Kp. 86. § (2)–(3) bekezdései szerint fennállnak.

2.5.13. Hatályon kívül helyezés

A megtámadott ítélet hatályon kívül helyezésére csak annak súlyos fogyatékosága esetén kerülhet sor. Így a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet – a fellebbezés, a csatlakozó fellebbezési kérelem, illetve

²⁴ Részletes indokolás a 111. §-hoz.

a fellebbezési ellenkérelem korlátaira tekintet nélkül – végzéssel hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja, ha

- az elsőfokú bíróság nem volt szabályszerűen megalakítva,
- az ítélet meghozatalában olyan bíró vett részt, akivel szemben kizáró ok állt fenn, vagy
- az ítélet olyan orvosolhatatlan formai hiányosságban²⁵ szenved, amely miatt érdemi felülbírálatra alkalmatlan.

Ezek az úgynevezett *abszolút hatályon kívül helyezési okok*, amelyek fennállása esetében a másodfokú bíróságnak nem kell semmi más megvizsgálnia vagy megállapítania, pusztán az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezéséről és az elsőfokú bíróság új eljárásra való kötelezéséről kell döntenie.

A másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet végzéssel hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja akkor is, ha az elsőfokú eljárás lényeges szabályainak megszegése a per érdemi eldöntésére a másodfokú eljárásban nem orvosolható módon kihatással volt. Ebben az esetben azonban köti a másodfokú bíróságot a fellebbezés, a csatlakozó fellebbezési kérelem, illetve a fellebbezési ellenkérelem, azaz annak keretei között és a rendelkezésre álló adatok *mérlegelése alapján* kell eldöntenie, hogy a megtámadott elsőfokú ítéletet megelőző eljárás szabályainak megszegése a per érdemi eldöntésére valóban a másodfokú eljárásban nem orvosolható módon volt-e kihatással.

Ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja, a *hatályon kívül helyezéskor* az új eljárás lefolytatására vonatkozóan iránymutatást ad, amely az elsőfokú bíróságot köti. Kárpáti Magdolna megfogalmazásában „ez az iránymutatás határozza meg az új eljárás kereteit, ettől az elsőfokú bíróság

²⁵ Az orvosolhatatlan formai hiányosság fogalmát, mibenlétét illetően a Kp. nem ad további iránymutatást, ezért ezen kategória kimunkálása a bírói joggyakorlat feladata lesz.

nem térhet el, ha ezt nem tartja be, akkor olyan eljárási szabálysértést követ el, amely lényegesnek és a per érdemi eldöntésére is kihatónak, ennél fogva hatályon kívül helyezésre alapot adónak minősül”.²⁶

Ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja, csak a másodfokú eljárásban felmerült költség összegét állapítja meg, annak viseléséről az új határozatot hozó bíróság dönt.

Új eljárásra utasítás esetén, ha az elsőfokú bíróság az új eljárás keretében tárgyalást tart, a tárgyalás megnyitását követően ismerteti a másodfokú bíróság határozatát.

Amennyiben a másodfokon eljáró bíróság azt állapítja meg, hogy az előtte folyó közigazgatási perben olyan *megszüntetési ok* áll fenn, amely a másodfokú eljárásban nem orvosolható, a másodfokú bíróság az eljárást megszünteti. Ha a másodfokú bíróság az eljárást megszünteti, az elsőfokú bíróság ítéletét teljes egészében vagy abban a részében, amelyre a megszüntetési ok fennáll, hatályon kívül helyezi.

Az eljárás megszüntetése – az elsőfokú eljáráshoz hasonlóan – a bíróság hivatalbóli kötelezettsége, így ha a megszüntetési okot észleli a bíróság, a felek által benyújtott beadványoktól függetlenül megszünteti az előtte folyó eljárást, azaz e körben nem köti a bíróságot sem a fellebbezés, sem pedig a fellebbezési ellenkérelem vagy a csatlakozó fellebbezés.²⁷

Ha a fellebbezési eljárás során kötnek a felek *egyezséget* a közigazgatási perben, a másodfokú bíróság az egyezséget jóváhagyó végzésében a megtámadott ítéletnek azt a részét, amelyre az egyezség vonatkozik, hatályon kívül helyezi. (110. §)

²⁶ KÁRPÁTI (2017a): i. m., 351.

²⁷ KÁRPÁTI (2017a): i. m., 351.

2.5.14. A másodfokú bíróság határozataira vonatkozó egyéb rendelkezések

A másodfokú eljárást befejező határozatban az általános elemeken túl az elsőfokú bíróságot és a fellebbezéssel támadott határozat ügyszámát is fel kell tüntetni.

A másodfokú eljárás befejezése után a bíróság az iratokat harminc napon belül megküldi az elsőfokú bíróságnak, amely az iratok hozzá érkezését követő nyolc napon belül közli a felekkel a másodfokú eljárást befejező határozatot. (111. §)

2.6. Fellebbezés végzés ellen

2.6.1. A fellebbezés tárgya

A Kp. nemcsak az ítéletek, hanem a végzések ellen is megengedi a fellebbezést, hiszen alkotmányos követelmény, hogy jogorvoslattal lehessen élni az eljárást érdemi döntés nélkül befejező, illetve a jogérvényesítést ideiglenesen elnehezítő, ellehetetlenítő, valamint az egyéb olyan végzések ellen, amelyek esetében a perorvoslat későbbi időpontban való biztosítása nem garantálja a tényleges jogorvoslás lehetőségét. Az önálló fellebbezéssel megtámadható végzések körét az elsőfokú eljárás szabályai határozzák meg: csak azon végzések tekintetében van lehetőség fellebbezésre, amelyek esetében a Kp. kifejezetten rögzíti ezt.²⁸ Az önálló fellebbezéssel meg nem támadható végzésekkel szemben az eljárást befejező határozat ellen előterjesztett perorvoslati kérelemben lehet jogszabálysértésre hivatkozni.²⁹

A másodfokú eljárásban hozott olyan elsőfokú végzések ellen szintén biztosított az önálló fellebbezés, amelyekkel szemben az elsőfokú

²⁸ A Kp. önálló fellebbezést biztosít például a keresetlevél visszautasítása, a per megszüntetése és az azonnali jogvédelem tárgyában hozott, az egyezséget jóváhagyó, az eljárást a közvetítés befejezéséig felfüggesztő végzés ellen.

²⁹ Részletes indokolás a 112. §-hoz.

eljárás szabályai szerint fellebbezésnek lenne helye. Fellebbezéssel támadható meg a fellebbezést visszautasító végzés is.

A Kúria végzése ellen – további fórum hiányában – azonban nincs helye fellebbezésnek. [112. § (2) bekezdés]

2.6.2. A fellebbezési eljárás szabályai

A végzés elleni fellebbezésre az ítélet elleni fellebbezés szabályait a Kp. 112–114. §-okban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni. [112. § (3) bekezdés]

2.6.3. A fellebbezési kérelem benyújtása

A fellebbezési kérelmet a megtámadott végzés közlésétől számított tizenöt napon belül kell az elsőfokú bíróságnál benyújtani. Tehát amennyiben a végzést a tárgyaláson kihirdetéssel közzölték, a kihirdetéstől kell számítani a fellebbezési határidőt, ha azonban kézbesítés útján közzölték a végzést, a kézbesítéstől számítandó a fellebbezési határidő.

2.6.4. Az elsőfokú bíróság intézkedései

A végzések ellen előterjesztett fellebbezés esetében az elsőfokú bíróságnak magának kell intézkednie a hiányok pótlása iránt, ha a fellebbezés nem felel meg a Kp. rendelkezéseinek, vagy más okból kiegészítésre vagy kijavításra szorul.

A fellebbezésről az elsőfokú bíróság annak megküldésével értesíti az ellenfelet és az érdekeltet, azzal a figyelmeztetéssel, hogy a fellebbezés közlésétől számított nyolc napon belül az elsőfokú bíróságnál észrevételt terjeszthet elő. A határidő indokolt esetben lerövidíthető.

Csatlakozó fellebbezésnek végzések esetében nincs helye.

A végzések esetében a fellebbezési kérelemben foglaltaknak maga az elsőfokú bíróság is eleget tehet, ha nincs kötve a fellebbezéssel támadott végzéséhez. Ebben az esetben a fellebbezést értelemszerűen nem kell felterjeszteni a másodfokú bírósághoz.

Ha az elsőfokú bíróság kötve van a fellebbezéssel megtámadott végzéséhez, az elsőfokú bíróság legkésőbb az észrevételekre nyitva álló határidő letelte után az iratokat – a benyújtott észrevételekkel együtt – felterjeszti a másodfokú bírósághoz. (113. §)

2.6.5. A fellebbezés elbírálása

A fellebbezést a másodfokú bíróság tárgyaláson kívül bírálja el, szükség esetén a feleket azonban meghallgathatja.

A másodfokú bíróság a felterjesztéstől számított harminc napon belül *határoz* az elsőfokú bíróság végzése ellen benyújtott fellebbezésről, ha a Kp. eltérően³⁰ nem rendelkezik.

Amennyiben a másodfokú bíróság azt állapítja meg a végzés ellen előterjesztett fellebbezés vonatkozásában, hogy a végzés *nem jogszabálysértő*, végzésével a megtámadott végzést helybenhagyja. Ha a másodfokú bíróság az elsőfokú végzést annak indokai alapján hagyja helyben, az indokolásában kizárólag erre a körülményre kell utalni.

Ha a másodfokú bíróság megállapítja, hogy a fellebbezéssel megtámadott határozat *jogszabálysértő*, a jogszabálysértő végzést megváltoztatja, illetőleg hatályon kívül helyezi, ha a végzésben foglalt eljárási cselekményt mellőzni kell. Ha a megváltoztatáshoz szükséges adatok nem állnak rendelkezésre, a másodfokú bíróság a végzést hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot új végzés hozatalára utasítja, hiszen a másodfokú bíróság a végzések esetében kizárólag tárgyaláson kívül bírálhatja el a fellebbezést, nem vehet fel bizonyítást.

Ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság eljárást megszüntető végzéséről állapítja meg, hogy *jogszabálysértő*, azt hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróságot az eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítja. (114. §)

³⁰ A Kp. 51. § (5) bekezdése alapján az azonnali jogvédelem tárgyában hozott végzés elleni fellebbezésről a másodfokú bíróságnak nyolc napon belül kell döntenie.

3. FELÜLVIZSGÁLAT

3.1. A felülvizsgálat fogalma

A közigazgatási perekben a felülvizsgálat a jogerős ítélet, továbbá a keresetlevelet visszautasító vagy az eljárást megszüntető jogerős végzés elleni, jogszabálysértésen alapuló rendkívüli perorvoslat, amelynek elbírálása a Kúria³¹ hatáskörébe tartozik.³²

3.2. A felülvizsgálat célja

A felülvizsgálat célja a Kp. indokolása szerint, hogy az egységes joggyakorlat kialakítását és biztosítását elősegítse azáltal, hogy olyan jogszabálysértésekkel szemben nyújt orvoslást, amelyek a kúriai ítélkezési gyakorlattól való eltérés vagy az uniós jog helytelen értelmezése miatt következtek be.³³

---

³¹ 2018 decemberében az Alaptörvény 25–28. cikkeinek a közigazgatási bírászkodásra vonatkozó rendelkezései alapján elfogadták a közigazgatási bíróságokról szóló 2018. évi CXXX. törvényt, amely az önálló közigazgatási bírászkodás megteremtése érdekében közigazgatási bíróságként a közigazgatási törvényszékeket és a Közigazgatási Felsőbíróságot jelöli meg. Ennek megfelelően a törvény hatálybalépésével a Közigazgatási Felsőbíróság lesz a Kp. hatálya alá tartozó eljárásokban a legfelsőbb szintű bírói fórum, a felülvizsgálati kérelmek elbírálása nagy valószínűséggel a Közigazgatási Felsőbíróság hatáskörébe fog tartozni. A közigazgatási bíróságokról szóló törvény hatálybalépésének elhalasztásáról szóló 2019. évi LXI. törvény azonban határozatlan időre elhalasztotta a szervezetileg is elkülönülő közigazgatási bíróságok felállítását.

³² Vö. KENGYEL (2014): *i. m.*, 423.

³³ Részletes indokolás a 115. §-hoz.

3.3. A felülvizsgálat alanyai

Felülvizsgálati kérelem előterjesztésére jogosult a fél, az érdekelt, valamint a rendelkezés rá vonatkozó része ellen az, akire a határozat rendelkezést tartalmaz. [115. § (1) bekezdés]

3.4. A felülvizsgálat alapja

Felülvizsgálatot közigazgatási perben jogszabálysértésre hivatkozással lehet kérni. A megsértett jogszabály tekintetében azonban nem rendelkezik a Kp., így mind az anyagi jogi, mind pedig az eljárásjogi szabályok megsértésére hivatkozással lehet felülvizsgálati kérelmet előterjeszteni.

3.5. A felülvizsgálat tárgya

Felülvizsgálattal kizárólag a jogerős határozatok támadhatók meg, azon belül is a jogerős ítéletet, továbbá a keresetlevelet visszautasító vagy az eljárást megszüntető jogerős végzést lehet megtámadni. [115. § (1) bekezdés]

Nincs helye azonban felülvizsgálatnak

- az első fokon jogerőre emelkedett határozat ellen, kivéve, ha a fellebbezést törvény kizárja,
- ha a fél a fellebbezési jogával nem élt, és a másik fél fellebbezése alapján a másodfokú bíróság az elsőfokú határozatot helyben hagyta,
- a jogerős határozatnak csupán a kamatfizetésre, a perköltségre, a teljesítési határidőre vagy a részletfizetésre vonatkozó rendelkezései ellen,
- a Kúria határozata ellen,
- ha azt törvény különösen indokolt esetben kizárja. (116. §)

Amennyiben a fenti okok valamelyikének fennállása ellenére felülvizsgálati kérelmet terjesztenek elő, a Kúria végzésével visszautasítja a felülvizsgálati kérelmet.

3.6. A felülvizsgálati eljárásra alkalmazandó szabályok

A felülvizsgálatra a fellebbezésre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, ha a Kp. rendkívüli perorvoslatokra vonatkozó XIX. fejezete nem tartalmaz rendelkezést. Tehát amikor egy közigazgatási perben felülvizsgálatra kerül sor, a jogalkalmazóknak először a Kp. felülvizsgálatra vonatkozó szabályait kell alkalmazniuk, ha az adott eljárási kérdés tekintetében ott nem találnak rendelkezést, akkor a fellebbezésre vonatkozó szabályok alkalmazandók, ha pedig a fellebbezésre vonatkozó szabályok sem rendezik az eljárásjogi kérdést, az általános rendelkezéseket, az elsőfokú eljárásra és a határozatokra vonatkozó szabályokat kell segítségül hívni. [115. § (2) bekezdés]

3.7. A felülvizsgálati kérelem előterjesztése

A felülvizsgálati kérelmet az elsőfokú határozatot hozó bíróságnál a jogerős határozat közlésétől számított harminc napon belül kell jogi képviselő útján benyújtani. A határidő elmulasztása miatt a határidő lejártát követő tizenöt napon belül van helye igazolásnak.

A felülvizsgálati kérelemben nem lehet hivatkozni új jogalpra és olyan új tényre, körülményre, amely nem volt sem az elsőfokú, sem a másodfokú eljárás tárgya.

Ha a felülvizsgálati kérelem benyújtására nyitva álló határidő lejárt, vagy valamennyi arra jogosult benyújtotta a felülvizsgálati kérelmet, az elsőfokú bíróság azt a Kp. 103. § (1) bekezdése alapján az ügy irataival együtt nyolc napon belül felterjeszti a Kúriához. Ha azonban

a felülvizsgálati kérelem azonnali jogvédelem iránti kérelmet is tartalmaz, az elsőfokú bíróságnak haladéktalanul intézkednie kell az iratok Kúriára történő felterjesztéséről.

A Kúria a hozzá beérkezett felülvizsgálati kérelmet először abban a tekintetben vizsgálja meg, hogy nem áll-e fenn olyan eljárási akadály,³⁴ amely alapján a kérelmet vissza kell utasítani. A kérelem visszautasításáról a Kúria háromtagú, különösen bonyolult, illetőleg kiemelt társadalmi jelentőségű ügyekben öttagú tanácsban dönt végzéssel. A visszautasításról szóló végzést meg kell indokolni. (117. §)

3.8. Döntés a felülvizsgálati kérelem befogadhatóságáról³⁵

A Kúria a hozzá felterjesztett felülvizsgálati kérelem kapcsán először annak visszautasításáról, majd a befogadhatóságáról dönt. A visszautasítás nem azonos a befogadhatóság tárgyában született döntéssel, az előbbi esetben ugyanis valamilyen eljárási akadály, míg az utóbbi esetben olyan tartalmi akadály fennállását vizsgálja a Kúria, amely a felülvizsgálat céljának megvalósítását akadályozza.

A felülvizsgálati kérelem befogadhatóságának több feltétele van. A Kúria a felülvizsgálati kérelmet ugyanis akkor fogadja be, ha a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fél hivatkozik az ügy érdemére kiható jogszabálysértésre, valamint ha a Kúria indokoltnak tartja a hivatkozott jogszabálysértés vizsgálatát a következő okok valamelyike miatt:

³⁴ Például kizárt a felülvizsgálat, nem az arra jogosult nyújtotta be, vagy elkésett a felülvizsgálati kérelem.

³⁵ Lásd még: 2/2017. (IX. 13.) PK vélemény a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről.

- A joggyakorlat egységének vagy továbbfejlesztésének biztosítása.

A Kúria a joggyakorlat egységének biztosítása érdekében a felülvizsgálatot akkor engedélyezi, ha a jogerős ítélet olyan elvi jelentőségű jogkérdést vet fel, amellyel kapcsolatban a Kúria jogegységi határozatában, kollégiumi véleményében, az elvi irányítás még hatályos korábbi eszközeiben (irányelv, elvi döntés, kollégiumi állásfoglalás), illetve az általa közzétett eseti határozatban még nem foglalt állást, feltéve, hogy a jogértelmezést igénylő elvi jelentőségű jogkérdés vonatkozásában a bírói gyakorlat nem egységes, vagy a joggyakorlattól eltérő bírói döntés megismétlődésének, ezáltal a jogegység megbomlásának a veszélye áll fenn. [2/2017. (IX. 13.) PK vélemény a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről]

A Kúria a joggyakorlat továbbfejlesztésének szükségességére figyelemmel a felülvizsgálatot akkor engedélyezi, ha a jogerős ítélet által felvetett elvi jelentőségű jogkérdésben a bírói gyakorlat már kialakult és egységes, annak követése azonban a körülmények változására tekintettel nem támogatható. [2/2017. (IX. 13.) PK vélemény a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről]

- A felvetett jogkérdés különleges súlya, illetve társadalmi jelentősége.

A Kúria a felvetett jogkérdés különleges súlyára, illetve az ügy társadalmi jelentőségére alapítottan a felülvizsgálatot akkor engedélyezi, ha az adott jogkérdésben korábban még nem foglalt állást közzétett ítélezési gyakorlatában. A Kúria a felvetett jogkérdés különleges súlyára figyelemmel a felülvizsgálatot különösen abban az esetben engedélyezi, ha a jogkérdés nagy számban előforduló új típusú ügyben merült fel. A Kúria a felvetett jogkérdés társadalmi jelentőségére

figyelemmel a felülvizsgálatot akkor engedélyezi, ha az adott ügy a jogalanyok széles körét érinti. [2/2017. (IX. 13.) PK vélemény a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről]

- Az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának szükségessége.

A Kúria az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának szükségességére figyelemmel a felülvizsgálatot akkor engedélyezi, ha úgy ítéli meg, hogy a fél által feltett kérdést az Európai Unió Bírósága elé kell terjeszteni. A felülvizsgálat e pont alapján csak akkor engedélyezhető, ha a fél már az eljárás során indítványozta az általa felvetett jogértelmezési kérdés Európai Unió Bírósága elé terjesztését, de azt a bíróság elutasította, vagy arról – a fél kérelme ellenére – nem határozott. [2/2017. (IX. 13.) PK vélemény a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről]

- A Kúria közzétett ítélezési gyakorlatától eltérő ítéleti rendelkezés.

A Kúria a közzétett ítélezési gyakorlatától eltérő ítéleti rendelkezés miatt a felülvizsgálatot akkor engedélyezi, ha az a Kúria jogegységi határozatában, kollégiumi véleményében, az elvi irányítás még hatályos korábbi eszközeiben (irányelv, elvi döntés, kollégiumi állásfoglalás), illetve az általa közzétett eseti határozatban kifejtettektől eltérő jogértelmezésen alapul. [2/2017. (IX. 13.) PK vélemény a felülvizsgálat engedélyezésével kapcsolatos egyes kérdésekről]

Tehát a jogszabálysértés mellett a Kúria felülvizsgálati eljárásához valamilyen igazságszolgáltatási közérdek is szükséges.³⁶

³⁶ KÁRPÁTI Magdolna (2017b): Rendkívüli perorvoslatok. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 361.

A felülvizsgálati kérelem befogadásáról vagy a befogadás megtagadásáról a Kúria háromtagú tanácsban, tárgyaláson kívül, a felterjesztéstől számított harminc napon belül határoz. A felülvizsgálati kérelem befogadását megtagadó végzést indokolni kell, ellene azonban – felsőbb bírói fórum hiányában – nincs helye fellebbezésnek.

A befogadhatóság tárgyában hozott végzést a Kúria közli a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő féllel.

A felülvizsgálati kérelem befogadásáról szóló végzést – a felülvizsgálati kérelem egyidejű megküldésével – közölni kell a kérelmet előterjesztő fél ellenfelével és az érdekelttel, akik annak közlésétől számított nyolc napon belül, abban a körben, amelyre nézve a kérelmet befogadták, felülvizsgálati ellenkérelmet vagy csatlakozó felülvizsgálati kérelmet terjeszthetnek elő. (118. §)

3.9. A felülvizsgálati kérelem hatálya

A felülvizsgálati kérelem benyújtásának – rendkívüli perorvoslat lévén – a felülvizsgálni kért bírósági határozat és az annak alapjául szolgáló közigazgatási cselekmény hatályosulására nincs halasztó hatálya.

A felülvizsgálati kérelemmel egyidejűleg azonban előterjeszthető azonnali jogvédelem iránti kérelem is. A Kúria az azonnali jogvédelem iránti kérelemről legkésőbb a befogadás tárgyában hozott végzéssel egyidejűleg, tehát a visszautasítás lehetőségének megvizsgálása után dönt. (119. §)

3.10. Eljárási cselekmények a felülvizsgálati eljárás során

Ha a jogerős ítélet vagy a jogerős ítélet alapját képező jogszabály ellen *alkotmányjogi panaszt* terjesztettek elő, a párhuzamos eljárások el-

kerülése érdekében a Kúria a felülvizsgálati eljárásról értesíti az Alkotmánybíróságot. Erre értelemszerűen csak akkor kerülhet sor, ha a Kúria hivatalos tudomással bír az alkotmányjogi panasz nyomán indult eljárásról.

Amennyiben a *legfőbb ügyész* az Ütv. 11. § (2) bekezdésének j) pontja alapján a közérdek vagy a joggyakorlat egységének érdekében saját kezdeményezésre vagy bármelyik fél kérelmére szakmai véleményt terjeszt elő a Kúria előtt folyó felülvizsgálati eljárásban, a szakmai véleményt a Kúria közli a felekkel és az érdekelttekkel, akik arra a kitűzött határidőn belül észrevételt tehetnek. A legfőbb ügyész szakmai véleménye a Kúriát nem köti.

Ha a felülvizsgálati kérelem elbírálása során az ügyet érintő *jogegységi eljárás* indul, az eljárást a Kúria a jogegységi eljárás befejezéséig felfüggesztheti (tehát nem kell kötelezően felfüggesztenie). A felfüggesztés tárgyában hozott végzést a Kúria módosíthatja.

Közbenső ítélet elleni felülvizsgálati kérelem befogadása esetén a Kúria a peres eljárás folytatását hivatalból felfüggesztheti. A felfüggesztés tárgyában hozott végzést a Kúria módosíthatja.

Mivel a felülvizsgálati kérelem kizárólag jogkérdésre irányulhat, a felülvizsgálati eljárásban *bizonyítás felvételének* nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt. (120. §)

3.11. Felülvizsgálati határozat

A Kúria a felülvizsgálati kérelemmel megtámadott határozatot a felülvizsgálati kérelem, a csatlakozó felülvizsgálati kérelem és a felülvizsgálati ellenkérelem keretei között vizsgálhatja felül.

Ha a Kúria arra a megállapításra jut, hogy a felülvizsgálni kért határozat a *jogszabályoknak megfelel*, vagy olyan eljárási szabálysértés

történt, amely az ügy érdemi elbírálására nem hatott ki, a megtámadott határozatot hatályában fenntartja.

A Kúria kasszatórius jogkörben jár el a felülvizsgálati eljárásban, így nincs lehetősége a felülvizsgálati kérelemmel megtámadott határozat megváltoztatására. Ennek megfelelően, ha a Kúria a felülvizsgálati eljárás eredményeként azt állapítja meg, hogy a felülvizsgálni kért határozat az ügy érdemére kiható módon *jogszabálysértő*,³⁷ a jogerős határozatot egészben vagy részben hatályon kívül helyezi, és szükség esetén az ügyben eljárt elsőfokú vagy másodfokú bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítja. A Kúria ítéletében a jogerős határozatot szükség esetén a közigazgatási cselekményre kiterjedő hatállyal helyezi hatályon kívül, és a közigazgatási szervet kötelezi új eljárás lefolytatására.

Amennyiben a Kúria az ügyben eljárt elsőfokú vagy másodfokú bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítja, akkor az ezt elrendelő végzésében a Kp. 110. § (3) bekezdése alapján az új eljárás lefolytatására vonatkozóan iránymutatást ad, amely iránymutatás köti a bíróságot. Ebben az esetben csak a felülvizsgálati eljárásban felmerült költség összegét állapítja meg, annak viseléséről az új határozatot hozó bíróság dönt.

Ha a *legfőbb ügyész* a perben szakmai véleményét kifejtette, a Kúria a felülvizsgálati határozatot megküldi a legfőbb ügyésznek.

Felülvizsgálati eljárásban *egyszerűsített ítélet* nem hozható. (121. §)

³⁷ A Kp. nem határozza meg, hogy melyek azok a jogszabálysértések, amelyek az ügy érdemére is kihatnak. Ezen kategória tartalommal való kitöltése a joggyakorlat feladata.

4. PERÚJÍTÁS

4.1. A perújítás fogalma

A közigazgatási perben a perújítás a jogerős ítélet és az eljárást befejező érdemi határozat elleni rendkívüli, nem fellebbviteli jellegű perorvoslat, amely csak a polgári perrendtartásban meghatározott okok fennállása esetén vehető igénybe.

4.2. A perújítás alanyai

A perújítási kérelem előterjesztésére feljogosított személyeket sem a Kp., sem pedig a Pp. nem sorolja fel. A Pp. a perújítási kérelem benyújtójaként több helyen említi a félt, valamint az ügyészt. Ennek megfelelően tehát leszögezhető, hogy a perújítás alanyai, azaz a perújítási kérelem előterjesztésére feljogosított a fél, az érdekelt, valamint a rendelkezés rá vonatkozó része ellen az, akire nézve a megtámadott határozat rendelkezést tartalmaz, illetve az Ütv. alapján az ügyész.

4.3. A perújítás esetei

Perújításnak csak meghatározott okok fennállása esetén van helye. Ezen okokat perújítási okoknak nevezzük. A perújítási okokat a Pp. 393. §-a szabályozza. Eszerint perújításnak van helye, ha

- a fél olyan tényre vagy bizonyítékra, illetve olyan jogerős bírói vagy más hatósági határozatra hivatkozik, amelyet a bíróság

- a perben nem bírált el, feltéve, hogy az – elbírálása esetén – rá kedvezőbb határozatot eredményezhetett volna³⁸ (novum),
- a fél az ítélet hozatalában részt vett bírónak, az ellenfélnek vagy másnak a bűncselekménye miatt törvény ellenére lett pervesztes³⁹ (crimen),
  - a fél az Emberi Jogok Európai Bíróságának az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt egyezményben vagy annak kiegészítő jegyzőkönyveiben meghatározott valamely jog megsértését megállapító saját ügyében hozott ítéletére hivatkozik, feltéve, hogy az ügyében hozott jogerős ítélet ugyanezen a jogsértésen alapul, és az Emberi Jogok Európai Bíróságától elégtételt nem kapott, vagy a sérelem kártalanítással nem orvosolható,
  - a perben hozott ítéletet megelőzően ugyanarra a jogra nézve már korábban jogerős ítéletet hoztak (res iudicata),
  - a keresetlevelet vagy más iratot a fél részére a hirdetményi kézbesítés szabályainak megsértésével hirdetmény útján kézbesítették.⁴⁰

³⁸ A Pp. 394. § (1) bekezdése alapján a perújítás ebben az esetben csak akkor engedhető meg, ha a fél önhibáján kívül nem volt abban a helyzetben, hogy a perújítási kérelmében felhozott tényt, bizonyítékot vagy határozatot a korábbi eljárás során érvényesítse, így különösen, hogy azt ellentmondás, fellebbezés vagy csatlakozó fellebbezés keretében előadja.

³⁹ A Pp. 394. § (2) bekezdése alapján perújításnak csak akkor van helye ebben az esetben, ha a perújítás okaként megjelölt bűncselekmény elkövetését jogerős bírói ítélet megállapította, vagy ilyen ítélet hozatalát nem a bizonyítékok hiánya, hanem más ok zárta ki.

⁴⁰ A Pp. 394. § (3) bekezdése alapján erre hivatkozással csak az a fél élhet perújítással, akinek az iratot hirdetmény útján kézbesítették, és kizárólag akkor, ha a jogkövetkezményeket a bíróság az elsőfokú eljárásban vagy egyéb perorvoslatban a fél hibáján kívül álló okból nem mondhatta ki, és a fél a hirdetményi kézbesítést követő eljárást nem hagyta jóvá.

4.4. A perújítás tárgya

Perújítással a jogerős ítéletek, valamint az eljárást befejező érdemi határozat ellen lehet élni. A Kp. nem határozza meg, hogy milyen határozatok minősülnek az eljárást befejező érdemi határozatnak, feltételezhető azonban, hogy a keresetlevelet visszautasító, az eljárást befejező, valamint az egyezséget jóváhagyó végzés tartozik e kategóriába. [122. § (1) bekezdés]

4.5. A perújítási eljárásra alkalmazandó szabályok

A perújítási eljárásra a közigazgatási perekben a polgári perrendtartás szabályait kell alkalmazni a Kp.-ban foglalt eltérésekkel. [122. § (1) bekezdés]

4.6. Perújítási kérelem benyújtása

A Pp. 397. § (1) bekezdése alapján a perújítási kérelmet a perben eljáró elsőfokú bíróságnál kell írásban benyújtani.

A perújítási kérelem előterjesztésének határideje hat hónap; ezt a határidőt a megtámadott ítélet jogerőre emelkedésétől, ha pedig a perújítás okáról a fél csak később szerzett tudomást, vagy csak később jutott abba a helyzetbe, hogy perújítással élhessen, ettől az időponttól kell számítani. A tudomásszerzés időpontját elegendő valószínűvé tenni. Az ügyész – ha az eljárásban nem vett részt – az alatt a határidő alatt terjeszthet elő perújítási kérelmet, amely a kérelem előterjesztésére a felek részére is rendelkezésre áll.

Az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év elteltével perújításnak helye nincs; e határidő elmulasztása miatt igazolással élni nem lehet. Kivételt képez ez alól az az eset, ha a perújítási kérelmet az Emberi

Jogok Európai Bíróságának ügyében hozott ítéletére hivatkozással nyújtják be, ilyen esetben ugyanis a perújítási kérelmet az Emberi Jogok Európai Bírósága ítéletének átvételétől számított hatvan napon belül kell benyújtani. (Pp. 396. §)

4.7. A perújítási kérelem

A perújítási kérelemben a beadványokra vonatkozó általános tartalmi elemeken túl a Pp. 397. § (2) bekezdése alapján meg kell jelölni azt az ítéletet, amely ellen a perújítás irányul, és azt, hogy a fél milyen tartalmú határozat meghozatalát kívánja. A kérelemben meg kell jelölni a perújítás alapjául szolgáló tényeket és azok bizonyítékait, az erre vonatkozó okiratokat csatolni kell. Ha a kérelmet a megtámadott ítélet jogerőre emelkedésétől számított hat hónap eltelte után terjesztik elő, ennek okait elő kell adni.

Közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos határozat ellen, a határozat jogerőre emelkedésétől számított hat hónapon túl benyújtott perújítási kérelemben nem követelhető a jogviszony helyreállítása és az eredeti munkakörben vagy munkahelyen történő továbbfoglalkoztatás. A perújítási kérelem benyújtását megelőző hat hónapon túli időre munkabér-követelés nem támasztható. [122. § (3) bekezdés]

4.8. Intézkedések a perújítási kérelem beérkezése után

A perújítási kérelem beérkezése után az elsőfokú bíróság megvizsgálja a kérelmet.

Ha a perújítási kérelmet a megtámadott ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év elteltével vagy olyan határozattal szemben terjesztették elő, amely ellen nincs helye perújításnak, a bíróság a Pp. 399. § (1) bekezdésére hivatkozással azt tárgyalás kitézése nélkül visszautasítja.

A bíróság a közigazgatási perben a perújítási kérelmet akkor is visszautasítja, ha a perújítást törvény kizárja. [122. § (2) bekezdés] A perújítási kérelmet visszautasító végzés ellen önálló fellebbezésnek van helye.

Lehetőség van a perújítási kérelem esetében hiánypótlásra is: ha annak törvény, feltételei fennállnak, a bíróság rövid határidő tűzésével elrendelheti a perújítási kérelem hiányainak pótlását. Ha a perújítási kérelem előterjesztője a perújítási kérelem hiányait a bíróság felhívása ellenére a megszabott határidőn belül nem pótolja, a bíróság a perújítási kérelmet tárgyaláson kívül visszautasítja. A bíróság végzése ellen külön fellebbezésnek van helye. [Pp. 399. § (2) és (4) bekezdés]

A bíróság a perújítási kérelmet, illetve a hiányok pótlása után ismételten benyújtott kérelmet haladéktalanul megküldi a feleknek és a megtámadott ítélet ellen fellebbezésre jogosult egyéb érdekeltnek azzal a felhívással, hogy arra a kézbesítéstől számított tizenöt napon belül írásban észrevételeket terjeszthetnek elő. [Pp. 399. § (3) bekezdés]

Amennyiben a közigazgatási perben a közigazgatási szervet új eljárásra utasító jogerős bírósági ítélet ellen a fél perújítási kérelmet terjesztett elő, a perújítási eljárás megindításáról az elsőfokú bíróság értesíti az új eljárásra kötelezett közigazgatási szervet, amely a megismételt eljárást a bíróság ilyen irányú kezdeményezése esetén felfüggeszti, egyébként felfüggesztheti. [122. § (4) bekezdés]

4.9. A perújítás feltételeinek vizsgálata, döntés a perújítás megengedhetőségéről

A bíróság hivatalból vizsgálja, hogy a *perújítás előfeltételei* fennállnak-e. Ebben a körben a bíróság az ügy valamennyi körülményét mérlegelve azt vizsgálja, hogy

- az arra jogosult személy terjesztette-e elő a perújítási kérelmet,
- a perújítási kérelemmel megtámadott határozat ellen van-e helye perújításnak,

- a perújítási kérelmet valamely, a Pp.-ben rögzített perújítási okra hivatkozással terjesztették-e elő, valamint
- a perújítási kérelmet az arra nyitva álló határidőben terjesztették-e elő.⁴¹

A novumra hivatkozással előterjesztett perújítási kérelem megengedhetősége körében a bíróságnak azt is meg kell vizsgálnia, hogy a perújító fél által a perújítás alapjául felhozottak valóságuk bizonyítása esetén alkalmasak lehetnek-e arra, hogy a bíróság a perújító félre kedvezőbb határozatot hozzon. [Pp. 400. § (1) bekezdés]

A perújítás megengedhetőségéről a bíróság főszabály szerint tárgyaláson kívül *dönt*, de ha a felek kérik, vagy a bíróság szükségesnek tartja, a bíróság tárgyalást tart.

A perújítás megengedhetőségéről a bíróság végzéssel dönt, amely ellen önálló fellebbezésnek van helye. (Pp. 400–402. §)

A sikeres *alkotmányjogi panasz* okán előterjesztett perújítási kérelem esetén a perújítás törvény erejénél fogva megengedett, arról a bíróságnak külön határozatot hoznia nem kell. (Pp. 400. §)

4.10. A perújítási érdemi tárgyalás

A perújítás megengedése esetén a pert a perújítási kérelem korlátai között a perújítási érdemi tárgyaláson újból kell tárgyalni. A keresetváltoztatásra – a polgári perekkel ellentétben – a közigazgatási perben lefolytatott perújítási eljárásban nincs lehetőség.

A bíróság a per újbóli tárgyalásának eredményéhez képest a perújítási kérelemmel megtámadott ítéletet hatályában fenntartja, illetve annak egészben vagy részben történő hatályon kívül helyezése mellett a jogszabályoknak megfelelő új határozatot hoz. (Pp. 404. §)

⁴¹ KENGYEL (2014): i. m., 419–420.

5. AZ ALKOTMÁNYJOGI PANASZ ESETÉN KÖVETENDŐ ELJÁRÁS

5.1. Az alkotmányjogi panasz esetén követendő eljárásban alkalmazandó szabályok

Az alkotmányjogi panasz esetén követendő eljárás ugyan nem perorvoslati eljárás, mivel azonban több vonatkozásban is összefügg a perorvoslati eljárásokkal, a Kp. perorvoslatokra vonatkozó Negyedik részében helyezték el a szabályait.⁴²

Az alkotmányjogi panasz esetén követendő eljárásra a polgári perrendtartás korábban már ismertetett szabályait kell alkalmazni: a Pp.-re való utalás mellett a Kp. csak az indokolt eltéréseket szabályozza.

5.2. Új eljárásra utasítás mellőzése a jogsérelem utólagos orvosolhatatlansága esetén

Ha az alkotmányjogi panasz nyomán az Alkotmánybíróság a bíróság határozatát megsemmisítette, a Kúria a közigazgatási perben első vagy másodfokon eljáró bíróságot új eljárásra utasítja, vagy a felülvizsgálati kérelem tárgyában új határozat hozatalát rendeli el. A Kúria az új eljárásra utasítást mellőzi, ha a jogsérelem utólagos orvoslására nincs lehetőség.

---

⁴² Részletes indokolás a 123. §-hoz.

5.3. A közigazgatási szerv értesítése az alkotmányjogi panasz eredményéről

Ha az Alkotmánybíróság a bírósági határozattal együtt az azzal elbírált közigazgatási cselekményt is megsemmisítette, a Kúria az Alkotmánybíróság határozatának egyidejű megküldése mellett a megsemmisített döntést hozó közigazgatási szervet értesíti a szükséges intézkedések megtétele érdekében, és erről a panasz indítványozóját is tájékoztatja. (123. §)

FELHASZNÁLT IRODALOM

- CSERBA Lajos – GYEKICZKY Tamás – KORMOS Erzsébet – NAGY Adrienn – NAGY Andrea – WOPERA Zsuzsa (2008): *Polgári perjog. Általános rész*. Budapest, CompLex Kiadó.
- KÁRPÁTI Magdolna (2017a): Fellebbezés. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 338–355.
- KÁRPÁTI Magdolna (2017b): Rendkívüli perorvoslatok. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási eljárás szabályai II. A közigazgatási perrendtartás magyarázata*. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 356–370.
- KENGYEL Miklós (2014): *Magyar polgári eljárásjog*. Budapest, Osiris Kiadó.
- KISS Daisy (2010): Fellebbezés. In NÉMETH János – KISS Daisy szerk.: *A polgári perrendtartás magyarázata 2. Harmadik (átdolgozott) kiadás*. Budapest, CompLex Kiadó. 875–958.
- MAGYARY Géza (1939): *Magyar polgári perjog*. Harmadik kiadás. Budapest, Franklin Társulat.
- NÉMETH János (1975): *Rendkívüli perorvoslatok a magyar polgári eljárásban*. Budapest, Akadémiai Kiadó.
- SÁRFFY Andor (1946): *Magyar polgári perjog*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadó.
- SÓLYOM László (2001): *Az alkotmánybíráskodás kezdetei Magyarországon*. Budapest, Osiris Kiadó.
- SZALAI Éva (2017): A közigazgatási per. In FAZEKAS Marianna szerk.: *Közigazgatási jog. Általános rész III. Második, átdolgozott kiadás*. Budapest, ELTE Eötvös Kiadó. 323–432.
- SZILBEREKY Jenő (1967): Perorvoslatok. In SZILBEREKY Jenő – NÉVAI László: *A polgári perrendtartás magyarázata*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó. 1121–1126.
- VARGA Zs. András (2009): Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának hatása jogszemléletünkre. A közhatalom perlése mint alapvető jog. *Iustum Aequum Salutare*, 5. évf. 2. sz. 103–126.

**VI.
KÜLÖNÖS KÖZIGAZGATÁSI PEREK
ÉS EGYÉB KÖZIGAZGATÁSI ELJÁRÁSOK**

*Horváth E. Írisz
Wopera Zsuzsa*

1. EGYSZERŰSÍTETT PER

A Kp. részletes indokolása szerint lehetőséget kívántak adni arra, hogy meghatározott esetekben az ügy egyszerűbb megítélésére tekintettel a bíróság az ügyet egyszerűsített per keretében bírálja el. E körben a jogalkotó részéről az volt a cél, hogy a peres felek eljárási jogait biztosítva egyúttal egy rugalmas, kötetlenebb eljárást hozzon létre, amelynek köszönhetően gyorsabb eljárás lefolytatására nyílik lehetőség.¹

Az egyszerűsített perek szabályainak alkalmazhatóságát illetően a jogalkotó meghatározott kötelező és nem kötelező eseteket, amelyek körében a bíróság mérlegelési jogkörében dönthet az egyszerűsített perek szabályainak alkalmazásáról.

Egyszerűsített per jön létre főszabály szerint a következő perek esetében:

- a hatósági igazolvánnyal, a hatósági bizonyítvánnyal, valamint – az ingatlan-nyilvántartás kivételével – a hatósági nyilvántartás vezetésével kapcsolatos per,
- a kizárólag a hatósági eljárás egyéb résztvevőjének keresete alapján indult per,
- a járulékos közigazgatási cselekménnyel kapcsolatos per,
- a felozlatás kivételével a gyülekezési joggal kapcsolatos per.

A bíróság mérlegelésétől függően egyszerűsített per jöhet létre akkor is, ha a felperes ezt a keresetlevélben kéri, és az alperes a védíratban nem ellenzi. [Kp. 124. § (2)–(3) bekezdés]

---

¹ Részletes indokolás a 124. §-hoz.

A kötelező és a mérlegelhető esetek áttekintése alapján láthatjuk, hogy a Kp. nem adott más jogszabály számára felhatalmazást, hogy elrendelje az egyszerűsített perek szabályainak alkalmazását, azonban arra igen, hogy kizárja az egyszerűsített perek szabályainak alkalmazását: a Kp. tehát pozitív irányban jelöli ki az egyszerűsített per igénybevehetőségeinek határait.

1.1. Az egyszerűsített perekre vonatkozó szabályok

Az egyszerűsített perekben a Kp. XXI. fejezetének szabályait kell alkalmazni, és amennyiben a XXI. fejezetben nem található szabály az adott eljárásjogi kérdésre vonatkozóan, akkor lehet a Kp. Elsőtől Negyedik részében rögzített általános szabályokat segítségül hívni, azon belül is elsősorban a tárgyaláson kívüli elbírálás szabályait. [Kp. 124. § (1) és (5) bekezdés]

Fontos azonban megjegyezni, hogy a bíróság az eljárás során bármikor elrendeli a per általános szabályok szerinti folytatását, ha az a tisztességes eljárás követelményeinek biztosítása érdekében szükséges, vagy az egyszerűsített perre a közigazgatási tevékenység téves minősítése miatt került sor. [Kp. 124. § (4) bekezdés]

Az egyszerűsített perek szabályait kell alkalmazni a mulasztási perekben azon kérdések tekintetében, amelyeket a Kp. mulasztási perekre vonatkozó XXII. fejezete nem szabályoz.

1.2. Az egyszerűsített perben eljáró bíróság összetétele

A Kp. egyszerűsített perekre vonatkozó XXI. fejezetében nem található rendelkezés arra nézve, hogy az általános, a Kp. 8. §-ában rögzítettekhez képest más összetételben járna el a bíróság, így e pertípus esetében is irányadó az a szabályozás, miszerint a bíróság törvény eltérő

rendelkezése hiányában három hivatásos bíróból álló tanácsban jár el. Azonban amennyiben összevetjük az egyszerűsített perek eseteit azon ügycsoportokkal, amelyek esetében a Kp. 8. § (3) bekezdése egyesbíró eljárását írja elő, könnyen belátható, hogy a gyülekezési joggal kapcsolatos perek kivételével egyesbírói eljárást ír elő a Kp. az egyszerűsített perek esetében.

Ennek megfelelően tehát az egyszerűsített perek döntő többségében egyesbíró jár el.²

1.3. A bíróság intézkedései az egyszerűsített perekben

Az eljárás koncentrált befejezésének és a költségtakarékosság elősegítésének érdekében az egyszerűsített perekben a kereset tárgyaláson kívüli elbírálása mellett a bíróság mérlegelésétől függően további lehetőségek állnak rendelkezésre az egyszerűsítésre, így

- mellőzheti az előkészítő tanácsülés tartását,
- a perbeli cselekményekről jegyzőkönyv helyett feljegyzést készíthet, valamint mellőzheti a jegyzőkönyv vagy feljegyzés kiegészítésére tett kérelemmel kapcsolatban a nyilatkozattételre való felhívást,
- eljárási cselekményekre – a fellebbezés kivételével – törvényben foglaltaktól eltérő határidőket állapíthat meg,
- a szóbeli nyilatkozat helyett a hangkapcsolatot biztosító elektronikus úton megtett nyilatkozatot is elfogadhatja. (Kp. 125. §)

² KURUCZ Krisztina (2017): Egyszerűsített per. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási perrendtartás magyarázata. A közigazgatási eljárás szabályai II.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 381.

1.4. Határozatok az egyszerűsített perekben

Az egyszerűsített perekben hozható határozatok tekintetében a Kp. 84. § (1) bekezdése az irányadó, így a bíróság a per érdemében ítélettel, a per során felmerült minden más kérdésben végzéssel dönt.

Természetesen lehetőség van a Kp. 87. §-a alapján egyszerűsített ítélet meghozatalára is az egyszerűsített perekben, sőt az egyszerűsített ítélet meghozatalának lehetőségét – a bíróság mérlegelésére bízva – további esettel bővítette a jogalkotó. Így az egyszerűsített perben a bíróság akkor is egyszerűsített ítéletet hozhat, ha a vitatott közigazgatási cselekmény vagy az elsőfokú közigazgatási cselekmény teljeskörűen és világosan tartalmazza a tényállást. [Kp. 126. § (1) bekezdés]

1.5. Fellebbezés az egyszerűsített perekben

A perorvoslat igénybevételének lehetőségét illetően a határozat típusa szerint differenciált a jogalkotó, így az egyszerűsített perben hozott ítélettel szemben nincs helye fellebbezésnek. Az egyszerűsített perben hozott végzésekkel szemben biztosított a fellebbezés, azonban az általános szabályokhoz képest rövidebb a határidő: a közléstől számított nyolc napon belül van helye fellebbezésnek. [Kp. 126. § (2)–(3) bekezdés]

2. MULASZTÁSI PER

Mulasztási per indítására akkor van lehetőség, ha egy közigazgatási szerv a közigazgatási cselekmény megvalósítására vonatkozó, jogszabályban rögzített kötelezettségét elmulasztotta. Funkciója tehát, hogy a közigazgatási szervek passzív tevékenységével (mulasztásával) szemben jogvédelemben részesítse a fel(ek)et, ugyanis amennyiben a közigazgatási szerv nem tesz eleget a jogszabályokban rögzített kötelezettségeinek, passzív magatartásával is jogszabálysértést követ el. A külön pertípusként való szabályozást éppen ez indokolta, hiszen a közigazgatási perek esetében szinte kivétel nélkül a közigazgatási szerv aktív cselekménye, azaz valamilyen döntése, tevékenysége képezi a per tárgyát, a mulasztási perek esetében azonban éppen ez hiányzik, ezt mulasztotta el a közigazgatási szerv.

2.1. A mulasztási perekre vonatkozó szabályok

A mulasztási perekben a Kp. XXII. fejezetének szabályait kell alkalmazni, és amennyiben a XXII. fejezetben nem található szabály az adott eljárásjogi kérdésre vonatkozóan, akkor elsősorban a XXI. fejezet, azaz az egyszerűsített perekre vonatkozó szabályok alkalmazandók (Kp. 127. §), hiszen a mulasztási perek az általános szabályok szerint folyó közigazgatási perekhez képest általában egyszerűbbek, ugyanis a bíróságnak pusztán a közigazgatási szerv eljárási kötelezettségének fennállásáról kell döntenie, valamint arról, hogy ezen eljárási kötelezettségének eleget tett-e, széles körű bizonyítás az esetek túlnyomó többségében nem szükséges a mulasztási perekben.

2.2. A mulasztási perben eljáró bíróság összetétele

A mulasztási perekben a Kp. 8. § (3) bekezdés h) pontja alapján főszabály szerint egyesbíró jár el. Amennyiben azonban az ügy különös bonyolultsága indokolja, e pertípus esetében is lehetőség van a tárgyalás megkezdése előtt arra, hogy az ügyet három hivatásos bíróból álló tanács elé utalják. [Kp. 8. § (4) bekezdés]

2.3. A mulasztási perek megindítása

2.3.1. A perindításra jogosult személyek

A Kp. két személyi kört hatalmazott fel mulasztási per indítására:

- az ügyfél, illetve az, akinek jogát a mulasztás közvetlenül érinti,
- az ügyészség, illetve a törvényességi felügyeletet gyakorló szerv, ha a felhívásában megállapított határidő eredménytelenül tel el. [Kp. 128. § (1) bekezdés]

2.3.2. A perindítás határideje

A mulasztási perek alapja egy mulasztás, így különös jelentőséggel bír, hogy azt orvosolják, azonban egy mulasztás orvoslása speciális szabályokat igényel az általános szabályokhoz képest, hiszen hiányzik a közigazgatási aktus. Ezért a jogalkotó e körben a közigazgatási perek általános szabályaihoz képest mind a perindítás határideje, mind pedig a tartam tekintetében külön szabályokat rögzített.

Amennyiben olyan közigazgatási szerv követte el a mulasztást, amely felett egy másik közigazgatási szerv irányítási vagy felügyeleti joggal rendelkezik, akkor e közigazgatási szerv útján kell a mulasztás orvoslását kezdeményezni. Ha azonban ez az eljárás eredménytelen, azaz a mulasztás orvoslására hatáskörrel rendelkező közigazgatási szerv eljárása nyomán nem orvosolják a mulasztást, akkor lehet a mu-

lasztási pert megindítani. A keresetlevelet a mulasztás orvoslását szolgáló közigazgatási eljárás eredménytelenségéről való tudomásszerzéstől vagy a jogorvoslati szerv mulasztása esetén az intézkedésére nyitva álló határidő elteltétől számított kilencven napon belül kell megindítani (szubjektív határidő). Az objektív határidő a mulasztási per megindítására egy év, amely a közigazgatási cselekmény megvalósítására irányadó határidő leteltétől számítandó.

Amennyiben olyan közigazgatási szerv követte el a mulasztást, amely felett nem rendelkezik egy másik közigazgatási szerv irányítási vagy felügyeleti joggal, a keresetlevelet a közigazgatási cselekmény megvalósítására nyitva álló határidő leteltétől számított egy éven belül kell a bíróságnál benyújtani. [Kp. 128. § (2) bekezdés]

Az általános, harmincnapos határidőhöz képest sokkal hosszabb, lényegében egyéves perindítási határidő oka részint az, hogy a felek számára nehezen állapítható meg a határidő kezdőnapja, részint pedig az, hogy a kereset indítására nyitva álló határidő eredménytelen eltelte lényegében elfogadja, legitimálja a mulasztást, ezért a jogállamiság követelménye miatt sem alkalmazható rövid határidő.³

2.3.3. A keresetlevél

A mulasztási per megindítására irányuló keresetlevélnek – az eljárás hatékonysága érdekében – az általános követelményeken túlmenően bizonyos többletkövetelményeknek is eleget kell tennie, így tartalmaznia kell

- annak megjelölését, hogy a felperes mikor, milyen ügyben fordult a közigazgatási szervhez,
- a mulasztó közigazgatási szerv azon eljárási cselekményeinek megjelölését, amelyekre a felperes tudomása szerint sor került,

³ Részletes indokolás a 127. §-hoz.

- a közigazgatási szerv eljárási, határozathozatali vagy feladatellátási kötelezettségét megalapozó jogszabályok és körülmények megjelölését,
- a mulasztás megállapíthatóságának okait, és
- a mulasztás orvoslását szolgáló eljárás kezdeményezésére való utalást, és a mulasztás orvoslását szolgáló eljárás azon eljárási cselekményének megjelölését, amely a kérelmező tudomására jutott. [Kp. 128. § (3) bekezdés]

A keresetlevelet nem a mulasztó közigazgatási szervnél, illetőleg a felett irányítási vagy felügyeleti joggal rendelkező közigazgatási szervnél kell benyújtani, hanem a mulasztó közigazgatási szerv székhelye szerint illetékes bíróságnál.

A keresetlevél megvizsgálása kapcsán fontos megjegyezni, hogy az általános visszautasítási okokat a felperes védelme érdekében korlátozta a jogalkotó: nincs helye ugyanis a keresetlevél visszautasításának a mulasztás orvoslásának felperes általi ki nem merítése miatt, ha a jogorvoslati szerv is mulasztott, azaz a mulasztás orvoslására jogszabályban meghatározott eljárási kötelezettségének nem tett eleget. [Kp. 128. § (4) bekezdés]

2.4. Mulasztási ítélet

A bíróság mulasztást állapít meg, ha a közigazgatási szerv a közigazgatási cselekmény megvalósítására vonatkozó, jogszabályban meghatározott kötelezettségének az irányadó elintézési határidőn belül nem tett eleget.

A bíróság akkor is megállapítja a mulasztást, ha a közigazgatási szerv cselekményét közérdeken alapuló kényszerítő indok szükségessé teszi, vagy a pert a törvényességi felügyeleti szerv indította.

Ha a bíróság a mulasztást megállapítja, a mulasztó szerv köteles az elmulasztott cselekményt az irányadó jogszabályi határidőn belül, ennek hiányában harminc napon belül megvalósítani. [Kp. 129. § (1)–(3) bekezdés] Ez hatósági ügyekben általában az eljárás lefolytatását jelenti, más esetekben pedig a vonatkozó jogszabályok határozzák meg a kötelezettség tartalmát.

2.5. Fellebbezés a mulasztási perekben

A mulasztási perben hozott ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek. [Kp. 129. § (4) bekezdés]

3. MARASZTALÁSI PER

A Kp. miniszteri indokolása is utal arra, hogy a törvény általános részének eljárási szabályai a megtámadási perekre lettek modellezve, így a Kp. által külön nevesített marasztalásra irányuló keresetek elbírálására ettől eltérő szabályokat szükséges megállapítani a kódex különös részében, a XXIII. fejezetben. Leegyszerűsítve azt mondhatjuk, hogy marasztalás iránti perben a bíróság valaminek a tevése, teljesítésére kötelezi a közigazgatási szervet, számára valamely kötelezettséget állapít meg.⁴

Marasztalás iránti keresetnek minősül

- a közigazgatási jogviszonyból eredő kötelezettség teljesítésére kötelezés és
  - a közigazgatási szerződéses jogviszonnyal vagy a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatban okozott kár megtérítésére kötelezés.
- [Kp. 38. § (1) d)–e) pontok]

Speciális helyzetet jelent a Közzolgálati Döntőbizottság határozatát támadó kereset, amelyre a Kp. elsőfokú eljárásra vonatkozó szabályait törvényben és a marasztalás iránti perekre megállapított eltérésekkel kell alkalmazni. Ezt a pert az ellenérdekű félle szemben kell megindítani.

---

⁴ Például a Möt. 140. § (3)–(4) bekezdései alapján a helyi önkormányzati határozathozatali és feladatellátási kötelezettségének elmulasztása miatt a kormányhivatal kezdeményezésére a közigazgatási és munkaügyi bíróság megállapítja a határozathozatali kötelezettség elmulasztását, és határidő tűzésével kötelezi az önkormányzatot a határozat meghozatalára, továbbá kötelezi a helyi önkormányzatot, hogy biztosítsa a feladatellátást (közzszolgáltatást).

3.1. A marasztalás iránti perek közös szabályai

Az alábbiakban felsoroljuk azokat a szabályokat, amelyeket a marasztalás iránti perben, a Kp. általános részében foglaltaktól eltérően alkalmazni kell. Jelezzük, hogy a felsorolt jogintézményekre, eljárási szabályokra vonatkozó magyarázatokat a tankönyv aktuális fejezetei tartalmazzák.

Marasztalási perben:

- a keresetlevélben fel kell tüntetni a *per tárgyának* értékét is, amelyre a Pp. szabályait kell alkalmazni,
- a védíratot a keresetlevél benyújtásától, illetve az alperessel való közlésétől számított harminc napon belül kell előterjeszteni,
- *szünetelésnek* a Pp. szabályai szerint van helye, ha a felek azt közösen kérik. Az eljárás a kérelem bírósághoz érkezésétől kezdve szünetel. A felek közösen kérhetik az eljárás szünetelését, amelyre ugyanazon felek között az eljárás jogerős befejezéséig legfeljebb három alkalommal kerülhet sor.
- a felperes a *keresetét* a tárgyalás berekesztéséig *változtathatja meg*, feltéve, hogy a megváltoztatott keresettel érvényesített igény ugyanabból a jogviszonyból ered,
- bizonyítási indítvány előterjesztésére, illetve bizonyítási eszköz rendelkezésre bocsátására a bíróság által megállapított határidőn belül, ennek hiányában a tárgyalás berekesztéséig van lehetőség,
- *fizetési meghagyásos eljárással* indult marasztalási perben a bíróság a polgári perrendtartás fizetési meghagyásos eljárással összefüggő perekre vonatkozó szabályainak megfelelő alkalmazásával jár el,
- ha a bíróság a marasztalási kereseti kérelemnek helyt ad, ítéletében a közigazgatási szervet a jogszabályi keretek között marasztalja. A marasztalási ítélet *anyagi jogerejére* és az *utóperre* a Pp. szabályait kell megfelelően alkalmazni.

A marasztalási ítélet ellen fellebbezésnek van helye.

Előzetesen végrehajtandó az alperes által elismert követelésben marasztaló ítélet, továbbá a közokiratban vagy teljes bizonyító erejű magánokiratban vállalt kötelezettségen alapuló pénzbeli marasztalást tartalmazó ítélet, ha az annak alapjául szolgáló összes körülményt ilyen okirattal bizonyították.

3.1.1. A vizontkereset és a beszámítás speciális szabályai

Az alperes a felperessel szemben legkésőbb az első tárgyaláson *vizontkeresetet* indíthat, ha az így érvényesíteni kívánt jog a felperes keresetével azonos vagy azzal összefüggő jogviszonyból származik, vagy a vizontkereset tárgyául szolgáló követelés a felperes kereseti követelésével szemben *beszámításra* alkalmas. A vizontkeresetre a keresetlevél szabályait megfelelően alkalmazni kell. A vizontkeresettel az alperes „vizontpert” indít a felperessel szemben. A felperes a vizontkeresetre *ellenkérelmet* köteles előterjeszteni, amelyben kérheti a vizontkereset elutasítását, vagy érdemi védekezést terjeszthet elő azzal szemben. Az ellenkérelem előterjesztésére a bíróság legalább tizenöt napos határidőt állapíthat meg.

A bíróság végzéssel visszautasíthatja a vizontkeresetet, ha nyilvánvaló, hogy az alperes azt a jóhiszemű eljárás követelményének megsértésével terjesztette elő.

Az alperes az ellenkövetelésként előadott *beszámítási kérelmet* az első tárgyalás után csak akkor terjesztheti elő, ha:

- a) a beszámítani kért követelést az ellenfél elismeri,
- b) a beszámítandó követelés fennállta közokirattal vagy teljes bizonyító erejű magánokirattal bizonyítható,
- c) a beszámítani kért követelés ezen időpontot követően járt le, vagy
- d) a fél valószínűsíti, hogy a követelés fennállásáról vagy lejártáról ezen időpont után szerzett tudomást.

A másodfokú eljárásban beszámítási kérelmet csak akkor lehet előterjeszteni, ha azt az ellenfél elismeri, vagy ha a beszámítani kért követelés az elsőfokú tárgyalás berekesztését követően járt le.

Ha a felperes a keresetét megváltoztatja, az alperes viszontkereset indítására legkésőbb a megváltozott kereseti kérelem közlését követő tizenöt napon belül jogosult. Kivételesen indokolt esetben a bíróság a viszontkereset írásbeli előterjesztésére legfeljebb harmincnapos határidőt állapíthat meg. Ha az alperes viszontkeresetet terjesztett elő, a felperes keresetétől az alperes hozzájárulásával állhat el.

3.2. A nem közigazgatási szerv ellen indított per további különös szabályai

A Kp. a marasztalási perek speciális eseteként szabályozza, amikor a közigazgatási szerv felperesként keresetet indít a nem közigazgatási szerv alperes ellen. Ez a felállás jellemzően szerződéses jogviszonyban, illetve a közszolgálati jogviszonyban fordul elő. Fontos kiemelni, hogy mindig közigazgatási jogviszonyból származó követelésről lehet csak szó, a polgári jogi jogviszonyból származó követelések polgári bíróság előtt érvényesíthetők. Amikor a közigazgatási szervvel szemben indul a közigazgatási szerződéssel vagy a közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatban per, az az általános szabályok, illetve a marasztalási per szabályai szerint lefolytatható. A következőkben felsorolt szabályok kizárólag akkor alkalmazandók, amikor a felcserélődött perbeli pozíciók miatt ez szükséges, tehát közigazgatási szerv által közigazgatási szervnek nem minősülő joggalannyal szemben indított perben: ha a másik fél is közigazgatási szerv a szerződésben, e speciális szabályokra nincsen szükség.⁵

⁵ A Kp. 134. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

A közigazgatási szerv a Kp. XXIII. fejezetében szabályozott perben érvényesítheti közigazgatási szerződéssel vagy közszolgálati jogviszonnyal kapcsolatos igényét az alábbi szabályok szerint:

A pert az ellen a természetes vagy közigazgatási szervnek nem minősülő jogi személy ellen kell megindítani, akivel szemben a közigazgatási szerv igényt érvényesít.

- Ha törvény eltérően nem rendelkezik, a keresetlevelet a perben érvényesített igényt megalapozó tényről, körülményről való tudomásszerzés időpontjától számított *kilencven* napon belül kell a bíróságnál benyújtani.
- Ha törvény az igény érvényesítésével kapcsolatban megelőző eljárás lefolytatását írja elő, a keresetlevelet az eljárást befejező döntés felperessel való közlésétől számított harminc napon belül *a bíróságnál kell benyújtani*.
- A per az azonos felek között az általános szabályok szerint folyamatban lévő perhez egyesíthető, ha tárgyak egymással összefügg.
- A keresetlevelet a bíróság közli az alperessel, egyidejűleg figyelmezteti az írásbeli ellenkérelem benyújtása, illetve a tárgyalás elmulasztásának következményeire, továbbá tájékoztatja a kereset elismerésének lehetőségéről és annak következményeiről.
- Az alperes a keresetlevél közlésétől számított *harminc napon belül* írásbeli ellenkérelmet nyújthat be, amely a kereset elismerését vagy az eljárás megszüntetésére irányuló alaki védekezést, illetve érdemi védekezést tartalmaz. Az ellenkérelemben elő kell adni az annak alapjául szolgáló tényeket és ezek bizonyítékait.
- Az alperes indokolt – a határidő lejártá előtt a bíróságra beérkezett – kérelmére a bíróság az írásbeli ellenkérelem benyújtására rendelkezésre álló határidőt legfeljebb tizenöt nappal meghosszabbíthatja.
- Az alperes tárgyalás tartását az ellenkérelemben kérheti. A tárgyalás tartása iránti kérelem elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

4. KÖZTESTÜLETI FELÜGYELETI PER

Az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2006. évi LXV. törvény 8/A. § (1) bekezdése szerint a köztestület önkormányzattal és nyilvántartott tagsággal rendelkező szervezet, amelynek létrehozását törvény rendeli el. A köztestület a tagságához, illetve a tagsága által végzett tevékenységhez kapcsolódó közfeladatot lát el. A köztestület jogi személy. E törvény azonban nem nevesíti egyenként a köztestületeket, pusztán annyit rögzít az idézett szakasz (2) bekezdése, hogy köztestület különösen a Magyar Tudományos Akadémia, a Magyar Művészeti Akadémia, a gazdasági,⁶ illetve a szakmai kamara.⁷ Az egyes köztestületekről külön-külön törvények rendelkeznek, meghatározva részletesen az adott köztestület feladatait és jogosítványait.⁸ A köztestületekre – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a Polgári Törvénykönyvnek az egyesültre vonatkozó szabályait kell megfelelően alkalmazni. [2006. évi LXV. törvény 8/A. § (5) bekezdés] A civil szervezetek bírósági nyilvántartásáról és az ezzel összefüggő eljárási szabályokról szóló 2011. évi

⁶ Az alatt a kereskedelmi és iparkamara területi és országos szervei, valamint az agrárgazdasági kamara értendő.

⁷ Szakmai kamarák: Magyar Bírósági Végrehajtói Kar, Igazságügyi Szakértői Kamara, Magyar Állatorvosi Kamara, Magyar Orvosi Kamara, Magyar Gyógyszerészi Kamara, Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara, Magyar Könyvvizsgálói Kamara, Magyar Országos Közjegyzői Kamara, Magyar Mérnöki Kamara, Magyar Építész Kamara, Magyar Növényvédő Mérnöki és Növényorvosi Kamara, Magyar Ügyvédi Kamara és területi ügyvédi kamarák, Országos Magyar Vadászkamara, Személy-, Vagyonvédelmi és Magánynyomozói Szakmai Kamara.

⁸ Köztestület például a hegyközség, a Magyar Olimpiai Bizottság, a Magyar Paralimpiai Bizottság, a Nemzeti Versenysport Szövetség, a Nemzeti Diák, Hallgatói és Szabadidősport Szövetség, a Magyar Szabványügyi Testület, az Önkormányzati Tűzoltóság, a Magyar Kormánytisztviselői Kar, a Honvédelmi Sportszövetség, a Nemzeti Pedagógus Kar, az Országos Polgárőr Szövetség és a Pálinka Nemzeti Tanács.

CLXXXI. törvény 4. § e) pontja alapján a törvénnyel létrehozott köztestületet, ha a törvény eltérően nem rendelkezik, a bíróság tartja nyilván.⁹

Tekintettel arra, hogy a köztestületeket olyan közfeladatok ellátására hozzák létre, amelyek ebben a szervezeti formában hatékonyabban megvalósíthatók, a köztestület nemcsak a feladatok ellátásához szükséges jogosultságokkal bír, hanem egyúttal kötelezett is a közfeladat ellátására, emiatt a Kp. 4. § (7) bekezdésében rögzített értelmező rendelkezések szerint a törvény alkalmazása során a köztestületet közigazgatási szervnek kell tekinteni.¹⁰

A köztestületi felügyeleti per a köztestületek törvényességi felügyeletének eszköze, amelynek megindítására kizárólag – törvény alapján – a köztestület felett törvényességi felügyeletet gyakorló szerv vagy ügyészség (a jelen alfejezetben a továbbiakban együttesen: a köztestület felett törvényességi felügyeletet gyakorló szerv) jogosult. Köztestületi felügyeleti per akkor indítható, ha a köztestület felett törvényességi felügyeletet gyakorló szerv törvényességi felhívást intéz a köztestület irányába, ám az nem tesz eleget a felhívásban foglaltaknak. [Kp. 136. § (1) bekezdés]

4.1. A köztestületi felügyeleti perekre vonatkozó szabályok

A köztestületi felügyeleti perek esetében elősorban a Kp. XXIV. fejezetének rendelkezéseit kell alkalmazni, ha azonban a XXIV. fejezetben nem található rendelkezés egy-egy eljárásjogi kérdést illetően, akkor a XXI. fejezet, azaz az egyszerűsített perekre vonatkozó szabályok alkalmazandóak. [Kp. 136. § (1) bekezdés]

⁹ A köztestületekről lásd részletesebben: PETRIK Ferenc (2017): Köztestületi felügyeleti per. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási perrendtartás magyarázata. A közigazgatási eljárás szabályai II.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 400–404.

¹⁰ PETRIK (2017): *i. m.*, 402.

4.2. A keresetlevél benyújtása a köztestületi felügyeleti perekben

A keresetlevelet a felhívásban meghatározott határidő eredménytelen elteltétől számított harminc napon belül kell benyújtani. A keresetlevél az általános szabályoktól eltérően közvetlenül a bíróságon terjesztendő elő. [Kp. 136. § (2) bekezdés]

A köztestületi felügyeleti perek a Kp. 12. § (2) bekezdés c) pontja értelmében a törvényszékek hatáskörébe tartoznak.

4.3. Ítélet a köztestületi felügyeleti perekben

A köztestület felett törvényességi felügyeletet gyakorló szerv kizárólagos keresetindítási joga nem zárja ki, hogy a köztestületi szervek közigazgatási tevékenységét a Kp. általános szabályai szerint támadják meg, pusztán annyit jelent, hogy a köztestületi felügyeleti perekben további, speciális jogkövetkezmények alkalmazhatók. Amennyiben ugyanis a köztestületi felügyeleti perben eljáró bíróság megállapítja a keresetlevélben állított jogsértést, a Kp. szerint általánosan alkalmazható jogkövetkezmények mellett további intézkedéseket rendelhet el ítéletében a törvényes működés helyreállításának érdekében, így

- elrendelheti a jogsértés orvoslására jogosult köztestületi szerv összehívását,
- felfüggesztheti a jogsértő köztestületi szerv vagy tisztségviselő tevékenységét a jogszerűség helyreállításáig, illetve
- felügyelőbiztost rendelhet ki a köztestület működése törvényességének biztosítására és ellenőrzésére.

Ezen intézkedések együttesen, de abban az esetben is alkalmazhatók, ha a köztestület felett törvényességi felügyeletet gyakorló szerv

az általános szabályok szerint indított perben érdekeltként erre irányuló kérelmet terjeszt elő.

A köztisztviselési felügyeleti perek esetében tehát az általános és a fenti speciális jogkövetkezmények együttesen is meghatározhatók az ítéletben, azaz a köztisztviselési felügyeleti perekben is megsemmisítheti vagy hatályon kívül helyezheti a bíróság a köztisztviselési vitatott döntését, általános rendelkezését vagy egyéb cselekményét, és szükség esetén új eljárás, új cselekmény megtételére kötelezheti a köztisztviselést; sőt akár marasztalásra is sor kerülhet a köztisztviselési felügyeleti perekben. (Kp. 137. §)

4.4. Felügyelőbiztos kirendelése

Ahogy azt már a fentiekben említettük, a köztisztviselési felügyeleti perben eljáró bíróságnak arra is lehetősége van, hogy a köztisztviselési működése törvényességének biztosítására és ellenőrzésére felügyelőbiztosot rendeljen ki.

A felügyelőbiztosnak a köztisztviseléstől független személynek kell lennie, személyére a köztisztviselési felett törvényességi felügyeletet gyakorló szerv javaslatot tehet a keresetlevélben; ez a javaslat azonban nem köti a bíróságot. [Kp. 138. § (1) bekezdés]

A felügyelőbiztos fő feladata, hogy biztosítsa a köztisztviselési jogszervi működését, illetve hogy ellenőrizze a köztisztviselési működését. A bíróság a jogszervi helyreállítására határidőt állapít meg, meghatározza a felügyelőbiztos feladatait, szükség esetén – a felügyelőbiztos felmentésével vagy anélkül – új felügyelőbiztosot rendel ki. Felügyelőbiztosként azonban nem rendelhető ki az a személy, aki a köztisztviselési tisztséget nem viselhet, valamint az sem, akit az alperes köztisztviselési szerv közvetlenül irányít, de a jogalkotó rendelkezése szerint törvényben további összeférhetlenségi okok állapíthatók meg. [Kp. 138. § (2) és (4) bekezdés]

A felügyelőbiztos tevékenysége során, azzal összefüggésben nem utasítható, e tevékenységéért vele szemben hátrányos köztestületi jogkövetkezmény nem alkalmazható, így például a felügyelőbiztost a köztestület nem vonhatja fegyelmi felelősségre a felügyelőbiztosi tevékenysége miatt. A felügyelőbiztosnak tevékenységéről és annak eredményéről folyamatosan tájékoztatnia kell a bíróságot és a köztestület felett törvényességi felügyeletet gyakorló szervet. [Kp. 138. § (3) és (5) bekezdés]

A felügyelőbiztos költségtérítését a bíróság állapítja meg, és a felügyelt köztestületi szerv viseli. [Kp. 138. § (5) bekezdés]

5. AZ ÖNKORMÁNYZATI RENDELET MÁS JOGSZABÁLYBA ÜTKÖZÉSÉNEK VIZSGÁLATÁRA IRÁNYULÓ, VALAMINT A HELYI ÖNKORMÁNYZAT JOGALKOTÁSI KÖTELEZETTSÉGÉNEK ELMULASZTÁSA MIATTI ELJÁRÁSOK

A közigazgatási ügyekben eljáró bíróságok hatáskörébe tartozik a helyi önkormányzatok normaalkotásának törvényességi felülvizsgálata. Az Alaptörvény három esetet jelöl meg akként, hogy azokban közigazgatási bírósági eljárás szükséges:

- a megalkotott önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközik,
- az önkormányzat nem tett eleget a jogszabályban meghatározott jogalkotási kötelezettségének, azaz hiányoznak a végrehajtási szabályok az adott jogszabály kapcsán,
- a helyi önkormányzat a rendeletalkotási vagy határozathozatali kötelezettségének a bíróság által a mulasztást megállapító döntésben meghatározott időpontig nem tesz eleget.

A Kp. különös eljárásként szabályozza az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokat, hiszen ezekben az esetekben elsősorban nem a felek közötti jogvitát kell eldönteni, hanem az önkormányzati rendelet törvényessége, valamint egy jogalkotási hiátus kérdésében kell állást foglalni.

Ha a közigazgatási és munkaügyi bíróság eljárásának tárgya a helyi önkormányzat képviselő-testületének normatív határozata vagy a meghozatalára irányuló kötelezettség elmulasztása, szintén a Kp.

önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárások szabályait kell alkalmazni azzal, hogy ahol a Kúriáról rendelkezik, ott a közigazgatási és munkaügyi bíróságot kell érteni. [139. § (2) bekezdés]

5.1. Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokra vonatkozó szabályok

Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokban a Kp. ezen eljárásokra megalkotott XXV. fejezetét kell alkalmazni, ha azonban egy-egy eljárásjogi kérdést nem rendez a XXV. fejezet, akkor lehet a Kp. Elsőtől Negyedik részében rögzített általános szabályokat a normakontroll sajátosságaira figyelemmel alkalmazni. A normakontroll-eljárások sajátosságaira való utalással a jogalkotó azt kívánta elkerülni, hogy a Kp. olyan rendelkezéseit, jogintézményeit alkalmazzák az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokban, amelyek az ilyen eljárásoktól idegenek.¹¹ [139. § (1) bekezdés]

---

¹¹ Részletes indokolás a 139. §-hoz.

5.2. Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásra irányuló indítvány

Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárások esetében a normakontroll jellegre tekintettel a Kp. az Alkotmánybíróság eljárásainál használt kifejezéseket alkalmazza.¹²

Így az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokat indítvánnyal kell megindítani, amelyre a keresetlevél szabályait kell alkalmazni. Az indítvány tartalmát illetően külön-külön rendelkezik a Kp. az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárások kapcsán.

Az indítvánnyal az általános szabályok szerinti kereset nem kapcsolható össze.

Az indítványt a Kúriánál kell benyújtani, hiszen a jogegység biztosítása és az átláthatóság miatt a Kúria hatáskörébe tartoznak az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárások. (140. §)

¹² Részletes indokolás a 140. §-hoz.

5.3. A Kúria eljárása az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokban

A Kúria előtt a Kp. 27. § (1) bekezdése alapján kötelező a jogi képviselet, az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokban azonban az alapvető jogok biztosa személyesen is eljárhat.

A Kúria az indítványt tárgyaláson kívül bírálja el, indokolt esetben dönthet az indítvány tárgyaláson történő elbírálásáról. Ha az eljárást indítványozó az indítványában kéri a Kúriától a tárgyalás tartását, ez nem köti a Kúriát.

A Kúria eljárására a Kp. határidőt szab: az indítvány beérkezésétől számított kilencven napon belül dönteni kell az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokban. E határidőt a Kúria végzésével indokolt esetben egyszer, legfeljebb harminc nappal meghosszabbíthatja, kivéve, ha ideiglenes alkalmazási tilalmat rendelt el.

Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokban – az eljárás normakontroll jellegére tekintettel – a feleket teljes költségmentesség illeti meg, és saját költségüket¹³ maguk viselik. (141. §)

---

¹³ Például a jogi képviselő díja.

5.4. Döntés és annak közzététele az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárásokban

Az Alkotmánybíróság eljárásainál alkalmazott kifejezések tekintetében a Kp. következetes az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárások kapcsán. Így a Kúria az indítvány érdemében nem ítélettel, hanem határozattal, az eljárás során felmerült minden más kérdésben pedig végzéssel dönt. A határozatra az ítéletre vonatkozó rendelkezéseket kell megfelelően alkalmazni.

Ha az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközése vagy a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettségének elmulasztása nem állapítható meg, a Kúria az indítványt elutasítja.

A Kúria határozatának közzétételére az önkormányzati rendelet kihirdetésével azonos módon kerül sor, ezt a Kúria rendeli el határidő tűzésével, és az érintett önkormányzat gondoskodik róla. A Kúria emellett gondoskodik határozatának a honlapján¹⁴ történő közzétételéről is. (142. §)

5.5. Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló eljárás

5.5.1. Az indítvány

Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló eljárást törvény által feljogosított szerv indítványozhatja. A hatályos törvények erre az alapvető jogok biztosát, valamint a helyi

¹⁴ A Kúria honlapján külön felület foglalkozik az önkormányzati ügyekkel. Elérhető: www.lb.hu/onkugy (A letöltés dátuma: 2019. 07. 09.)

önkormányzat felett törvényességi felügyeletet gyakorló megyei, fővárosi kormányhivatalt jogosítják fel, kivételesen pedig a nemzetiségi önkormányzat is rendelkezik ilyen jogosítvánnyal.

Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló indítványnak a keresetlevélhez képest – az eljárás tárgyának megfelelően – bizonyos többlettartalmi elemeket is tartalmaznia kell, így

- a Kúria által vizsgálandó önkormányzati rendeletet,
- az önkormányzati rendelet jogszabálysértőnek talált rendelkezésének megjelölését,
- azon jogszabályi rendelkezés megjelölését, amelyet az önkormányzati rendelet sért, és
- annak okát, hogy az indítványozó az adott rendelkezést miért tartja jogszabálysértőnek.

A kérelemhez kötöttség elve az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló eljárásokban nem teljesen érvényesül, a Kúria ugyanis az önkormányzati rendelet vitatott rendelkezésével szoros összefüggésben álló, az indítvány által nem támadott rendelkezésének más jogszabályba ütközését is vizsgálhatja. (143. §)

5.5.2. Bírói indítvány

A bíróságnak, ha az előtte folyamatban lévő eljárásban egy önkormányzati rendelet olyan rendelkezését kell alkalmaznia, amelynek más jogszabályba ütközését észleli, a Kúriánál indítványoznia kell az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló eljárást. Az eljárás indítványozása esetén a bíróságnak fel kell függesztenie az előtte folyó eljárást, a bírósági eljárást felfüggesztő végzés ellen nincs helye fellebbezésnek. (144. §)

5.5.3. Ideiglenes alkalmazási tilalom

A hatékony jogvédelem biztosítása érdekében a Kúria – az azonnali jogvédelemre vonatkozó szabályok megfelelő alkalmazásával – kérelemre vagy hivatalból végzésével elrendelheti az önkormányzati rendelet alkalmazásának ideiglenes tilalmát.

Az önkormányzati rendelet vagy annak rendelkezése alkalmazásának ideiglenes tilalmát elrendelő végzést az önkormányzati rendelet kihirdetésére irányadó szabályok szerint, valamint a hivatalos lapban közzé kell tenni. A Kúria a végzés közzététele iránt soron kívül intézkedik.

Az ideiglenes alkalmazási tilalommal érintett önkormányzati rendelet vagy annak rendelkezése nem alkalmazható az ügydöntő határozat közzétételét követő napig.

Garanciális szabály, hogy ha a Kúria ideiglenes alkalmazási tilalmat rendelt el, soron kívül jár el. (145. §)

5.5.4. Döntés az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközése esetén

Ha a Kúria megállapítja, hogy az önkormányzati rendelet vagy annak valamely rendelkezése más jogszabályba ütközik,

- az önkormányzati rendeletet vagy annak rendelkezését megsemmisíti,
- az eljárás megindítását követően hatályon kívül helyezett önkormányzati rendelet vagy rendelkezése más jogszabályba ütközését állapítja meg, vagy
- kimondja, hogy a kihirdetett, de még hatályba nem lépett önkormányzati rendelet vagy annak rendelkezése nem lép hatályba.

A Kúria elrendeli az önkormányzati rendelet vagy annak valamely rendelkezése más jogszabályba ütközése tárgyában hozott határozatának a hivatalos lapban, azaz a *Magyar Közlönyben* való közzétételét.

A megsemmisített önkormányzati rendelet vagy annak rendelkezése a bíróság határozatának a *Magyar Közlönyben* való közzétételét követő napon (ex nunc) hatályát veszti, és e naptól nem alkalmazható, a kihirdetett, de hatályba nem lépett önkormányzati rendelet vagy annak rendelkezése pedig nem lép hatályba. A bíróság az önkormányzati rendelet vagy annak rendelkezése hatályvesztésének időpontját ettől eltérően (ex tunc vagy pro futuro) is megállapíthatja, ha azt a jogbiztonság vagy az önkormányzati rendelet hatálya alá tartozó jogalanyok alapvető jogainak védelme indokolja.

A Kúria határozata értelemszerűen mindenkire nézve kötelező, így „a törvényellenesnek, vagy éppen ellenkezőleg törvényesnek ítélt önkormányzati rendeletet mindenki a Kúria döntésének megfelelően köteles kezelni, alkalmazni, vagy éppen figyelmen kívül hagyni, [...] ez törvényi akadályát képezi egyebek mellett annak is, hogy az önkormányzat a megsemmisített rendeletét, vagy rendeleti rendelkezést a Kúria határozatának hivatalos lapban történt közzétételét követően ugyanazon tartalommal elfogadja”.¹⁵ (146. §)

5.5.5. Általános alkalmazási tilalom

A bírósági eljárásokhoz kapcsolódó szabály, hogy ha az önkormányzati rendelet vagy rendelkezésének megsemmisítésére, illetve más jogszabályba ütközésének megállapítására bírói indítvány alapján került sor, a megsemmisített önkormányzati rendelet, illetve annak rendelkezése nem alkalmazható a bíróság előtt folyamatban lévő egyedi ügyben,

¹⁵ MAROSI Ildikó (2017): Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárások. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási perrendtartás magyarázata. A közigazgatási eljárás szabályai II.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 421.

valamint valamennyi, a megsemmisítés időpontjában valamely bíróság előtt folyamatban lévő egyedi ügyben. A konkrét és absztrakt alkalmazási tilalom okán tehát a bírácoknak hivatalból mellőzniük kell a megsemmisített és az alkalmazási tilalommal érintett önkormányzati rendelet, illetve annak rendelkezésének alkalmazását.¹⁶

A Kúria kivételes esetekben elrendelheti az általános alkalmazási tilalom mellőzését, ha azt a közérdek védelme, a jogbiztonság vagy a rendelet hatálya alá tartozó jogalanyok alapvető jogainak védelme indokolja. (147. §)

5.6. A helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárás

5.6.1. Indítvány

A helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárást kizárólag a törvényességi felügyeleti szerv, azaz az illetékes megyei vagy fővárosi kormányhivatal indítványozhatja.

A jogalkotási kötelezettség elmulasztásának megállapítására irányuló bírósági indítványnak az általános követelményeken túl tartalmaznia kell

- azon törvényi rendelkezés megjelölését, amely alapján a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettsége fennáll,
- annak okát, hogy az indítványozó miért tartja a jogalkotási kötelezettség elmulasztását megállapíthatónak,
- a jogalkotási kötelezettség elmulasztásával összefüggő, a mulasztás elbírálásához szükséges önkormányzati rendeletet. (148. §)

¹⁶ MAROSI (2017): *i. m.*, 422.

5.6.2. Döntés a jogalkotási kötelezettség elmulasztása esetén

Ha a Kúria megállapítja, hogy a helyi önkormányzat a törvényen alapuló jogalkotási kötelezettségét elmulasztotta, határozatában határidő tűzésével elrendeli, hogy a helyi önkormányzat a jogalkotási kötelezettségének tegyen eleget.

A Kúria határozata a törvényességi felügyeleti szervre és a helyi önkormányzatra terjed ki, rájuk nézve kötelező. (149. §)

5.6.3. Felhatalmazás önkormányzati rendelet vagy normatív határozat megalkotására

Ha a Kúria – a törvényességi felügyeleti szerv újabb indítványa alapján – azt állapítja meg, hogy a helyi önkormányzat a jogalkotási kötelezettség teljesítésére kitűzött határidőben a jogalkotási kötelezettségének nem tett eleget, felhatalmazza a törvényességi felügyeleti szerv vezetőjét, hogy a mulasztás orvoslásához szükséges önkormányzati rendeletet vagy a normatív határozatot a helyi önkormányzat nevében alkossa meg.

A Kúria elrendeli a felhatalmazó határozat *Magyar Közlöny*ben való közzétételét. A közzétételt követően a helyi önkormányzat a jogalkotási kötelezettség elmulasztását nem orvosolhatja.

A Kúria határozata a törvényességi felügyeleti szervre és a helyi önkormányzatra kötelező. (150. §)

6. AZ ÚJ ELJÁRÁSRA KÖTELEZŐ ÉS A MULASZTÁSI ÍTÉLET TELJESÍTÉSÉNEK KIKÉNYSZERÍTÉSÉRE IRÁNYULÓ ELJÁRÁS

A közigazgatási perekben született ítéletek végrehajtására elsősorban a bírósági végrehajtásról szóló törvény¹⁷ rendelkezéseit kell alkalmazni. Ha azonban a bíróság ítéletében úgy dönt, hogy új eljárásra kötelezi az alperes közigazgatási szervet, illetve mulasztási perben hoz olyan ítéletet, amellyel az alperes közigazgatási szervet eljárásra kötelezi, értelemszerűen nem alkalmazhatóak a bírósági végrehajtásra vonatkozó szabályok, amennyiben a közigazgatási szerv a teljesítési határidőn belül nem tett eleget a bíróság (új) eljárás lefolytatására kötelező jogerős határozatában foglaltaknak vagy a mulasztási ítéletből származó kötelezettségének.¹⁸ Az ilyen esetekre tehát – az eljárási kötelezettség biztosítása érdekében – a jogalkotó egy külön eljárást hozott létre a felperes vagy az érdekelt számára a lényeges eljárási jogsértést elkövető közigazgatási szervvel szemben a teljesítés kikényszerítése érdekében, amelyet az elsőfokú bíróság folytat le. Kalas Tibor megfogalmazásában: „Általánosságban elmondható, hogy a Kp. XXVI. fejezetének szabályai rendkívül szigorúak, egyszersmind hatékony eszközöket adnak a közigazgatási perben meghozott ítélet teljesítésének kikényszerítésére a közigazgatási per bírója számára. E szabályrendszer alapján a gyakorlatban feltehetően ritka eset lesz az új eljárásra kötelezés vagy a mulasztási ítélet teljesítésének elmaradása, mivel a mulasztó hatóság, illetve

¹⁷ 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról.

¹⁸ Az új eljárás lefolytatásának elmulasztása értelemszerűen a közigazgatási szerv egyszeri mulasztása, ehhez képest a mulasztási ítéletből származó kötelezettség elmulasztása kétszeres mulasztást jelent, hiszen maga a mulasztási per is a közigazgatási per mulasztása miatt indult.

annak vezetője a mulasztó ügyfélhez hasonló vagy attól még súlyosabb eljárási helyzetbe kerül.¹⁹

6.1. Az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárásokra vonatkozó szabályok

Az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárások esetében elősorban a Kp. XXVI. fejezetének rendelkezéseit kell alkalmazni, ha azonban a XXVI. fejezetben nem található rendelkezés egy-egy eljárásjogi kérdést illetően, akkor a XXI. fejezet, azaz az egyszerűsített perekre vonatkozó szabályok alkalmazandók.

A Kp. új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárásokról szóló XXVI. fejezetének rendelkezéseit kell alkalmazni akkor is, ha a bíróság jogerős határozatában foglalt kötelezés kikényszerítése nem tartozik a bírósági végrehajtásról szóló törvény hatálya alá. [Kp. 151. § (2) és (5) bekezdés]

6.2. Az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárásra vonatkozó kérelem előterjesztése

Az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárásra vonatkozó kérelem előterjesztésének feltétele a közigazgatási szerv számára biztosított teljesítési határidő eredmény-

¹⁹ KALAS Tibor (2017): Az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárás. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási perrendtartás magyarázata. A közigazgatási eljárás szabályai II.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 426–427.

telen eltelte. A felperes vagy az érdekelt a kérelmet a teljesítési határidő leteltétől számított kilencven napon belül terjesztheti elő az elsőfokú határozatot hozó bírósághoz. [Kp. 151. § (1) bekezdés]

Az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárásra vonatkozó kérelemnek tartalmaznia kell az előterjesztő felperes vagy érdekelt határozott kérelmét a teljesítés kikényszerítésére, ugyanakkor a bíróság által alkalmazandó eszközök, valamint intézkedések (teljesítési bírság, pénzbírság, másik szerv kijelölése, a törvényességi felügyeleti szerv felhatalmazása intézkedésre stb.) fajtájának tekintetében nem szükséges kérelmet előterjeszteni.²⁰

6.3. A bíróság eljárása az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárásra vonatkozó kérelem esetén

6.3.1. Intézkedés a kérelem alapján

Az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárásra vonatkozó kérelem beérkezését követően a bíróságnak először meg kell kísérelnie tisztázni a teljesítés elmaradásának okát. Így szerezhethet ugyanis tudomást a bíróság azokról az esetlegesen felmerülő körülményekről, amelyek akadályt képeznek a közigazgatási szerv részéről az ítéletben foglaltak teljesítésére, illetőleg e körben értesülhet a bíróság arról, hogy a közigazgatási szerv számára szükséges lenne az ítéletben szereplő iránymutatás pontosítása. Ezért a kérelem alapján a bíróság végzésében tizenöt napon belül határidő tűzésével felhívja a közigazgatási szervet arra, hogy teljesítse kötelezettségét, vagy adjon magyarázatot, hogy miért nem teljesítette az ítéletben foglaltakat, és egyúttal küldje meg a magyarázatot alátámasztó iratokat. Tehát bizonyítania kell a közigazgatási szervnek a teljesítés elmaradásának

²⁰ KALAS (2017): *i. m.*, 427.

magyarázatául szolgáló okokat is: ha ez elmarad a közigazgatási szerv részéről, a bíróság hiánypótlást rendelhet el.

Ha a közigazgatási szerv a bíróság felhívása alapján teljesít, azaz lefolytatja az elmulasztott eljárást, a bíróság az előtte folyó eljárást megszünteti, és a közigazgatási szervet a kérelmező költségeinek megtérítésére kötelezi.

Ha a közigazgatási szerv a teljesítés elmaradására nem ad magyarázatot, vagy az nem alapos, a bíróság a közigazgatási szervet – a kérelmező költségeinek megtérítésére kötelezése mellett – teljesítési bírsággal²¹ sújtja. Nem alapozza meg a teljesítési bírság alkalmazását, ha a közigazgatási szerv a bíróság által előírt eljárási cselekmények hiánytalan foganatosítását követően – ha ezek hatására a bíróságtól eltérő jogi értékelésre jut – nem az új eljárás lefolytatására kötelező jogerős határozatban kifejtett jogi álláspontot foglalja el, illetve nem az ott meghatározott jogkövetkezményt alkalmazza.

6.3.2. Teljesítési bírság

Amennyiben a közigazgatási szerv a teljesítés elmaradására nem ad magyarázatot, vagy az nem alapos, a bíróság nem mérlegelhet, a közigazgatási szervet teljesítési bírsággal kell sújtania. Nem alapozza meg azonban a teljesítési bírság alkalmazását, ha a közigazgatási szerv a bíróság által előírt eljárási cselekmények hiánytalan foganatosítását követően – ha ezek hatására a bíróságtól eltérő jogi értékelésre jut – nem az új eljárás lefolytatására kötelező jogerős határozatban kifejtett jogi álláspontot foglalja el, illetve nem az ott meghatározott jogkövetkezményt alkalmazza.

²¹ A teljesítési bírság nem összekeverendő a pénzbírsággal: míg az előbbit az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárásokban alkalmazzák, az utóbbi a Kp. által meghatározott esetekben, tipikusan valamelyik fél vagy a jogi képviselők mulasztása, kötelezettségzegése esetén alkalmazható, és az összege is kisebb: 1 000 000 forintig – természetes személlyel szemben 500 000 forintig, kiskorúval szemben 300 000 forintig – terjed.

A teljesítési bírság összege az ügy körülményeihez és a kötelezettségszegés súlyához igazodóan 100 000 és 10 000 000 forint között állapítható meg. A teljesítési bírság ismételten kiszabható, ha a teljesítésre észszerű időn belül nem került sor.

A teljesítési bírságról a bíróság végzéssel dönt. A bírságot kiszabó végzés ellen nyolc napon belül van helye fellebbezésnek, amelyről a bíróság tizenöt napon belül dönt.

A teljesítési bírságra mint eljárási bírságra egyebekben a pénzbírság szabályait kell alkalmazni.

6.3.3. Pénzbírság a közigazgatási szerv vezetőjével szemben

Az európai trendeket követve a Kp. a bíróság új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárása esetén lehetőséget biztosít az eljáró bíróság számára a személyes felelősség megállapítására és annak szankcionálására is, a bíróság ugyanis – a teljesítési bírság ismételt kiszabása helyett vagy mellett – a közigazgatási szerv vezetőjét mint természetes személyt az ügy körülményeihez és a kötelezettségszegés súlyához igazodó mértékű pénzbírsággal sújthatja. A közigazgatási szerv vezetőjével szemben kiszabott pénzbírság tehát minden esetben feltételez egy, az általa vezetett közigazgatási szervvel szemben korábban kiszabott teljesítési bírságot, amely ellenére a közigazgatási szerv nem teljesítette az eljárás tárgyát képező új eljárásra kötelező vagy mulasztási ítéletet.

A közigazgatási szerv vezetőjével szemben kiszabott pénzbírság tekintetében értelemszerűen a pénzbírságra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni, így az erről szóló végzés ellen biztosított önálló fellebbezésre az általános szabályok szerint kerülhet sor.

6.3.4. További intézkedések a teljesítési bírság mellett

A teljesítési bírság alkalmazása nem egyedüli eszköze a bíróságnak az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárásban. A bíróság ugyanis a teljesítési bírság kiszabása mellett végzéssel a közigazgatási szervvel azonos hatáskörű másik szervet jelöl ki az eljárás lefolytatására (ebben az esetben egyúttal a közigazgatási szerv az eljárás költségeinek viselésére kötelezi), illetőleg a közigazgatási szerv törvényességi felügyeleti szervét felhatalmazza a mulasztási ítéletnek megfelelő teljesítésre (ebben az esetben is egyúttal a közigazgatási szervet a teljesítés költségeinek viselésére kötelezi). Ha a bíróság a közigazgatási szervvel azonos hatáskörű másik szervet jelöl ki az eljárás lefolytatására, és a kijelölt szerv sem tesz eleget az eljárási kötelezettségének, a teljesítés kikényszerítése céljából újabb eljárást lehet kezdeményezni.

Ezen jogkövetkezmények alkalmazhatóságának hiányában, ha azt az ügy jellege és a rendelkezésre álló adatok lehetővé teszik, a bíróság ideiglenes intézkedést hozhat, amely a teljesítésig hatályos.

A bíróság intézkedéseiről végzést hoz, amely ellen nincs helye önálló fellebbezésnek. (153. §)

7. A KÖZIGAZGATÁSI SZERV KIJELÖLÉSÉRE IRÁNYULÓ ELJÁRÁS

A Kp. a *Különös közigazgatási perek és egyéb közigazgatási bírósági eljárások* címet viselő Ötödik részében külön eljárásként szabályozza a közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárást (XXVII. fejezet). Ezen eljárásra pozitív, illetve negatív hatásköri összeütközés²² esetén is sor kerülhet, azaz akkor is, ha ugyanazon közigazgatási cselekményre nézve több közigazgatási szerv állapította meg hatáskörét, de akkor is, ha ugyanazon közigazgatási cselekményre nézve több közigazgatási szerv megállapította a hatáskörének hiányát; ez utóbbi esetben (negatív hatásköri összeütközés) azonban további feltétel, hogy emiatt a közigazgatási hatósági eljárás nem indulhat meg, vagy nincs folyamatban. [154. § (1) bekezdés]

7.1. A közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárásra vonatkozó szabályok

A közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárásra vonatkozóan a Kp. XXVII. fejezete tartalmazza a szabályokat, így elsősorban azokat kell alkalmazni. Ha azonban a XXVII. fejezet egy-egy eljárásjogi kérdésre nem tartalmaz rendelkezést, akkor a XXI. fejezet, azaz az egyszerűsített perekre vonatkozó szabályok alkalmazandók. [154. § (5) bekezdés]

---

²² A közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárás kizárólag hatásköri összeütközés esetén vehető igénybe, az illetékességi vita rendezésének szabályait az Ákr. tartalmazza.

7.2. A közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárás megindítása

A kijelölési eljárás megindítása iránt – nemperes eljárás lévén – nem keresetlevelet, hanem kérelmet kell előterjeszteni, amely a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szerv kijelölésére irányul. A kérelmet a bíróságnál a hatásköri vitában érintett közigazgatási szerv, illetve az a személy terjesztheti elő, akinek jogával, jogos érdekével kapcsolatban a hatásköri vita kialakult. [154. § (1)–(2) bekezdés]

A kérelem gyors és megalapozott elbírálása érdekében a kérelemben rögzíteni kell a hatásköri vita alapjául szolgáló ügyet vagy az eljárást megindító kérelmet, illetve az eljáró bíróság tudomására kell hozni valamennyi, az ügyben hozott közigazgatási döntést, illetőleg a közigazgatási hatóságok álláspontját.²³

A közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárások a Kp. 12. § (3) bekezdés a) pontja értelmében a törvényszékek hatáskörébe tartoznak.

7.3. Döntés a közigazgatási szerv kijelöléséről

A kijelölés tárgyában a törvényszék három hivatásos bíróból álló tanácsban, a kérelem előterjesztésétől számított harminc napon belül végzéssel dönt. [154. § (3) bekezdés]

²³ MÁRTON Gizella (2017): A közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárás. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási perrendtartás magyarázata. A közigazgatási eljárás szabályai II.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 434.

7.4. Jogorvoslat a közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárás keretében hozott döntés ellen

A kijelölési eljárást befejező végzés, azaz a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező közigazgatási szervet kijelölő, illetve az eljárást befejező egyéb végzés ellen az egyszerűsített perek szabályai szerint van helye fellebbezésnek.

A kijelölési eljárást befejező végzés ellen nincs helye perújításnak.
[154. § (4) bekezdés]

FELHASZNÁLT IRODALOM

- KALAS Tibor (2017): Az új eljárásra kötelező és a mulasztási ítélet teljesítésének kikényszerítésére irányuló eljárás. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási perrendtartás magyarázata. A közigazgatási eljárás szabályai II.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 425–432.
- KURUCZ Krisztina (2017): Egyszerűsített per. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási perrendtartás magyarázata. A közigazgatási eljárás szabályai II.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 379–382.
- MAROSI Ildikó (2017): Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárások. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási perrendtartás magyarázata. A közigazgatási eljárás szabályai II.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 407–425.
- MÁRTON Gizella (2017): A közigazgatási szerv kijelölésére irányuló eljárás. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási perrendtartás magyarázata. A közigazgatási eljárás szabályai II.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 432–434.
- PETRIK Ferenc (2017): Köztestületi felügyeleti per. In PETRIK Ferenc szerk.: *A közigazgatási perrendtartás magyarázata. A közigazgatási eljárás szabályai II.* Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 399–406.

Ludovika Egyetemi Kiadó Nonprofit Kft.
Székhely: 1089 Budapest, Orczy út 1.
Kapcsolat: info@ludovika.hu

A kiadásért felel: Koltányi Gergely ügyvezető igazgató
Felelős szerkesztő: Inzsöl Kata
Olvasószerkesztő: Szabó Ilse
Tördelőszerkesztő: Kőrösi László
Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Orgován Katalin vezérigazgató

ISBN 978-615-6020-83-3 (nyomtatott)
ISBN 978-615-6020-84-0 (elektronikus – PDF)
ISBN 978-615-6020-85-7 (elektronikus – EPUB)

Az *Institutiones Administrationis* sorozat közigazgatási perrendtartás szabályait bemutató önálló kötete a szerzők és a sorozatszerkesztő egyértelmű állásfoglalása a mellett, hogy a közigazgatási perrend joga a közigazgatási jogba (a közigazgatási jog intézményei körébe) tartozó terület. Ez annak ellenére van így, hogy a polgári perrendtartás viszonylag sok szabályát is alkalmazni kell a közigazgatási perekben, ezért egyébként a kötet az összes perjogi szabály bemutatására törekszik. A hatékony bírói jogvédelem követelménye, a tisztességes bírói eljáráshoz való alapjog tényleges érvényesülése múlik a közigazgatási perjog szabályozásának mikéntjén és természetesen annak megfelelő alkalmazásán. Ez utóbbit szeretné segíteni e kötet.

A kiadvány
a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001
„A jó kormányzást megalapozó
közszolgáltatás-fejlesztés” című projekt
keretében jelent meg.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFÉKTETÉS A JÖVŐBE